תלמוד בבלי · אחרונים · פני יהושע

פני יהושע על סוכה

רבי יעקב יהושע פלק

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פני יהושע על סוכה

רבי יעקב יהושע פלק

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פני-יהושע-על-סוכה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 5
דף ב: 10
דף ג. 15
דף ג: 20
דף ד. 22
דף ד: 26
דף ה. 30
דף ה: 31
דף ו. 32
דף ו: 33
דף ז. 37
דף ז: 40
דף ח. 45
דף ח: 47
דף ט. 48
דף ט: 52
דף י. 57
דף י: 61
דף יא. 64
דף יא: 70
דף יב. 71
דף יב: 73
דף יג. 76
דף יג: 77
דף יד. 78
דף יד: 81
דף טו. 84
דף טז. 94
דף טז: 95
דף יז. 97
דף יז: 98
דף יח. 100
דף יח: 102
דף יט. 105
דף יט: 107
דף כ. 110
דף כ: 112
דף כא. 114
דף כא: 120
דף כב. 122
דף כב: 122
דף כג. 123
דף כג: 124
דף כה. 124
דף כו. 128
דף כו: 129
דף כז. 130
דף כח. 132
דף כח: 133
דף כט: 133
דף ל. 136
דף ל: 140
דף לא. 148
דף לא: 151
דף לב. 153
דף לג. 153
דף לג: 154
דף לד. 156
דף לה. 157
דף לה: 158
דף לו. 159
דף לח. 159

דף לח: 160
דף לט. 161
דף לט: 162
דף מ. 162
דף מ: 163
דף מא. 163
דף מב. 163
דף מג. 164
דף מג: 165

דף ב.

בעזרת שוכן את דכא אתחיל לפרש מסכת סוכה
במשנה סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה ורבי יהודה מכשיר ופירש"י בגמרא מפרש פלוגתייהו עכ"ל. ומהר"ם ז"ל בחידושיו הוסיף על לשון רש"י פלוגתייהו במאי ומפרש בכוונת רש"י דמפרש בגמרא אי פליגי דוקא בדפנות שאין מגיעין לסכך כו' ע"ש. ולפי הנוסחאות שלפנינו א"א לפרש כן ואפילו לפי נוסחתו נמי שייך לפרש יותר כוונת רש"י דבגמרא מפרש טעמא דר"י ורבנן במאי קמפלגי שכן לשון רש"י בכולה תלמודא אלא דנראה שהוכרח מהר"ם ז"ל לפרש כאן בענין אחר משום דלא אשכחן בגמרא דמפרש טעמא דר"י כלל אלא טעמא דרבנן לחוד מפרש ולפענ"ד משום הא לא איריא דכיון דמסקינן בגמרא דכולהו כרבה לא אמרי ההיא ידיעה לדורות וכרבי זירא לא אמרי ההיא לימות המשיח הוא דכתיב וכרבא לא אמרי דלא משמע להו ההיא דרשא כלל משום קושיא דאביי א"כ מצינן למימר בפשיטות דלרבה גופא דטעמא דרבנן מלמען ידעו סבר ר"י דידיעה לדורות הוא דכתיב וכן לר' זירא ורבא אלא דבאמת קשיא לי דבסוגיא דר"פ קמא דעירובין לא משמע הכי דהא מקשה הש"ס התם ולרבה דאמר בין בסוכה בין במבוי טעמא משום היכירא אפלוגי בתרתי למה להו ואי כדפרישית מאי קושיא אטו מי לא איצטריך לרבנן לאשמעינן הא מילתא גופא דטעמא דקורה משום היכירא וטעמא דסוכה משום היכירא דחדא באידך לא שייכא כלל אע"כ דעיקר הקושיא דתו לא איצטריך לאשמעינן באידך דוכתי מילתא דר"י וא"כ משמע להדיא דר"י דמכשיר בסוכה לאו משום דס"ל דלא בעינן הכירא דלדורות הוא דכתיב דא"כ לא הוה מקשה התם מידי אע"כ דטעמא דר"י בסוכה משום דלעולם איכא הכירא אפילו בגבוה טובא כמו במבוי ולפ"ז צ"ל דמה שכתב רש"י בגמרא מפרש פלוגתייהו כוונתו על אוקימתא דרבא דבתראה הוא ורוב הפוסקים פסקו כמותו וא"כ כיון דמפרש להדיא טעמא דרבנן משום דסוכה דירת עראי בעינן ממילא שמעינן נמי טעמא דר"י דהוא ס"ל לר"י לקמן סוכה דירת קבע בעינן כדאיתא במכילתין בדוכתי טובא כן נ"ל:
מיהו אכתי לא שקטה הקושיא מסוגיא דעירובין דהא בלא"ה ע"כ ליה ליה לרבה אליבא דר"י האי ילפותא דלמען ידעו דהא לא איצטריך האי קרא אלא למעוטי גובה ור"י ליה שום פסולא בגובה אפילו גבוה כמה כמ"ש התוספות לקמן וא"כ לא הוי צריך למימר התם ואיצטריך לפלוגי בעירובין מטעמא דאמר התם דהא בלא"ה לא הוי שמעינן לפלוגתא דעירובין מפלוגתא דהכא דאיכא למימר דטעמא דר"י דלא בעינן שום הכירא בסוכה כיון דליה ליה דרשא דלמען ידעו משא"כ במבוי דבעינן הכירא ולעולם דפוסל ר"י

למעלה מעשרים וצ"ע ועיין מה שאכתוב בזה לקמן בלשון התוספות בד"ה עד ארבעים אמה ודו"ק:

שם בפרש"י בד"ה ושחמתה מרובה מצילתה המועט בטל ברוב והרי הוא כמי שאינו וע"ש הסכך קרויה סוכה עכ"ל. ולכאורה לפי לשון המשנה דחמתה מרובה מצילתה היה צריך לפרש דע"ש הצל קרויה סוכה והנראה מזה דס"ל לרש"י דדוקא לרבי זירא בשמעתין אית ליה דע"ש הצל קרויה סוכה משא"כ לאינך אמוראי דס"ל דסוכה תהיה לצל יומם לימות המשיח הוא דכתיב לית להו דע"ש הצל קרויה סוכה אלא דאפ"ה פסלינן בחמתה מרובה מצילתה דמסתמא בכה"ג המיעוט מסוכך והרוב אינו מסוכך והו"ל הסיכוך כמו שאינו ואין כאן סוכה אלא דקשיא לי אם כן בדפנות נמי נימא הכי דכשהפרוץ מרובה על העומד המיעוט בטל ברוב והו"ל כמו שאינו ואין כאן דפנות ולקושטא דמילתא הא קי"ל דכשירה בכה"ג שהפרוץ מרובה בדפנות ויש ליישב דדוקא לענין הסכך דכתיב בהדיא וע"ש הסכך קרויה סוכה וא"כ מיעוט זה כמאן דליתא לא מיקרי סוכה שהרי אינה מסוככת משא"כ בדפנות דלא שמעינן להו אלא מדרשא וייתורא דקראי א"כ כיון דבכה"ג מיקרי דפנות בכל מקום כשירין נמי בסוכה כן נ"ל ועיין מה שאכתוב עוד בשמעתין:

וראיתי להר"ן ז"ל שכתב בכוונת רש"י ז"ל דא"א לומר דהמיעוט בטל ברוב והו"ל כאינו מסוכך דהא לקמן פרק הישן משמע דאפילו היכא דלמעלה כי הדדי נינהו נמי פסולה אע"כ מצילתה דלמטה קאמר כמאן דליתא דמי ובאמת היה נ"ל בהשקפה ראשונה לפרש כן מה"ט שהקשה הר"ן ז"ל אלא דלפ"ז לא א"ש מ"ש רש"י ז"ל דע"ש הסכך נקרא' סוכה והו"ל למימר ע"ש הצל קרויה סוכה ויש ליישב:

בגמרא תנן התם מבוי כו' מ"ש גבי סוכה כו' ומ"ש במבוי דתני תקנתא. ויש לדקדק מאי קושיא דהא לכאורה בלא"ה קשה מאי קמ"ל במבוי דתני תקנתא פשיטא שאם מיעטה דמהני כיון שאינו אלא להתיר הקורה משום מחיצה או משום הכירא ואדרבא במאי שממעט הוי יותר מחיצה שעשה להתיר וכן לענין היכר. והנראה בזה דעיקר הרבותא דבכל ענין שממעט כשר מדלא קתני משפיל הקורה אלמא דאפילו בממעט החלל ע"י מיעוט דלמטה כדאיתא התם הוי שפיר מיעוט. וא"כ איכא רבותא טובא דאע"ג דלכל בני המבוי הוי למעלה מעשרים מ"מ כיון שתחת הקורה הוי למטה מעשרים סגי בהכי א"כ בסוכה דליכא למימר הכי דנהי דמהני מיעוט דלמטה כדאיתא לקמן מ"מ משמע דבעינן שיהא המיעוט ע"פ כל אורך ורוחב הכשר סוכה וא"כ לא איצטריך למיתני ימעט כיון דליכא שום רבותא דמכיון שממעט אין בהן גובה עשרים ונראה דאפ"ה איכא רבותא

דלא נימא דלא מהני המיעוט דלמטה דמיקרי תעשה ולא מן העשוי אלא שישפיל הסכך היינו דמקשה דלתני ימעט דהא לקושטא דמלתא מהני כדאיתא לקמן במיעטה בעפר והטעם נ"ל דלא מיקרי תעשה ולא מן העשוי כיון שאין הפסול אלא מחמת גובה כמ"ש התוספות לקמן בפירקין בסוגיא דסוכה שתחת האילן ע"ש וכן לרבא דמסיק טעמא משום דסוכה שהיא גבוה' למעלה מעשרים צריך למחיצות קבע וא"כ נראה דלא מהני המיעוט דלמטה על ידי כרים וכסתות ובאמת כשירה ומהטעם שאבאר לקמן במקומו אי"ה כן נ"ל ודו"ק:

בתוס' בד"ה מ"ש כו' הא דלא פריך גבי הדס כו' ועוד דגבי הדס איצטריך למתני תקנתא דסד"א כיון דגידולו בפסול לית ליה תקנתא עכ"ל. ולכאורה אין הלשון מדוקדק דהא לקמן גבי הדס מקשה הש"ס אי מקמי דלאגדי' פשיטא ומוקי לה בתר דאגדיה וא"כ הוי ליה לפרש הכא דסד"א כיון דאגד ליה בפסול ונהירנא כד הוינא טליא שמגיהין כן בלשון התוספות. אמנם לפי שקשה להגיה הספרים יש ליישב דשפיר שייך נמי דברי התוספות דהכא דהשקלא וטריא דהתם ע"כ היינו מדקתני תרי בבי מקשה פשיטא דכיון דתני פסולה אמאי קתני אם מיעטן כשר ומשני לבתר דאגדיה ואכתי קשה ליתני ימעט לחוד וממילא ידעינן דאיירי בתר דאגדיה דאי מקמי דאגדיה לא הו"ל למתני ימעט אלא פסולה למאי דאמרינן הכא דמדאורייתא שייך לישנא דפסולה וממילא הוי ידעינן דפשיטא דמהני המיעוט ע"ז מסקו התוספת הכא שפיר דכיון דאיכא מיהא שום רבותא אפילו מקמי דלאגדיה דלא תימא כיון דגידולו בפסול א"כ שייך למתני טפי לישנא דתקנתא כיון דליכא שום יתורא בלישנא מש"ה איצטריך למתני התם תרי בבי דהשתא ידעינן שפיר דע"כ איירי לבתר דאגדיה כן נראה לי ליישב גירסת ספרינו ודו"ק:

בגמרא מנא הני מילי אמר רבה דאמר קרא למען ידעו דורותיכם כו' בירושלמי קאמר רב אחא משמיה דרב דטעמא דרבנן דילפי מפתחו של היכל ורב יהודה יליף מפתחו של אולם ושקיל וטרי בהא מילתא טובא דרבנן ור"י לטעמייהו דפליגי בשני גשרים המפולשים אי אמרינן פי תקרה יורד וסותם ע"ש באריכות. ולכאורה יש לתמוה טובא מאי שייך הכא הא מילתא דנהי דבריש עירובין קאמר רב להדיא בתלמודא דידן ובירושלמי דפלוגתא דרבי ורבנן בהכי היינו משום דמשמע ליה דטעמא דקורה משום פתח הוא משא"כ הכא בסוכה לא שייך לומר כן ואפשר דרב ס"ל כי הא דמסקי' לקמן בשלישית אפילו טפח דמסיק רבא דצריך נמי צורת הפתח וסבר רב דמדאורייתא דוקא בהכי מתכשרא דהו"ל שלשה דפנות מעליא או אפשר דבעינן לגמרי ד' דפנות אלא דבעינן שתי מחיצות גמורות ואינך דפנות מתכשרי ע"י פי תקרה דאמרי' יורד וסותם

וא"כ שפיר יליף מפתחו של היכל דלא אמרינן פי תקרה יורד וסותם למעלה מעשרים ומש"ה לא מקרי פתח וכדמסיק להדיא בירושלמי ואף שאינו ענין לתלמודא דידן אפילו הכי לא נמנעתי מלכתוב כמו שאבאר בסמוך בטעמא דרבא ודו"ק:

בתוס' בד"ה אמר רבה דאמר קרא קצת קשה ללישנא קמא דבריש עירובין כו' עכ"ל. ולכאורה יש לתמוה דאפילו קצת קושיא ליכא כיון דבהאי מימרא גופא דריש עירובין קאמר בסוכה פסול ובמבוי כשר וקשה מאי שנא כדמקשה התם הש"ס ובע"כ צריך לתרץ כי הני תירוצים דהתם שהביאו התוס' כאן וא"כ אדרבא א"ש סוגיא דהתם כי האי סוגיא דרבה דהכא דטעמא משום הכירא כטעמא דמבוי אלא דאפ"ה איכא לפלוגי בינייהו ונראה בקושית התוס' ושקלא וטריא דהתם דמקשה מעיקרא מ"ש מבוי דכשר דאמרינן קלוש סוכה נמי נימא קלוש וקשיא להו דלהאי טעמא דרבה אפילו בלא טעמא דקלוש אין טעם לפסול בסוכה דאפילו את"ל דבמבוי הוי פסול אי לא אמרי' קלוש משום שצריך שיהיה ההיכר בכל הקורה מ"מ בסוכה לא שייך לומר כן דהא לא בעינן הכירא אלא לאותן היושבים בסוכה לא להעוברים חוץ לסוכה תדע דהא מכשרינן סוכה העשויה בראש הגג אפילו גבוה כמה מקרקע עולם דרה"ר ולפ"ז לא שייך הכירא ליושבי סוכה אלא בשטח התחתון ולא במקצתו העליון שאין העין שולט בו אע"כ מדאיצטריך למימר טעמא דקלוש דבלא קלוש פסול אלמא דטעמא לאו משום הכירא הוא אלא מטעמא אחרינא דשייך בכל הסכך כמו במבוי בכל הקורה ואפ"ה מקשה שפיר מ"ש סוכה ומ"ש מבוי משום דמסברא פשיטא ליה דבעינן כל הכירא תוך עשרים ואפ"ה כשר במבוי משום דאמרינן קלוש וא"כ בסוכה נמי יש להכשיר ואע"ג דהתם בהאי סוגיא דעירובין משמע להדיא דמדמה סוכה למבוי אפ"ה הוי משמע להו מלשון קושית הש"ס דרבה לאו מטעמא דהכירא לחוד פסלינן בסוכה ואפשר עוד דמשמע להו מהתם דרבה אית ליה נמי דרבא בסמוך דתרוייהו איצטריך טעמא דהכירא להיכא שאין דפנות מגיעין לסכך וטעמא דרבא בדירת קבע להיכא שהדפנות מגיעין לסכך וכמו שאבאר ומשום דבשמעתין משמע להדיא דרבה לית ליה דרבא מש"ה קשיא להו קצת ואהא משני שפיר דנהי דמשקלא וטריא דהתם הוי משמע ליה דטעמא דרבה לאו משום הכירא לחוד אפ"ה למסקנא דהתם דסוכה דיחיד לא רמי אנפשיה למדכר שפיר הוי טעמא דרבה משום הכירא לחוד וכמסקנא דהכא ובהא מסקו נמי דאף לרבינא דקאמר אחמירו בה רבנן לכאורה דלית ליה האי סברא דלא מידכר ואפילו הכי החמירו רבנן וא"כ משמע דלאו משום הכירא הוא דלענין הכירא לא משמע להחמיר בסוכה אף מדרבנן מטעמא דפרישית דההיכר אינו אלא בקצה התחתון ואפ"ה מסקו כאן דמשמע דלרבינא מיהו

מדאורייתא שרי אליבא דרבה א"כ ע"כ הטעם משום הכירא לחוד דאי לטעמיה דרבא אפילו מדאורייתא הוי אסור למאי דלא אסיק אדעתיה דחלל סוכה תנן כן נ"ל בכוונת התוספת ודו"ק היטב ועדיין צ"ע ואף דבחדושי מהר"ם ז"ל מפרש עיקר פשט דברי תוס' בע"א ולעד"נ עיקר כדפרישית ודבריו אינן מובנין לי והמעיין יבחר ואין להאריך:

בגמ' הכא דל דפנות ליכא צל סוכה ואע"ג דאכתי יכול לעשות דפנות שאין מגיעין לסכך ויצטרך לצל הסכך מ"מ כיון דסתם סוכה הדפנות מגיעין לסכך והתורה יהיב שיעור בסכך אלמא שהדבר תלוי בסכך וע"כ היינו לענין הגובה שצריך לעשות הסכך בענין שלעולם יצטרך לצל הסכך ולא לצל הדפנות וכמו שאפרש בסמוך בל' התוס' במימרא דרבא ודו"ק:

שם ורבא אמר מהכא כו' עד עשרים אמה אדם עושה דירתו דירת עראי כו'. ולכאורה יש לתמוה דכל הנך מילתא שייכי דוקא בעשרים אמה מצומצם דלא שלטא עינא יותר וליכא צל סכך ובעי נמי דפנות קבועות דדבר הנראה לעין הוא דענין הגובה לענין קבע תליא נמי בעובי הדפנות וקלישותן וא"כ מה שיעור יש בדבר ועוד דהא מצי למעבד דפנות שאין מגיעין לסכך ובמחיצות כל דהו ודוחק לומר דעיקר הקביעות היינו לענין מעמודי הסכך לחוד ועוד קשה כיון דגובה הסוכה לא נזכר כלל במקרא וא"כ מ"ש דדרשינן למיפסל לענין גובה כיון שצריך קביעות ולא נפסל בכה"ג במחיצות של ברזל ואי משום דיכול לעשות מחיצות עראי ולהסיר המחיצות של ברזל ה"נ יכול לעשות דירת עראי ולמעט הגובה מלמעלה או למטה כמו שמבואר לקמן ולכאורה היה נ"ל לפרש דרבא לטעמיה דס"ל לקמן דבשני מחיצות כהלכתן ושלישית אפילו טפח בעינן נמי צורת הפתח ואפשר דהיינו מדאורייתא דבעינן מיהא שלשה דפנות ולפ"ז מצינן למימר דרבא אית ליה נמי טעמיה דירושלמי שכתבתי דקאמר רב דלרבנן פסול למעלה מעשרים דלמדו מפתחו של היכל דלא מהני צורת הפתח יותר מעשרים והשתא א"ש דהכי קאמר רבא עד עשרים דמהני צורת הפתח אדם עושה דירתו דירת עראי דהיינו שתי מחיצות שלימות ושלישית אפילו טפח דכה"ג הוי דירת עראי כדאיתא לקמן להדיא דף ז' ע"ב משא"כ למעלה מעשרים דלא מהני צורת הפתח וא"כ לא סגי בשתי מחיצות אלא בשלשה מחיצות גמורות וא"כ צריך לעשותן קבע מש"ה פסול כן נ"ל נכון לולי שהוא דבר חדש דסברת הירושלמי לא נזכר בשמעתין לענין סוכה והנלע"ד כתבתי ודוק היטב:

בתוס' ד"ה כי עביד לה כו' ואע"ג דיש לפרש קרא כו' משמע ליה דאתא קרא לאורויי לך מידת גובה עכ"ל. ונראה דהיינו מדכתיב בסוכת תשבו היינו סכך אלמא דעיקר קפידא דקרא בדירת עראי היינו על הסכך שיעשה הסכך בענין שלא יצטרך לעשות הדפנות בנין

קבע וע"כ היינו בענין הגובה וכדפרישית בסמוך במימרא דרבי זירא לענין צל דפנות כן נ"ל לפרש דברי התוס' ולמאי דפרישית בסמוך דרבא ס"ל כטעמא דרב שהובא בירושלמי א"כ בלא"ה א"ש טפי בפשיטות:

בא"ד וא"ת כיון דלא קפיד אלא שתהא ראויה כו' א"כ אמאי קאמר גשמים סימן קללה בחג כו' עכ"ל. ולא הבנתי קושייתם בזה דנהי דכשר אי עביד לה קבע מ"מ כיון דעיקר מצותה בדירת עראי ורובא דעלמא עבדי לה עראי וכדאמרינן נמי בפ"ק דעכו"ם דסוכה קרי מצוה קלה דלית בה חסרון כיס ואמרינן נמי דכל אחד עושה סוכתו בראש הגג וכן בעזרא הוא אומר הביאו עלי תמרים ועלי זית והיינו לסכך כדמפרש קרא ועשו סוכה ככתוב וא"כ שפיר הוי סימן קללה ואע"ג דבריש תענית מייתי לענין זמן גשמים ואפ"ה קאמר שפיר דאי ס"ד דזמן התחלת גשמים הוא מתחילת החג א"כ לעולם הוי צריך לעשות סוכתו בנין קבע ותו לא מתוקמי שפיר האי דרשא דהכא דאדרבה קפיד הקרא טפי אעראי כן נ"ל ולהתוספת צ"ע:

דף ב:

בגמרא כולהו כרבה לא אמרי כו' לכאורה אין הכרח לומר דר' זירא ורבא לית להו דרבה דהא שפיר מצינן למימר דאית להו נמי דרשא דרבה לענין סוכה שאין דפנות מגיעין לסכך אלא דלא משמע להו לאוקמי עיקר מתניתין בפלוגתא דרבנן ור' יהודה דוקא בדפנות שאין מגיעין לסכך משום הכי איצטריך נמי להנהו טעמי למיפסל בדפנות שמגיעין לסכך דבכה"ג שייך דוקא קפידא דצל לרבי זירא ודירת קבע לרבא וכדפרישית בסמוך אלא משום דבלא"ה צריך לומר אפילו לרבה גופא דלר' יהודה דמכשיר היינו משום דקסבר דלמען ידעו היינו ידיעה לדורות. ולפ"ז לא ניחא לן למימר דפליגי רבנן ור"י בתרתי דרבנן אית להו טעמא דרבה ודר' זירא או דרבא ור' יהודה פליג בתרתי וקי"ל אפושי פלוגתא לא מפשינן וממילא דר"י אף אליבא דרבה מוקי לקרא לידיעה לדורות א"כ לר' זירא ורבא אית לן למימר דרבנן נמי מוקי לידיעה לדורות ולא פסלי אלא מטעמא דצל לר"ז וקבע לרבא כי היכי דלא לפלוגי ר"י ורבנן בתרתי וזו הקושיא והתירוץ בעצמו שייך נמי בסמוך דקאמר רבא לית ליה דרבי זירא גם זה אינו מוכרח דבלא"ה איצטריך לרבא טעמא דבעינן קבע להיכא שהסוכה יותר מד' על ד' דאיכא צל וקרא דצל נמי איצטריך כמו שאפרש בסמוך ובלא"ה נמי איכא למימר דקרא דסוכה תהיה לצל לא מייתר אלא מפשטא דקרא שמעינן לה אלא דיש לתרץ נמי כדפרישית כיון דלרבי זירא גופא ע"כ רבי יהודה דמכשיר סובר דקרא לימות המשיח הוא דכתיב

ממילא לרבא אליבא דרבנן נמי ניחא לן למימר דלא פליגי בתרתי כן נ"ל. מיהו כל זה אם נאמר דר' יהודה מודה בהך סברא דלמעלה מעשרים לא שלטא עינא אלא דמוקי קרא לידיעה לדורות והא דמכשיר במבוי בריש עירובין היינו משום דס"ל קורה משום הכירא אבל למאי דפרישית במשנתינו דמסוגיא דפ"ק דעירובין דקאמר וצריכא משמע דר' יהודה פליג אהאי סברא גופא דס"ל דלמעלה מעשרים נמי שלטא עינא עד ארבעים וחמשים אמה וכמו שאפרש בסמוך א"כ שפיר הוי מצינן למימר דרבי זירא ורבא אית להו נמי דרשא דרבה דליכא מאן דפליג והא דמכשיר ר' יהודה היינו משום דשליט עינא אלא משום שמוסיפין עוד טעם אחר לדפנות המגיעין לסכך וכדפרישית וצ"ע ועיין עוד בסמוך ודו"ק:

בפרש"י בד"ה לימות המשיח כו' אבל סוכת מצוה אינה לצל עכ"ל. משמע לכאורה דלהנך אמוראי לית להו דר' זירא לא בעי סוכה העשוי לצל וקשיא לי טובא היאך אפשר לומר כן והא בכולה מכילתין משמע דלכ"ע בעינן סוכה העשוי לצל כדאמרינן לקמן דף ח' ע"ב בסוכת גנב"ך ורקב"ש דקתני והוא שתהא מסוככת כהלכתה והיינו לצל סוכה כדמפרש התם וכן בסוגיא דחבילי עצים וחבילי קש דפסלינן משום תעשה ולא מן העשוי והיינו שעשוי בפסול ומאי פסולייהו אי לאו משום שלא נעשה לשום צל לכן נראה דודאי לכ"ע פשטא דלשון סוכה היינו לענין סכך דהיינו לשם צל להגין ולסכך אלא דרבי זירא דריש מייתורא דקרא דוסוכה תהיה לצל יומם דכל סוכה שאין צריכה לצל הסכך אלא שצלתה מרובה מחמת הדפנות לא מיקריא סוכה כלל דאין לשון סוכה אלא היכא שצריכה לצל הסכך משא"כ הנך אמוראי דמוקי לה לימות המשיח סברי דלא קפדינן בהכי אלא אע"ג דבלא"ה צלתה מרובה לא איכפת לן ובלבד שהסיכוך עשוי ג"כ לצל כן נ"ל נכון אלא דמדקדוק לשון רש"י לא משמע כן דא"כ לא היה צריך לפרש לעיל במתני' בצילתה מרובה מחמתה דפסולה דע"כ הסכך קרוי סוכה דבפשיטות הו"מ לפרש דע"ש הצל נקרא סוכה וכמ"ש שם ויש ליישב ועדיין צ"ע ודו"ק:

בתוספות בד"ה יש בה יותר מד"א כו' לבסוף מסיק כו' ותימא וכי נכשיר כו' עכ"ל. וכתב מהרש"א ז"ל בהמשך דבריהם דאי לאו הא דמסיק לבסוף הוי פשיטא ליה דלעולם השיעור לפי ערך משא"כ מדמסיק דמראשו ורובו ושלחנו עד ד"א פליגי משמע להו דבהנך ודאי בשיעור שוה פליגי דרבנן פסלי בכולהו בעשרים אמות דוקא א"כ משמע דביותר מד"א מכשירים אפילו בגובה כמה וקשיא להו שפיר וע"ז מתרצין התוספת שאפ"ה לעולם השיעור לפי ערך בין למטה מד' בין למעלה מד' עכ"ל מהרש"א ז"ל. ולפ"ז צריך לומר דהא דקאמר מחלוקת במראשו ורובו ושלחנו עד ד"א אבל ביותר מד' ד"ה

כשירה והיינו לענין שיעור עשרים דאע"ג דבפחות מד"א פסולה לרבנן אפילו בפחותה ונמוכה מעשרים אפ"ה בעיקר דינא דמתניתין פסלי רבנן בגובה מעשרים אהדדי עד רוחב ד"א ואגופא דמתניתין לא תקשי אמאי נקטו רבנן שיעור עשרים ולא נקטו שיעור גובה הפוסל בסוכה שאינה מחזקת אלא ראשו ורובו ושלחנו היינו משום דסתם הן שיעור ד' אמות ויותר נראה משום מילתא דר' יהודה קתני הכא דכיון דר"י סובר סוכה דירת קבע בעינן סבר נמי דבעינן ד' אמות והכי איתא להדיא בירושלמי דמייתי ברייתא דר"י שצריך ארבע אמות וארבע דפנות דהיינו ג' כהלכתן ורביעית אפילו טפח כר"ש דס"ל נמי דירת קבע בעינן ואפ"ה סגי בהכי אלא שראיתי להר"ן ז"ל שכתב בהיפך דר' יהודה נמי לא בעי אלא ג' דפנות כדאיתא במתניתין ושאין להם ג' דפנות ומדלא פליג ר' יהודה אסיפא כי היכי דפליג ברישא אלמא דמודה ואין ספק דאשתמיטא להר"ן ז"ל סוגית ברייתא דירושלמי ואילו ראה לא היה כותב כן וממתניתין לא מוכח מידי דהאי מילתא דפסיקא מיהא הוי דבאין לה ג' דפנות פסול לכ"ע משא"כ בג' דפנות הוי פלוגתא ואדיוקא לא שייך פלוגתא כנ"ל ומהאי דירושלמי נ"ל דודאי לעולם משערינן לפי ערך אף לר' חנן בר רבא דקאמר בראשו ורובו ושלחנו לחוד פליגי ולא ידעינן טעמא כמ"ש רש"י או משום דהוי לול של תרנגולין כמ"ש התוס' אפ"ה פליגי נמי ביותר מזה והיינו לפי ערך דהא בירושלמי מייתי להא דרב חנן ומייתי נמי האי ברייתא דבעי לר' יהודה ארבע אמות וא"כ אמאי לא מקשה מהאי ברייתא לר' חנן היאך מכשיר ר"י בהא דפסלי רבנן והיינו בראשו ורובו ושלחנו דוקא דלר"י בלא"ה פסול כיון דליכא ד' אמות אע"כ דלטעמיה דרב חנן נמי לעולם פסלי רבנן לפי ערך הגובה והרוחב וקאמר ר"י דבשיעור סוכה דידיה לעולם כשר אפילו גבוה טובא כן נ"ל ודו"ק:

בד"ה ה"ג ר"ח בשלמא דר' יאשיה ודר' חנן ורב הונא לא פליגי כו' עכ"ל. ולמאי דפרישית לעיל מצינן למימר דלא פליגי כלל דאינהו נמי אית להו נמי דר' יאשיה דבדפנות שאין מגיעין לסכך פליגי בטעמא דרבה משום הכירא אבל בדפנות המגיעין לסכך דלא שייך האי טעמא דהכירא קאמר ר' יאשיה ד"ה כשירה ואתא רב הונא ורב חנן דדוקא בסוכה גדולה ד"ה כשירה אבל בסוכה קטנה לכל חד כדאית ליה נמי שייך פלוגתא דרבנן ור"י לרב הונא משום טעמא דצל ולר' חנן מטעמא דיליה דלא ידעינן אי משום דהוי ליה לול של תרנגולים אלא דלפ"ז לא הוי מקשי מידי בסמוך להנך אמוראי ממעשה דהילני המלכה דהא אינהו נמי מודו דאפילו בסוכה גדולה נמי פליגי היכא שאין הדפנות מגיעין לסכך וצ"ע ועיין לקמן שלהי שמעתין ודו"ק:

בגמ' נימא בהכשר סוכה פליגי דמר סבר כו' ופירש"י דתרוייהו ס"ל דפליגי בסוכה מצומצמת ובטפי מיהא מכשרי אפילו היא גבוה' כו' עכ"ל. ומשמע מפירש"י דאפי' היא גבוה הרבה יותר מכשרי אפילו רבנן כלשון השני בתוספת בד"ה יש בה יותר כו'. וקשיא לי דא"כ הוי לרבנן שלשה חלוקי דינין בשלשה משהויין דמשהו פחותה משיעור הכשר סוכה לעולם פסול ובמשהו יותר מהכשר סוכה לעולם כשר אפי' גבוה טובא ובשיעור מצומצם דהכשר סוכה פסלי למעלה מעשרים ובפרק בכל מערבין דף כ"ג כתבו התוספות בד"ה ובלבד שיהא בה דאין שום סברא לומר שיהיו שלשה חילוקי דינין בג' משהויין ע"ש וכה"ג קשה אף לפי המסקנא אליבא דר' חנן דקאמר דלא פליגי אלא בשיעור ראשו ורובו ושלחנו לחוד ואי הוי אמרי' דלעולם פליגי נמי ביותר מזה והיינו לפי ערך כדפרישית הוי א"ש. מיהו לפי מה שאפרש לקמן שילהי שמעתין בלשון התוס' בד"ה לא צריכא דלשיטת וגרסת בעל טורי זהב ע"כ הא דאמרי' ביותר משבעה טפחים שהוא שיעור ראשו ורובו ושלחנו דהיא כשירה היינו שהיתרון על ז' טפחים הוא בין באורך בין ברוחב דוקא משא"כ אם היתרון הוא באורך בלבד אפי' ארוכה טובא וברוחב ליכא יתרון אלא ז' טפחים מצומצמים לא מקרי יותר מכשיעור ושייך בהו נמי פלוגתא דרבנן ור' יהודה וא"כ כ"ש למאן דאמר ביותר מד"א על ד' אמות ד"ה כשירה היינו דוקא שהיתרון הוא בין באורך ובין ברוחב וכמו שאבאר במקומו. ולפ"ז לא דמי כלל להאי דפ' בכל מערבין שכתבו התוס' דאין סברא לומר ג' חלוקי דינים בשלשה משהויין דהתם לענין שיעור שבעים אמה ושיריים דלא בעינן מרובעים לגמרי אלא לפי החשבון רצועה כדמוכח התם וא"כ כתבו שפיר דהוי ג' משהויין משא"כ הכא לאו בג' משהויין איירי אלא אפי' בארוכה הרבה ורחבה ד' אמות מצומצמים נמי פסלי רבנן וכן לענין ז' טפחים על ז' טפחים לר' חנן דאפי' בארוכה הרבה ורחבה ז' טפחים מצומצמים נמי פסלי רבנן כן נ"ל ועיין מה שאכתוב לקמן ודו"ק:

בתוס' ד"ה עד ארבעים וחמשים אמה כה"ג קתני גבי מבוי וכו' וי"ל דאיכא לשנויי הכא כו' וה"ה אפילו טובא כו' עכ"ל. לכאורה לרבא דמוקי פלוגתייהו בדירת עראי ודירת קבע ודאי דמכשיר ר"י אפי' טובא דאין שום טעם לפסול משא"כ לרבה ור' זירא אין שום סברא לומר דר"י מכשיר אפי' גבוה טובא משום דס"ל דלעולם שלטא עינא ואיכא צל דהא ודאי דבר הנראה לעין הוא דליתא אע"כ דר"י ליתליה כלל דבעינן הכירא או צל מחמת סכך והיינו כדאמרינן לעיל דלמען ידעו לדורות הוא דכתיב וסוכה תהיה לצל לימות המשיח הוא דכתיב ולפ"ז צ"ל דהא דמכשיר ר"י במבוי נמי אפילו טובא היינו משום דס"ל דקורה לאו משום הכירא אלא משום מחיצה וכבר כתבתי דא"א לומר כן

דא"כ לא הוי מקשה מידי בריש עירובין לרבה דאיפלוגי בתרתי למה לי דהא שפיר איצטריך לאשמעי' הא גופא דבעינן קורה משום הכירא וה"ה לסוכה דבעינן הכירא דסכך ואיצטריך נמי לאשמעי' דר' יהודה בתרתי כיון דהא בהא לא תליא כלל וכל זה לפירוש התוס' משא"כ אי אמרי' דעד חמשים אמה דוקא מכשיר רבי יהודה הוי א"ש דלרבה דדריש למען ידעו להכירא א"כ רבי יהודה אית ליה האי דרשא אלא שסובר דעד חמשים אמה נמי שלטא עינא ע"י הדחק ובהכי סגי ליה וה"ה לר' זירא לענין צל דפורתא מיהא איכא ולפ"ז דלא פליג ר"י עליה דרבנן בעיקר טעמא אלא בשעורא לחוד א"כ מקשה שפיר בריש עירובין לרבה אפלוגי בתרתי למה לי ודר' יהודה קשיא ליה דכיון דפליג בחד מינייהו וסבר דלמעלה מעשרים איכא הכירא ושלטא עינא איפלוגי באידך למה ליה ואהא משני התם שפיר וצריכא דהיינו לענין שיעור דשלטא עינא כדמשמע שם להדיא ע"ש. ולפ"ז הדרא קושית התוס' לדוכתא השתא חמשים כשירה ארבעים מיבעיא והנלע"ד ליישב דשפיר קאמר ר"י עד ארבעים וחמשים אמה בין בסוכה בין במבוי משום דשמיע ליה לרבנן דקאמרי בברייתא מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים יותר מפתחו של היכל ימעט כדאיתא בגמ' דריש עירובין דהאי מתניתא אטעיתיה לרב דבעי למימר דטעמא דרבנן דילפי מפתחו של היכל ממש ור' יהודה יליף מפתחו של אולם דהוי ארבעים דמסקינן התם דליתא לדרב מדמכשיר ר"י בחמשים אלמא דבהכירא פליגי וכבר כתבתי לעיל דבירוש' דריש מכילתין קאמר רב גופא דבסוכה נמי טעמא דפלוגתא רבנן ור"י בפתחו של היכל ופתחו של אולם. ולפ"ז נהי דרבה לית ליה דרב וקסבר דבהכירא פליגי אפ"ה שפיר קאמר ר"י עד ארבעים וחמשים אמה דכיון דקאמרי רבנן יותר מפתחו של היכל לא קים ליה לר"י טעמא דרבנן אי מפתחו של היכל ממש גמרי או משום הכירא והיכל לסימנא בעלמא כדמסיק בריש עירובין. ולפ"ז לדבריהם קאמר ממ"נ אי מפתחו של היכל אודו לי מיהא בארבעים כדאשכחן בפתחו של אולם ואי טעמא דרבנן משום הכירא אנא נמי אית לי האי טעמא ויש להכשיר עד חמשים דשלטא נמי עינא כדפרישית כן נ"ל נכון בעזה"י ליישב אליבא דרבה ור' זירא משא"כ לרבא ודאי עד ארבעים וחמשים היינו אפי' טובא דהא בריש מפנין נמי פלוגתא דאמוראי היא שייך לפרש בכה"ג אבל בכה"ג אפילו טובא או דדוקא קתני ודוק היטב:

בגמ' וכי תימרו קטן שאין צריך לאמו מדרבנן ואיהי בדרבנן לא משגח' כו' ונראה משום שהזקנים ידעו דלא משגחה בדרבנן לא אמרו לה דבר דמוטב שתהא שוגגת ולפ"ז צ"ל דאף למאי דס"ד דבדרבנן לא אשגחה היינו בדבר שעיקרו מדרבנן כגון חינוך משא"כ בדבר שעיקרו מדאורייתא ופירושו מד"ס ודאי הוה משגחה דאל"כ מעיקרא נמי בעיקר

ראייתו דר"י היה צריך להאי סברא דכל מעשיה לא עשתה אלא ע"פ חכמים דאל"כ מאי קאמר ולא אמרו לה דבר שמא לפי שידעו דלא משגח' בדרשא דרבנן לא מיחו בה דמוטב שתהיה שוגגת כדאיתא בש"ע א"ח סימן תר"ח אע"כ כדפרישית מיהו כ"ז דוחק ויותר נראה דהא דקאמר וכ"ת איהי בדרבנן לא משגחה היינו לפי שאין האם מצווה לחנך בנה אלא האב מש"ה קאמר כל מעשיה לא עשתה אלא ע"פ חכמים וא"כ על הב"ד מוטל לחנכן ומדלא אמרו דבר מייתי שפיר ראייה כן נ"ל:

דף ג.

בגמרא אמר רב אשי לא נצרכה אלא לקיטוניות שבה רבנן סברי בניה בסוכה מעליא הוו יתבי כו' ור"י סבר בניה גבה הוו יתבי ואפ"ה לא אמרו לה דבר. לכאורה למאי דס"ד מעיקרא נמי ע"כ לר"י גבה הוו יתבי ולרבנן בסוכה מעליא וא"כ מאי הוצרך ר"א לאסוקי הא מילתא ובאמת ראיתי בחדושי הריטב"א ז"ל שכתב דלא שייך הך מילתא לשינויא דר"א דוקא אמנם לע"ד לפי מה שדקדקתי בל' רש"י ז"ל נראה דלעולם לא שייך האי פלוגתא בסוכה מעליא הוו יתבי או גבה הוו יתבי בענין שהסוכה מעליא היא סוכה אחריתי לגמרי והסכך פחות מעשרים דא"כ פליגי ר"י ורבנן בדבר הנראה לעינים דכיון דאיכא סוכה אחרת הכשירה לכו"ע א"כ מאי ראיה מייתי מסתמא בכוונה נעשה כן שהיא ישבה בסוכה גבוה' שהיא פסולה ובניה בסוכה הנמוכה שהיתה בהכשר גמור ועוד דרש"י ז"ל כתב להדיא דנערותיה ומשרתיה מסובין עמה משמע שאפי' דרך נערותיה ומשרתיה להסב בסמוכין ממש כ"ש דבניה סמוכין על שלחנה ממש אע"כ דלא שייך הך מילתא אלא לר"א לחוד דמוקי לה בקיטוניות שבה וא"כ סייעתא הוא דמייתי למילתא דהשתא א"ש טובא פלוגתא דר"י ורבנן דמסתמא הקיטוניות פתוחות לאותה סוכה גדולה כדאמרינן בעלמא בקיטוניות הפתוחות לטרקלין והטרקלין היינו בירה גדולה והשלחן מפסיק בין הסוכה לקיטוניות ושם היו מסובין נערותיה ומשרתיה וסכך א' בשוה על כל הבנין דטרקלין וקיטוניות ולעולם שלחנה היה בין הגדולה לקיטוניות ומש"ה פליגי שפיר דר"י סבר דבניה גבה הוו יתבי ואוכלין משלחן הגדול שלפניהם בגדולה ורבנן סברי דמשום הכשר סוכה היו בניה יושבין עם נעריהם ומשרתים בצד השלחן של צד סוכה הגדולה כן נ"ל ברור בכוונת רש"י ולפ"ז למאי דס"ד מעיקרא דלא שייך פלוגתייהו בהכי ע"כ דמטעמא אחרינא לא חיישו רבנן לראיה דר"י אי משום דס"ל דאין האשה חייבת לחנך בנה או משום דאע"ג דזקנים בשיטתיה דר' יהודה קאי אפ"ה לא ס"ל לרבנן נמי כאותן זקנים כדאשכחן בדוכתי טובא וק"ל:

בפירש"י בד"ה ור"י סבר כו' וא"ת לרב חנן דמוקי פלוגתייהו כו' עד סוף הדיבור. ולפמ"ש לעיל בשם הברייתא בירושלמי דר"י סובר דשיעור סוכה ד' אמות וא"כ מדלא מקשה מהאי ברייתא אדרב חנן ע"כ צ"ל בא' משני פנים או דלרב חנן פליגי נמי בסוכה גדולה לפי ערך עשרים אמה לשבעה טפחים או שנאמר דרב חנן אית ליה דפליגי נמי בסוכה גדולה משום הכירא היכא שאין הדפנות מגיעות לסכך דר"ח לא איירי אלא בדפנות מגיעות לסכך וא"כ ממ"נ לא קשיא מברייתא דהילני המלכה אדרב חנן משא"כ מדרב הונא אמר רב מקשה שפיר דהתם לא שייך לומר דפליגי נמי לפי ערך דא"כ מאי בין פחות מד' ליותר מד' דהא לעולם משערינן לפי ערך לפי תירוץ ראשון של התוספות לעיל בד"ה יש בה וכמו שהקשיתי שם על פירוש מהרש"א ז"ל ודו"ק:

בתוס' בד"ה לא נצרכה כו' דדלמא ארוכה טובא אבל לא היתה רחבה שבעה טפחים עכ"ל. ומכאן מוכיח בספר ב"ח בא"ח סימן תרל"ד דלא בעינן בהכשר סוכה ז' טפחים על ז' טפחים מרובעות דוקא אלא אפילו ע"י רצועות נמי מצטרפין ובעל טורי זהב ובעל מגן אברהם סי' הנ"ל השיבו עליו וכתבו דע"כ גרסינן בתוספות לא היתה רחבה רק שבעה טפחים ע"ש בט"ז באריכות ולענ"ד נראה משיטת התוס' כדברי הב"ח ובעיקר דבריו של בעל ט"ז דקשיא ליה אלשון הגמרא דיהיב שיעור סוכה ז' טפחים וע"כ בין לאורך ובין לרוחב דאלת"ה נתת דבריך לשיעורין ולענ"ד משום הא לא איריא דהא בכל דוכתי לא קתני אלא לשון מחזקת ראשו ורובו או ראשו ורובו ושלחנו ומסקינן בירושלמי דשיעור ראשו ורובו ששה טפחים וטפח השביעי לשלחנו וא"כ בעיקר השיעור אין לך שיעור מפורש בין לאורך ובין לרוחב אלא כמו שאמרו שמחזקת ראשו ורובו דהיינו ששה טפחים. ולפ"ז אדרבה הוי משמע דטפח השביעי לא בעינן אלא לאורך או רוחב הסוכה לצורך שלחנו ומה"ת נאמר שצריך טפח עודף לאורך וטפח עודף לרוחב דלאו כל אדם זוכה לשני שלחנות וא"כ לעולם בז' טפחים על ששה הוי סגי ואי לאו שיצא הדבר מפי הרמב"ם והסכימו הפוסקים ע"י דבעינן שבעה על שבעה לענין הכשר סוכה ואפשר דהיינו מהטעם שכתב בעל מגן אברהם לפי שהיו מסובין בעינן שבעה אורך ומשום השלחן בעינן שבעה רוחב אלא דמלשון רש"י אין הכרע ממש לענין עיקר דבריו של רב הונא אמר רב דקאמר אבל מחזקת יותר מכדי ראשו ורובו ושלחנו ד"ה כשירה משמע בפשיטות שכל שמחזקת יותר בשום ענין או באורך או ברוחב הוי בכלל יותר מכשיעור דקאמר ד"ה כשיר' אם מצד הלשון דהא מחזקת יותר מראשו ורובו ושלחנו וטעמא רבה נמי איכא דמדרב הונא אמר רב נשמע לרב חנן אמר רב כמ"ש הט"ז בעצמו והדבר ברור דלרב הונא דביותר מד"א ד"ה כשירה ע"כ כל היכא שהוא יותר באורך או

ברוחב קאמר ד"ה כשירה דהא תליא טעמא בצל סוכה וא"כ כיון שהיא ארוכה טובא ואין רחבה אלא ד"א או איפכא תו לא סגי ליה בצל דפנות וצריך לצל סוכה וזה מבואר לכל מבין וא"כ לרב חנן נמי משמע דלעולם הוי בכלל יותר בין באורך לבד ובין ברוחב לבד. ולפ"ז לא א"ש גירסת הט"ז בתוס' דהיתה ארוכה טובא ורחבה שבעה טפחים דא"כ הדרא קושיא לדוכתיה דבכה"ג הוי בכלל יותר מכשיעור וד"ה כשירה ולכך נראה עיקר כגירסת התוספות שלנו דאין רחבה שבעה טפחים דנהי דלענין הכשר סוכה סגי בהכי כשיטת הב"ח דמצטרפין לרצועות אפ"ה איכא למימר דאפילו לרב חנן שייך פלוגתא דר' יהודה ורבנן בכה"ג נמי דלא הוי בכלל יותר מכשיעור דקאמר כיון דאפילו כשיעור לא הוי אלא ע"י צירוף מ"מ לא הוי בכלל יותר מכשיעור כן נ"ל לכאורה ועדיין צ"ע משום דלכאורה לרב הונא דקאמר אבל יותר מד"א ד"ה כשירה היינו לענין הרוחב לבד שאין האורך מזיק לרוחב דמסתמא לאו בסוכה של ארבעה דפנות דוקא מיירי וא"כ אין הצל אלא ע"י הדפנות של הרוחב או האורך. ולפ"ז אעיקר דברי תוספת נמי קשה אע"כ דלא שייך לומר מדרב הונא נשמע לר' חנן כיון דהאי טעמא לחוד והאי טעמא לחוד אלא דאפ"ה עיקר דברי קיימין מצד הלשון דכל שיש יותר באורך או ברוחב הוי בכלל יותר מכשיעור כן נ"ל ודו"ק:

בגמרא אמר ר' שמואל בר יצחק הלכה צריכה שתהא מחזקת ראשו ורובו ושלחנו. לכאורה אין כאן מקומו אלא לקמן אמתניתין דפרק הישן ונראה דהשתא משמע ליה דרב הונא ור' חנן דלעיל בהכשר סוכה פליגי דאע"ג דאמרי' לעיל דכ"ע הכשר סובה ראשו ורובו ושלחנו דחויי בעלמא הוא דקשיא קושיית התוספת בד"ה יש בה וכמ"ש לעיל דלמאי דאמרינן דבין למעלה ובין למטה הכל לפי ערך א"כ מ"ש דנקיט במתניתין שיעור עשרים דשייך בד"א ולא נקיט שיעורא דשייך בסוכה קטנה דהוי שבעה טפחים ואי כתירוץ השני דהתו' דמז' טפחים עד ד"א שיעור א' לפסול בגובה ובתר הכי קים להו זה נראה דוחק יותר אלא דיחויא בעלמא הוא ולעולם דבהכשר סוכה פליגי וא"כ מסתמא כל חד מוקי לסתם מתניתין דילן אליבא דהלכתא ולפ"ז לרב הונא אמר רב סתם מתניתין ס"ל דהכשר סוכה בד"א מש"ה קאמר ר' שמואל בר יצחק דאין הלכה כרב הונא אמר רב אלא כר' חנן ואע"ג דבעיקר פלוגתייהו משמיה דרב בטעמא דמתני' לית הלכתא לא כרבי הונא אמר רב דס"ל כרב זירא ולא כר' חנן אמר רב דאתי דלא כחד אלא כרבא דטעמיה משום דירת עראי לרוב הפוסקים ולקצת פוסקים כרבה משום הכירא אפ"ה בענין הכשר סוכה גופא דפליגי רב הונא ורב חנן פסק ר' שמואל בר יצחק כר' חנן אמר רב דמשמע ליה הכי סתמא דמתניתין אלא דאכתי איכא למידק דא"כ אמאי קאמר צריכה שתהא

מחזקת ולמאי דפרישית הכי הו"ל למימר הלכה סוכה שמחזקת ראשו ורובו ושלחנו כשירה אלא דאיכא למימר דאגב אורחא קאמר נמי קושטא דמילתא דבעינן דוקא ראשו ורובו ושלחנו ולאפוקי מדב"ה דס"ל בראשו ורובו סגי. ולכאורה נראה דהך מילתא גופא נמי שייך הכא משום דמלישנא דמתני' דידן הוי משמע דבראשו ורובו סגי מדלא קחשיב במתני' פסולה מפחות משיעור ארכה ורחבה כי היכי דנקיט שאינה גבוה עשרה בהדי אינך פסולי וא"כ משמע דתנא דידן ס"ל דראשו ורובו סגי דהיינו ששה טפחים מש"ה לא איצטריך ליה למתני דפחות מיכן פסולה דמילתא דפשיטא היא דדרך ישיבתו מיהא בעינן שיהא ראשו ורובו בסוכה ומש"ה קמ"ל דאפ"ה הלכה דצריכה שתהא מחזקת ראשו ורובו ושלחנו כן נ"ל:

והואיל ואתא לידן בענין פסק הלכה בעיקר פלוגתא דשמעתין דלעיל בטעמא דפסולה למעלה מעשרים ראיתי להביא לשון הרי"ף והרא"ש ז"ל שכתבו בשמעתין וז"ל איכא מ"ד הלכתא כרבה דהא בכל מילי כרב עביד ואנן מסתברא לן דהלכה כרבא דבתראה הוא עכ"ל. ולכאורה לישנא קמייתא דברים תמוהין הן דמאי שייך הכא הא דכל מילי כרב עביד וכבר תמה בזה הר"ן ז"ל. ולענ"ד נראה דכך פירושו דוודאי עיקר טעמא דלישנא קמא דהלכה כרבה לא איצטריך לטעמא לגבי דרבא ור"ז דבלא"ה הרבה מגדולי הקדמונים ס"ל דדוקא מאביי ורבא ואילך הלכה כבתראי אבל היכא שנחלקו אביי ורבא על הדורות שלפניהם ס"ל דאין הלכה כתלמיד במקום הרב ובכמה דוכתי אשכחן פלוגתא דרבוותא בכה"ג היכא דפליגי רבה ורבא דאיכא מאן דס"ל הלכה כרבה ונראה דה"ה לגבי ר"ז דרבה גדול מרבי זירא שבכל מקום מקדים רבה לרבי זירא ורבה ריש מתיבתא הוי ובשמעתין נמי מקדים דבריו לדר' זירא אלא משום דזה אינו מספיק למיקבע הלכתא כרבה כיון דאשכחן דפליגי רב אשי ורב הונא ורב חנן אליבא דרב בטעמא דמתני'. ולכאורה בהנך אמוראי אליבא דרב משמע דהלכה כרב הונא אליבא דרב דאפי' לגבי דשמואל הלכה כרב הונא שהיה גדול משמואל ותלמיד חבר דרב הוי כמ"ש התוספות בכמה דוכתי וכיון דר"ה מוקי לרב כר' זירא הו"ל למיפסק כר' זירא דהא רב גדול מרבה טובא ואין הלכה כתלמיד במקום הרב ועוד לכאורה בלא"ה משמע דרב גופא ליתא ליה דרבה מדקאמר רב בריש עירובין בטעמא דרבנן ור"י דילפי מפתחו של היכל ופתחו של אולם ואי סלקא דעתך דרב כרבה ס"ל דרבנן ס"ל דטעמא דסוכה משום היכירא וס"ל דלמעלה מעשרים לא שלטא עינא א"כ במבוי נמי הו"ל למיפסל משום טעמא דהיכירא דהא קורה משום היכירא לרב גופא כדאיתא בעירובין בכמה דוכתי אע"כ דרב ס"ל דלמעלה מעשרים נמי הוי היכירא וע"כ בסוכה אית ליה טעמא אחרינא

והו"ל למיפסק דלא כרבה כיון דרב פליג עליה מש"ה כתב האי איכא מ"ד דהלכה כרבה כיון דכל מילי כרב עביד וכדאמרינן דכחומרי דרב עביד א"כ אי לאו דקים ליה לרבה דרב גופא ס"ל האי טעמא דהיכירא לא הוי פליג עליה ולמימר טעמא דהיכרא דלפ"ז בסוכה שהדפנות מגיעות לסכך כשר אע"כ דרב גופא ס"ל טעמא דהיכרא בסוכה לחוד ולא במבוי כדמפלגינן בינייהו בריש עירובין דאמרינן וצריכא ע"ש וכיון דכל מילי כרב עביד קים ליה טפי בטעמא דרב מאינך אמוראי דמעשה רב כן נ"ל ודו"ק:

שם אמר ליה רבי אבא כמאן כב"ש אמר ליה ואלא כמאן איכא דאמרי א"ל ר' אבא דאמר לך מני כו'. נ"ל דהני תרי לישני פליגי בדר' אבא דלישנא קמא סבר ר' אליעזר דב"ש ובית הלל לא פליגי אלא בסוכה גדולה משום שמא ימשך אחר שלחנו אבל בסוכה קטנה כ"ע מודו דבעינן ראשו ורובו ושלחנו וא"כ הכי קאמר ר"א לדידי לכ"ע צריכה שתהא מחזקת ראשו ורובו ושלחנו אלא לדידך דקאמרת הלכה משמע דאית לך דפליגי נמי בסוכה קטנה א"כ כמאן כבית שמאי ולא כבית הלל ומהדר ליה רשב"י ואלא כמאן דוודאי הכי הוא דפליגי בתרווייהו ולישנא בתרא סבר ר' אבא איפכא דדוקא בסוכה גדולה פליגי אבל בסוכה קטנה לכ"ע בראשו ורובו סגי ולא בעינן שלחנו היכא דלא שייך גזירה דשמא ימשך וא"כ הכי אמר ליה דאמר לך מני דהוי דלא כמאן ומהדר ליה ב"ש היא ולא בית הלל ולא בחד מינה דודאי בתרווייהו פליגי כן נ"ל ודו"ק:

בתוס' בד"ה דאמר לך מני כו' ועל מה שפסק בהך דהכא כבית שמאי אין להקשות מהא דאמרינן בפרק קמא דברכות כו' ומסקינן התם דהלכה כר"י החורני כו' עד סוף הדיבור. הא מילתא דהלכה כר"י החורני ליתא התם וא"א לומר דהתוס' גרסי לה כיון דלא שייכא בשמעתא דהתם ועוד דאי הוי גרסי הכי להדיא הו"ל לאתויי בקצרה דאין להקשות מהא דאמרינן בפ"ק דברכות דהלכה כר"י החורני ומאי איצטריך להו לאתויי הא דאמר ר' יוסף עשה כב"ש לא עשה כלום וכל הסוגיא דמייתי ר"י ראיה וע"כ דכוונת התוספות דממאי דמייתי רב יוסף ראיה וקיימא התם הכי אף למסקנא דליכא מאן דפליג ממילא שמעינן דע"כ הלכה כר"י החורני וא"כ צריך פירוש לפירושו מהיכא משמע להו הכי כיון דלמאי דלא מסקו אדעתייהו מה שהעלו בסוף הדיבור אדרבה דברי רב יוסף גופא נשארו בתימא אף אי הלכה כר"י החורני ועיין מ"ש מהרש"א ז"ל בזה והוא דחוק מאד והוא הוכרת לפרש כן מהא דמשמע מדבריהם כאן דמקשו תימא על הפי' הראשון ובאמת דמסקנת התוס' כאן בסה"ד ג"כ דחוקין מאד דאכתי קולא מחומרא לא ילפינן מלבד שאר דחוקים ולולי מסקנת התוס' דהכא שהן דברי רבינו שמעי' שהביאו התוס' בפ"ק דברכות היה נלע"ד לקיים דברי התוס' הראשונים ויתיישב סוגיא דברכות

בפשיטות דוודאי עיקר מימרא דרב יוסף דאע"ג דב"ש מחמירין אפ"ה מי שמחמיר כב"ש נמי לא עשה כלום ומייתי שפיר מעובדא דר"י החורני שהלכו זקני בית שמאי וזקני בית הלל לבקרו ומצאוהו שהיה יושב בסוכה ושלחנו בתוך הבית ואי ס"ד דמותר לעשות כב"ש לא היה מיקל לעצמו לכתחלה כך אע"כ דאסור להחמיר כב"ש וא"כ שמעינן מיהא דהלכה כר"י החורני מדמייתי רב יוסף ראיה מדר"י ולא מדאמרו לו באמת אם כך היית נוהג לא קיימת אע"כ דהלכה כר"י החורני כן נ"ל לפרש דברי התוס' הראשונים ולא הוי שמעתא דהתם תימא לפירוש זה אלא טייעתא:

ולענ"ד דברים ברורים בעיקר כוונת הסוגיא דברכות וראיה ברורה דבפ"ק דיבמות דף ט"ו ע"ב מייתי הש"ס עובדא דר"י החורני בחבית של זיתים שנקבוה ומסיק התם בברייתא ואע"פ שתלמיד שמאי היה כל מעשיו לא עשה אלא כב"ה וא"כ ע"כ מהאי טעמא גופא דעשה כדברי ב"ש לא עשה כלום אלא דמהתם לא שמעינן דאפי' היכא דמחמרי בית שמאי אבל מהאי עובדא דסוכה מייתי רב יוסף שפיר דאע"ג דתלמיד שמאי היה ואפ"ה היה מיקל כדברי ב"ה אע"כ דכיון דהלכה כב"ה אסור אפילו להחמיר כב"ש כנ"ל נכון:

והא דמייתי בפ"ק דברכות תחלת המשנה דמי שהיה ראשו ורובו בסוכה פלוגתא דב"ש וב"ה וכל המעשה י"ל עוד דמכל זה הוי סייעתא טפי לדרב יוסף דקשיא ליה מאי אמרי ב"ש לב"ה מעיקרא לא כך היה המעשה שהלכו זקני ב"ש וזקני ב"ה כו' ולא אמרו לו דבר ואית להו למימר כי היכי דפליגי עכשיו הוו פליגי נמי מעיקרא ור"י החורני ס"ל כב"ה מש"ה לא אמרו לו זקני ב"ש דבר אע"כ כדפרישית דכיון דר"י החורני מתלמידי ב"ש היה מש"ה לא אמרו לו דבר שיש לו מיהא להחמיר אע"כ דהודו לו ב"ש לב"ה והשיבו אף הם אמרו לו ולא הודו מ"מ קשיא אדר"י החורני גופא למה לא היה מחמיר כב"ש כיון שהיה מתלמידי שמאי אע"כ דאין להחמיר דלא עשה ולא כלום היינו ראיה דרב יוסף וא"כ יפה כתבו התוס' כאן דשמעינן מיהא דהלכה כב"ה כיון דר"י החורני גופא היה מיקל בכך והוצרכו לתרץ ולחלק בין סוכה גדולה לקטנה לענין פסק הלכה כנ"ל נכון וברור:

דף ג:

בגמרא אין עושין אותו עיבור בין שתי עיירות ופרש"י ותוספות לענין קרפיפות. ולכאורה האי לישנא עיבור משכחת לה אפי' בלא קרפיפות כדתנן להדיא בר"פ כיצד מעברין היה בית נכנס ובית יוצא וא"כ אפילו לחייא בר רב דאמר דלרבנן אין נותנין קרפף לעיר א' כלל אפ"ה מיהא שייך האי דינא דבית נכנס ובית יוצא וא"כ היכא שאין בבית היוצא

ארבע אמות אין מודדין אלא מהבית הנכנס שיש בו ד"א אלא לפי דהא מילתא דבין שתי עיירות לא הוזכר אלא לענין קרפיפות מש"ה מפרשי להו רש"י ותוספות לענין קרפיפות וצריך עיון בפירש"י בריש כיצד מעברין שמפרש להא דבית נכנס ובית יוצא דהיינו אם הוא תוך שבעים אמה ושיריים שהוא שיעור קרפף וא"כ לא שייך האי דינא לרבי חייא בר רב בעיר א' ורש"י מפרש התם ברישא דמתניתין לענין עיר אם לא שנאמר דרש"י ז"ל נחית נמי לשיטת ר"ת ז"ל דשמעתין דלחייא בר רב לאו דוקא שתי עיירות ה"ה בית ועיר כנ"ל. ועיין בלשון הרא"ש ז"ל בפ' בכל מערבין וכאן אין להאריך יותר ודו"ק:

שם היתה גבוה מעשרים ובא למעטה כו' לכאורה יש לי לדקדק בשלמא לרבה דאמר טעמא משום היכרא א"ש דמהני מה שממעטה מתחתיו דהא שלטא עינא שפיר וכן לרבי זירא דאמר משום צל כיון דעכשיו ליכא גובה תו לא סגי ליה בצל דפנות אלא בצל סכך משא"כ לרבא דתלי טעמא בדירת קבע א"כ עיקר הפסול בסכך היינו משום דצריך לדפנות קבע א"כ מה מועיל המיעוט מתחתיו סוף סוף הוא צריך לאותן הדפנות של קבע. ויש ליישב דמ"מ כיון דעכשיו ממעט האויר וגלי דעתיה דלא ניחא ליה בהאי גובה וא"כ לפי מה שרוצה להשתמש בסוכה זו עכשיו כשיעור הגבוה לא היה צריך לאותן מחיצות של קבע והיה יכול להעמיד מחיצת עראי על אותו הדבר שביטל להקרקע א"כ תו לא שייך האי פסולא דהא כי עביד לה קבע נמי נפיק כל היכא דמצי למעבד לה עראי כן נ"ל. וכה"ג יש לפרש בכולה שמעתין לענין הוצין יורדין ולענין איצטבא וכמו שאבאר בעז"ה. אחר זה ראיתי בספר תמים דעים דף ס"ו שכתב הראב"ד ז"ל דמשמע ליה דהנך שמעתין לא מתוקמי כרבא מהך קושיא דפרישית ופסק כרבה אלא שכל הפוסקים והמפרשים אף על גב שפסקו כרבא אפ"ה כתבו כל הנך שמעתין וע"כ צ"ל כדפרישית. והא דמהני המיעוט מלמטה ולא קרינן בה תעשה ולא מן העשוי כבר כתבתי בריש מכילתין דא"ש לפי מה שמפרש ר"ת לקמן דסכך הפסול מחמת גובה לא מיקרי סכך פסול. אלא דאף לשיטת רש"י ז"ל לקמן דף י' דמשמע דמיקרי סכך פסול נמי א"ש דכיון שאין הפסול בסכך עצמו אלא מחמת האויר שתחתיו אם כן ממה נפשך מיקרי שפיר עשיה דמיעוט גופא שעושה עכשיו ממש בתחתיות האויר ואין צורך לעשות מעשה בסכך כיון שלא היה פסול מצד עצמו כן נ"ל מיהו ראיתי בתשובת מהר"מ בר ברוך סי' קע"ג דמדבריו לא משמע כן ע"ש וצ"ע:

בפירש"י בד"ה לא הוי מיעוט שאין סופו להניח שם כל שבעה עכ"ל. נראה מפירושו בכולה שמעתין דהיכא דמהני הביטול היינו שמבטלו לימי החג בלבד וכ"כ הרא"ש

והר"ן ז"ל אלא דכמה פוסקים בעינן שהביטול יהיה לעולם ולשיטת הרב המגיד הוא ג"כ שיטת הרי"ף והרמב"ם ז"ל ועיין מה שאפרש בסמוך לענין סוגיא דשמעתין:

דף ד.

בפירש"י בד"ה תבן ובטלו בפיו לשבעה עכ"ל. נראה שהוצרך לפרש דאיירי שבטלו בפיו דאל"כ היינו אין עתיד לפנותו מ"מ נראה דלאו דוקא שבטלו בפיו ממש אלא עיקר כוונת רש"י שגמר בלבו לבטלו שם דבכה"ג הו"ל כבטלו בפיו וכמו שהקשה הריטב"א ז"ל בחידושיו דכה"ג קי"ל דברים שבלב הוי דברים:

בתוס' בד"ה ואע"ג דבטלינהו וכו' לא דמי לארנקי דאיכא למ"ד אפילו ארנקי מבטל איניש עכ"ל. והיינו כרב הונא בריה דרב יהושע דאמר התם הנח לאיסור שבת דאפילו ארנקי מבטל איניש עכ"ל ומשמע דסגי בביטול לשבת לחוד וה"ה הכא דסגי בביטול לשבעה כדפרש"י וכיון דכרים וכסתות אין דרך לבטל לשבעה בטלה דעתו אצל כל אדם מיהא לשיטת הסוברים דבסוכה בעינן ביטול לעולם היינו משום דס"ל דלענין שבת נמי לא קיי"ל כרב הונא בריה דרבי יהושע אלא כאידך אמוראי דסברי דלא מהני האי טעמא דהנח לאיסור שבת והיינו מהאי טעמא גופא דבעינן שיבטלו לעולם והפוסקים האריכו בזה לענין שבת ואין להאריך כאן וכן לענין טומאה דבסמוך שייך האי פלוגתא אי סגי בביטול לשעה או בעינן ביטול לעולם ויבואר קצת בסמוך:

בגמרא תבן ואינו עומד לפנותו כו' מחלוקת רבי יוסי ורבנן דתנן בית שמלאוהו כו'. בתוס' פרק הזורק (שבת דף ק') ובפרק חלון כתבו דכל הנך חילוקי דינין לענין ביטול לא הוי אלא דרבנן דמדאורייתא אין לחלק כלל והכל בטל ע"ש. ולפ"ז יש לדקדק לכאורה מאי פסיקא לתלמודא הכא דבסוכה הוי נמי פלוגתא דרבי יוסי ורבנן דלמא רבי יוסי גופא לא קאמר דלענין טומאה תבן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם בטל אלא משום דהחמירו חכמים בכך שיהא הטומאה בוקעת ועולה עד לרקיע כמו שפרש"י כאן ואף על גב דלענין כלים שבצרו הוי לקולא מ"מ כיון דהוי כחוכא ואיטלולא אוקמא אדאורייתא משא"כ בסוכה דאי אמרינן דבטל הוי להקל אפשר רבי יוסי נמי מודה דהחמירו חכמים דלא בטל אלא א"כ בטלו בפירוש אלא דא"א לומר כן דרבי יוסי גופא ס"ל דטומאה טמונה אינה בוקעת למעלה כדאיתא בפ' העור והרוטב והובא בתוספת בפ' חלון. וא"כ עיקר מילתא דר' יוסי לא משכחת לה אלא לענין כלים שבצרו וכמ"ש התוספות פרק חלון וממילא בע"כ לקולא נמי קאמר רבי יוסי דמסתמא בטל:

ומתוך מה שכתבתי נתיישב לי בילדותי האי סוגיא דפרק חלון שהביאו התוספות כאן דמשני הש"ס מעיקרא מאן תנא אהלות רבי יוסי היא ומקשה אי רבי יוסי איפכא שמעינן לה ומייתי ברייתא דבסמוך. ויש לתמוה אם כן מעיקרא מיהא דלא הוי ידע להאי ברייתא אכתי מאי קאמר מאן תנא רבי יוסי היא. ולמאי דפרישית א"ש דמעיקרא דלא הוי ידע דרבי יוסי ס"ל איפכא הוי מוקמי שפיר למתניתין דאהלות כרבי יוסי דס"ל טומאה טמונה אינה בוקעת למעלה וא"כ האי מתניתין דאהלות דקתני בטלו אין לא בטלו לא לא משכחת לה אלא לענין כלים שבצרן כדקתני התם להדיא והובא בתוס' כאן וא"כ שפיר קאמר דבטלו אין דהוי מבוטל אף לקולא אבל בלא בטלו לא מקילינן כולי האי לטהר כלים שבצרן דטמאין מדאורייתא היכא שלא בטלו דהחמירו חכמים בדאורייתא משא"כ בההיא דחלון דאיירי לענין טלטול מחצר לחצר דלא הוי אלא מלתא דרבנן אפילו מסתמא בטל ואהא מקשה שפיר אי ר' יוסי איפכא שמעינן לה כנ"ל נכון ובערובין הארכתי וכאן אין להאריך רק במה שנוגע לסוגיא דהכא ולפירוש התוס' בסמוך:

בתוספות בד"ה בית שמלאוהו כו' עד סוף הדיבור. בספרי המשניות שבידינו יש נוסחא אחת דגרסי תבן או צרורות כגירסת רש"י אלא דלענ"ד נראה ליישב שיטת רש"י אף לגרסת התוספות דלא מצי לאתויי ממתניתין וניחא ליה לאתויי מברייתא דדייק טפי ותחלה אפרש מאי דקשיא לי על פי' התוס' טובא במה שכתבו דהא דקאמר תבן ובטלו הוי מיעוטא אף ע"ג דלא קתני במתניתין דאהלות אפ"ה פשיטא ליה במכ"ש דכרי של תבואה כו' ויש לתמוה דא"כ כרי של תבואה גופא יוכיח דהוי ביטול לענין טומאה ולא לענין סוכה כדאמרינן לעיל בכרים וכסתות דבטלה דעתו אצל כל אדם ואי יש לחלק בין כרים וכסתות לכרי של תבואה טפי הו"ל למימר דכרי של תבואה גופא וכיוצא בה נמי הוי ביטול אע"כ דאע"ג דמדמינן הכא סוכה לטומאה היינו בהך מלתא לחוד אי בטיל מסתמא או באין עתיד לפנותו או לא משא"כ בהא דבטלה דעתו אצל כל אדם שפיר יש לחלק ביניהם דבטומאה דסגי בביטול לפי שעה לא שייך לומר בטלה דעתו אצל כל אדם כמו בסוכה שהביטול צריך לשבעה אמרינן בטלה דעתו וכ"כ הר"ן ז"ל ואם כן אכתי מאי מייתי לענין תבן דלמא בתבן נמי אמרינן בטלה דעתו כיון שביטולה היא לשבעה ואי פשיטא להו להתוספות בתבן דלא שייך בטלה דעתו א"כ למה הוצרכו לפרש דתלמודא פשיטא ליה ממתניתין דאהלות ובפשיטות הוי מצי לפרש דמסברא פשיטא ליה ויש ליישב בדוחק:

ודאתינן עלה מיהא דאף לגירסת התוס' מצינן למימר דהאי תבן או צרורות ברייתא היא והא דלא מייתי מתני' היינו משום דא"כ הוי משמע דבכרי של תבואה נמי מדמה להו

מש"ה מייתי הך ברייתא דלא קתני כרי של תבואה אלא תבן או צרורות דבהנך דמי סוכה לטומאה ולא בכרי של תבואה כדפרישית וכמו שכתב הר"ן ז"ל. ועוד דבמתניתין דאהלות לא גרסינן ובטלו מבוטל כמ"ש התוס' בעצמו וא"כ לא שייך למידק כלל הא לא בטלו לא דעיקר מתניתין לא אתא אלא לאשמעינן במה מבוטל אלא דנקיט לא זו אף זו דאפי' בכרי של תבואה מהני הביטול אף לקולא וכהך כלים שבצרן כדקתני בהדיא וא"כ אפשר דאין עתיד לפנותו נמי ובטלו קרי ליה משא"כ בברייתא דקתני בהדיא ובטלו מבוטל ולא קתני כרי של תבואה בהדייהו אלמא דלא קתני לה אלא לדיוקא דלא בטלו לא כן נ"ל נכון. אלא דבלא"ה נ"ל דלא שייך ל' ותני עלה אלא דתני ברייתא עלה דמתני' ולא מברייתא לברייתא וא"כ ע"כ צריך לפרש כפירוש התוספות או כגירסת המשניות כגירסת רש"י ודוק היטב:

בא"ד והא דקאמר עפר סתם כו' הו"מ למימר כו' עכ"ל. וכתב מהרש"א ז"ל שהוצרכו לפרש כן לפי גרסתם ע"ש ולכאורה יש לתמוה דהא רש"י גופא ג"כ כתב כן אלא דנראה בכוונת מהרש"א ז"ל דאע"ג שכבר פירשו רש"י אפ"ה הוצרכו התוס' לפרש משום דלגרסתם קשה טפי. ולפענ"ד נראה דלא ניחא להו להתוספות במה שפרש"י דנקיט עפר סתם משום כחו דר' יוסי כו' דאע"ג דאשכחן כה"ג טובא דאשמעינן כהא דהתירא טפי אפי' דלא כהלכתא היינו בפלוגתא דתנאי גופא במשנה או בברייתא משא"כ הכא דסתמא דתלמודא נקיט לה טפי הו"ל למימר עפר ואין עתיד לפנותו להודיעך כחן דרבנן דפסלי בסוכה אלא דבלא"ה יש לומר בפשיטות דלא נקיט סתמא דתלמודא אלא הנך מילי דנקטו רבנן ור"י להדיא בפלוגתייהו ובמלתייהו משא"כ עפר ואין עתיד לפנותו שלא נזכר בפירוש בדבריהם אבל לפירוש התוס' דתבן ובטלו נמי אין נזכר בדבריהם ואפ"ה נקיט לה סתמא דתלמודא כיון דשמעינן לה ממילא ממלתייהו דכרי של תבואה ואם כן לפ"ז קשיא להו דהו"ל למימר נמי עפר ואין עתיד לפנותו דשמעינן נמי ממילא לכך מסקו בדבריהם דלא חש להאריך כן נ"ל בכוונת התוספות ודו"ק:

בפרש"י בד"ה על פני כולה כו' אם יש באצטבא שיעור הכשר סוכה קטנה שבעה טפחים ומשהו כו' עכ"ל. וכתב מהרש"א ז"ל דלא ידע אמאי כתב רש"י ז"ל כאן ולקמן גבי עמוד דבעינן שבעה ומשהו ובכל דוכתי דשיעור הכשר סוכה אינה אלא שבעה טפחים מצומצמות. ולענ"ד במחילה מכבוד תורתו של מהרש"א ז"ל דבמאי דקשיא ליה לקמן מעמוד אגב חורפא לא דק דכיון דבעי לאכשורי התם ע"י גוד אסיק מחיצות העמוד למעלה א"כ בעינן שיהא שיעור העמוד שבעה טפחים מלבד מהשיעור מחיצות שאין צריכין להמשיך למעלה וזה מבואר בפ' כל גגות ובפרק כיצד משתתפין דף פ"ז לענין

גיסטרא הסמוכה ע"ש ובדוכתי טובא והוא ברור אלא דלענ"ד מה שכתב רש"י נמי כאן לענין איצטבא דבעינן שבעה ומשהו הוא ג"כ בדקדוק והיינו למאי דפרישית לעיל דמסתמא כל הני פסקי הלכות אתו נמי אליבא דרבא דטעמא דפסול גובה משום דירת קבע וקשיא לן א"כ מאי מהני בנין איצטבא וכמו שהקשה הראב"ד ז"ל וכתבתי לעיל דהא דמהני האיצטבא היינו לענין דגלי דעתיה דניחא ליה בהאי גובה ממעל לאיצטבא א"כ מעתה א"צ לגובה דפנות שמתחתית האיצטבא ורואין כאילו הדפנות מתחילין מעל האיצטבא שבענין זה יכול לעשותן מחיצת עראי ולא בענין אחר נמצא דלפ"ז בעינן שיהא גג האיצטבא עכ"פ שבעה ומשהו כדי שיוכל להעמיד הדפנות עליהן דווקא במחיצות שאין גבוהין עשרים משא"כ אם אין רוחב האיצטבא אלא שבעה טפחים בין הכל וא"כ לעולם צריך להעמיד הדפנות סמוך להאיצטבא ולא על האיצטבא ומכיון שהוא צריך להעמידן סמוך להאיצטבא ממילא צריכין שיגיעו עד תחתיות האיצטבא על הקרקע ממש כמו שהן עכשיו ומה הועיל האיצטבא כיון דלא סגי ליה בלא דירת קבע בדפנות עשרים אע"כ דבאיצטבא שבעה ומשהו איירי כן נ"ל נכון וברור בעזה"י בלי גמגום ודוק היטב:

בד"ה כשירה כל הסוכה כו' עד סוף הדיבור. ונראה לכאורה שפירושו מוכרח מדאצטריך בגמרא לפרש אם יש בה הכשר סוכה ואי להכשיר האיצטבא לחוד קאי שהיא סוכה בפני עצמו פשיטא דבעינן שיעור סוכה אע"כ דכל הסוכה כשירה וקמ"ל דהיינו דוקא כשיש באצטבא שיעור הכשר סוכה. מיהו בעיקר דברי רש"י ז"ל כתב הרא"ש ז"ל שהקשה ר"י מטראני מאי מדמה לפסל היוצא מן הסוכה כיון דסכך פסול הוא ואילו סוכה שמסוככת חציה בסכך כשר וחציה בסכך פסול נכשיר לישב אפי' תחת הפסול ותירץ הרא"ש ז"ל דסכך דלמעלה מכ' לא מקרי סכך פסול כדפי' ר"ת כו' והסכים הרא"ש ז"ל לפירש"י וכ"כ כל הפוסקים. ולדעתי נראה דהרא"ש ז"ל כתב לקיים שיטת רש"י היינו לדברי ר"ת מ"מ לפרש"י גופא ק' דהא לקמן דף ט' גבי סוכה תחת סוכה משמע מפירש"י דסכך דלמעלה מכ' נמי מיקרי סכך פסול לענין צירוף דסכך כשר ויש ליישב ולחלק:

מיהו כתב הרא"ש ז"ל דרש"י גופא לא כתב דכל הסוכה כשירה אלא בהאי בבא לחוד דהאצטבא על פני כולה ואין צורך לדופן עקומה אבל בהנך בבי דבתר הכי דבעינן לצרף דופן עקומה להכשיר עיקר הסוכה דאצטבא א"כ א"א להכשיר כל הסוכה דכיון שנעשה הסכך דופן א"כ אין לה סכך ובאמת שכן נראה מסתימת לשון רש"י בהנך בבי דבסמוך אלא דאכתי אין זה מוכרח לפי פירוש רש"י עד שהר"ן ז"ל כתב דלפרש"י בכולהו בבי

יש להכשיר כל הסוכה והשיג הב"ח על הר"ן ז"ל ובאמת דאין זו השגה דאין זה מוכרח לפרש"י אלא דתליא בשני הפירושים שכתב ר"י ז"ל לקמן בדף י"ז במשנה דהרחיק את הסיכוך בפירוש דופן עקומה וכמו שיבואר בעז"ה וכן נראה להדיא מלשון הר"ן:

דף ד:

בתוספות בד"ה פחות משלשה מכאן קשיא לפי מה שפי' הקונטרס בריש פרק ב' דגיטין כו' עד הסוגיא דסוף הדיבור. כבר כתבתי בזה שם בסוגיא דגיטין דלגרסת רש"י בספרים שלפנינו יש לפרש כוונתו כדברי התוס' וכתבתי ג"כ דאף לפי גירסת התוספות בפירש"י ע"כ צ"ל דרב חסדא פליג אר' יוחנן וא"כ אתי סוגיא דהכא כרבי יוחנן. ובלא"ה לא ידענא מאי קשיא להו לתוס' בסוגיא דהכא כיון דאמימר פליג בגיטין אדרב חסדא ומסקינן שם להדיא דהלכתא גידוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפין וא"כ אתיא סוגיא דהכא בפשיטות אליבא דהלכתא אם לא שנאמר דס"ל להתוספת דכל הני פיסקי הלכות דהכא לישנא דברייתא נינהו דמקשו מהכא עליה דר"ח. מיהו רש"י כתב להדיא בשמעתין גבי מיעטו בכרים וכסתות דכל הני שמעתין בימי רב אשי נסדרו ומימרא דאמוראי נינהו וא"כ לא שייך להקשות מינייהו אדר"ח דאטו גברא אגברא קרמית והמעיין שם בחידושינו בגיטין יראה דבלא"ה יש לחלק בפשיטות בין שבת לסוכה לפמ"ש דעיקר טעמא דר"ח לא שייך להשוות חד מקום כרשות היחיד לחד מלתא וכרשות הרבים לחד מלתא וא"כ לא שייך סברא זו בסוכה ע"ש ודוק ותשכח:

בגמ' סבר אביי למימר גוד אסיק מחיצתא א"ל רבא בעינן מחיצות הניכרות וליכא. לכאורה משמע דרבא ס"ל גוד אסיק בסוכה אלא דוקא הכא בעמוד לא ס"ל כיון דלא הוי מחיצות ניכרות כלל וכן נראה מלשון התוס' בד"ה על שפת הגג וא"כ הוי משמע דלרבא בעל שפת הגג כשירה והיינו כשיטת רבינו שרירא גאון שהביא הרא"ש ז"ל בשמעתין דלא גריס בסמוך איבעיא להו משא"כ לשיטת רוב הפוסקים שהביא הרא"ש ז"ל דגרסי' בסמוך איבעיא להו ומסיק בתיקו ומש"ה פסקו דלעולם פסולה ולית לן גוד אסיק כלל בסוכה וא"כ בפשיטות הוי ליה לרבא למימר דלא אמרינן גוד אסיק בסוכה ואפשר דמשום האי טעמא גופא דאע"ג דבשבת אמרינן גוד אסיק משא"כ בסוכה דבעינן מחיצות הניכרות לא אמרינן לה כלל ואע"ג דלענין פי תקרה אמרינן גוד אחית מחיצתא היינו משום דהוי ניכרות טפי כמ"ש התוספות משום דלפנים עבידא אלא דקשיא דלפ"ז לא נאמרה הלכה למשה מסיני הא דגוד אסיק אלא לענין שבת לחוד וא"כ מאי מקשה הש"ס בשבת פרק הזורק הוצאה גופא היכא כתיבא דכיון דאיכא הלכתא דגוד אסיק

למיהוי רה"י אלמא דהוצאה אסורה והכי מקשינן בעלמא כיון דאיכא הלכתא קרא ל"ל. מיהו היה נ"ל לכאורה דהלכתא דגוד אסיק סתמא איתמר ואי לא הוי משכחת לה לענין שבת משכחת לה שפיר לענין סוכה אליבא דכ"ע והיינו בדאיכא דפנות גבוהין עשרה אלא שאין מגיעות לסכך ומופלגין הרבה וא"כ אי לאו גוד אסיק היה מהראוי לפסול כיון שאין הדפנות מגיעות לסכך כי היכי דפסלינן למעלה בסכך גופא היכא דאיכא אויר יותר משלשה מן הצד של דפנות וכן בסכך פסול יותר מארבעה אמות וא"כ בעינן שהסכך נוגע לדפנות דוקא ע"י לבוד או דופן עקומה או בשום ענין דהוי כסתום ונוגע לדפנות ומאי שנא דלענין גובה לא בעינן שהדפנות יעלו עד למעלה הסמוך לסכך פחות מג' אע"כ דטעמא בהא משום דאמרינן גוד אסיק כיון דהוי מחיצות הניכרות ממש דלהכי עבידא. אמנם ראיתי להדיא בלשון הר"ן ז"ל שכתב דלית לן כלל הלכתא גוד אסיק לענין סוכה ואף שאיני כדאי מכל מקום הדברים ברורין מעצמן דאיצטריך הלכתא דגוד אסיק להכשיר דפנות שאין מגיעות לסכך אלא דאכתי קשיא לי א"כ דעיקר גוד אסיק נאמר לענין סוכה ודוקא במחיצות הניכרות א"כ אכתי בשבת מנא לן דאמרינן גוד אסיק אפי' בעמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה כדתניא בהדיא בפ"ק דשבת איזהו רה"י גדר שהוא גבוה עשרה ורחב ד' והוי רה"י גמור לחייב סקילה וחטאת ומנא לן דלמא לא אמרינן בכה"ג גוד אסיק אלא בדאיכא מחיצות הניכרות דוקא דומיא דרה"י ממש ואדרבא לענין הוצאת שבת אמרי' דמלאכה גרועה היא ואין חייבין אלא שכיוצא בה היה במשכן והתם במשכן לא אשכחן רה"י כה"ג אלא במחיצות ממש ובשלמא לאביי דבעי למימר גוד אסיק אפילו בסוכה ובעמוד והיינו דמשמע ליה דהלכתא גמירא ליה דאמרינן גוד אסיק בכל ענין דהו"ל כמחיצה גמורה וממילא אמרינן דבתר דאשכחן בשבת איסור הוצאה מרה"י לרה"ר הא נמי בכלל רה"י הוא כיון דמיקרי ד' מחיצות משא"כ למאי דקיי"ל דהלכתא דגוד אסיק בסוכה בכה"ג הדרא קושיא לדוכתיה בשבת מנלן ואי הלכתא גמירי לה לענין שבת בכל גווני אמרינן גוד אסיק הדרא קושיא לדוכתא כיון דאיכא הלכתא קרא ל"ל וליכא למימר דאי מהלכתא דגוד אסיק בעמוד אכתי לא ידעי' איסור הוצאה מרה"ר לרה"י אלא ס"ד דהלכתא דעמוד היינו לענין דלא הוי רה"ר לענין מעביר ד"א ברה"ר הא ליתא דבלא גוד אסיק נמי א"א לומר דעמוד גבוה עשרה ורחב ד' הוי ר"ה דהא אין רה"ר למעלה מעשרה אע"כ דהלכתא דגוד אסיק בשבת היינו למיהוי רה"י גמורה לענין הוצאה וא"כ קרא ל"ל וכבר העירותי בזה שם בחידושי לשבת. ולולא דמסתפינא היה נ"ל דודאי הלכתא דגוד אסיק אפילו בעמוד שייך נמי לענין סוכה מדאורייתא והא דקאמר רבא בעינן מחיצות הניכרות היינו מדרבנן כיון דלאו להכי עבידן וכיוצא בזה

כתב הרא"ש ז"ל לקמן בסוגיא דאכסדרא דף י"ט דהא דפסלינן משום דמחיצות לאו להכי עבידי ולא אמרינן פי התקרה יורד וסותם היינו מדרבנן והארכתי בזה כדי להעמיד סברתינו להשוות שבת לסוכה מדאורייתא כמו שאבאר לקמן בכמה דוכתי בעזה"י עיין בסמוך ודו"ק היטב:

תוס' בד"ה סבר אביי למימר כו' ובסוף מסיק כו' ולא דמי לסיכך ע"ג אכסדרא כו' עד סוף הדיבור. ואע"ג דבאכסדרא שיש לה פצימין אין הטעם משום פי תקרה יורד וסותם אלא משום לבוד ובאין לה פצימין פליגי בה נמי אביי ורבא כמו בשמעתין אלא דאפ"ה קשיא להו שפיר דהכא משמע דסבר אביי למימר אבל לבתר דא"ל רבא בעינן מחיצות הניכרות אודי ליה אביי בהאי סברא ולקמן באכסדרה עדיין היא מחלוקת והוצרכו לחלק. ועי"ל דלרבא נמי קשיא להו דבשמעתין משמע דמשום האי סברא דבעינן מחיצות הניכרות מפליג בין שבת לסוכה והתם משמע להדיא משקלא וטריא דגמרא לקמן דמדמה סוכה לשבת לכך הוצרך לפרש דהתם לא שייך האי סברא דפי תקרה חשיבי מחיצות הניכרות כן נ"ל:

מיהו אכתי יש לדקדק למה הוצרך לכך דהא לפי שיטתם לקמן באכסדרה לא איירי התם אלא בדאיכא שתי דפנות כהלכתן ובפי תקרה דשלישית פליגי וא"כ מצו לפרש בפשיטות דהא דקאמר רבא דבעינן מחיצות הניכרות היינו לענין שתי דפנות כהלכתן הוא דבעינן טפחים משום הכי אודי ליה אביי דעמוד פסול כיון שאין לה שום מחיצה הניכרת. ולפי זה מצינן למימר נמי דכולהו תנאי דשמעתין היינו דוקא בנעץ ד' קונדסין שאין להסוכה שתים כהלכתן משא"כ בדאיכא שתים כהלכתן אפשר דלכו"ע יש להכשיר מחיצה שלישית ע"י מחיצה שלמטה ע ל שפת הגג דאמרינן ביה גוד אסיק ומשו"ה נקיט בש"ס ובפוסקים ד' קונדיסין דוקא ולפ"ז לא נצטרך לחלק בין גוד אסיק לפי תקרה דהיינו בגוד אחית ובכל דוכתי משמע דגוד אחית וגוד אסיק חדא מלתא היא וה"נ משמע לקמן בשמעתין כי אתאי הלכתא לגוד משמע דשם א' להם ואף על גב דבחגיגה דף י"ט אית ליה לרבי יהודה גוד אחית ולא גוד אסיק לענין טבילה הכא מלתא אחריתי היא ובקל יש לחלק ואין להאריך ועיין בסמוך ודו"ק:

בגמרא שהיה רבי יעקב אומר דיומדי סוכה טפח וחכמים אומרים עד שיהו שתים כהלכתן כו' ומשמע מפירוש התוספות דלרבי יעקב בשבת נמי סגי מדאורייתא בדיומדי טפח אלא דמדרבנן החמירו שיהו אמה. ולפ"ז הא דקאמרי רבנן עד שיהו שתים כהלכתן ומפקו בהא לדרבי יעקב אף על גב דלדידיה הוי כהלכתן לשבת מדאורייתא אלא ע"כ דשתים כהלכתן היינו שלימות לגמרי וממילא דאפילו דיומדי אמה נמי פסלי רבנן וכן

הוא בכל הפוסקים אלא דלפ"ז קשיא לן דהא פרוץ מרובה על העומד דלא מהני בשבת ואפילו הכי שרינן בסוכה באותן שתי דפנות גופייהו וקרינן בהו שתים כהלכתן והוי כסברות הפוכות בעיקר הלשון דמאי דפסול בשבת קרי להו כהלכתן אף על גב דאינן שלימות ומאי דכשר בשבת מפקו מלישנא דכהלכתן כיון שאינן שלימות ומאי פסקא כיון דמסברא איכא למימר איפכא דכהלכתן היינו לענין שבת ולא הוי ליה למימר בהאי לישנא ולקמן גבי וכן לשבת אבאר יותר ועיין בסמוך:

בתוספות בד"ה דיומדי סוכה טפח והא דבעינן אמה גבי פסי ביראות כו' גבי מחיצות שבת החמירו עכ"ל. ואף ע"ג דחומרא דאתי לידי קולא היא למאי דקיי"ל בזורק לבין פסי ביראות חייב דרה"י גמורה היא וא"כ משמע דלרבי יעקב נמי בעינן אמה דומיא דפסי ביראות ובפחות מיכן פטור אע"ג דבטפח לר"י נמי מיקרי מחיצות מיהו י"ל דלא איירי בחיוב חטאת ופטורי דהזורק לתוכו אלא דלענין עיקר תקנות דפסי ביראות הוי לחומרא ואין ה"נ דלר"י לענין הזורק לתוכו אפילו בדיומדי טפח נמי חייב כן נראה לי. מיהו מה שהוצרכו התוס' לפרש כן נראה דהיינו לשיטתם דוקא דלא אמרינן פי תקרה יורד וסותם אלא כשיש בפי התקרה ארבעה טפחים משא"כ לשיטת רש"י בעירובין דלא בעינן שיעורא לפי התקרה וכדמשמע נמי מלישנא לקמן בסוגיא דאכסדרה דעובי הכסת כסכך נמי חשיבי פי תקרה א"כ בפשיטות מצינן למימר דלר"י נמי בעינן דיומדי אמה בין בשבת ובין בסוכה אלא דהכא בלא"ה מדאורייתא הסוכה כשירה על פי התקרה אפילו בארבע דפנות וכמו שאפרש לקמן בסוגיא דאכסדרה דמדאורייתא אין לחלק ואם כן הכא ע"כ אי אפשר להניח הסכך על הדיומדין אלא ע"י שמניח קנה מדיומד לדיומד להניח הסכך עליהן וא"כ אותן הקנים הוו פי תקרה דמהני מדאורייתא אלא מדרבנן דלא אמרינן פי תקרה בד' דפנות משו"ה מצרכי רבנן דיומדי אמה ולרבי יעקב בדיומדי טפח סגי ואע"ג דהתוס' והרא"ש ז"ל כתבו דלרש"י נמי אין פי תקרה פחות מטפח נ"ל דהיינו מדרבנן דוקא תדע דאי מדאורייתא דוקא תקשי לרש"י אמאי לא חשיב להאי טפח בפ' המפלת רק חשיב חמשה ששיעורן טפח מדאוריית' וכיוצא בזה כתבו תוס' לקמן ד' ז' ע"ב בד"ה סיכך ע"ג מבוי שיש לו לחי ע"ש ודוק היטב:

בגמ' ושאינה גבוה עשרה טפחים מנלן כו' ויש לדקדק למה לי קרא סברא הוא דאין אדם דר בדירה סרוחה דהא מה"ט גופא פשיטא לן לעיל דאפילו בגבוה עשרה והוצין יורדין למטה מי' פסולה והנראה בזה דודאי בסוכה אתא מסברא אלא כיון דאיצטריכו הנך ילפותא דשמעתין לענין שבת דלא הוי רה"י בפחות מיו"ד וה"ה לסוכה כשאין הדפנות מגיעות לסכך ואין המחיצות גבוהין עשרה דפסול אף שהסכך גבוה עשרה דלא הוי

דירה סרוחה אפ"ה פסול ממילא ניחא לן נמי לאתויי בסוכה מקרא או מהלכה למשה מסיני ואפשר שזהו כוונת התוספות בד"ה עשרה טפחים מנלן ובזה יתיישב גם כן שיטת הרב ברטנורא שכתב במשנתינו טעמא דפחות מעשרה טפחים משום דירה סרוחה כיון דקושטא דמלתא הכי הוא דאפילו בהוצין היורדין למטה פסולה מהאי טעמא:

ועוד נ"ל דבסוכה נמי לא סגי בהאי טעמא דדירה סרוחה לחוד דהא לקמן בפירקין דף י' ע"ב אמרינן דנויי סוכה אין ממעטין בסוכה ופרש"י דהיינו נמי לענין אם ע"י הנויין מתמעט גובה הסוכה פחותה מעשרה וכתבו שם תוס' דכיון דלנוי עשויין לא מיקרי דירה סרוחה ע"ש וכיון דהכי הוא א"כ אם פירס תחתיה נויין יש להכשיר אפילו אם הסכך עצמו נמי פחות מעשרה דמאי שנא הא אין עיקר הסכך נראה בסוכה ואפ"ה כשירה דלא מיקרו דירה סרוחה משא"כ למאי דילפינן גובה מקרא או מהלכתא לעולם בעינן מיהא שיהא עיקר הסכך גבוה עשרה דאל"כ תו לא מתכשרי ע"י נוי סוכה שלמטה כנ"ל. מיהו יש לחלק דהתם דלנוי סוכה ליכא דירה סרוחה משא"כ בדליכא עשרה אי נמי דלנוי סוכה איכא דירה סרוחה:

דף ה.

בתוס' בד"ה ומסגרתו למטה כו' ובפרק המוכר את הבית גבי דף של נחתומין מסקינן כו' עכ"ל. נראה דהא דפשיטא להו השתא דדף של נחתומין הוי כטבלא המתהפכת שראוי להשתמש משני צדדין וחלקה היא משני צדדין היינו משום דמסיק התם שאני פשוטי כלי עץ דמדרבנן ואי אינה מתהפכת אפילו מדרבנן לא הוי מטמאת כדמסקו התוספות בסוף דבכל הש"ס משמע דפשוטי כלי עץ אינו מטמא אפילו מדרבנן אלא ע"כ משום דמתהפכת ולפי זה מצינו למימר דלמאי דפסקו התוס' בסוף הדיבור דאיכא למימר דדף של נחתומין משמשת אדם ומשמשי אדם ומש"ה מיטמאת מדרבנן שפיר מצינן למימר דאינה מתהפכת כגון שאינה חלקה משני צדדים דבהדיא כתב רש"י ז"ל במנחות דטבלא המתהפכת היינו דוקא שחלקה משני צדדין ומעתה אין צורך לידחק כמ"ש תוס' בסוף הדיבור דאי הוי דף של נחתומין משמש אדם ומשמשי אדם הוי ניחא טפי וכתב מהרש"א ז"ל היינו כשינויא קמא דסוגיא דפרק המוכר את הבית היינו כמ"ד מסגרתו למעלה היה ומדרבנן טמאה ומדאורייתא תיבעי וזה דוחק דהא השתא קיימו התוס' בשינויי אחרינא ולמאי דפרישית א"ש אפילו למ"ד מסגרתו למטה היתה ואפ"ה לא הוי אלא מדרבנן דדף אינה מתהפכת כן נ"ל לכאורה אלא דלפ"ז קשה מה הועיל ר"ת בפירושו דסוגיא דטבלא המתהפכת במנחות היינו דוקא כאותה של שלחן שיש לה בית

קיבול מלמטה לצד שני ולא דמי לדף של נחתומים דא"כ אכתי אמאי מטמאים חכמים בדף מדרבנן הא בכל דוכתי פשיטא לן דפשוטי כלי עץ אינה מטמאה אף מדרבנן ואי ס"ל לר"ת האי סברא משמשת אדם ומשמשי אדם וס"ל דאסמכתא בעלמא היא מדרבנן אם כן מעיקרא לא קשיא מידי דהא איכא למימר דדף של נחתומין אינה מתהפכת ואפ"ה טמאה מדרבנן לכך נראה דר"ת סבר בפשיטות דדף של נחתומין ראויה להשתמש משני צדדין שחלקה היא למטה כמו למעלה וזה דוחק. מיהו בתירוץ שני של תוס' שפיר איכא למימר כדפרישי' מעיקרא ודוק היטב:

בא"ד וצ"ל דהא דאמרינן בדף כו' עכ"ל והא דלא חייש לקושיא קמייתא דר"ת מהא דאמרינן בפ' אלו מומין בהנך דחזו למדרסות דוקא י"ל דאינה קושיא כ"כ דאיכא למימר דטבלא המתהפכת שראויה להשתמש משני צדדין כשיש לה תוך חשיבי וכ"כ התוס' במנחות ע"ש:

בא"ד ועוד י"ל דהא דמבעיא לן בטבלא המתהפכת היינו משום דמשמשת אדם כו' עכ"ל נראה דהשתא משמע להו דתרתי בעינן שהיא מתהפכת ושתהא ראויה לשמש אדם ומשמשי אדם והא דקאמר בת"כ ומה ראית היינו משום דסולם וקולב נמי ראוין להשתמש משני צדדים כן נ"ל. מיהו למאי דפרישית בסמוך בשיטת ר"ת דהא דאמרינן במנחות טבלא המתהפכת היינו משום דסתם טבלא מתהפכת והיינו דקשיא להו מדף של נחתומין בפשיטות א"כ י"ל השתא בתירוץ זה של תוספת נמי אין לחלק בטבלא בין מתהפכת לאינה מתהפכת וא"כ צריך לפרש במסקנת התוס' כפירוש מהרש"א ז"ל אבל כבר כתבתי שזה דוחק לכך נראה כפירוש ראשון שכתבתי ודו"ק:

והא דקשיא להו מכל הנך דאפילו מדרבנן אינן מטמאין היינו משום דכל הנך לא שייך לחלק בין מתהפכת דראויין משני צדדין לכך הוכרחו לחלק דאינן משמשי אדם כיון דקושטא דמלתא הכי הוא כן נ"ל ודו"ק:

דף ה:

בגמרא ונילף מפנים של מעלה נ"ל דהכי פירושו דכי היכי דפנים של מעלה אין לו שיעור כלל ה"נ נימא בכפורת דמה שלא נתנה התורה שיעור למדת קומתו היינו משום דאין לו שיעור וא"כ צריך לעשות גובה קומת הכפורת עד לגג המשכן. ונראה עוד דשפיר שייך למילף הכי כיון דכתיב ודברתי אתך מעל הכפורת וכתיב נמי ודבר ה' עם משה פנים אל פנים ובהכי א"ש לשון התוס' בד"ה תפשת כן נ"ל ואע"ג דהכרובים סוככים על הכפורת וא"כ ע"כ היה חלל בין הכפורת לגג מ"מ אפשר דלצד המזרח היה גובה

הכפורת כגובה הכרובים למאי דס"ד השתא דהכרובים נמי עד לגג המשכן היו מגיעין והיינו דכתיב מן הכפורת תעשה את הכרובים ועיין בפירוש מהר"א אבן עזרא:

שם אלא מבית עולמים גמר כו' פירוש דלענין סוכה וודאי מצינן למילף מבית עולמים לחוד אבל לענין שבת וכלאים אכתי איצטריך הך ילפותא מארון לכפורת דאשכחן דמפסקו רשותא בהדי סככה וכמ"ש ג"כ מהרש"א ז"ל אלא דאכתי קשה א"כ בסוכה נמי נימא דאפילו בהדי סככה עשרה סגי דנהי דאשכחן בכרובים דמיקרי סככה ע"י עשרה לבד מסככה אכתי איכא למימר דבפחות מכן נמי מיקרי סככה. ויש ליישב דכיון דלא נתנה התורה מדה בכרובים ע"כ היינו משום דלא איצטריך דממילא ידעינן כיון דאין סכך פחות מעשרה ע"כ היו הכרובין גבוהין עשרה וא"כ מצינו למידק דאין סכך פחות מעשרה לבד מסככה דאל"כ אכתי לא הוי ליה לסתום אלא לפרש כן נ"ל והשתא א"ש נמי הא דקאמר אלא מבית עולמים גמר דלענין כפורת טפח נמי שפיר ידעינן מהכא כיון דכרובים בשליש הבית עומדין ואין סכך פחות מעשרה בהדי סכך א"כ ע"כ דהארון וכפורת היו גבוהין עשרה והיינו כפורת טפח כן נ"ל:

דף ו.

בגמ' ותסברא שיעורין מי כתיבי אלא הלכתא נינהו וקרא אסמכתא בעלמא. לכאורה לפי מה שפירש"י לעיל בשמעתין דהא דאמר רב חנן כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר היינו דהכתוב מספר בשבח א"י שכל דברי תורה הצריכין שיעור נמצאין בה א"כ לא הוי צריך למימר אסמכתא בעלמא דהא אע"ג דעיקר שיעורין הלכה למשה מסיני הם אפ"ה שייך שפיר האי דרשא דרב חנן אלא משום דמפשטא דמימרא דרב חנן משמע דמהכא ילפינן לעיקר שיעורין מש"ה קרי להו השתא אסמכתא בעלמא לענין עיקר שיעורין כן נ"ל. ובזה נתיישב' מיהא קושית התוס' בהא דאמרינן פרק כיצד מברכין דרבי יצחק דקאמר כל המוקדם בפסוק מוקדם לברכה פליגא אדרב חנן דכיון דלרב חנן לא בא הכתוב לספר בשבחה של א"י לענין חשיבות הפירות עצמן אלא לענין השבח של שיעורי דברי תורה א"כ לא שייך לומר כל המוקדם בפסוק מוקדם לברכה:

והא דמסיק התם ואידך שיעורין מי כתיבי נ"ל לפרש בענין זה דבלא"ה קשה לי למאי דס"ד דהא דרב חנן דרשא גמורה היא א"כ למאי כתב רחמנא תרי זימני ארץ חדא בתחלת הפסוק וחדא בזית שמן ודבש בשלמא לרבי יצחק א"ש לענין ברכה כדמסיק התם לענין תמרי ורימוני דזה שני לארץ וזה חמישי לארץ משא"כ לרב חנן קשיא והנראה בזה דאיכא למימר דלענין שיעורין נמי זית חשיבי טפי כיון שכל שיעורין בזיתים ומהכא

הוא דשמעינן כיון דכתיב ארץ מיוחד לגביה וא"כ מסיק התם שפיר דאידך שיעורי מי כתיבי אע"כ דהלכתא נינהו וא"כ הא דכל שיעורין בזיתים נמי הלכתא הוא ואייתר ליה ארץ להא דרבי יצחק דבשבח הפירות עצמן מיירי קרא כן נ"ל עיין בסמוך ודו"ק:

בתוס' ד"ה אלא הלכתא כו' ובפרק כיצד מברכין משמע קצת דרשא גמורה דאמר רב חמא אמר רבי יצחק כל המוקדם כו' עכ"ל. לכאורה נראה מלשון התוס' דהא דר' יצחק דרשא גמורה לענין ברכה וא"כ ס"ל דברכה של שבעת המינין מדאורייתא ויש לתמוה שלא נזכר כן בפוסקים בשם תוס' ועוד דאף למאן דס"ל דהוי מדאורייתא היינו לענין ברכה אחרונה דוקא דלענין ברכה ראשונה משמע דלכ"ע הוי מדרבנן. ולכאורה לא שייך הא דרבי יצחק לענין ברכה אחרונה אלא לענין ברכה ראשונה שצריך לאכול תחלה החשוב יותר ולברך עליו ואם נפרש דלהתוס' נמי הא דרבי יצחק לא לענין ברכה הקדימן הכתוב בסדר הזה אלא כיון דאשכחן שסידרן הכתוב בענין זה אלמא שכל אחד המוקדם יותר חשוב יותר וא"כ ממילא יש להקדימו ג"כ לענין ברכה אלא דלפ"ז לא היו צריכין לפרש דלמסקנא דהכא לא א"ש הא דקאמר התם ופליגי דהא שפיר קאמר דפליגי דלרב חנן לא איירי קרא בשבח הפירות מצד חשיבותן בעצמן אלא מצד חשיבות השיעורין וכדפרישית בסמוך מלשון רש"י ז"ל ודו"ק:

שם בגמרא שערו נמי דאורייתא נינהו דכתיב ורחץ את בשרו במים את הטפל לבשרו וליכא למימר דקרא אתא לעיקר טבילה דשערו בעי טבילה ואכתי לענין חציצה לא שמעינן לה מהכא דבעינן דומיא דגופו ואיצטריך נמי הלכתא הא ליתא דכיון דבהאי קרא גופא דמרבינן שערו לטבילה כתיב במים שלא יהא דבר חוצץ א"כ ממילא משמע דחציצה דקרא היינו בין בגופו ובין בשערו ועוד דאדרבה אפילו בבית הסתרים דלא בעינן ביאת מים אפ"ה קפדינן שלא יהא דבר חוצץ בהם דראוין לביאת מים בעינן כ"ש בשערו ועוד דאפילו את"ל הא דבעינן ראוי לביאת מים בבית הסתרים היינו מדרבנן כמו שאבאר בסמוך. דמ"מ תיקשי איפכא כיון דאיכא הלכתא דאפילו חציצה פסלי בשערו א"כ קרא למה לי ועיין בסמוך:

דף ו:

בפירש"י בד"ה רובו רוב שערו כו' עכ"ל. לכאורה נראה שהוכרח לפרש כן דאי ס"ד דהלכתא דרובו ומקפיד אתי נמי לענין חציצה דבגופו. ולפ"ז הדר ביה השתא ממאי דקאמר מעיקרא כי אתאי הלכתא לשערו וא"כ הו"ל למימר אלא כי אתאי הלכתא לכדרבי יצחק ומדלא קאמר אלא משמע דהשתא נמי בהאי שינויא קאי הלכתא לענין

שערו דוקא ואין לדקדק לפ"ז דהלכתא דחציצה היינו לענין שערו לחוד א"כ קרא דאת בשרו למה לי הא ליתא דכבר פירשתי בסמוך דאיכא למימר דאע"ג דשערו לא בעי טבילה אפ"ה פוסל בו חציצה דומיא דבית הסתרים דראוי לביאת מים בעינן. אח"ז ראיתי שתוס' בריש פ"ק דעירובין הקשו כן דקרא בשערו למה לי ת"ל מהלכתא ולמאי דפרישית ודאי לא קשה מידי. והנלע"ד ליישב שיטת התוס' יבואר בסמוך בלשון התוספות:

מיהו אין זה מוכרח לפרש כן שיטת רש"י דאפילו אם נאמר דלענין גופו נמי אין חוצץ אלא דוקא רובו ומקפיד אפ"ה הוצרך לפרש כן לענין שערו דהיכא דאיכא חציצה ברוב שערו אע"ג דליכא רוב גופו אפ"ה חוצץ דהכי קושטא דמלתא לכל הפוסקים וצריך לומר דכל זה מהלכתא דאל"כ מנא לן דרוב שערות פוסל בחציצה מדאורייתא דלמא הא דמרבינן חציצה בשערות מקראי ומהלכתא היינו לענין דשערות משלימין לרוב גופו אע"כ כדפרישית דכל זה מהלכתא כן נ"ל בכוונת רש"י וכן נראה מלשון התוספות שכתבו פירוש הראשון בשם יש מפרשים אלמא שאינו מוכרח כפרש"י והא דלא קאמר בגמרא אלא כי איצטריך הלכתא לחציצת גופו היינו משום דאי הוי קאמר אלא איכא למיטעי דבשערו אינו פוסל שום חציצה מש"ה לא קאמר אלא דהשתא קאי הלכתא בין בגופו בין בשערו ודו"ק ועיין בסמוך:

בתוס' בד"ה דבר תורה רובו המקפיד כו' וא"ת כיון דאתא הלכתא כו' וי"ל דאיצטריך לבית הסתרים כדאיתא פ"ק דקדושין עכ"ל. לכאורה משמע דהיינו הא ddרשינן פ"ק דקידושין מה בשרו מאבראי אף כל מאבראי למעוטי בית הסתרים אלא דלפ"ז אכתי תיקשי ברייתא גופא דיליף חציצה גופא מורחץ את בשרו במים שלא יהא דבר חוצץ ואפילו את"ל דהאי דרשא דלעיל לאו ברייתא היא אלא מימרא בעלמא היא למאי דס"ד מעיקרא והשתא הדר ביה ומוקי קרא למעוטי בית הסתרים דא"כ הו"ל למימר אלא ועוד דבפשיטות הו"מ לשנויי דהלכתא אתא לחציצה וקרא לבית הסתרים ומאי איצטריך לאתויי הא דר' יצחק כלל לכך נראה בכוונת התוס' דוודאי עיקר דרשא למעוטי בית הסתרים לאו מורחץ את בשרו דכתיב במצורע ילפינן לה אלא מורחץ את בשרו דכתיב בזב ילפינן לה דבית הסתרים לא בעי טבילה במים אבל האי ורחץ בשרו במים דכתיב במצורע דילפינן מיניה לעיל לענין חציצה היינו לענין דבבית הסתרים נמי שייך חציצה כדאיתא התם פ"ק דקדושין דראוי לביאת מים בעינן ואע"ג דמייתי התם טעמא דכל הראוי לבילה מכל מקום בלא"ה צ"ל דלאו עיקר טעמא הוא דהא לא דמי לבילה דכתיב בהדיא למצוה א"כ וודאי שייך לומר דבדיעבד נמי בעינן לעכב שיהא ראוי לקיים בה מצוה דבילה משא"כ הכא כיון דבית הסתרים לא בעי טבילה כלל אפילו למצוה אין שום

טעם לומר שיהא ראוי לביאת מים שיהא חציצה פוסלת בה אבל לפמ"ש התוס' כאן א"ש דבהדיא ילפינן מקרא חציצה דבית הסתרים אלא לפי שנראה תימה לומר שיהא חציצה פוסלת בדבר שאין צריך ביאת מים וא"כ ע"כ הוי מוקמינן קרא דורחץ את בשרו במים לחציצת גופו אף במיעוט והלכתא דר' יצחק לענין חציצת רוב שערו מש"ה מייתי בקדושין מלתא דכל הראוי לבילה דלפ"ז שפיר מצינן לאוקמי קרא לענין חציצת בית הסתרים כן נ"ל ברור בכוונת התוס' אלא דאכתי קשה היאך אפשר לומר דחציצת בית הסתרים דאורייתא הא לא הוי אלא מיעוט המקפיד וא"כ הטפל חמור מן העיקר דאפילו בגופו הא בעינן רובו המקפיד ודוחק לומר דקרא אתא להא מלתא לחוד שיהא חציצת בית הסתרים משלים לרוב גופו כדפרישית לעיל לענין שערו ועדיין צ"ע ודו"ק:

בגמ' ת"ר שתים כהלכתן כו' ר"ש אומר שלש כהלכתן ורביעית אפילו טפח במאי קמפלגי כו'. ויש לדקדק אמאי לא מוקי פלוגתייהו בפשיטות דרבנן סברי סוכה דירת עראי בעינן ור"ש סבר סוכה דירת קבע בעינן כדאיתא לקמן בדף הסמוך דאמר אביי דר"ש סובר סוכה דירת קבע בעינן מדמצריך ג' דפנות ולכאורה היה נ"ל דקים ליה לתלמודא דבשתים כהלכתן אפילו דירת עראי לא הוי למאי דקי"ל לענין שבת שלשה מחיצות דאורייתא ופחות מג' מחיצות לא הוי רה"י לחייב זורק לתוכו ואי ס"ד דהוי דירת עראי היה ראוי לקרותו רה"י מדאורייתא לחייב הזורק לתוכו כמו בפסי ביראות דמחייב זורק לתוכו כיון דאיכא שם ד' מחיצות אע"כ דשתי דפנות כהלכתן גריעי טפי משם ד' מחיצות כדאיתא להדיא בפרק עושין פסין וכיון דלא מיקרי רה"י מדאורייתא אלמא דלא הוי אפילו דירת עראי אי לאו מגזירת הכתוב דאפ"ה מהני לענין סוכה והיינו כדמסקינן הכא אלא דא"א לומר כן דהא לענין שבת נמי קיי"ל דלחי משום מחיצה ואפילו במבוי מפולש דליכא אלא שתי דפנות ולחי משהו בשלישית הוי רה"י מדאורייתא לכ"ע אליבא דרבי יהודה כדאיתא בעירובין דף י"ב ע"א וא"כ הדרא קושיא לדוכתא אמאי לא מוקי פלוגתייהו בהכי דהא בשלישית טפח לא גרע מלחי כל שהוא והוי שפיר דירת עראי ולפום ריהטא היה נ"ל דהאי פלוגתא לענין שבת אי שתי מחיצות דאורייתא או שלש היינו לבתר דקיי"לן פלוגתא זו בסוכה והיינו דלכ"ע כי אתא הלכתא להוסיף וא"כ בפשטא דקרא משמע דשתי מחיצות דאורייתא הוי מיהא דירת עראי מש"ה מיקרי נמי רה"י ומ"ד ג' מחיצות דאורייתא היינו דס"ל נמי בסוכה הכי או דפליגי בהא גופא דמ"ד ב' מחיצות דאורייתא ס"ל הלכתא להוסיף ומ"ד ג' מחיצות לפי דס"ל הלכתא לגרע ויתכן יותר למאי דאמרינן לקמן דלרבי עקיבא סוכה ממש עשו להן וילפינן מינייהו דיני סוכה וא"כ לענין רה"י דשבת נמי בהא תליא דילפינן מלא תפיקו מרשותייכו מרה"י דידכו

והיינו אותן אהלים שהיו כמין סוכה. אלא דרש"י בפרק כל גגות מפרש להדיא דהאי פלוגתא אי שתי מחיצות דאורייתא לענין שבת או ג' מחיצות פליגי בהלכה למשה מסיני אלמא דלא תליא בסוכה. ועוד דהא בירושלמי משמע דר' יהודה מחמיר בסוכה וקאמר דבעינן שלשה כהלכתן ואיהו גופא ס"ל בשבת דשתי מחיצות דאורייתא והוי סברות הפוכות אע"כ דלאו הא בהא תליא אלא כפרש"י בס"פ כל גגות דבשבת פליגי בהלכתא ובסוכה בקראי או אי הוי הלכתא לגרע או להוסיף וא"כ הדרא קושיא לדוכתא אמאי לא מוקי פלוגתייהו בדירת עראי או דירת קבע וצ"ע ודו"ק ועיין עוד לקמן בדף הסמוך גבי מיגו דהוי דופן לענין סוכה:

שם ואיבעית אימא דכ"ע יש אם למקרא והכא בהא קמפלגי מר סבר סככה בעי קרא כו'. לכאורה קשה מ"ט דמאן דאמר דסככה בעי קרא דאכתי בלאו הני קראי דבסוכות בסוכת כתיבי נמי טובא חג הסוכות תעשה לך וחג הסוכות תעשה שבעת ימים והרבה כיוצא באלו אלא דנ"ל לפרש בענין זה דודאי חד קרא דבסוכות תשבו שבעת ימים איצטריך לגופא למצות ישיבת סוכה אלא דמ"מ כיון דתרי בסוכות מייתרו למנינא וממילא דכולהו למנינא כדאיתא להדיא בפ"ק דנזיר גבי סתם נזירות שלשים יום דלבר פדא אע"ג דכמה קראי דנזיר נזרו לדרשא אפ"ה מסיק כיון דחד למנינא כולהו נמי למנינא ולרבי מתנה לא אמרינן הכי וא"כ הכא לכ"ע הכי הוא כדרבי מתנה אלא דמר סבר דהסכך נמי הוא מהמנין ומר סבר שאינו מן המנין ובהכי אתי נמי שפיר הא מסקינן לכ"ע יש אם למסורת והכא בדורשין תחילות קמיפלגי והכי פירושא דאף ע"ג דוודאי איצטריך חד לגופא אלא דס"ל כבר פדא דכיון דחד למנינא כולהו למנינא והיינו דלא משכחנא בכולה תלמודא הא מלתא דדורשין תחילות אלא היכא דדרשינן למנינא ומ"ד דאין דורשין תחלות ס"ל דהאי קרא דכתיב לגופא אין עולה מן המנין כיון דלגופא לא משמע אלא סכך ואע"ג דסככה לא בעי קרא מ"מ איצטריך לגופיה למצות ישיבת סוכה ולעולם דמהאי דלגופיה אכתי לא שמעינן דבעי שום דופן אלא דבקנה כל שהוא סגי לסכך על גביהן או דומיא דאכסדרה דלקמן ובזה נתיישב' קושית התוס' מהאי דקרנת וטטפת דלכ"ע דורשין תחילות דשאני התם דוודאי אף דחד לגופא מ"מ ממילא שמעינן מיהא בהאי קרא מנינא דבעי מיהא חד קרן למתנות דם וחדא פרשה לתפילין וא"כ שפיר עולה מהמנין משא"כ הכא בסוכה דמהאי קרא דלגופיה לא משתמע כלל שום דופן שפיר סבר דאין דורשין תחילות ובזה נתיישב גם כן לשיטת רש"י לענין סנהדרין דנהי דמחד אלהים דכתיב לגופיה ממילא משתמע מנינא דבעי מיהא חד אכתי מומחה לא הוי שמעינן ואיצטריך להאי דרשא משו"ה אין עולה מן המנין והיינו כרבי מתנה בפ"ק דנזיר כן נראה לי נכון ודוק היטב:

דף ז.

בפרש"י בד"ה ויעמידנו כנגד ראש תור במקצוע צפונית מערבית באלכסון או מזרחית דרומית כשהמחיצות מערבית צפונית כו' עכ"ל. לכאורה משמע דמאי דמפרש רש"י מעיקרא דיעמידנו במקצוע צפונית מערבית היינו כשהמחיצות מזרח ודרום וא"כ דא ודא א' היא אלא דמפירושו וציורו של מהרש"ל ז"ל נראה שהבין בכוונת רש"י ז"ל דהא דאמר מעיקרא דיעמידנו במקצוע צפונית מערבית קאי אמאי דמפרש רש"י לעיל דהמחיצות מזרח וצפון וא"כ יש לפרש כוונת רש"י דלא פסיקא ליה לפרש דברי המקשה בחד גוונא אלא דשניהם הן בכלל לשון ראש תור דהיינו אלכסון וא"כ יש לפרש הקושיא בא' משני פנים או שיעמידנו כנגד היוצא אצל צד הצפוני רק שיעמידנו באלכסון דמיחזי יותר כסתום לצד מערב וגם לצד דרום באלכסונו ובהכי אפשר דעדיף טפי להא מלתא דלא נימא אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא כקושית התוס' או דטפי עדיף להעמיד במזרחית דרומית כשהמחיצות מערבית צפונית דאף על גב דאיכא למימר דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא כו' אפ"ה לא איכפת לן וכמו שתירצו התוספות ומכל מקום בהכי עדיף טפי דנראה כסתום מד' רוחות כך נראה לכאורה אלא דאכתי אין הלשון מדוקדק דלמה שני בלישנא לפרש אידך גיסא כשהמחיצות צפונית מערבית ואמאי לא מפרש בהאי נמי כשהמחיצות מזרחית צפונית כדלעיל ויעמידנו במקצוע מערבית דרומית לכך נראה עיקר כפירוש הראשון ויתכן להגיה בתחלת דבריו במקצוע דרומית מערבית ודו"ק:

בגמ' שתים כהלכתן אמר רבה וכן לשבת מיגו כו' נראה דרבה גרסי' בכל הנך דשמעתין ולא רבא דהא בהא דאיתיביה אביי מסיכך ע"ג מבוי שיש לו לחי מפרש רש"י דהיינו ממאי דס"ל לרבה גופיה לחי משום מחיצה והיינו לרבה דאית ליה הכי בפ"ק דעירובין דף י"ב ע"ב אבל רבא סובר התם דלחי משום היכרא והכי איתא נמי להדיא שם בפלוגתא דאביי ורבא בלחי העומד מאליו דאביי לטעמיה דלחי משום מחיצה ורבא לטעמיה דלחי משום היכרא ואם כן ע"כ גרסינן בשמעתין רבה וכן נראה מלשון הרא"ש והר"ן ז"ל שנפל הטעות בדפוס בכל הגמרות וכן בלשון הרא"ש ז"ל גופא ואף על גב דאמר ליה אביי והא את הוא דאמרת ולכאורה לרבה לא הו"ל למימר הכי אלא והא מר הוא דאמר מ"מ נראה דרש"י ז"ל הרגיש בזה בשינוי לשונו לפרש והא מר משום מיגו אית ליה הכא ודו"ק:

אלא דאכתי צריך לי עיון בלשון הרא"ש ז"ל שכתב ואע"ג דקאמר התם רבה אמר א' זה וא' זה משום היכר רבא גרסינן התם שהיה תלמידו של רב יהודה והאיך יתכן לומר כן

דהא ביום שמת רב יהודה נולד רבא כדאיתא בפרק עשרה יוחסין ובלא"ה לא הבנתי לשון הרא"ש ז"ל בזה דהא בהאי סוגיא דרב יהודה גרסינן וכן אמר רבה לחי משום מחיצה וקורה משום היכר ורבא אמר א' זה וא' זה משום היכר וא"כ ע"כ חד מינייהו רבה ואידך רבא ובמאי דפרישית הכא דגרסינן רבה א"ש הא דקאמר מיגו דהוי דופן לסוכה הוי דופן לשבת דאי גרסינן רבא מאי קמ"ל פשיטא דהא מסקינן בסמוך דלרבא בסוכה בעי נמי צורת הפתח וכיון דאיכא צורת הפתח אפילו בלא מיגו מהני לענין שבת דעלמא נמי אבל לרבה איכא למימר דלא סבירא ליה כי האי לישנא דרבא אלא כאידך לישנא דטפח לחוד נמי מהני ובזה יש ליישב שיטת הרי"ף ז"ל שהשמיט האי מימרא דוכן לשבת משום דלמאי דקי"ל דבסוכה לא מהני טפח אלא בהדי צורת הפתח תו לא שייך האי מימרא כלל כדפרישית ויש לתמוה על הר"ן ז"ל שלא פי' כן בכוונת הרי"ף ז"ל ודו"ק:

בפירש"י בד"ה וכן לשבת אע"פ שצריך לשבת ג' מחיצות ליעשות רה"י כו' ואע"ג דבשאר שבתות לא מישתרי כו' עכ"ל. נראה דהא דבשבת בעינן ג' מחיצות ולחי היינו מדרבנן דבשתי מחיצות ולחי א' משתרי לטלטל אבל מדאורייתא וודאי בכל שבתות משתרי דאע"ג דקי"ל ג' מחיצות דאורייתא מ"מ הא קי"ל לחי משום מחיצה וא"כ לא גרע האי טפח שמעמידו אצל היוצא מלחי משהו וכדפרישית בסמוך דרבה גרסינן הכא ואית ליה בהדיא לחי משום מחיצה ומה"ט אית ליה לרבה דזורק למבוי מפולש שיש לו לחי חייב בעירובין דף י"ג וכדמוכח מפירש"י בסמוך וכדפרישית אלא דאפילו הכי אסור מדרבנן ומ"מ בשבת של סוכות שרינן לה ע"י מיגו ואפילו אי גרסינן רבא דלחי לאו משום מחיצה אפ"ה י"ל דאף למ"ד ג' מחיצות דאורייתא היינו לענין דבשתי מחיצות לא הוי רה"י גמור לחייב הזורק לתוכו מר"ה אבל מ"מ ר"ה נמי לא הוי כיון דאיכא שתי מחיצות מעליא אם כן לא דמי לדגלי מדבר היכא שאינו מפולש ממש לרה"ר. ועוד דלא גרע מרה"ר מקורה ע"י הסכך. אלא כרמלית הוי דאסור לטלטל מדרבנן ובסוכות שרינן ע"י מיגו ומה שיש לדקדק בזה מסוגיא דעירובין גבי הזורק לבין הפסין ישבתי בעזה"י לנכון ואין כאן מקומו להאריך כיון דבלא"ה נראה ברור דגרסינן רבה והכי קי"ל להלכה דלחי משום מחיצה דקי"ל כאביי בלחי העומד מאליו ביע"ל קג"ם והוצרכתי לפרש כן משום דנ"ל דוחק גדול לומר דשרינן איסורי דאורייתא דשבת וסוכה משום מיגו דמאי חזית למימר לקולא נימא לחומרא איפכא כמו שהקשה הר"ן ז"ל ומה שתירץ בזה דכיון שאמרה תורה חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים אין לנו לומר שיהא אסור לטלטל בה בשבת דאם כן אינה ראויה לשבעה כו' ע"ש נ"ל דוחק גדול דאטו סתם מצות סוכה שציותה התורה

היינו שיעשנה ברשות הרבים ממש דהא לרבי אליעזר פסולה ואפילו לחכמים דמכשרי מ"מ לאו אורחא דמלתא לעשותה ברה"ר גמורה אלא בחצר או במבוי דהוי כרמלית וכ"ש למאי דפרישית בסמוך דלקושטא דמלתא בשתים כהלכתן נמי לא הוי רה"ר גמור אלא כרמלית וכ"ש למאי דקי"ל לחי משום מחיצה ורבה גופא ס"ל הכי וכמ"ש הר"ן ז"ל בעצמו דנראה דגריס בשמעתין רבה ע"ש ונהי שהר"ן ז"ל נדחק לפרש מימרא דרבה בשמעתין בפרוץ מרובה דבשבת דעלמא לא מהני לחי ואפ"ה על ידי מיגו שרינן לה בשבת דסוכה דמלבד שהוא דוחק אכתי לא מתרצה קושייתו דהיא גופא תיקשי מנ"ל דסוכה דקרא איירי בכה"ג עד שנקל בזה לומר דע"כ התירה התורה איסור שבת שהוא בסקילה לפי פירושו ע"י מיגו. ובר מן דין נראה לפענ"ד אפילו בפרוץ מרובה על העומד דלא מהני לחי לעניין שבת מ"מ לאו ר"ה גמורה היא דמה"ת הא לא דמי לדגלי מדבר ועוד דלא גרע מפסי ביראות ואין להאריך בזה כאן דלענ"ד דבר ברור הוא בכל הסוגיא דעירובין והא דאמרינן התם כי אגמריה רחמנא למשה לא תיפרוץ רובא היינו לענין דלהוי רה"י גמור לחייב הזורק לתוכו או דעיקר הלכתא דפרוץ מרובה מדאורייתא היינו לענין כלאים כדמשמע שם בסוגיא. אח"ז ראיתי בחדושי הריטב"א לעירובין שהקשה כן בשם התוספות רוצין לדקדק דפרוץ מרובה בשבת אסור מדאורייתא והקשו דאטו מי גרע מפסי ביראות ותירץ שם מ"מ לענ"ד אין זה מוכרח דאיכא למימר כדפרישית וסברא דהכא מסייע לי ועדיין צ"ע:

ועוד דבלא"ה מקשה אביי שפיר מפרוץ מרובה על העומד שאינו ברה"ר אלא בחצר שבמבוי דמסתמא בהכי איירי כדאיתא בפ"ק דעירובין דף י' הואיל דפרוץ מרובה אוסר החצר. ובכך אני מפרש בפשיטות הא דאיתיביה אביי מפרוץ מרובה על העומד דנימא מיגו לענין שבת והיינו נמי כדפרישית כיון דבלא"ה בשבתות דעלמא לא הוי אלא איסורא דרבנן בכרמלית הוה ואתי לאחלופי לטלטל בר"ה וכיון דשרינן ליה לענין סוכה תו לא אתי לאחלופי ברה"ר כל זה נ"ל ברור בעזה"י אף דמפירושי הקדמונים אינו מבואר וראיתי להר"ן ז"ל שכתב שהאריך בחדושיו דא"א לומר דלא שרינן בשמעתין מטעם מיגו אלא איסורא דרבנן ואנו לא זכינו לביאוריו בחידושי גמרא דסוכה אלא דנראה לי דקשיא ליה קושית התוספות בסמוך בענין מיגו דטפח שוחק ובסמוך אבאר בעזה"י לנכון כפי שהורני מן השמים או משום דפשיטא ליה דפרוץ מרובה על העומד אסור בשבת מדאורייתא כמ"ש להדיא ולענ"ד יראה דליתא כדפרישית ודו"ק היטב:

בד"ה מה שאין כן בסוכה דסגי לה בשתים כהלכתן כו' ואפילו יש לה שתי פתחים כו' עכ"ל. ולכאורה לשון מיותר הוא דבפשיטות הו"מ לפרש דפרוץ מרובה לעולם כשר

בסוכה. ונלע"ד בזה דרש"י סובר דהא דפשיטא לן דפרוץ מרובה דכשר בסוכה לאו משום דהכי גמירי הלכתא אלא מסברא פשיטא לן הכי כיון דאכשר רחמנא שתים כהלכתן ושלישית טפח ומסתמא היינו אפילו אם יש פתחים באותן השתים דהכי אורחא דמלתא אפ"ה כשר אלמא דפרוץ מרובה כשר לעולם כנ"ל. ובהכי א"ש הא דמקשינן בסמוך דליתני נמי סיכך על גבי לחי במבוי מפולש כשר לפי פירש"י דמאי קושיא דלמא אתי ברייתא כר"ש דבעי ג' דפנות כהלכתן וא"כ לא שייך למיתני הכי דהא כולה סוגיא דלעיל בשמעתין הוי אליבא דרבנן דוקא ולפי מה שכתבתי א"ש דע"כ ברייתא לא מתוקמי כר"ש דלדידיה פרוץ מרובה נמי פסול מדמצריך שלשה דפנות כנ"ל נכון:

דף ז:

בתוס' בד"ה סיכך ע"ג מבוי כו' קשה מה ענין סוכה כו' וי"ל דמיירי בלחי טפח כו' אבל אין לתרץ כו' עכ"ל. ולכאורה תירוצם נראה דוחק דכל כי האי מלתא לא הו"ל לרבא לסתום אלא לפרש ועוד דאכתי ק' לישנא דאביי גופא דקאמר בסוכה דעלמא בעי טפח שוחק ובסוכה דשבת לדידך לא בעי טפח שוחק. ולולי דבריהם היה נ"ל לפרש להיפך דהא דקאמר רבה סיכך ע"ג מבוי שיש לו לחי היינו סתם לחי כל שהוא המתיר במבוי וסובר רבה כיון דקי"ל לחי משום מחיצה והזורק לתוכו חייב ע"כ מחיצה גמורה היא אף לענין שבת כ"ש לענין סוכה דקילא ותדע דהא לחי לא כתיבה באורייתא לענין שבת ואמאי חייב וליכא למימר דהלכה למשה מסיני היא דהא אמוראי טובא פליגי בה ואיכא למ"ד דלא הוי מחיצה כלל אלא משום היכרא הותרה במבוי אע"כ דהנך אמוראי דס"ל משום מחיצה היינו מסברא כיון דאיכא שתי דפנות כהלכתן ובשלישית מחיצה כל דהו שפיר הוי מחיצות גמורים וא"כ מה"ט גופא אית לן למימר דמהני בסוכה מדאורייתא אלא דהא פשיטא לן בסוכה דשלישית בעינן טפח מהלכה למשה מסיני סובר רבה דהיינו דוקא היכא דלא שייך בה האי טעמא דלחי כגון שהעמידה ברחוק מהדופן כדמקשינן לעיל ויעמידנו נגד ראש תור. ולכאורה משמע דרב מודה להו מדשתיק ואף לדברי המפרשים דרב לא אודי להו כדאיתא בבעל המאור ובספר מלחמות היינו לענין דלא בעינן דוקא נגד ראש תור דעדיף כדפירש"י ואפ"ה בכל צד שמעמידו מהני אע"ג דלא שייך טעמא דלחי בכה"ג ומש"ה בעינן טפח דוקא אף אם נאמר דרבה ס"ל כדקי"ל כרבי סימון ואי תימא כרבי יהושע בן לוי דצריך להעמידו דוקא בפחות משלשה סמוך לדופן מ"מ מצינן למימר דכל זה למצוה בעלמא ומדרבנן אבל מדאורייתא וודאי מעמידו בכל מקום שירצה היכא דאיכא טפח אבל בסמוך לדופן במבוי ס"ל לרבה דאפילו מדרבנן

מהני משום מיגו כן נ"ל לאחר מזה נראה שיטת הרי"ף ז"ל שכתב להנך מימרי דרבה בסיכך ע"ג מבוי שיש לו לחי וע"ג פסי ביראות סתם דכשרין ומשמע דאפילו בחול נמי שרי וס"ל לרי"ף דנהי דמעיקרא ס"ד דאביי דרבה משום מיגו קאמר מכל מקום לבתר דשני ליה רבה מחמירתא לקילתא לא כל שכן משמע דבתורת ק"ו גמור יליף לה כיון דמהני לחי מדאורייתא לענין שבת החמור כל שכן לענין סוכה דקילא והיינו דקאמר רבה בעיקר מימרא סתמא וא"כ אף לשיטת הסוברים דרבה דוקא משום מיגו קאמר ובחול לא מהני היינו משום דמדרבנן החמירו דלעולם ליבעי טפח ובסמוך משלשה לדופן דבעינן מחיצות הניכרות אבל בשבת דסוכה דמשום מיגו דמהני למבוי איכא היכרא טובא והו"ל כמחיצות הניכרות כן נראה לי נכון וצ"ע למה לא פירשו התוספות כן אם לא שנאמר דמשמע להו דהא דאמר רב סימון ואי תימא ריב"ל לעיל דמעמידו בפחות משלשה סמוך לדופן היינו מדאורייתא ומהלכתא בעינן שאין להרחיקה יותר מג' לדופן וכן שלא להעמיד כנגד ראש תור ולכאורה לא משמע כן ודו"ק:

בא"ד דהא בפרק המפלת כו' משום דהוי מדרבנן כו' עכ"ל. ולכאורה הוי מצי לפרש דהא דקאמר התם דקורה מדרבנן היינו דעיקר איסורא דמבוי ושריותא דקורה מדרבנן משא"כ בסוכה עיקר מילתא מדאורייתא ולעולם דשיעור טפח מדרבנן אלא כיון דמסיק התם דקחשיב הנך דכתיבן ולא מפרש שיעורייהו משמע להו דשיעורא נמי דאורייתא אלא דלא מפ' בהדיא כנ"ל:

בא"ד ובקונטרס פירש דמיירי במבוי מפולש ולא יתכן דא"כ לא משתרי בלחי וקורה אלא לרבי יהודה וכולהו אמוראי כרבנן עכ"ל. ולכאורה יש לתמוה דהא רש"י גופא הרגיש בזה וכתב דנהי דמדרבנן אסור מ"מ מדאורייתא מחיצה מעליא היא מדקי"ל הזורק לתוכו חייב ומשום הכי מהני בסוכה אף מדרבנן מיגו וכמ"ש התוס' בסמוך גבי פסי ביראות. מיהו מצינו למימר דהתוס' לא ניחא להו בהכי דדוקא פסי ביראות דאפילו מדרבנן אשכחן צד שריותא לעולי רגלים מש"ה סמכינן אמיגו לענין סוכה אף מדרבנן משא"כ במבוי מפולש ע"י לחי דלרבנן דרבי יהודה לא אשכחן צד היתר מדרבנן בשבת תו לא שייך לומר מיגו בסוכה ולהתירה מדרבנן או שנאמר דהתוס' גרסי בשמעתין רבא דס"ל לחי לאו משום מחיצה וא"כ אפילו מדאורייתא לא הוי רה"י לענין שבת אלא דאכתי לא הו"ל להקשות כן על רש"י כיון דרש"י גופא נזהר מזה ותירץ יפה לפי שיטתו וצ"ע ליישב:

ומה שהקשה מהרש"א ז"ל אי איירי במבוי מפולש הוה ליה למימר דסוכה דעלמא בעי פס ד' ואמאי קאמר אביי דסגי ליה בטפח שוחק. כבר יישבה הר"ן ז"ל דהא דמפלגינן

בין סוכה כמין גא"ם או העשויה כמבוי מפולש היינו דוקא כשהסוכה עומדת במקום מגולה כגון במבוי מפולש אבל בסוכה העומדת בחצר או במבוי שאינו מפולש דלא בקעו בה רבים אין לחלק וכן הוא בש"ע:

אלא דלכאורה קשיא לי טובא אדברי הר"ן ז"ל דנראין דבריו כסותרין זא"ז דהא לעיל בשמעתין כתב דהא דבעינן בסוכה העשויה כמבוי פס ד' היינו משום דמהלכתא דשתים כהלכתן היינו דוקא שתי מחיצות דעריבן וא"כ סוכה העשוי' כמבוי לא מיקרי כהלכתן אלא לפי שהוא עושה פס ד' בפחות מג' סמוך למחיצה הדר הו"ל מחיצות דעריבן דהאיכא שיעור הכשר סוכה בהאי דופן גופא. נמצא דלפ"ז אפילו אם סוכה כזאת עומדת במבוי שיש לה ג' מחיצות והסוכה ברחוק מדופן האמצעית של המבוי נמי שייך האי טעמא דאי לא עביד פס ד' אין כאן שתי מחיצות דעריבן ולא הוי סוכה כלל והדרא קושית מהרש"א ז"ל לדוכתא ובישיבה העליתי ליישב קושיית מהרש"א ז"ל דכל שיטת התוס' בזה הדיבור היינו דוקא למסקנא דרבא דמהדר ליה לאביי דלא איצטריך לאשמעינן בברייתא הך דסיכך ע"ג מבוי שיש לו לחי דאתיא בק"ו מקילתא לחמירתא משו"ה לא ניחא להו לפרש כפירש"י דאיירי במבוי מפולש דא"כ לא אתיא שפיר בק"ו דוודאי איצטריך לאשמעינן טובא דאע"ג דמדרבנן אסור אף לענין שבת אפ"ה אמרינן מיגו בכה"ג אע"כ דלקושטא דמלתא איירי מלתא דרבה במבוי שאינו מפולש וא"כ הוי שפיר מקילתא לחמירתא משא"כ לאביי דמקשה מעיקרא לרבה דליתני נמי הא דסיכך ע"ג מבוי ולא אסיק אדעתיה הא דמקילתא לחמירתא ע"כ הוי משמע ליה לאביי דמימרא דרבא הוי בפשיטות דאיירי במבוי מפולש וכולה מלתא דמיגו איירי בדינא דאורייתא דוקא ומשו"ה לא קאמר מפס ד' דלא מצרכינן אלא מדרבנן וכדפרישית וכדמשמע בהא נמי מלשון התוס' דלא הוי אלא מדרבנן כנ"ל נכון ודוק היטב ובישיבה הארכתי יותר ותן לחכם ויחכם עוד וכל זה בשיטת התוספות אבל למאי דפרישית לעיל בסמוך אין צורך לכל זה ונתישבה כל הסוגיא לנכון דמיגו היינו מדרבנן דוקא ודוקא במידי דמהני מדאורייתא אף בלא מיגו וא"כ שפיר קאמר מטפח שוחק דהוי בשאר סוכה דאורייתא ודוק היטב:

שם בגמרא וצריכא דאי אשמעינן מבוי משום דאיכא ג' דפנות מעלייתא ואי אשמעינן פסי ביראות משום דאיכא שם ד' מחיצות כו'. ואע"ג דלענין שבת משמע בפרק עושין פסין (עירובין דף כ"ג) דפלוגתא דר"י ורבנן היא דלר"י שם ד' מחיצות עדיף ולרבנן שתי מחיצות מעלייתא עדיפא וקי"ל כרבנן אפ"ה איצטריך לאשמעי' תרווייהו לענין סוכה

דבמחיצות הניכרין תליא מלתא כדאיתא לעיל וא"כ לפום האי סברא לא דמי לשבת ומש"ה קס"ד דלא אמרינן מיגו בהאי דלא הוי מחיצות הניכרות כמו אידך:

מיהו לשיטת הר"ן ז"ל ופירושו דהאי מיגו ילפינן בהדיא מקרא דחג הסוכות תעשה לך שבעת ימים כדפרישית לעיל וילפינן נמי בק"ו דכ"ש מחמירת' לקילתא וא"כ תו לא שייך שפיר האי צריכותא דלבתר דאשמעינן רבה חדא זימנא דילפינן בק"ו מחמירתא לקילתא א"כ ממילא ידעינן בהאי ק"ו מדאורייתא דכל מידי דמהני מדאורייתא בשבת מהני נמי לענין סוכה בשבת שבתוך החג וא"כ הדרא קושיא לדוכתא אידך מימרא דרבה למה לי. ונראה דהר"ן ז"ל מפרש דדין מיגו הוי מדאורייתא וכן בהא דילפינן ק"ו מדאורייתא ואפ"ה ס"ד דמדרבנן החמירו לענין סוכה היכא דלא הוי מחיצות הניכרות כ"כ והשתא א"ש נמי הא דמסקינן ואי אשמעינן הנך תרתי הו"א מקילתא לחמירתא אבל מחמירתא לקילתא אימא לא צריכא ואם כן תיקשי לאשמעינן הא ולא לאשמעינן הנך דאתיין במכ"ש ולמאי דפרישית א"ש דעיקר מילתא דאתיא בק"ו מקילתא לחמירתא אכתי לא סגי בהכי דאפשר דמדרבנן החמירו יותר בסוכה דלא נימא מיגו היכא דלא הוי מחיצות הניכרות ומשום הכי איצטריכו לכולהו בין לפירוש הר"ן וכן לכל הפירושים:

אלא דלשיטת הר"ן ז"ל בלא"ה לא א"ש הא דקאמר ואי אשמעינן הנך תרתי ולא אשמעינן הא דוכן לשבת ותיפוק ליה דהנך תרתי לא יליף רבה גופא אלא לבתר דקים ליה האי דוכן לשבת דיליף לה מקרא ועוד הקשיתי כמה קושיות עצומות על דעת שיטת הר"ן ז"ל ואין להאריך יותר דבמה שפירשתי להיפך דכל דיני מיגו מדרבנן ממילא רווחא שמעתא ודו"ק היטב:

בתוספות ד"ה מחיצה היא כו' ותדע דכולהו מודו דלא בעינן למחיצות פסולת גורן ויקב עכ"ל. עיין במהרש"ל ומהרש"א ז"ל ומה שהקשה מהרש"א על פי' מהרש"ל מלשון הראבי"ה ז"ל יש לתמוה דאטו גברא אגברא קא רמית דלכאורה ע"כ דהתוס' לא נחתו לסברת הראבי"ה מדכתבו ותדע דכולהו מודו ואי כדברי הראבי"ה דרבי יאשיה ס"ל דמחיצות נמי בעינן פסולת גורן ויקב דוקא א"כ במאי פסיקא להו הא גופא דכולהו תנאי דלעיל מודו דלא בעינן ואם לדברי רבנן דלעיל לחוד נתכוונו לא הוי צריכי לפרש דכולהו מודו. לכך נראה עיקר כוונת התוס' כפי' מהרש"ל ז"ל דלא משמע להו לתוס' כלל שיסבור שום תנא דבעינן בדפנות פסולת גורן ויקב וע"כ דאפי' רבי יאשיה מודה דנהי דיליף דמחיצה כסכך היינו דוקא לענין צל בלחוד דלענין סכך גופא לא איצטריך למילף משום דרשא אלא מפשטא דלשון סכך היינו שצילתה מרובה כדכתיב וסוכה תהיה לצל יומם וא"כ כיון דמחיצה נמי קרייה רחמנא סככה בעינן נמי צילתה מרובה

משא"כ בשאר דיני סוכה דלא אתיין מפשטא דלשון סוכה אלא משום דרשא אפילו רבי יאשיה מודה דמוקמינן לדרשא בדדמי דקאי אסכך לחודא דהוי טפי בלשון סוכה וא"כ יפה כתבו התוס' ותדע דמהאי טעמא גופא משמע דלהנך תנאי דלית להו הך דרשא דרבי יאשיה דמחיצות מפשטא דלשון סוכה אתיין אלא מדרשא וא"כ לא בעינן מחיצות כסכך אפילו לענין צלתה מרובה כן נ"ל בכוונת התוס' וכפי' מהרש"ל ז"ל ובעיקרא דמלתא דשאר דיני סוכה דאמרינן לקמן וכולן כשירין לדפנות אבאר במקומו אי"ה במתניתין דלקמן:

בגמרא אמר אביי רבי ור"נ כו' כולהו ס"ל סוכה דירת קבע בעינן כו'. בעיקר פלוגתא דתנאי אי דירת קבע בעינן או דירת עראי בעינן נראה לי דשניהן מקרא אחד דרשו בקרא דחג הסוכות תעשה לך שבעת ימים דשבעת ימים מיותר דקראי טובא בסוכות תשבו שבעת ימים אלא ע"כ דלענין עשיית סוכה איירי ולמ"ד דירת עראי בעינן דריש לה כדאיתא בריש מכילתין שעיקר מצות סוכה שיעשה אותה כדרך שרגיל לעשות דירה לשבעת ימים בלבד דהיינו דירת עראי ומ"ד דירת קבע בעינן סברי איפכא דשבעת ימים היינו שיעשה אותה עכ"פ בענין שראויה להתקיים שבעת ימים בלי שום תיקון והיינו כעין דירת קבע כן נ"ל. וכן נראה גם כן מלשון הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות בריש מכילתין:

בתוס' ד"ה כולהו ס"ל כו' ודייק מהא דמכשיר למעלה מעשרים אלמא דרגיל לעשות סוכתו דירת קבע עכ"ל. ולכאורה דבריהם סתומין ותמוהין דלמאי דמשמע להו הכא בפשיטות דאביי לא הדר ביה ממאי דאקשיה לרבא בריש מכילתין אלא מעתה עשה מחיצות של ברזל וסיכך ע"ג א"כ מה זה שכתבו ש"מ דרגיל לעשות סוכתו דירת קבע דאכתי מהכא לא שמעינן מידי דס"ל לר"י דירת קבע בעינן אפילו אי ס"ל כרבנן דדירת עראי בעינן אפ"ה רבנן גופא מודו דיכול לעשות דירתו קבע ואי משום דרגיל לעשות היא גופא מנ"ל דרגיל דאטו מי לא איצטריך לרבי יהודה לאשמעינן שאם עשאה קבע ולמעלה מעשרים אפ"ה כשירה. ולפ"ז עיקר ראייתם מפרק הישן וכמו שפירש מהרש"א ז"ל נמי לא א"ש דאדרבה משם סתירה לדבריהם מדמסיק סתמא דתלמודא דר"י לטעמיה דדירת קבע בעינן מדמכשיר למעלה מעשרים אלמא דסוגין כרבא אזלא ולרבא מנלן דחייש לקושיא דאביי וא"כ מדייק שפיר דר"י לטעמיה דע"כ אי הוי ס"ל דדירת עראי בעינן מהך דרשא דחג הסוכות תעשה לך שבעת ימים א"כ הוי פוסל נמי בלמעלה מעשרים כרבנן אע"כ דס"ל דירת קבע בעינן ודריש לקרא איפכא כדפרישית בסמוך וכ"כ הרא"ש ז"ל בשמעתין ובעל המאור והרמב"ן והר"ן ז"ל דמסוגיא דהכא משמע דהדר ביה אביי

מקושייתו דקיבל לשנויא דרבא לעיל בריש מכילתין ולשון התוס' כאן כעת לא נתיישב לי ועדיין צ"ע ודו"ק:

בגמרא אמר רבי יוחנן סוכה העשויה ככבשן כו' כמאן כרבי כו'. משמע להדיא דר' יוחנן ס"ל כרבי ואפ"ה לית הלכתא כרבי יוחנן אלא כרבי שמואל בר יצחק דאמר לעיל הלכה שתהא מחזקת ראשו ורובו ושלחנו ואע"ג דקיי"ל בכולה תלמודא הלכה כרבי יוחנן לגבי אמוראי דמקמי אביי ורבא מ"מ הכא לית הלכתא כוותיה דהא אוקי אביי לעיל בסמוך טעמא דרבי משום דס"ל דירת קבע בעינן ומוקי להאי סברא בשיטה ואנן קי"ל דכל מקום דמוקמינן לתנאי בשיטה לית הלכתא כחד מינייהו:

דף ח.

בגמרא מכדי כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא בשיבסר נכי חומשא סגי. מכאן קשיא לי על שיטת ר"ת ז"ל בפרק מי שהוציאוהו דף כ"א גבי המעביר ד"א בר"ה דאינו חייב עד שיעבור הן ואלכסונן שכתב שם ר"ת דלכל צד רשאי להעביר בשיעור ה' אמות וג' חומשין שהוא עיקר השיעור וכתב ג"כ דלענין עמוד נמי צריך שיהא בו ה' אמות ושלשה חומשין בריבוע וכן בכל מקום שמזכיר ד"א היינו ה' אמות ושלשה חומשין והרא"ש ז"ל שם פי' דברי ר"ת להדיא כן דעמוד גבוה עשרה ורוחב ד' צריך שיהא הריבוע ה"א וג' חומשין על ה"א וג' חומשין. וא"כ לפ"ז לא הוי מקשה הש"ס הכא מידי דשפיר קאמר ר"י דבעינן בעיגולא קרוב לכ"ד אמות כדי שיהא הריבוע מתוכו ריבוע של ה"א וג' חומשין על רוחב ה"א וג' חומשין. דלפ"ז היה לנכון עולה קרוב לשמנה אמות שהוא שיעור רוחב העיגול באמצעיתו שהוא שיעור האלכסון של הריבוע של ה"א וג' חומשין. ומאי דפשיטא לי לדמות שיעור סוכה בזה לשיעורא דשבת דאיירי ר"ת היינו משום דלכאורה נ"ל פשוט דהא דקי"ל בכל דוכתא דבפחות מד' על ד' לא הוי בית ובעינן דווקא שיהא מרובע לגמרי דאפילו בשלש על שמונה לא הוי בית לענין מזוזה לכ"ע ולענין סוכה לרבי כמ"ש הפוסקים בהלכות מזוזה ובהלכות סוכה עיין בספר טורי זהב בהלכות מזוזה והלכות סוכה ולכאורה אין טעם בדבר אם לא שנאמר דשיעור ד' על ד' ילפינן מקרא דאל יצא איש ממקומו דשיערו חכמים מקומו של אדם ד"א ומסתמא דכ"ש דבפחות מהכי לא מיקרי בית כיון דלא מיקרי מקומו של אדם וכי היכי דהתם בעינן מרובעות ממש כדילפינן התם מקרא בפרק מי שהוציאוהו ה"ה לכל מקום לא מיקרי בית אלא בענין זה ואם כן כיון דלר"ת דבההיא דאל יצא ממקומו גופא בעינן ה"א וג' חומשין על ה' אמות וג' חומשין ה"ה בכל דוכתא לא מיקרי בית אלא בהאי שיעורא

ולדעתי היא קושיא עצומה על שיטת ר"ת ז"ל לפי מה שפירש הרא"ש ז"ל דבריו אם לא שנאמר דלפר"ת סובר הש"ס בפשיטות דאין לדמות סוכה לשבת בהא מלתא. ולפ"ז נצטרך לומר דלא בעינן ד' על ארבע מרובעות אלא בארוכה שש ורחבה שלשה נמי הוי סוכה וכן במזוזה ובכל הנך דקחשיב לעיל בברייתא דבית שאין בו ד' על ד' אלא דלכאורה א"א לומר כן דהא קחשיב נמי לעיל אין עושין אותו עיבור בין שתי עיירות דמיירי לענין תחומין והתם וודאי בעינן מרובע ממש דעיקר מילתא בתחומין וה"ה לר"ת לענין דבעינן ה' אמות וג' חומשין על רוחב ה"א וג' חומשין וצריך עיון ודוק היטב ועיין עוד לקמן בסמוך:

שם א"ל מר קשישא כו' מי סברת גברא באמתא יתיב תלתא גברי בתרתי אמתא יתבי. אע"ג דלענין שיעור מקוה לכ"ע שיערו חכמים מים שכל גופו עולה בהן אמה על אמה ואף שטובל ערום בלא לבוש אפ"ה בעינן שיעור מורווח טפי משום הזרועות כמ"ש התוספות בפרק ע"פ ובפ"ק דחגיגה ולענין שיעור כוכין אשכחן להיפך דכוכין שיעורן אמה עם הדפנות כמ"ש גם כן התוספות ולכאורה היה נ"ל עוד לפרש דהא דקאמר הכא תלתא גברי בתרתי אמתי יתבי היינו בהך אמות דסוכה דאיירי בהו רבי שהן אמות גדולות בת ששה כדמשמע להדיא בריש פרק קמא דעירובין משא"כ הא דאמרינן בעלמא גברא באמתא יתיב היינו באמה בינונית או קטנה ה' טפחים עצבות וכדמשמע נמי בעירובין דף מ"ח ע"ש. דלפי זה אין כאן פלוגתא רחוקה כ"כ בדברים הנראין לעינים ודו"ק:

שם אימר דלא אמרינן לא דק לחומרא לקולא מי אמרינן. וקשיא לי טובא דלא אמרינן איפכא דהא דקאמר מר קשישא תלתא גברי בתרי אמות יתבי לא דק אלא דג' גברי ביותר פורתא מתרי אמות יתבי דהיינו לגמרי כשיעורא דרבי יוחנן דכ"ד בני אדם בשיבסר נכי חומשא יתבי והכי הוי שפיר טפי דלא הוי פלוגתא רחוקה כ"כ ממאי דהוי משמע ליה מעיקרא דגברא באמתא יתיב והשתא נימא דלתלתא סגי בתרי אמתא מצומצמות וזו הקושיא שהקשיתי הוא כעין קושיית מהרש"א ז"ל אלא דתירוצו אינו מספיק לקושייתי ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

שם ורבי יוחנן מקום גברי לא קחשיב ופירש"י דמבחוץ הוא אומר להשיבם כו' וקשיא לי טובא אם כן לפי זה ל"ל לרבי יוחנן כולי האי ליחשיב שיעור סוכה זו ע"י ישיבת כ"ד בני אדם ולא קאמר בפשיטות אם יש בהקיפו שיבסר נכי חומשא כשירה בשלמא למאי דס"ד מעיקרא דשיעורא דר"י מבפנים א"ש לפי שהדבר ידוע שדבר עגול ככבשן א"א למדוד מבפנים ע"י מדה בחבל וחוט המקיף ומש"ה הוצרך למדוד ההיקף ע"י בני אדם

זה בצד זה אע"ג דאכתי יכול למדוד אם חוט השוה מן הקצה אל הקצה אם הוא חמשה אמות וג' חומשין אם כן בוודאי יש בהקיפו שיבסר נכי חומשי מ"מ רבי יוחנן שיעור ההיקף מיהא קאמר דזימנין שאין ההיקף עגול לגמרי משא"כ אם שיעורא דרבי יוחנן ע"י בני אדם בהקיפו היינו בהיקף שמבחוץ א"כ למה ליה למיתלי בגברי כיון דבטוב יכול למדוד ההיקף בחוט המקיף מבחוץ סביב הדפנות. והנראה בזה דרבי יוחנן לא איירי במי שעשה כבר סוכתו ככבשן אלא הכי קאמר מי שרוצה לעשות סוכתו ככבשן בעיגול כדי שישבו בה בני אדם הרבה בריוח ולפי ריוח הקרקע שלו וא"כ שעדיין אין כאן בנין לא יוכל לכוין במדה אם יעלה לו בהכשר שיעור סוכה אם לא שיעשה נקודה מאמצעית העיגול ובמחוגה ויתארהו בחבל של שני אמות וארבעה חומשין סביב סביב לנקודה שיעלה לרוחב חמש אמות וג' חומשין וכל כי הא טריחא ליה טובא וקאמר ר"י עצה טובה לעשות מחיצה של בני אדם סביב המקום שרוצה לעשות הסוכה אם יכול להקיפה ע"י כ"ד בני אדם יעשה אח"כ הסוכה תוך העיגול של בני אדם ובניקל לו ובאם לא יכול להכיל כ"כ בני אדם בחוץ ידע שא"א לו לעשות הסוכה בעיגול כ"א בריבוע וירויח בזה כנ"ל ודו"ק:

דף ח:

בגמ' ריבוע דנפיק מגו עיגולא פלגא ולא היא דהא קא חזינא דלא הוי כולי האי עיין פירש"י ותוס'. ויש לתמוה טובא כמו שתמהו בתוספות האיך טעו כ"כ בדבר המורגש לפי המדה ודבר שאין הדעת סובל ולכאורה נ"ל לפרש מילתא דדייני דקיסרי ור"י בפשיטות על הדרך שכתבתי לעיל בשיטת ר"ת ז"ל בפ' מי שהוציאוהו דכל היכא דמשערינן מדאוריית' בריבוע כגון בתחומין ובעמוד גבוה י' ורחבה ארבע ובמעביר ד' אמות ברה"ר וכן בסוכה אליבא דרבי בכולהו שיעורא הן ואלכסונן במרובע גופא אלא דרש"י ז"ל וכל הפוסקים חולקים על ר"ת בזה כדאיתא שם פרק מי שהוציאוהו אלא דמ"מ במעביר ד"א ברה"ר כ"ע מודו דבעינן הן ואלכסונן. וכתב שם רש"י ז"ל דכיון דלא שייך ביה ריבוע ועיגול בעינן בכ"מ שיעורא הן ואלכסונן לכאורה לשון עיגול שכתב שם רש"י בכדי נקטי' דהא עיקר ילפותא הוא מריבוע וא"כ אף אנו נאמר דכל היכא שאין הדבר בנמצא בריבוע ממש כגון עמוד מרובע או סוכה מרובעת שהן עיקר דינן אלא שאנו אומרין רואין כאילו המרובע בתוך העיגול סברי רבי יוחנן ודייני דקיסרי דבעינן שיהא המרובע בתוך העיגול שיעורא מרובע דהן ואלכסונן כמ"ש בשם הרא"ש ז"ל לענין עמוד ומעביר. ולפ"ז בסוכה ככבשן נמי סברי דייני דקיסרי דבעינן שיעור כ"ד אמות

בהקיפה דבהכי אנו אומרין שיכול לעשות בתוכו מרובע של ה' וג' חומשין אורך על ה' וג' חומשין רוחב וא"כ עולה שיעור האלכסון קרוב לשמנה אמות שהוא רוחב העיגול של כ"ד ואע"ג שאין החשבון מצומצם אלא בקירוב דהא ממרובע ה' וג' חומשין שיעור אלכסון אינו צריך אלא שבעה אמות וארבע חומשין וחומשא דחומשא לפי שיעור אמה בריבוע אמה ותרי חומשי באלכסונה וא"כ אם יש בהקיפה דסוכה העשוי ככבשן כ"ג אמות וחצי בקירוב סגי ובהא פורתא מצינו למימר דלא דק:

אלא הא דמסיק הש"ס ולא היא היינו משום דבאמת לא קיי"ל הכי להצריך במרובע גופא הן ואלכסונן אלא שמתוך הריבוע נוציא האלכסון של חמש אמות וג' חומשין ודוקא במעביר בעינן שיעבור הן ואלכסונן לפי שיטת רש"י ולרשב"ם התם נמי לא כן נ"ל ליישב דברי רבי יוחנן ודייני דקיסרי בין לענין סוכה וכן לענין האי דריש פרק חלון ע"ש ויש לי לדקדק עוד בזה ואין להאריך יותר ודוק היטב:

דף ט.

בתוספות ד"ה סוכה ישנה כו' בירושלמי תנא צריך לחדש בה דבר כו' ובתר הכי איכא התם מצה ישנה פלוגתא דב"ש וב"ה כו' עכ"ל. לכאורה שיטת הירושלמי לא אתיא כסוגיא דשמעתין דמסקינן דב"ש דפוסל בסוכה ישנה מקרא דחג הסוכות תעשה לך וא"כ במצה לא שייך הך מילתא דב"ש כיון דליכא קרא דהא במצה לא כתיב תעשה לך וליכא למימר דטעמא דב"ש במצה משום דכתיב חג המצות לה' דאם כן קשה להיפך דילמא ב"ה נמי מודו במצה מה"ט גופא כיון דבמצה לא איצטריך לה' לדרשא באיסור הנאה כמו בסוכה א"כ נראה מזה דלשיטת הירושלמי הוי טעמא דב"ש מסברא או למצוה דרבנן בעלמא והיינו נמי דמסיק עלה דלב"ה נמי מיהא צריך לחדש בה דבר וע"כ היינו למצוה בעלמא מדרבנן דהא דלב"ה לכ"ע ליכא קרא דאפילו לפי סוגיא דשמעתין דב"ש מקרא ילפי אפ"ה לב"ה לית ליה האי דרשא כלל מדאיצטריך לאוקמיה בשמעתין קרא לדרשא אחרינא ולא מוקי לה להא מילתא גופא דצריך לחדש בה דבר אע"כ כדפרישית ואפשר שלזה בעצמו כוונו תוספות להביא כל לשון הירושלמי כאן דלא תיקשי אשמעתין דלא מוקי לקרא אליביה דב"ה לענין שצריך לחדש דבר וע"ז כתבו דבלא"ה תלמודא דידן לא ס"ל האי דירושלמי במאי דאמר התם מצה פלוגתא דב"ש וב"ה וא"כ ע"כ דהירושלמי סובר דעיקר פלוגתייהו מסברא למצוה דרבנן ומש"ה קתני עלה צריך לחדש בה דבר משא"כ לסוגיא דשמעתין דמדאורייתא פליגי לא שייך לומר דצריך לחדש בה דבר לב"ה כנ"ל לכאורה אלא דכיון דכל הפוסקים כתבו בפשיטות

דצריך לחדש בה דבר כדברי הירושלמי ע"כ סברי דתלמודא דידן לא פליג אדירושלמי דלשיטת הירושלמי נמי מדאורייתא פליגי ולענין מצה אפשר דילפינן חמשה עשר מחג הסוכות. מיהו לענין הא דצריך לחדש דבר מסקינן בירושלמי מסברא דאפילו ב"ה מודו דמדרבנן צריך לחדש דבר א"כ לא אשכחן דתלמודא דידן פליג אירושלמי ומש"ה קי"ל הכי להלכה כנ"ל ודו"ק:

בד"ה ואם עשאה לשם חג אפילו לב"ה נ"מ שאין צריך לחדש כו' ואפילו לא נ"מ כו' עכ"ל. נראה שהוצרכו לכך משום דלא פסיקא להו כ"כ דסוגיא דשמעתין ס"ל הא דצריך לחדש והיינו כדפרישית בסמוך דאפשר דהירושלמי לשיטתו דבסברא פליגי משא"כ לתלמודא דידן דבקרא פליגי ועוד נראה דלא פסיקא להו הא מלתא גופא דאפשר דלמ"ד צריך לחדש בה דבר היינו אפילו אם עשאה לשם חג מתחלת השנה אפ"ה צריך לחדש בה דבר סמוך ליום שלשים שחל עליו חיוב עשיית הסוכה כנ"ל:

בגמרא מאי טעמא דכתיב חג הסוכות שבעת ימים לה' כו' ופירש"י דיליף מדכתיב סוכות לה' היינו לשם מצות המלך. ואף על גב דמלישנא דגמ' משמע לכאורה דמחג הסוכות הוא דילפינן סוכה העשויה לשם חג וכדמסקינן נמי בסמוך דטעמא דב"ש מאידך קרא דחג הסוכות תעשה לך אע"ג דלא כתיב לה' מ"מ נראה דפירש"י מוכרח דמקשה הש"ס בפשיטות ההיא מיבעי ליה לכדרב ששת ומייתי מלתא דר"י בן בתירא דקאמר להדיא מה חג לה' אף סוכה לה' אלמא דעיקר ילפותא מלה' דמיותר לחד מהנך דרשות אבל מחג הסוכות לחוד לא שמעינן מידי דאורחא דקרא הוא כדכתיב בדוכתי טובא חג המצות חג השבועות וחג הסוכות והיינו דמקשה הש"ס נמי בסמוך וב"ש נמי מיבעי ליה להכי והיינו ע"כ משום דפסיקא לתלמודא דלכ"ע עצי סוכה אסירי בהנאה מדאורייתא ואכתי מאי קושיא דלמא לב"ש תרתי שמעת מיניה חד מחג הסוכות וחד מלה' אע"כ דמחג הסוכות לא שמעינן שום דרשא אלא מלה' ואע"ג דריב"ב קאמר להדיא מה חג לה' אלמא דמחג יליף לאו משום דחג מיותר אלא כיון דלה' מיותר ע"כ היינו למסמך לה' לחג להאי הקישא וכמו שאבאר עוד בסמוך. ולפ"ז הא דמסקינן נמי בסמוך דטעמא דב"ש מחג הסוכות תעשה לך נמי לאו מיתורא דחג דרשינן אלא מיתורא דתעשה וכמו שמפרש רש"י בסמוך סרס המקרא ודרשהו ובזה נתיישב ג"כ הא דמסקינן לב"ה איצטריך חג הסוכות תעשה לך לעושין סוכה בחש"מ ואכתי ליכתוב סוכות תעשה לך שבעת ימים חג למה לי אע"כ דחג אורחא דקרא הוא כנ"ל בכוונת רש"י ז"ל:

אלא דלכאורה מלשון התוספת לא משמע כן מדכתבו בד"ה מה חגיגה לה' דאי לאו דרשא דחג הסוכות אלא מלה' לחוד הוי מוקמינן לה שפיר לענין סוכה לשם חג דהיינו

לשם מצות המלך אלא משום הקישא דחגיגה דרשינן הכי וא"כ משמע לכאורה דחג הסוכות הוי דרשא גמורה להקישא דסוכה לחגיגה דלא אמרינן אורחא דקרא הוא אלא דאכתי לא הוי ידעינן למאי אקשיה רחמנא דע"כ לאו לכל מילי אקשיה רחמנא סוכה לחגיגה כדאיתא לקמן אי מה חגיגה בעלי חיים אף סוכה בע"ח ועיין שם בתוספות ובחידושינו משום הכי איצטריך נמי למיכתב לה' למימרא דהקישא היינו לענין לה' לחוד וא"כ למאי דפרישית בשיטת רש"י אכתי תיקשה דלמא לה' היינו לסוכה לשם מצות המלך ואי משום דכתיב נמי חג הסוכות הא אמרינן דאורחא דקרא הוי אע"כ דהתוס' לא משמע להו לפרש כפירש"י. מיהו למאי דפרישית בסמוך דשיטת רש"י מוכרחת מסוגיא דשמעתין ע"כ צ"ל דלהתוספות נמי הכי הוא דחג הסוכות אורחא דקרא הוא אלא מדכתב רחמנא לה' בהאי קרא דחג הסוכות דוקא אלמא דלה' אהקישא דחגיגה קאי כן נראה לי ועדיין שיטת התוספות צ"ע ודו"ק:

בתוספות בד"ה מניין לעצי סוכה וכו' משמע דאסורין מדאורייתא כו' וי"ל דהא דאסור מדאורייתא כו' אבל משנפלו כו' עכ"ל. ואע"ג דמדמי ליה לחגיגה אפ"ה בקרבנות גופא קיי"ל דקדשים שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה. ועוד דכיון דקדשים שייך בהו קדושת הגוף משעה שהוקדשו תו לא פקעי קדושתן משא"כ בסוכה לא שייך לומר כן. ועיין בט"ז או"ח סימן תרל"ח. ובעיקר דברי התוספות בכל זה הדיבור כבר הארכתי בפרק המביא ובפרק כירה ע"ש:

בגמרא ובית הלל לית להו דרב יהודה אמר רב וכו' אלמא דבעינן טווייה לשמה ה"נ נבעי סוכה לשמה. כבר האריכו כל המפרשים בזה במאי דקשיא להו סוגיא דהכא אסוגיא דפרק התכלת דמוקי התם לדשמואל כתנאי עיין באריכות בלשון הר"ן ז"ל בפרק השולח לענין עיבוד הס"ת לשמה דף מ"ה שלא עלתה לו הסוגיא כהוגן:

אמנם לפע"ד נראה דהא דמקשה הכא בשמעתין מדרב ושמואל דבעינן בציצית לשמה היינו למאי דלא אסיק אדעתיה הך דרשא דגדילים תעשה לך לשם חובך א"כ ע"כ הוי סבר המקשה דהא דרב ושמואל בציצית לאו מקרא ילפי להו אלא מסברא דפשיטא להו טובא דבכל המצות דשייכי בהו עשייה בעינן שיהא עשייה לשמה. אלא דלרב עשייה דציצית היינו בתלייתן בבגד ולשמואל כוליה מילתא דציצית בעינן לשמה משעת טווייה. וא"כ לפ"ז מקשי הכא שפיר אדב"ה דנהי דלית להו הך דרשא דחג הסוכות תעשה לך דבעינן סוכה לשם חג משום דמפקי להאי קרא לדרשא אחריתי אפ"ה אכתי קשיא אדב"ה דמכשרו סוכה ישנה אע"ג דלא נעשית לשמה ומ"ש מציצית ומכל המצות דפשיטא להו לרב ושמואל מסברא דבעינן לשמה:

וע"ז משני הש"ס שפיר בשמעתין דרב ושמואל לאו מסברא פשיטא להו בציצית דבעינן לשמה אלא מדרשא דקרא ילפי להו מדכתיב גדילים תעשה לך לשם חובך. לפ"ז תו לא קשיא אדב"ה דמכשרו בסוכה ישנה כיון דבסוכה ליכא קרא כמו בציצית וסוכה מציצית ודאי לא מצינא למילף בבנין אב דודאי איכא למיפרך טובא דסוכה אינו נוהג אלא מזמן לזמן משא"כ בציצית שנוהג בכל הזמן וציצית לגבי סוכה הוי תדיר:

נמצא דכל זה לא שייך אלא בסוגיא דשמעתין דאיירי לענין סוכה משא"כ בסוגיא דמנחות שפיר מסיק הש"ס דפלוגתא דרב ושמואל אתיא כתנאי בפלוגתא דרשב"ג ורבנן דאיירי לענין תפילין ורשב"ג דמצריך עיבוד לשמה ברצועות דתפילין והיינו משום דסבירא ליה כדשמואל דבציצית בעינן אפילו טוויה לשמה אע"ג דציצית אינן אלא תשמישי מצוה בעלמא אפ"ה בעינן כוליה מילתא לשמה. ומכל שכן בתפילין שהם תשמישי קדושה אפילו הרצועות שבהם כמ"ש התוספות שם דשינין של תפילין הל"מ אם כן כ"ש דבעינן כולה מילתא לשמה אפילו העיבוד. אבל לרבנן דרשב"ג דלא מצרכו עיבוד ברצועות לשמן היינו משום דסבירא להו כרב דבציצית גופייהו דכתיב בהו גדילים תעשה לך לשם חובך אפ"ה לא מצריך רב טוויה לשמה אלא בשעת תלייתן בבגד ממילא דה"ה בתפילין דלא בעינן עיבוד רצועות לשמן אלא במה שעושה השינין של תפילין לשמן סגי כנ"ל נכון בישוב הסוגיא דהכא אדמנחות דלא קשיין אהדדי ואין להאריך כאן יותר ודוק היטב:

בפרש"י בד"ה אלמא לא גרסינן כו' דמאן דגריס אלמא משמע כו' דלא מותיב אלא מדשמואל ולאו מילתא היא דרב נמי עשייה לשמה בעי עכ"ל. וכבר היה נראה בעיני ליישב הגירסא דגרסינן אלמא ועיקר הקושיא היינו מדשמואל משום דלרב נהי דבעי עשייה לשמה אפילו הכי לא פסיקא ליה להקשות אדב"ה דמכשרו סוכה ישנה אדרב דאפשר דב"ה נמי מודו דצריך לחדש בה דבר אפילו מדאורייתא כמ"ש התוספות בשמעתין בשם הירושלמי וכדפרישית. משא"כ מדשמואל מקשו שפיר טובא כיון דכולה מילתא בעינן לשמה בציצית אם כן בסוכה נמי אית לן למימר דלא מהני מה שמחדש בה דבר אלא צריך שיעשה כל הסוכה לשמה. נמצא דלפ"ז שפיר גרסינן אלמא כיון דעיקר הקושיא מדשמואל אלא דמ"מ אתא שפיר נמי הא דקאמר בשמעתין דב"ה לית להו דרב יהודה אמר רב משמע דמקשו נמי מדרב והיינו כדפרישית דלקושטא דמילתא משמע משקלא וטריא דשמעתין דהא דאמרינן דלב"ה צריך לחדש בה דבר לאו מדאורייתא היא אלא מדרבנן כמ"ש הר"ן ז"ל כנ"ל ודו"ק:

בתוספות בד"ה האי מיבעי ליה למעוטי גזולה תימא ת"ל משום דהו"ל מצוה הבאה בעבירה דמה"ט פסלינן אתרוג הגזול בי"ט שני כו' עכ"ל. ונראה דהתוספות מפרשים גם כן סוגיא דשמעתין בין לרב ובין לשמואל דאי כגירסת הספרים דגרסי אלמא ומפרשי דשקלי וטריא דגמרא אינו אלא אליבא דשמואל אם כן לא א"ש מאי שכתבו התוספות דאתרוג הגזול פסול ביום טוב שני ולקמן בפרק לולב הגזול אמרינן משמיה דשמואל דאתרוג הגזול כשר ביום טוב שני:

מיהו בלא"ה מצינן למימר דהתוספות לשיטתייהו שכתבו לקמן בפרק לולב הגזול דדוקא בי"ט שני שהוא מדרבנן לא חיישׁ שמואל למצוה הבאה בעבירה אבל מדאורייתא מודה דפסלינן משום מצוה הבאה בעבירה ועיין מה שכתבתי לקמן ריש פרק לולב הגזול פי' אחר במימרא דשמואל. דלפי זה לא שייך קושיית התוספות כלל אליבא דשמואל. ומתוך כך יתיישב ג"כ קושיא השניה של תוספות ומכ"ש למאי דפרישית בסמוך דלרב מצינן למימר דב"ה דמכשרו בסוכה ישנה אפ"ה צריך לחדש בה דבר מן התורה א"כ לפ"ז אפשר דטעמא דב"ה משום דכתיב חג הסוכות תעשה לך לשם חובך ולא למעוטי גזולה א"כ א"ש טובא ודוק היטב. ומה שיש לדקדק עוד בלשון התוס' בכל זה הדיבור כתבתי בחידושי בבא קמא ע"ש:

דף ט:

במשנה העושה סוכתו תחת אילן כאילו עשאה בתוך הבית ופירש"י ופסולה כדתני בברייתא בגמרא עכ"ל. ונראה מלשונו דטעם פסול סוכה שתחת האילן היינו מקרא דבסוכות תשבו כדדריש בברייתא וכן מבואר ג"כ להדיא מלשון רש"י ז"ל בסמוך בד"ה ל"ל למתני כו' כמו שאבאר וכן מבואר ג"כ להדיא בלשון הטור בסימן תרכ"ו ודלא כמ"ש מהרש"א ז"ל לקמן במשנה הסמוכה בלשון התוספות דהך דרשא דבסוכות תשבו ולא בסוכה שתחת האילן לאו דרשא גמורה היא לשיטת ריב"א וראב"ן שהביא הרא"ש ז"ל אלא מסברא ידעינן לה ואגב גררא דסוכה שתחת סוכה מייתי ליה להך דרשא. ולענ"ד אי אפשר לומר כן שהרי הטור פוסק כשיטת ריב"א וראב"ן ואפ"ה כתב דילפינן מקרא דבסוכות תשבו ומכ"ש לפי מה שאבאר לקמן דרש"י נמי קאי בהך שיטתיה דריב"א דכתב ג"כ דיליף לה מקרא אלא דבאמת יש לדקדק האיך אפשר לומר דפסול סוכה שתחת אילן או בית ילפינן מקרא דבסוכות תשבו כמו סוכה שתחת סוכה א"כ מ"ש בסוכה שתחת סוכה פליגי אמוראי לקמן כמה יהא בין סוכה לסוכה ואילו בסוכה שתחת אילן או בית משמע דבכל ענין פסולה וכמ"ש מהרש"א ז"ל. אלא לענ"ד לא קשה

מידי דדוקא בסוכה שתחת סוכה כשירה שייך לאפלוגי ולמימר דבעינן שיעורא בין סכך לסכך דבציר מהכי לא מיקרי סוכה שתחת סוכה אלא חדא סככה היא כמו שפירש"י להדיא לקמן בד"ה וכמה יהא משא"כ בסוכה שתחת אילן או בית אם נאמר דחד סככא היא כ"ש דפסולה שהרי סיכך בדבר הפסול אלא אי לאו דרשא דבסוכות תשבו הו"א דסוכה שתחת אילן או בית לאו חד סככה היא כיון שהן קבועין ועומדין וסד"א דכשרה להכי איצטריך קרא דבסוכות תשבו דפשטא דקרא משמע דקפיד קרא שישב בצל סוכה כשירה אחת בלבד ומה שהקשה מהרש"א ז"ל דלשיטת ריב"א וראב"ן למה לי קרא מסברא ידעינן ליה מבואר בסמוך ועיין מה שאכתוב עוד בזה לקמן בלשון הברייתא:

בגמרא אמר רבא לא שנו אלא באילן שצילתו מרובה וכו' ממאי מדקתני כאילו עשאה בתוך הבית ליתני פסולה וכו' ופירש"י מההוא קרא דנפקא לן תוך הבית נפקא לן תחת האילן ולמה ליה למתלי האי בהך ולכאורה שפת יתר הוא דהא בלא"ה דייק שפיר מדלא נקט סתם פסולה כדמשמע בלשון הגמרא. ונראה לענ"ד דקשיא ליה לרש"י דלכאורה האי לישנא דכאילו בתוך הבית משמע טפי לאידך גיסא דעיקר דינא דמתניתין דעושה סוכתו תחת האילן אע"ג דזימנין שחמתה מרובה מצילתה אפ"ה פסולה כאילו עשאה בתוך הבית שצלתה מרובה מחמתה והטעם משום דמצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר כדמקשה בגמ' אלא דבאמת א"א לומר כן כיון דמחד קרא ילפינן אילן ובית א"כ ע"כ דבאילן אירי שצלתה מרובה מחמתה דומיא דבית וסוכה שתחת סוכה אע"כ דהאי כאילו עשאה בתוך הבית להתירא איצטריך דדוקא דומיא דבית פסולה אבל בחמתו מרובה לא שייך למיתני פסולה דהא אית ליה תקנתא בחבטן להכשירו לכתחלה וכל היכא דאית ליה תקנתא לא שייך למיתני פסולה כדאיתא בריש מכילתין כנ"ל נכון ודו"ק:

שם בתוס' בד"ה הא קמצטרף סכך פסול כו' ואם הסוכה שתחת האילן מסוככת גרועה כראוי שצילתה מרובה מחמתה לא מסתבר שתפסל משום צירוף כו' עכ"ל. נראה מבואר מלשונם דדוקא לענין אם האילן חמתו מרובה מצילתו שאין טעם ליפסול הסוכה אלא משום צירוף ע"ז כתבו דמסוכה צילתה מרובה בלא אילן לא מסתבר שתפסל. משא"כ כשהאילן צילתו מרובה מחמתו מודו התוס' דאפילו מסוכה לחוד צילתה מרובה בלא אילן אפילו הכי פסולה מגזרת הכתוב דכתיב בסוכות תשבו ודרשינן ולא בסוכה תחת אילן והיינו משום דסתם אילן צילתו מרובה והסוכה שתחתיו כמאן דליתא דמי דבלא"ה איכא צל מחמת אילן. ואף לפמ"ש התוס' לקמן בד"ה פירס עליה סדין דכל היכא שהסוכה צילתה מרובה מחמתה בלא הסדין אין הסדין פוסלתה משמע דאף ע"ג דהסדין

לחוד צילתה מרובה מחמתה אפ"ה אינה פוסלת הסוכה מ"מ נראה דלא דמי כלל דפסול הסדין לאו ממיעוטא דבסוכות תשבו ממעטינן לה אלא משום דהוי ליה מסוכך בדבר המקבל טומאה דממעטינן ליה מדרשא דמגרנך ומיקבך משו"ה סברי התוס' דכל היכא שהסוכה צילתה מרובה מחמתה בלא הסדין שוב אין הסדין פוסלתה משום דלא מיקרי מסוכך בדבר המקבל טומאה דאין שם סכך עליה כלל אדרבא סדין בטל לגבי סוכה משא"כ באילן שהוא דבר קבוע ולא בטיל אגב סוכה והאילן גופיה עומד לצל דהא מה"ט ממעטינן ליה מקרא דבסוכות תשבו ולא בסוכה שתחת אילן ואילן גופיה סוכה מיקרי כמו שפירש"י ז"ל בריש מכילתין שעל שם הצל מיקרי סוכה וכדמשמע בריש מכילתין א"כ לפ"ז כשהאילן צילתו מרובה פוסל הסוכה שתחתיו אפילו בסוכה שצילתה מרובה בלא אילן דאכתי סוכה תחת אילן מקרי וכדפרישית כנ"ל ברור דבה"ט גופא כתב הטור דלא שנא סוכה קודמת לאילן או אילן קודמת לסוכה:

ומעתה לפ"ז אין מקום למה שהקשה מהרש"א ז"ל לקמן בלשון התוספות בד"ה פירס עליה סדין על מה שכתבו התוספות כאן והא דלא משני כגון דבלאו פסול צילתה מרובה והקשה ותיפוק ליה דלא מצי לאוקמי בהכי דא"כ אפילו באילן שצילתו מרובה מחמתו לא פסול ולמאי דפרישית א"ש דכל דיבור התוס' לקמן אינו אלא בסדין וכיוצא בו משא"כ באילן וכדפרישית כן נ"ל נכון ודוק היטב:

בא"ד והא דלא משני כגון דבלאו פסול כו' עכ"ל. ועיין בל' הרא"ש ז"ל שכתב בשם הריב"א וראבי"ה דאפילו כשהסוכה צילתה מרובה מחמתה בלא האילן והאילן חמתו מרובה אפ"ה פסולה משום דמצטרף סכך פסול וכ"כ המרדכי בשם הר"ש מקוצי וכן הטור וש"ע. ולכאורה יש לתמוה על סברא הפוכה דמאי דפשיטא לכל הנך רבוותא לאיסורא האיך כתבו התוס' על זה דמאי למימרא להיתרא ולמאי דפרישית בסמוך א"ש שהתוספות מדקדקין כן מדברי רבא עצמו דע"כ פשיטא ליה שאין שום סברא לאסור בכה"ג דאלת"ה אלא שיש שום סברא לאסור א"כ אכתי מאי דייק רבא מדקתני כאילו עשאה בתוך הבית דהא אדרבא מהאי דיוקא מצינו למימר איפכא דבכל ענין בא לפסול באילן כמו בבית אלא ע"כ שאין שום סברא לומר כן והיינו כמו שכתבתי בשיטת רש"י דכיון דאילן ובית מחד קרא נפקא ממילא שאין לנו לאסור באילן אלא דומיא דבית דוקא מה שאין כן כשהסוכה צילתה מרובה כדינה ואילן חמתו מרובה פשיטא דכשר דמוקמינן דרשא דקרא בדדמי כנ"ל נכון בכוונת התוספות:

ומיהו בלא"ה נ"ל ברור דהתוס' דהכא לא נחתו כלל לסברת הרא"ש והר"ן ז"ל שכתבו בטעם שיטת האוסרים דכיון שהצל אילן מכוון כנגד צל הסוכה הוי ליה צל הסוכה

כמו שאינה ואם התוס' באו לדחות סברא זו א"כ מאי ראיה מייתי מהך דהמקרה סוכתו בשפודין וכו' דהא התם אין צל הפסול מכוון כנגד צל הכשר ומש"ה מכשרינן אם יש ריוח ביניהן כמותן משא"כ כשהצל הפסול מכוון דלמא לעולם אימא לך דפסול אלא ע"כ דהתוס' לא משמע להו סברא זה כלל אלא מה שהוצרכו להביא ראיה לדחות סברת האוסרים היינו כי היכי דלא נימא דטעם האוסרין היינו מהאי דרשא דקרא גופיה דכתיב בסוכות תשבו דקפיד קרא שכל הצל צריך שיהא מסוכה אחת כשירה בלבד ולא תחת צל סוכה ודבר אחר ונהי דבסוכה תחת סוכה ממין הכשר בעינן שיעורא בין סוכה לסוכה ובעינן נמי שכל אחת מהם יהא צלתה מרובה מחמתה היינו משום דבלא"ה לא מקרי סוכה ודבר אחר אלא לעולם אותה שאין השם סוכה גמורה עליה בטילה היא לגבי אידך שהיא סוכה גמורה משא"כ בסוכה שתחת אילן ובית בכל ענין יש לפסול משום סוכה ודבר אחר דאילן ובית לא בטילין לגבי סוכה כדפי'. ולפ"ז לאפוקי מסברא זו ולדחותה שפיר מביאין תוס' ראיה מהך דהמקרה סוכתו כו' ומהך דהוצין יורדין וכו' דמוכח דלא קפדינן אצל סוכה ודבר אחר אפילו בסכך פסול לגמרי ואילו כל שהצל הכשר לחוד מרובה על חמתו כשר כנ"ל ברור ומוכרח בכוונת התוס' ובזה נתיישב מה שהקשה מהרש"א ז"ל על ל' התוס' דהכא בלשון התוס' בד"ה פירס עליה סדין והתמיה על מהרש"א ז"ל שלא הרגיש בזה שאם סברת התוס' כאן לדחות סברת ריב"א לא הוי מייתי ראיה לסתור מהך דמקרה סוכתו בשפודין כדפרישית ודו"ק. ועוד היה נראה לי לפרש כוונת התוס' בדרך אחר דודאי פשיטא להו טובא שאין שום סברא כלל לפסול מדאורייתא בסוכה שתחת אילן כשאילן חמתו מרובה מצילתו וסוכה שתחתיה צילתה מרובה בלא האילן דמה"ת לפסול אלא מה שהוצרכו להביא ראיה היינו כי היכי דלא נימא דנהי דכשר מדאורייתא אפ"ה יש לפסול מדרבנן דזימנין שלא יהא תחתונה צילתה מרובה אלא על ידי הצטרפות האילן וכיון דלא מינכר מלתא סד"א דגזרינן מש"ה מייתי ראיה מהך דהמקרה סוכתו כו' ומהך דהוצין יורדין דלא גזרינן ובזה מיושב היטב לשון התוס' שכתבו משום דא"כ מאי למימרא דהשתא נמי דמשני כשחבטן פריך מאי למימרא. ולכאורה מה ענין זה לזה דהתם שפיר מקשה מאי למימרא דהא שמעינן ליה ממתניתין דהדלה עליה את הגפן כדמקשה הגמרא להדיא בסמוך משא"כ בסברא זו ולפי מה דפירשתי א"ש דהך סברא גופא שאין לגזור בסוכה שצילתה מרובה בלא אילן אטו צלתה מרובה ע"י אילן נמי שייך להקשות מאי למימרא דשמעינן לה מהך מתניתין גופא דהדלה עליה את הגפן ומהך דקורה וכו' כנ"ל ודו"ק:

בא"ד וכה"ג הוי מצי לאשכוחי שתיהן פסולות כו' עכ"ל. כתב מהרש"א ז"ל שדברי התוס' בזה אינן נמשכים לדבריהם הקודמים שהרי אם נפרש דמצטרף סכך פסול אפילו בתחתונה צילתה מרובה כ"ש דמצי לאשכוחי שתיהן פסולות בכה"ג כו' ע"ש בדבריו שנדחק בפי' התוס':

אמנם לענ"ד נראה שאין דברי מהרש"א ז"ל מוכרחים ואין צורך לדחוק בדברי התוספות אלא דכוונת התוספות בזה היינו משום דודאי לפי פשט לשון הגמרא משמע עיקר מימרא דרבי ירמיה אסוכה תחת סוכה קאי ובהא קאמר דזימנין שתחתונה פסולה משום סוכה תחת סוכה והיינו היכא שהעליונה סוכה גמורה וזימנין שהתחתונה כשירה ולא מיפסיל משום סוכה תחת סוכה כגון היכא דהעליונה לאו סוכה גמורה היא. וא"כ לפי זה לפי שיטת הסוברים שמפרשים מילתא דרבי ירמיה דאיירי שהתחתונה צילתה מרובה מחמת עצמה ולא בצירוף העליונה אלא דאפ"ה סברי הנך פוסקים דאפ"ה מיפסלה התחתונה משום צירוף סכך פסול וא"כ ודאי לא מצי לאשכוחי בכה"ג שתיהן פסולות כיון דבענין זה לא מיפסלא התחתונה משום סוכה שתחת סוכה אלא משום צירוף סכך פסול וא"כ לא הוי כלל מענין מימרא דרבי ירמיה דקאי אברייתא דאיירי בפסול סוכה תחת סוכה. משא"כ לפי דברי התוספות הקודמים שכתבו לקושטא דמילתא איירי ר' ירמיה כשתחתונה אין צילתה מרובה אלא ע"י צירוף עליונה ואם כן לפ"ז כתבו שפיר דבכה"ג מצי לאשכוחי שתיהן פסולות. כנ"ל ברור בכוונת התוספות ודו"ק:

בא"ד ר"ת מפרש כו' שקשה לו הא דאמרינן כו' שדחק בקונטרס לפרש כו' עד סוף הדיבור. עיין מ"ש מהרש"א ז"ל בזה ליישב פי' רש"י ועיין מה שאכתוב בזה לקמן בשמעתין בכוונת פי' רש"י. מיהו בלא"ה פירש"י מוכרח לפי גירסתו כגירסת הספרים שלנו דגרסינן מהו דתימא ליגזור דילמא מיצטרף סכך פסול ולפי' ר"ת לא שייך האי גירסא כנ"ל:

בגמרא ת"ר בסוכות תשבו כו' אמר רב נחמן ב"י בסוכת כתיב וכתבו התוס' אפילו למ"ד יש אם למקרא מודה דלא לחנם נכתב המסורת עכ"ל. ולכאורה יש לדקדק כיון דבאמת אפילו לפי המסורת לא כתיב אלא תרי זימני בסוכת ובשלישי כתיב בסוכות וא"כ אין כאן אלא תרי מיעוטי ומנ"ל לתנא דברייתא למעט תלת והיינו סוכה תחת סוכה וסוכה תחת אילן וסוכה תחת בית. והנראה בזה דסוכה תחת אילן וסוכה תחת בית אע"ג דקתני להו תנא דברייתא בתרתי אפ"ה מחד קרא נפקא כדמשמע לעיל בל' משנתינו וכפי' רש"י במשנה ובל' הגמרא בד"ה ל"ל למיתני וכדפרישית לעיל בטוב טעם. וא"כ לפ"ז לא אצטריך אלא תרי מיעוטי חדא לאתויי סוכה שתחת סוכה ממש דמיסתבר טפי למעט

מלישנא דקרא דכתיב בסוכת דמשמע חדא סוכה ולא תרתי כדאמרי' בעלמא דמילתא דכוותיה קא ממעט והיינו דפליגי בהו אמוראי בסמוך דבעינן שיעור חשוב בין סוכה לסוכה ומאידך קרא דכתיב נמי בסוכת ממעטינן סוכה שתחת אילן ותחת בית בחדא דלא בעינן שיעור הפסק כלל בין א' לחבירו דבכל ענין פסול כנ"ל נכון:

דף י.

בפירש"י בד"ה תחתונה כשירה והעליונה פסולה כו' ואי עליונה למעלה מעשרים אף תחתונה פסולה משום דמצטרף סכך פסול כו' עכ"ל. נראה מבואר מלשון רש"י דלא ס"ל כשיטת התוס' דלעיל בד"ה הא קא מצטרף דהיכא שהתחתונה צילתה מרובה תו לא מפסלא מחמת צירוף עליונה כיון שאין צורך באותו צירוף דא"כ היאך כתב רש"י כאן ואי עליונה למעלה מעשרים אף תחתונה פסולה משום צירוף סכך פסול והא הכא דתחתונה לחוד צילתה מרובה כדמשמע פשטא לישנא דגמרא דפתח וקאמר שהתחתונה צילתה מרובה ואכתי לא הזכיר העליונה כלל משמע שהתחתונה לחוד צילתה מרובה ואם כן יש לתמוה על הטור שכתב בשם רש"י כשיטת התוס' דלעיל והכא משמע להיפך אלא שמצאתי שהב"י כתב בשם הגהות מרדכי שכתב דרש"י חזר בו כאן ממה שכתב לעיל בד"ה הא קא מצטרף דמשמע דקאי בשיטת התוס'. ולענ"ד נראה דוחק גדול לומר כן דרש"י חזר בו ממה שכתב לעיל באותו סוגיא עצמו להיפך. לכך נראה לענ"ד דודאי עיקר שיטת רש"י כשיטת ראבי"ה וריב"א דאע"ג דהתחתונה לחוד צילתה מרובה מחמת עצמה אפ"ה פסולה מחמת צירוף סכך העליון אם לא שיש בתחתונה באויר שבין ענפי העליונה חמתה מרובה יותר מצילתה משום דכל מה שבתחתונה כנגד הענפים העליונים אין עולה לחשבון הצל דלעולם הצל העליון מבטל מה שתחתיו כיון דעיקר הצל הוא מחמת העליונה שמגין מפני החמה ואם כן התחתון שלמטה הימנו כמאן דליתא דמי וכמו שכתב הר"ן ז"ל גם כן. ולפ"ז מה שכתב רש"י ז"ל לעיל בד"ה הא קמצטרף ומהני צל האילן לצל הסכך להשלים צילתה של סוכה כוונתו ג"כ לכך דלשון להשלים הכי משמע דכיון דצל העליון מבטל מה שתחתיו אם כן העליון משלים הכשר סוכה שתהיה צלתה מרובה וכמ"ש רש"י ז"ל בהדיא בריש מכילתין וע"ש הצל נקרא סוכה והיינו כדפרישית דכיון דהעליון הוא המיצל בעד החמה א"כ תו לא מיקרי התחתון סוכה שהרי אין הצל בא מחמתה אלא מחמת הענפים העליונים שלמעלה ממנה כן נ"ל ברור בשיטת רש"י ז"ל שכל דבריו א' הם ואין כאן חזרה כלל וכמו שאבאר עוד בסמוך בשיטת רש"י בל' המשנה פירש עליה סדין:

בגמרא כמה יהא בין סוכה כו' אמר רב הונא טפח כו' דתניא טפח על טפח ברום טפח מביא את הטומאה וחוצץ בפני הטומאה אבל בפחות מטפח לא מביא ולא חוצץ. ופרש"י דהאי דלא מביא היינו דהלכה למשה מסיני שאם טומאה תחת ראשו אחד וכלים תחת ראש השני לכאורה הא דקתני רישא דמתני' דאהלות טפח על טפח ברום טפח מביא את הטומאה היינו שמביא את הטומאה מבית שהטומאה בתוכו לבית אחר הסמוך לו הפתוח לתוכו בטפח ע"ט ברום טפח אלא דמה שכתב רש"י כאן בענין שהטומאה והטהרות הם תחת אהל אחד ממש שמביא טומאה מראש אחד לראש השני לטמא הטהרות שבצדן ולא כתב באותו ענין שמביא מבית זה לבית אחר נראה לי דהיינו משום דרש"י סובר דמה שמביא הטומאה מבית זה לבית אחר כשפתוח לו בטע"ט אינו מדאורייתא אלא מדרבנן כמו שאבאר לקמן ברישׂ פ' הישן וכמ"ש הש"ך בהדיא בי"ד סי' ש"ע ע"ש. וכמו שהארכתי בזה בקונטרס שלי בענין טומאת כהנים ובכמה מקומות בש"ס. וא"כ לפ"ז כיון דר"ה דשמעתין בא לומר דבטע"ט לחוד פסולה הסוכה מן התורה מחמת סוכה שתחת סוכה דילפינן לה מקרא דבסוכות א"כ משמע דבטומאה נמי מדאורייתא אייריי משׂ"ה איצטריך רש"י לפרש בכה"ג דהוה ליה טומאה דאורייתא וכן נראה לי לדקדק מלשון הגמרא עצמו דמסיק הכא אבל פחות מרום טפח לא מביא ולא חוצץ דזה הלשון אינו נזכר שם במשנה כלל אלא דאפ"ה מסיק לה הכא בהאי לישנא משום דעיקר ראייה דטפח ע"ט לענין טומאה הוי מדאורייתא לא ידעינן אלא מהא דקתני טע"ט ברום טפח אי ס"ד דמבית לבית אייריי לא שייך לשון רום טפח דטע"ט לחוד הו"ל למיתני דהיינו האורך והרוחב וממילא דהרום הוא בכלל האורך או הרוחב אלא מדקתני ברום טפח ע"כ היינו כפרש"י כאן דאייריי בטומאה דאורייתא שמביא הטומאה מראש אחד לראש השני דבכה"ג שייך לשון אורך ורוחב ורום שצריך שיהיה באותו חלל דאל"כ אע"פ שיש בארכו או ברחבו טע"ט הוה ליה טומאה רצוצה שהטומאה בוקעת כנגדה עד לרקיע ואינו חוצץ וכמו כן אינו מביא הטומאה מראשו אחד לראש השני כיון שהוא פחות מטפח אין הטומאה מטמאה אלא מה שכנגדה ולא מה שבצדה כנ"ל ברור בכוונת רש"י ודוק היטב:

במשנה פירס עליה סדין כו' פסולה ופירש"י בד"ה פסולה משום דאינו יושב בצל סוכה דאהל מפסיק ביניהן עכ"ל. לכאורה יש לתמוה במאי דמפרש רש"י טעם הפסול בפירס הסדין תחת הסוכה מפני הנשר או ע"ג הקינוף דלכאורה בזה טעם הפסול פשוט דכיון שאהל מפסיק אינו יושב בסוכה וטפי הו"ל לרש"י לפרש טעם הפסול ברישא דמתניתין שפירס הסדין ע"ג הסוכה מפני החמה שבזה לכאורה אין טעם הפסול ברור שהרי

לשיטת הגאונים שכתבו דמתניתין איירי בענין שאין צל הסוכה מרובה מחמתה אלא ע"י צירוף הסדין אין זה מבואר במשנה כלל וגם בעיקר הדין כבר כתבתי לעיל דרוב הפוסקים חולקים על זה וכתבו דאפילו כשצל הסוכה לבד מרובה מחמתה נמי הסדין פוסל הסוכה ומכ"ש דקשה טפי לפי שיטת הר"ת שהביאו התוספת דהאי דפירס סדין מפני החמה היינו דאפשר דלולי פריסת הסדין אפשר שיתייבש הסכך ומתוך כך יהא חמתה מרובה וא"כ כל כי האי מלתא לא הו"ל לרש"י ז"ל לסתום אלא לפרש כיון שאין טעם פסול זה ברור כלל:

אמנם לפי מה דפרישית לעיל דאדרבא רש"י קאי בשיטת ראבי"ה וריב"א דאפילו כשצל הסוכה לבד מרובה מחמתה אפ"ה שייך צירוף סכך פסול בהדי סכך כשר לפי שלעולם צל העליון מבטל מה שתחתיו שהתחתון כמאן דליתא דמי וכיון שכבר כתב רש"י ז"ל כן בפירוש לעיל בד"ה תחתונה כשירה וכדפרישית שכן נראה ג"כ מלשון רש"י לעיל בד"ה הא קמצטרף סכך פסול דלשון משלים שכתב רש"י היינו בזה הענין עצמו. וא"כ לפ"ז לא הוצרך רש"י לפרש כאן פסולא דרישא שכבר סמך עצמו על מה שכבר פירש בסוגיא דלעיל שהצל העליון מבטל התחתון א"כ פשיטא דפירס עליה סדין מפני החמה פסולה שהרי עיקר הצל בא מחמת הסדין שלמעלה וכל סכך הסוכה כמאן דליתא דמי משא"כ הך בבא דסיפא הוצרך רש"י לפרש האי טעמא דאהל מפסיק ביניהן דאע"ג שהצל בא מחמת סכך הכשר העליון שהוא למעלה מהסדין אפ"ה לא אמרינן דהסדין כמאן דליתא דמי אלא דאפ"ה פסולה משום דאהל מפסיק ביניהן ואינו יושב בצל סוכה כנ"ל ברור בכוונת רש"י וכמ"ש לעיל דכל דבריו אחד הם ודו"ק:

בתוספת בד"ה פירס עליה סדין כתוב בתשובת הגאונים כו' ובענין זה מפר"ת מפני החמה שמייבשת את הסכך ומתוך כך היתה נעשית חמתה מרובה כו' עכ"ל נראה דלא ניחא ליה לר"ת לפרש כשיטת הגאונים דעיקר הדין חסר מן המשנה דהא סתם סוכה צילתה מרובה מחמתה מחמת עצמה. ועוד דא"כ לא א"ש הא דאמר רב חסדא בגמרא אבל לנאותה כשירה ואי מתני' לא איירי אלא כשחמתה מרובה מצילתה בלא הסדין א"כ לנאותה אמאי כשירה דהא מצטרף סכך פסול דהרי סדין דבר המקבל טומאה ואף שבהגהות אשר"י ז"ל הרגיש בזה ומפרש דמסתמא כל שהצל סוכה עצמה מרובה מחמתה מקרי לנאותה מ"מ ר"ת ז"ל לא ניחא ליה לפרש כן לכך מפרש מפני החמה ומפני הנשר שעי"כ יהיה צלתה מרובה אלא דבין לשיטת הגאונים ובין לשיטת ר"ת קשיא לי דאכתי לא א"ש הא דמקשינן בגמרא אדרב חסדא פשיטא מפני הנשר תנן ומשנין מה"ד אורחא דמלתא קתני קמ"ל ולפירושם אין כאן חידוש הדין כלל דמה"ת

נאמר דאורחא דמלתא קתני מפני הנשר אבל באמת בכל ענין פסולה אפילו כשצילתה מרובה מחמתה בלא הסדין שהרי כתבו התוס' לעיל דאין שום סברא לפסול כלל היכא דעיקר סוכה צילתה מרובה מחמתה מחמת עצמה דאדרבה כתבו להדיא דהא דלא משני הש"ס לעיל אליבא דרבא דאיירי בענין שבלא הפסול צילתה מרובה משום דא"כ מאי למימרא ויש ליישב מתוך מה שכתבתי לעיל בדברי התוס' עצמם דמה שכתבו התוס' דא"כ מאי למימרא היינו לדבריו דרבא דוקא וא"כ הכא לא שייך לומר כן דוודאי ר"ח גופא איצטריך ליה לאשמעינן לאפוקי מהאי סברא כן נ"ל ודו"ק:

בא"ד אבל לפי' הקונטרס ק' כו' מאי שנא מלנאותה. ולע"ד יש ליישב שיטת רש"י כיון שעושה כן כדי לנאות הסוכה א"כ הרי הסדין בטל לגבי הסכך ממש שמייפהו משא"כ כשפורס מפני החמה או מפני הנשר להגן על האדם א"כ אין הסדין שייך לסכך כלל לומר שיהא בטל לגבו וכן מה שהקשה עוד על פירש"י מברייתא דפרק הישן יש ליישב בקל דהתם נמי לא היו יושבין תחת הסדין אלא שהסדין גרם שלא יגיע החמה למרגלותם והם לעולם לא היו יושבין תחת הסדין כלל. ולענ"ד הדבר ברור שלא הקשו תוספת כן אלא לסניף בעלמא אבל עיקר קושייתם לסתור פירש"י מחמת קושיא דמ"ש מלנאותה ולמאי דפרישית נתיישב פירש"י על נכון וק"ל:

בפרש"י בד"ה לא שנו אלא מפני הנשר ויש מפרשים טעמא דפסולה משום שני סככים כו' עד סוף הדיבור. ונראה דטעם היש מפרשים היינו משום דלא משמע להו לפסול הסוכה משום שהסדין המקבל טומאה מפסיק בינו לסכך דא"כ מ"ש מלנאותה כמו שהקשו התוס' אע"כ דלעולם סכך העליון הכשר מבטל הסדין שתחתיו כיון שהסכך העליון לבד צילתו מרובה מחמתו ומשום כך כתבו שהטעם משום שני סככים. ולכאורה יש לתמוה דא"כ בלא קושית רש"י האיך אפשר לפרש הטעם משום שני סככין דא"כ אמאי קתני סדין שהוא דבר המקבל טומאה ותיפוק ליה אפי' בדבר שאינו מקבל טומאה שייך הא פסולא דשני סככים. והנלע"ד בזה דמה שכתבו היש מפרשים דטעמא משום שני סככים לאו משום שני סככים ממש איירי שמופלגין זה מזה כשיעורא דאמוראי דלעיל אלא דכוונת היש מפרשים דכי היכי דפסלינן שני סככים כשרים ממעוטא דקרא דבסוכות תשבו ה"נ פסלינן סכך כשר ע"ג סכך פסול אפילו בסמוכין זה לזה דהכי משמע קרא בסוכות תשבו ולא בסוכה ודבר אחר כדפרישית לעיל בל' הברייתא דת"ר בסוכות תשבו. אלא דלפ"ז אין מקום לקושית רש"י על שיטת היש מפרשים דהא השתא אפילו בסמוכין זה לזה איירי היש מפרשים וצ"ע:

אמנם אחר העיון ראיתי דשיטת היש מפרשים היא שיטת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל ולשיטתם אי אפשר לפרש כדפרישית לכך הוצרכתי לפרש בדרך אחר דעיקר טעמא דשני סככים היינו לפי המסקנא דלקמן דבקביעותא תליא מלתא וכל מידי דקביעי לא בטל לגבי סכך העליון ומש"ה נעשו כסוכה בתוך סוכה שכן מבואר מלשונם וכמו שאבאר בסוף הסוגיא דלקמן:

דף י:

בגמ' דלמא מן הצד. ונראה דהא דקאמר מעיקרא לימא מסייע ליה ולא משמע ליה לאוקמי בדפנות היינו משום דא"כ אמאי קתני סיככה כהלכתה כיון דלא איירי בסכך אלא סוכה שעיטרה בקרמין הו"ל למתני. מיהו למאי דדחי וקאמר דלמא מן הצד היינו דלעולם בדפנות איירי והא דקתני סיככה כהלכתה היינו לאשמעינן דדוקא היכא שהסוכה כבר היתה מסוככת כהלכתה ואח"כ עיטרה לדפנות בקרמין המצויירין וכה"ג אסור להסתפק דהוקצו למצותן משא"כ אם עיטר הדפנות קודם שסיכך הסכך אז לא חייל על נוי הדפנות שם איסור מוקצה כן נ"ל ולדינא צ"ע:

עוד היה נ"ל לפרש בדרך אחר דהא דקאמר דלמא מן הצד לאו בדפנות איירי אלא מצידי הסכך סמוך לדפנות תוך ד' אמות דבכה"ג הסוכה כשירה משום דופן עקומה ובההוא קאמר דאסור להסתפק אלא דסתמא דלישנא דתלמודא לא משמע הכי לכך מפרש רש"י בפשיטות בדפנות איירי וקל להבין:

שם מיתיבי הישן תחת המטה כו' הא תרגמה שמואל במטה גבוה' יו"ד. ולכאורה לישנא דהא תרגמה תמוה דהא לקמן ברישׁ פרק הישן מקשה תלמודא הא לא גבוה עשרה ומשני תרגמה שמואל במטה גבוה' יו"ד וא"כ משמע לכאורה דהא דמקשה מעיקרא והא ליכא יו"ד אהך מימרא דשמואל דהכא סמיך דאמר שמואל דכל דלא גבוה יו"ד לאו אהל הוא א"כ מאי תרגמה דקאמר אדרבה הך מילתא דשמואל אהאי מימרא דשמואל דהכא גופא והנראה בזה היינו לפי מה שכתבו התוס' שם ברישׁ פ' הישן דלפי המסקנא דהתם דמטה לא מיקרי אהל מדאורייתא כיון דלתוכה עשויה ומש"ה כ"ע מודו דבעינן עשרה. ולפ"ז א"ש טובא סוגיא דהכא דקאמר הא תרגמה שמואל דהכוונה בזה דאפי' בלא מימרא דשמואל דהכא הוצרך שמואל לתרגם מתני' דרישׁ פ' הישן בגבוה י' דאל"כ לא הוי אהל כיון דלתוכו עשויה ועיין מה שאכתוב בזה בסמוך בלשון התוס':

בתוס' בד"ה ובלבד שלא יהא נקליטין כו' מן הדין אפי' גבוהין יו"ד שרי כו' דהא בשלהי פרקין מסקינן דכן הלכה עכ"ל. לכאורה אכתי אין בזה הכרע לפ' טעמא דברייתא דפסול

דנקליטין גבוה י' אינו אלא מדרבנן דהא שפיר מצ"ל דהך ברייתא סברא דשיפועי אהלים כאהלים דמי וכי האי תנא דלקמן דס"ל הכי אבל לעולם למאי דקיי"ל כמ"ד דשיפועי אהלים לאו כאהלים דמי בנקליטין גבוה י' מותר אפי' מדרבנן כשיטת הרי"ף והרמב"ם וסייעתם כמו שאבאר לקמן והא דמקשה הכא מהך ברייתא עליה דשמואל היינו משום דאע"ג דלא קי"ל כהך ברייתא לענין נקליטין כיון דפלוגתא דתנאי היא מ"מ ממאי דדייקינן מיהת מהך ברייתא דקינופות פסולה אפי' בפחות מיו"ד לא אשכחן שום תנא דפליג. ולענ"ד בזה בכוונת התוס' היינו משום דבלא"ה מסברא פשיטא להו דקינופות בפחות מיו"ד לא שייך פסולא דאורייתא כיון דטעם הפסול משום דאהל מפסיק או משום לתא דשני סככים דא"כ פשיטא דבעינן גבוה יו"ד דמדאורייתא לא מקרי אהל בפחות מיו"ד אליבא דשמואל בין ממימרא דהכא ובין ממימרא דלעיל בסוכה תחת טובה והא דמפליג הש"ס בסמוך בין לענין מיפסל סוכה ובין לשוויי אהלא הך סברא אינו אלא מדרבנן כמו שאבאר. וא"כ לפ"ז דהאי דיוקא דקינופות בפחות מי' היינו מדרבנן א"כ בפשיטות משמע להו לתוס' טפי לפרש טעמא דברייתא דנקליטין אפי' אליבא דהלכתא דקי"ל שיפולי אהלים לאו כאהלים דמי אפ"ה פסלינן נקליטין גבוה יו"ד מדרבנן כיון דאית בה חדא לריעותא שגבוהין יו"ד כמו בקינופות דאית ביה נמי חדא לריעותא דאית לה גג ואזלי תוס' בזה לשיטתם דלקמן בסמוך בד"ה אי קביעי כמו שאבאר כנ"ל נכון ועיין עוד בסמוך:

בא"ד דהא בהדיא בגמרא תרגמה שמואל למתני' דהכא בגבוה עשרה עכ"ל. לכאורה לא אשכחן דתרגמה שמואל גופא מתני' דהכא בגבוה י' אלא הא דתרגמה שמואל גופא היינו למתניתין דלקמן בריש פרק הישן וכדפרישית נמי בסמוך דלישנא דהא תרגמה נמי הכי משמע אלא דאכתי לא מצי תוס' לאתויי מהא דתרגמה שמואל בריש פרק הישן משום דמהתם ליכא ראיה דשאני מטה דלתוכה עשויה ולא לאהל אלא משום דעיקר הקושיא דמקשה סתמא דתלמודא לקמן והא ליכא עשרה משמע דאכתי לא אסיק אדעתיה הא מלתא דלתוכה עשויה א"כ הו"ל לאקשויי בהדיא והא מטה לאו אהל הוא אע"כ דעיקר הקושיא משום דבלא"ה אפילו באהל ממש שיש לה גג ואפ"ה באינו גבוה עשרה לא מיקרי אהל ודבר שאינו קבוע ואהך מלתא תרגמה שמואל בגבוה יו"ד היינו כלישנא קמא דשמואל דהכא א"כ יפה כתבו התוס' דא"א לומר דהנך תרי לישני דשמואל פליגי בהכי כנ"ל בכוונת התוס' ודו"ק:

בגמ' שאני קינופות דקביעי. לכאורה למאי דמשני שאני קינופות דקביעי תו לא צריכנא לאוקמי לקינופות דמתני' בגבוה עשרה דהא לקושטא דמלתא אפילו בפחות מיו"ד

פסולה ויש לדקדק דלפ"ז דהדר בי' הש"ס מאוקימתא דלעיל א"כ הו"ל למימר אלא שאני קינופות דקביעי כסוגית הש"ס בכל דוכתא ומדלא קאמר אלא משמע דלא הדר ביה ולמאי דפרישית בסמוך בלשון התוס' א"ש טובא דהשתא נמי דמשני שאני קינופות דקביעי היינו לענין דבפחות מיו"ד פסול מדרבנן וא"כ אכתי קשה מתני' דמדקתני פירס עליה סדין או שפירס ע"ג הקינוף בהדי הדדי משמע דתרווייהו כהדדי נינהו וכי היכי דפירס עליה סדין ודאי הוי פסולה דאורייתא לכל הפירושים לשיטת התוספת ור"ת משום דמצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר ממש שהרי בלא הסדין הוי חמתה מרובה מצלתה וכ"ש לפי שיטה שכתבתי לעיל דלעולם סכך העליון עיקר א"כ ממילא שמעינן דפסול קינופות נמי הוי פסולה מדאורייתא מש"ה צריך לאוקמי אליבא דשמואל קינופות דמתני' היינו בגבוה יו"ד כנ"ל נכון ודו"ק היטב:

שם והרי סוכה ע"ג סוכה דקביעא ואמר שמואל כו' לכאורה יש לדקדק דהך קושיא דוהרי סוכה לא שייך כלל אמימרא דשמואל דהכא במאי דמתיר לישן בכילה שאינה גבוה עשרה דאדרבה דא ודא אחת היא דטעמא דתרתי מימרא דידיה היינו משום דכהכשירה כך פסולה ומש"ה לא מיקרי אהל בפחות מיו"ד כמו שפירש רש"י כאן אלא דטפי הו"ל לאקשויי הך קושיא במימרא קמייתא דשמואל דאמר לעיל בסוכה ע"ג סוכה כהכשירה כך פסולה ושיעורו בעשרה הו"ל לאקשויי מ"ש קינופות דמשמע להדיא מברייתא דהכא דפסולה אפי' בפחות מיו"ד אלמא דלא אמרינן כהכשירה כך פסולה ונלע"ד ליישב ע"פ מה שכתבתי לעיל דודאי מסברא יש לחלק טובא בין סוכה ע"ג סוכה כשירה ובין סכך פסול שמונח ע"ג סוכה שתחתיו דבשלמא לענין סוכות כשירות דלא מיפסלא אלא מגזירת הכתוב דכתיב בסוכת דמשמע חדא א"כ מהאי טעמא לא שייך לפסול אלא היכא שכל אחת בפני עצמה מיקרי סוכה היינו בגובה עשרה אבל בפחות מעשרה לא מיקרי סוכה ע"ג סוכה והו"ל כחדא סככה ואטו משום דריבה בסכך מגרע גרע משא"כ בסכך כשר ע"ג פסול או איפכא לא שייך האי טעמא דהא כ"ש אם נאמר דכיון דלא גביהי חדא מחברתה הוי כחדא סככה א"כ פשיטא דפסול וכ"ש למאי דפרישית לעיל נמי דכיון דסוכה שתחת אילן וסוכה שתחת סוכה מתרי קראי נפקא ע"כ לחלק אתא דבסוכה ע"ג סוכה לא מיפסל אלא בגבוה יו"ד משא"כ בסוכה שתחת אילן או תחת הבית פסול בכל ענין דלשון בסוכת הכי משמע דוקא בסכך כשר לחוד ולא בסוכה ודבר אחר ומש"ה לא שייך הך קושיא לעיל והרי קינופות דודאי אסיק אדעתיה דיש לחלק טובא בין סכך כשר לסכך פסול משא"כ הכא דמתיר שמואל לישן בכילה שיש לה גג הואיל ואינה גבוה יו"ד וכפירש"י דכל פחות מיו"ד לאו אהל הוא אלמא

דשמואל לא נחית להך סברא שכתבתי דבסכך פסול לא בעינן שיעורא ומקשינן עלה מקינופות ומשנינן שאני קינופות דקביעי משמע מזה דכל מידי דקביעי הוי דבר חשוב ומש"ה פוסל בפחות מיו"ד וזה נוטה להנך אמוראי דלעיל דבסוכה ע"ג סוכה נמי ס"ל הכי דלרב הונא בטפח ולרבה בר רב הונא ורב חסדא בד' טפחים דכיון דהנך שיעורי חשיבי מש"ה מיקרי סוכה ע"ג סוכה דא"כ כ"ש בקינופות דקביעי טפי והוי דבר חשוב ופוסל בפחות מיו"ד. ולפ"ז מקשי שפיר והרי סוכה ע"ג סוכה דקביעא טפי ואפ"ה אמר שמואל כהכשירה כך פסולה דוקא ביו"ד אלמא דלשמואל לא תליא מידי בחשיבותא אלא דבכל ענין פחות מיו"ד לאו מידי הוא א"כ מקשי שפיר והרי סוכה כנ"ל:

ויתכן יותר לפי מ"ש לעיל בשיטת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל כאן ובריש פרק הישן דטעמא דקביעי הוי משום דנעשה כסוכה בתוך סוכה והנראה בזה משום דפשיטא להו נמי טובא דלענין טעם שאהל מפסיק בינו ובין הסוכה לא שייך לחלק בין קביעי ללא קביעי דאפי' אהל עראי מיקרי שפיר הפסקה בינו לבין הסוכה אע"כ דלא תליא מידי בהפסקת אהל כדפרישית לעיל דלעולם סכך העליון עיקר שעל שם הצל מיקרי סוכה ועיקר הצל מחמת העליון הוא מש"ה הוכרח לפרש דטעמא דקביעי הוי משום דנעשה כסוכה בתוך סוכה אי מדאורייתא אי מדרבנן כמו שאבאר בסמוך והטעם מבואר דבדבר שאינו קבוע לא שייך לומר דנעשה כסוכה בתוך סוכה דשאני התם דקביעי ועוד דלא שייך למיפסל כהאי גוונא מהטעם שמבואר בירושלמי והובא בכל הפוסקים שכן אדם עושה חלל באצילי ידיו משא"כ דבר הקבוע לא בטיל לגבי האדם ומש"ה פסול דנעשה כסוכה בתוך סוכה. א"כ לפ"ז מקשה שפיר טובא הרי סוכה דאמר שמואל כהכשירה כך פסולה ותו לא שייך האי טעמא דנעשה כסוכה בתוך סוכה דאין להחמיר בטפל יותר מן העיקר כנ"ל נכון ודו"ק היטב ועיין עוד בסמוך:

דף יא.

בגמרא לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב יהודא אמר שמואל מותר לישן בכילת חתנים כו' ת"ש נקליטין שנים כו' ובלבד שלא יהא גבוה עשרה. ולכאורה יש לתמוה דמאי מקשה מהך ברייתא לשמואל דהא מצינו למימר דהאי תנא דברייתא סבר ליה כהאי תנא דלקמן שלהי פרקין דשיפוע אהלים כאהלים דמי ומש"ה פסול בגבוה יו"ד דשפיר קרי גג משא"כ שמואל סבר כחכמים דלקמן דפסלי בעושה סוכתו כמין צריף וכדמסקי' התם להדיא דהכי הלכתא דשיפוע אהלים לאו כאהלים דמי אם כן שפיר מתיר שמואל לישן בכילת חתנים שאינה גבוה יו"ד. ונראה לענ"ד בזה דודאי בלא"ה מגופא דמימרא

דשמואל מוכח דסבירא ליה כי הך ברייתא דנקליטין פסולין בגבוה יו"ד דאל"כ תיקשה הך מימרא דשמואל מאי קמ"ל דמותר לישן בכילת חתנים מתני' היא הפורס ע"ג נקליטי המטה כיון דנקליטין שרי כ"ש כילת חתנים וליכא למימר דהך גופא איצטריך שמואל לאשמעי' דלא תימא דנקליטין דמתני' היינו פחות מיו"ד א"כ הכי הוי ליה למימר אמתניתין גופא פורס ע"ג נקליטין אפילו גבוה י' אע"כ דשמואל גופא לא שרי אלא בכילת חתנים דוקא אבל בנקליטין מודה דאסור בגבוהין יו"ד כהך ברייתא דקתני הכא להדיא והא דאיצטריך לאתויי הך ברייתא ולא דייק ממימרא דשמואל גופא היינו משום דניחא ליה לאותבי מברייתא כדאשכחן בכמה דוכתי כיון דשמואל גופא הכי סבירא ליה. ועוד דאי לאו הך ברייתא הוי מצינו למימר דלעולם דשמואל בנקליטין נמי הוי שרי אפילו בגבוהין יו"ד אלא הא דלא קבעי מימרא דידיה אמתניתין גופא דנקליטין היינו משום דלא שכיח כלל נקליטין שיהיו גבוהין יו"ד דבכה"ג כתבו כמה מפרשים הרי"ף והרמב"ן לפי שיטתם אבל מברייתא דהכא מקשה שפיר דאשכחן מיהת דנקליטין גבוהין יו"ד. ואם כן ע"כ דשמואל נמי סבר ליה כהך ברייתא מדלא קבע למילתיה אמתניתין דנקליטין כנ"ל נכון ודו"ק:

בתוס' בד"ה אי קביעי כו' עד סוף הדיבור כל מפרשי התוס' נלאו למצוא הפתח ליישב דבריהם לנכון עיין במהרש"א שכתב בשם אביו ז"ל שהגיה בהיפוך דברי תוספת ובכל זה לא נתיישב לנכון כמ"ש בחדושי מהר"ם ז"ל ע"ש. ומ"ש מהר"ם ז"ל שדברי התוספות הם בלשון תדע קיצר במובן ודבריו כדברי ספר החתום:

ועוד דיותר יש לתמוה על דבריהם ופירושם בעיקר דברי התוס' שכונתם לומר דמכל מקום לא חשיב גג כיון שאין גבוהין עשרה ומש"ה גרע טפי מאין לה גג וגבוה' יו"ד ובזה עיקר כוונת המקשה דקאמר ולהוי כקינופות משום דאין לחלק כלל בין יש לה גג לאין לה גג בדלא גביהי יו"ד וזה תימא דא"כ מאי ענין הך קושיא בשקלא וטריא דהכא ובמימרא דשמואל דמוקמינן אליביה שאני נקליטין דקביעי ואהא מקשה אי קביעי להוי כקינופות ותיפוק ליה אפילו בלא מימרא דשמואל ושקלא וטריא דהכא תיקשה ליה הכי אגופא דברייתא מ"ש נקליטין דבעינן עשרה ומ"ש קינופות דפסולה אפילו בפחות מיו"ד אע"כ דטעמא רבה איכא לחלק ביניהם לפי שקינופות יש להן גג ונקליטין אין להן גג וזה עיקר חילוק ביניהם:

לכך נלע"ד ליישב דברי תוספת בלי שום הגה"ה אלא כמו שכתוב בספרים שלפנינו ואדרבה עיקר המשך לשון התוספות הם ע"ז הדרך שכתבתי דהא דקשיא להו וכתבו אע"פ שזה יש לה גג וזה אין לה גג וכוונתם בזה שכן מוכח בלשון הברייתא עצמו בלא

מימרא דשמואל וא"כ מאי האי דקאמר אי קביעי להוי כקינופות וע"ז כתבו שפיר דמכל מקום לא חשיב גג כיון דאין גבוהין יו"ד וכוונתם דוודאי כל מידי דלא גביהי יו"ד לאו אהל הוא מדאורייתא כמ"ש רש"י לעיל במימרא דשמואל וכן כתבו התוספות בד"ה ובלבד שלא יהא נקליטין כו' דבין קינופות דלא גביהי עשרה ובין נקליטין דאין גבוהין יו"ד לא מפסלו אלא מדרבנן. וזהו שכתבו כאן ובשניהם אית בהו חדא לריעותא וכוונתם דמש"ה החמירו לפסול מדרבנן. נמצא דלפ"ז לא שייך אברייתא גופא בלא מימרא דשמואל משא"כ השתא דאמר שמואל דמותר לישן בכילת חתנים אע"פ שגבוהה יו"ד הרי לפנינו דשמואל לית ליה הך סברא לפסול בחדא לריעותא ומקשינן עליה מברייתא דנקליטין כיון דשמואל נמי הכי סבירא ליה לפסול בנקליטין כדפרישית בסמוך. ואהא משני אליביה שאני נקליטין דקביעי ולפי פשטא דמילתא משמע שעיקר הטעם דכל מידי דקביעי אינו בטל כלל לגבי הסוכה ומש"ה פסול לפי שאינו יושב בסוכה ואפי' מדאורייתא פסול מה"ט ומש"ה מקשה הש"ס שפיר אי קביעי ליהוי כקינופות. ועוד דאפילו את"ל דמידי דקביעי לאו פסולא מדאורייתא אלא מדרבנן אפ"ה לא משמע לחלק בין תרתי לריעותא ובין תלתא לריעותא ואהא משני הש"ס שפיר לגבי קינופות לא קביעי פירוש דמש"ה לא הוי נקליטין פסולין דאורייתא דנהי דנקליטין הוי קביעות שאינה בטל לגבי סוכה אפ"ה כיון שאין לה גג בטל לגבי האדם שהן צורך תשמישיו ומש"ה לא הוי הפסק בינו לבין הסוכה אבל בגבוהין יו"ד אינם בטילין לא לגבי סוכה ולא לגבי האדם מש"ה פסול כנ"ל נכון בכוונת התוס' ונתיישב' היטב שיטת הגמ' על מכונו לפי שיטה זו ודו"ק:

אמנם לענ"ד יתכן יותר ליישב שיטת הגמרא ע"פ שיטת הרי"ף והרא"ש ז"ל שהבאתי לעיל דלדידהו טעם הפסול במידי דקביעי וכן במידי דגבוה יו"ד ולא קביעי לא הוי משום הפסקה בינו לבין הסוכה אלא משום דנעשה כסוכה בתוך סוכה ונ"ל דלשון נעשה היינו מדרבנן ותדע שכן הוא לשיטת הרי"ף דאי ס"ד דהוי כסוכה בתוך סוכה ממש א"כ למה כתב בריש פרק הישן תחת המטה דלא יצא ידי חובתו דאירי דוקא בגבוה עשרה ומסיק שם דנעשה כסוכה בתוך סוכה א"כ תיקשי מדידיה אדידיה אמאי בעינן עשרה והרי בסוכה בתוך סוכה פסק הרי"ף ז"ל בהדיא כמ"ד בד' טפחים סגי לפסול ודלא כשמואל. ולפ"ז הא דתרגמה שמואל במטה גבוה עשרה אזיל לטעמיה ולא הוה ליה לרי"ף להביאו בהלכותיו אע"כ דכל מידי דלא הוי כסוכה ממש לא מיפסל אלא מדרבנן. וא"כ לפ"ז מקשה הש"ס שפיר טובא אמימרא דשמואל דמפרש טעמא דברייתא דנקליטין משום דקביעי א"כ להוי כקינופות דכיון דקביעי אע"ג דלא גבוה יו"ד נעשה כסוכה בתוך סוכה

דסוכה נמי קביעי אע"כ דליתא לדשמואל אלא הא דפוסל בברייתא בנקליטין גבוהין יו"ד היינו משום דברייתא סברה דשיפועי אהלים כאהלים דמי דמה"ט מכשיר בעושה סוכתו כמין צריף. וא"כ לפ"ז כשנקליטין גבוהין יו"ד הוי כסוכה בתוך סוכה ממש:

ובזה נתיישב היטב מה שכתב הרי"ף ז"ל דנקליטין אפילו גבוהין י' כשירין והיינו משום דסוגיא דהכא היינו דווקא אליבא דשמואל דמפרש טעמא דברייתא דפסלי בנקליטין גבוהין יו"ד לאו משום דשיפועי אהלים כאהלים דמי אלא משום דקביעי לגבי כילה משא"כ למאי שפסק הרי"ף כהנך אמוראי דלעיל דבסוכה בתוך סוכה בד' טפחים נמי מיקרי קביעי מדפסלי בסוכה בתוך סוכה ממש בד' אע"ג דתרוייהו סכך כשר נינהו ולפ"ז תו לא מצינו לפרש טעמא דברייתא בנקליטין גבוהין יו"ד משום דקביעי דא"כ אפילו בד' טפחים ליפסלו אע"כ טעמא דברייתא משום דסבירא ליה דשיפועי אהלים כאהלים דמי והוי כסוכה בתוך סוכה ממש ובסוכה כמין צריף כשירה וא"כ לדידן דקי"ל דשיפועי אהלים לאו כאהלים דמי אלא הו"ל כדופן עצמו ולא מן הסכך וא"כ אין שום טעם לפסול נקליטין שאין להם גג מה"ט דנעשה כסוכה בתוך סוכה כיון שאין שם סכך עליה אלא כדופן בעלמא כנ"ל נכון וברור בשיטת הרי"ף ז"ל שכל דבריו הם כפתור ופרח לפי שיטתו. ועוד אבאר בזה לקמן בשילהי פרקין גבי העושה סוכתו כמין צריף ע"ש ודו"ק היטב:

בגמרא דריש רבה בר רב הונא מותר לישן בכילה כו' כמאן כר"י כו'. וקשיא לי דאמאי פשיטא ליה לסתמא דתלמודא דמלתיה דרבה בר רב הונא לא מתוקמי אלא כר"י דלכאורה אפילו כרבנן דר"י נמי מצי לאוקמי דהא דאמרו חכמים דהישן תחת המטה לא יצא י"ח היינו משום דקביעי דאע"ג דמטה לתוכה עשוייה אפ"ה הוי שפיר אהל כיון דמגינה על מנעלים וסנדלים שתחתיה כדאיתא שם בש"ס להדיא דאף ע"ג דמשמע התם דהש"ס הדר ביה מהך סברא למאי דמסיק רבא דטעמא דשוורים נמי לאו משום דמגינים על הרועים בחמה דבשביל כך לא הוי אהל אלא מטעמא אחרינא וא"כ במטה נמי לא חשיב אהל במה שמגינה על מנעלים וסנדלים מכל מקום למאי דמסיק סתמא דתלמודא התם דר"י לטעמיה דמכשיר במטה משום דסוכה דירת קבע בעינן ומטה דירת עראי. וא"כ לפ"ז משמע למאי דקי"ל סוכה דירת עראי בעינן לא יצא י"ח תחת המטה ולעולם דטעמא משום דמגינה על מנעלים וסנדלים שתחתיה משו"ה הוי קביעי וא"כ שפיר מצינו למימר דרבה בר רב הונא דהכא דמתיר בכילת חתנים היינו אפילו כרבנן דפרק הישן והיינו כדפרישית דדוקא במטה אסרי משום דקביעי אפילו לענין מה שתחתיה לפי שמגינה על מנעלים וסנדלים אבל כילה דלא קביעי כלל אפילו לגבי נקליטין שפיר

מקשה רבה בר רב הונא אפילו בגבוה יו"ד אף על פי שיש לה גג דהכל תלוי בקבוע. והנלע"ד ליישב בזה דהא דקאמר הכא כמאן כר"י היינו משום דבלא"ה א"א לאוקמי מילתא דרבה בר ר"ה אליבא דכ"ע דהא אשכחן לעיל בשמעתין דמייתי הש"ס ברייתא דהישן בכילה ערום לא יוציא ראשו חוץ לכילה ויקרא קריאת שמע ומוקמינן לה בגבוה יו"ד. ואם כן הך ברייתא ודאי דלא כרבה בר ר"ה דהא סוכה וק"ש משמע בשמעתין דכהדדי נינהו דהא בהא תליא כדמסיק הש"ס בהדיא דבית נמי לענין קריאת שמע אע"פ שאין גבוה י' אסור ומסיק דלא גרע מקינופות אע"ג דקינופות לא איירי לענין ק"ש אלא לענין סוכה אלמא דפשיטא ליה להש"ס דהא בהא תליא. וא"כ ע"כ דהא דפליג רבה בר ר"ה אברייתא דלעיל לענין כילה היינו משום דסבירא ליה דתליא בפלוגתא דר"י ורבנן במטה כנ"ל נכון ודו"ק:

במשנה הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת כו' וסיכך ע"ג פסולה. כתב הר"ן ז"ל בשם ר"ת שדקדק מכאן מדקתני הדלה ואח"כ סיכך ולא קתני איפכא סיכך ואח"כ הדלה והוי רבותא טפי ע"כ דלקושטא דמלתא לא מפסל אלא דוקא בכה"ג שתחלת הסיכוך היה בפסול אבל היכא דתחילת הסיכוך היה בהכשר תו לא מפסל ע"י סכך פסול שעל גביו וכן כתב הריטב"א ז"ל בחדושיו והקשה ע"ז כיון דרישא איירי כשאין הסכך פסול מרובה על הכשר א"כ אין צילתה מרובה מחמתה אלא ע"י הגפן ודלעת והאיך אפשר שיתכשר בכה"ג בסיכך ואח"כ הדלה ע"ש באריכות. ולענ"ד משום הא לא איריא דשפיר מצינו למימר דצל הסוכה כשירה בעצמה מרובה מחמתה אלא דאפ"ה כיון דמתניתין איירי בחבטן וערבן בענין שאינו ניכר ומש"ה ודאי כשצל הסכך פסול מרובה על צל הסכך הכשר א"כ הוי רובא סכך פסול ומשו"ה פסולה וכן משמע לשון המשנה דקתני סיפא ואם היה סיכוך הרבה מהן ולא קתני סתמא ואם היה סיכוך הרבה אלמא דלא לענין צילתה מרובה מחמתה איירי אלא שעיקר הסכך הכשר מרובה מהפסול דבכה"ג אזלינן בתר רובא בין להקל ובין להחמיר. מיהו בלא"ה מה שכתבו הר"ן והריטב"א ז"ל דהא דקתני וסיכך ע"ג היינו או סיכך ע"ג ותרי בבי נינהו דברישא הדלה ואח"כ סיכך ובסיפא סיכך ואח"כ הדלה לא עמדתי לסוף דעתם דכיון דלמסקנא דלעיל מוקמינן לסיפא דמתניתין דהכא דקתני ואם היה סיכוך הרבה מהן כשחבטן וערבן בענין שאין ניכרות. ולפ"ז רישא דמתניתין נמי איירי כשחבטן ועירבן כמ"ש הר"ן והריטב"א ז"ל בעצמם כאן וא"כ לא שייך כאן תרי בבי אלא חדא והיינו בענין שסיכך תחילה סכך הכשר ואח"כ השפיל ענפי הגפן והדלעת למטה ועירבן היטב בענין שאינן ניכרות ובענין אחר לא משכחת לה וכה"ג יש לי לדקדק קצת בעיקר פירושו של ר"ת. ועוד יתכן יותר

למאי דפרישית לעיל דאדרבה לעולם אזלינן בתר סכך העליון שעיקר הצל תלוי בו והוא המגין מן החמה ומן הצינה. ולפ"ז ודאי איכא רבותא טפי כשהדלה ואח"כ סיכך דאע"ג שהסכך העליון כשר אפ"ה פסולה וצ"ע ודו"ק:

שם ואם היה סיכוך הרבה מהן כו' גם בזה כתב הר"ן ז"ל לעיל בסוגיא דהעושה סוכתו תחת האילן דקשיא ליה אמאי בעינן הכא סיכוך הרבה מהן ולא סגי ליה בפלגא ופלגא הא תנן לקמן המקרה סוכתו בשפודין או בארוכות המטה אם יש ריוח ביניהן כמותן כשירה וע"ש מה שתירץ בזה מסברא דנפשיה. ומיהו למאי דפרישית בסמוך אין צורך בזה כיון דמתניתין איירי בסיכך תחילה בסכך כשר ואח"כ חבטן והשפיל הענפים למטה אף ע"ג שעירבן אפ"ה כיון שהענפים מוטלין על הסכך א"כ אפילו אם בשיעור כמות הסוכה הוי פלגא ופלגא אפ"ה כיון שהעליון מוטל על התחתון ודאי סתמא דמלתא העליון מרובה וכה"ג אמרינן לקמן במעדיף כמו שאבאר שם משו"ה קתני שפיר ואם היה סיכוך הרבה מהן והיינו שהסכך הכשר מרובה על כל ממשות סיכוך הענפים שלמעלה מהן כנ"ל. ובלא"ה לא ידענא מעיקרא מאי קשיא להו להר"ן והריטב"א ז"ל מהך מתני' דלקמן דקתני המקרה סוכתו בשפודין דאם יש ריוח ביניהן כמותן כשירה כו' ות"ל דלקושטא דמלתא מסקינן לקמן דהאי ריוח כיניהן כמותן דקתני היינו בנכנס ויוצא או במעדיף וא"כ הכא נמי מצינן לפרושי בכה"ג וצ"ע:

בגמרא אמר ליה ר"ה כו' דשמואל אמרי ולא רב דרב אכשורי מכשיר כו' כי הא דרב עמרם חסידא רמא תכלתא כו'. ולכאורה אין הדמיון עולה יפה דשפיר מצינו למימר דהא דמכשיר רב בציצית היינו משום שכבר עשה מעשה ממש בגוף הציצית במה שתלאן בבגד דהא בכה"ג אשכחן דרב גופא לעיל דף ט' דאמר עשאה מן הקוצים ומן הגרדין פסולה ומן הסיסין כשירה והיינו משום דאע"ג דכתיב תעשה לך ודרשינן לשום חובך אפ"ה לא בעינן טוויה לשמה דעיקר קפידא דקרא בתלייתן בבגד כמ"ש רש"י שם וכדמשמע נמי מלשון התוס' כאן בד"ה פסיקתן וא"כ בכה"ג גופא מצינן למימר נמי לענין הך דרשא דתעשה ולא מן העשוי דבשעת תלייתן בבגד צריך שיעשה מעשה וכ"ש דקשה יותר לפי מ"ש תוספות במנחות בשם רש"י דטעמא דרב דאמר מן הגרדין פסולה היינו משום תעשה ולא מן העשוי וע"ש בתוס' משמע מיהא דלפירש"י עיקר העשייה לענין תולמ"ה אתלייתן בבגד קאי דהיינו מעשה דידהו אפילו לשיטת התוס' שהקשו שם על פירש"י מסוגיא דהכא אכתי היא גופא תיקשה מ"ש לענין לשמה דקאמר רב דאשעת תלייתן בבגד קאי ומ"ש לענין תולמ"ה מוקי לה אשעת קשירה. וא"כ לפ"ז לעולם אימא לך דרב מודה בסוכה דצריך לנענע כיון דלא שייך עיקר המעשה אלא במה שמסכך

כדכתיב חג הסוכות תעשה לך והקציצה לאו מעשה סכך הוא. ואף דלכאורה נראה לישנא דרב גופא הכי דייק דקאמר פסיקתן זו היא עשייתן אלמא דלא סגי במה שנתנה בבגד לאחשבינהו מעשה כיון דבהאי שעתא לא הוי שמנה חוטין מ"מ אין מוכרח כ"כ דאפשר דלכתחילה מודה רב דיש להצריך בכל עשיית הציצית שלא יהא מן העשוי כל היכא דשייך עשייה ממש בגוף המצוה משא"כ הקציצה בסוכה לאו עיקר מעשה הסכך הוא אלא להכשיר הפסול ותו קשיא לי דלקמן בסמוך אמאי מסקינן לרב בקושיא מהך ברייתא דתניא תלאן ואח"כ פסקן פסולין לעולם ומאי קושיא הא מסקינן במנחות דעיקר פלוגתא דרב ושמואל בעיקר עשיית ציצית לשמן דלשמואל בעינן כל העשייה לשמן ולרב בחדא עשייה סגי דפליגי בפלוגתא דתנאי גבי ס"ת לענין עיבוד וא"כ משמע לכאורה לענין תולמ"ה נמי שייך הך פלוגתא וע"כ שכן הוא לפירש"י שהביאו התוס' במנחות:

והנראה לענ"ד ליישב בזה היינו משום דלענין לשמה ליכא לרב אלא חד קרא דכתיב גדילים תעשה לך לשם חובך דאידך קרא דכתיב ועשו להם ציצית מוקי לרב למעוטי גזולה כדמשמע לעיל משא"כ לענין דרשא דתעשה ולמ"ה ודאי איכא תרי קראי דכתיבי ועשו להם ציצית וכתיב נמי גדילים תעשה ומשו"ה ודאי בעינן בשני העשיות שלא יהא מן העשוי בין בשעת תליה ובין בשעת קשירה וכיון דאפ"ה קאמר רב דפסיקתן זו היא עשייתן שפיר דייקינן הכא לענין סוכה נמי אית לן למימר דרב אכשורי מכשיר דקציצתן זו היא עשייתן כנ"ל ודו"ק היטב:

בתוספות בד"ה דר"ע חסידא כו' וכן רב יהודה פרק התכלת דקסברי לילה זמן ציצית כו'. לכאורה אין זה מוכרח כ"כ שהרי כתבו התוס' בשלהי ר"ה דף ל"ג דקי"ל כמ"ד נשים סומכות רשות ומשו"ה יכולין הנשים לברך על מצות עשה שהזז"ג א"כ שפיר מצינו למימר בהך עובדא דר"ע חסידא הכי דאע"ג דלא מחייבי מדאורייתא אפ"ה רמי להו תכלתא ואפ"ה קפיד שפיר ר"ח בר אשי דכיון דהציצית פסולות בכה"ג שתלאן ולא פסקן א"כ מברכות הנשים ברכות לבטלה ויש ליישב וק"ל:

בא"ד וקי"ל דק"ש דרבנן עיין מה שכתבתי בזה שם בפרק מי שמתו ויבואר עוד לקמן בפרק הישן ועיין בכל זה באריכות בסוטה בריש פרק אלו נאמרין:

דף יא:

בגמ' והכא במילף לולב מסוכה קמיפלגי ופירש"י דהך ילפותא היינו בבנין אב אלא דאכתי לא מפרש במאי קמיפלגי הנך תנאי. ועוד דהאיך שייך למילף לולב מסוכה בבנין

אב הא איכא למיפרך מה לסוכה שכן נוהגת בלילות כבימים משא"כ בלולב דכה"ג איתא בש"ס בפרק ר' אליעזר דמילה דמייתי הך פירכא גופא וכן בדוכתי טובא ונ"ל דהאי בנין אב היינו דילפינן מסוכה ומציצית דתו ליכא למיפרך הך פירכא דהא קי"ל לילה לאו זמן ציצית ואם כן אמרינן שפיר ציצית יוכיח. ולפי זה א"ש דהאי תנא דאמר לולב לא מיפסל משום תעשה ולא מן העשוי והיינו משום דס"ל דלילה זמן ציצית כמו שהובא בתוס' לעיל וא"כ תו לא שייך הך ילפותא בנין אב מסוכה לציצית דאכתי איכא למיפרך מה לשניהם שכן נוהגות בלילות כבימים כן נ"ל וק"ל:

דף יב.

אי מה חגיגה בעלי חיים אף סוכה נמי בעלי חיים לכאורה משמע דמקשה דניבעי בסוכה דוקא שיהא ב"ח וזה לא יתכן דהא כי היכי דאתי לן שפיר אליבא דר"א דאמר סוכה דמדבר ענני כבוד היו דמשו"ה בעינן סוכה דומיא דהתם שהיה דבר שאין מקבל טומאה וגדולו מן הארץ א"כ כ"ש דלר"ע דאמר סוכות ממש עשו להן משמע דעיקר סוכה היינו כאותן סוכות שהיו להן במדבר דהנך סוכות וודאי לאו מב"ח הוי אלא הא דאיצטריך רבי יוחנן להקישא דחגיגה היינו משום דמסוכות דמדבר לא מצינו למעט דבר המקבל טומאה דאדרבא אותן הסוכות משמע שהיו אהלים כדכתיב והמה נצבים פתח אהליהם וא"כ דבר המקבל טומאה הוי משו"ה איצטריך ר"י לאתוי מהך הקישא דבעינן נמי דומיא דחגיגה לענין דבעינן דבר שאינו מקבל טומאה דקי"ל אין היקש למחצה. ולפ"ז נראה דהא דמקשה אי מה חגיגה ב"ח בלשון בתמיה קאמר דכיון שאין דרך לעשות סוכה מב"ח ולא הוי נמי דומיא דסוכות שעשו להן במדבר א"כ לא שייך האי הקישא להך מילתא דעשיית הסכך שיהיה ממין החגיגה אלא עיקר הקישא דחגיגה לענין איסור הנאה אתי כנ"ל וכה"ג משמע כוונת התוס' מה שכתבו דלעיל לא שייך לאקשויי הכי והיינו מה"ט גופא דלא שייך הקישא לענין עשיית הסוכה אלא לענין איסורא אלא למאי דפרישית אדרבא הוא סברת המקשה בשמעתין ודו"ק:

בתוספות בד"ה אמר רבי זירא הא מילתא הוי כו' תימא דבפ"ק דר"ה כו' אלמא מודה ר"ז דבפסולת גורן ויקב הכתוב איירי כו' עד סוף הדיבור. ולענ"ד לא ידענא מאי קשיא להו דהא בפ"ק דר"ה פירש"י דהא דמקשה ר"ח התם ומי מצית אמרת דעיקר הקושיא דהאי אסיף דכתיב בקרא דחג האסיף בצאת השנה לאו יתורא הוא למדרש מיניה לענין תבואה דבתר שליש אזלינן אלא דהאי חג האסיף הוי כאילו כתיב וחג הסוכות בצאת השנה באספך מעשיך. וא"כ לפ"ז שפיר מסיק ר"ז התם דאתי ר"ח שדא ביה נרגא דנהי

דקאמר ר"ז בשמעתין דהאי באספך מגרנך ומיקבך לאו למיעוטי דבר המקבל טומאה אתי כיון דאשכחן מיהא דיקב מקבל טומאה ביין קרוש מ"מ עיקר קרא דבאספך מגרנך ומיקבך שפיר איצטריך למילף דמסכך בדבר הגדל מן הארץ ואיצטריך נמי למעוטי שאין מסכך במחובר דהכי משמע קרא באספך מגרנך ומיקבך ולא קודם אסיפה. וא"כ לפ"ז שפיר קאמר התם דשדא ביה נרגא כיון דעיקר קרא לענין סכך איירי כפירש"י שם ולא שייך למדרש מיניה לענין מעשר דתליא בהבאת שליש כנ"ל ויש ליישב קושיית התוס' ואפשר לפרש כן תירוצם אע"פ שקיצרו במובן ודו"ק:

במשנה חבילי קש וחבילי עצים כו' אין מסככין בהן. ומסקינן בגמרא דהאי אין מסככין בהן היינו משום גזירת אוצר מדרבנן ואידך מתניתין דהחוטט בגדיש דקתני אינה סוכה היינו דפסולה מדאורייתא משום תולמ"ה ויש לדקדק דלפ"ז איפכא הו"ל למיתני ברישא האי דהחוטט בגדיש דפסולה מדאורייתא ובתר הכי הו"ל למיתני האי דחבילי עצים שאינה אלא מדרבנן משום גזירת אוצר דהיינו האי דהחוטט בגדיש ובכה"ג שייך למיתני טפי דהוי לא זו אף זו כסוגית הש"ס בכל דוכתא דבשלמא לפי' הריטב"א שאבאר בסמוך דדוקא בחבילי קש שייך גזירת אוצר משא"כ בחוטט בגדיש לא שייך הך גזירה ומש"ה אם נענע כשר כדמשמע לכאורה נמי פירש"י א"כ א"ש דתנא חומרי חומרי נקיט דהאי דחבילי קש חמירי טפי והוי מלתא דפסיקא דלעולם אין מסככין בהן משא"כ בחוטט בגדיש לא פסיקא ליה כיון דאם נענע כשר משא"כ לשאר הפוסקים שלא חלקו בכך קשה ואפשר דאפ"ה לא שייך למיתני ברישא האי דחוטט בגדיש דאכתי הוי מלתא דלא פסיקא שהרי אם היה שם חלל טפח במשך שבעה כשר כדאמר ר"ה לקמן משא"כ האי דחבילי קש לעולם אין מסככין בהן כנ"ל ועיין בסמוך:

בגמרא אמר רבי יעקב שמעית מיניה דר"י תרתי כו' ולא ידענא הי מינייהו. ולכאורה יש לתמוה מאי מספקא ליה לרבי יעקב דהא לכאורה מלתא דפשיטא היא דמתניתין דהכא אינה אלא משום גזירת אוצר כדמשמע פשטא דלישנא דקתני חבילי קש וחבילי עצים אין מסככין בהן משמע דאיירי שהחבילין היו מונחים במקום אחר ועכשיו רוצה להניחם כאן לשם סכך דלשון דמסככין בכ"מ דהיינו מעשה הסיכוך משא"כ בהחוטט בגדיש דלקמן פשטא דלישנא משמע שהחטיטה בעצמה הוא מעשה הסיכוך ואם כן פשיטא דפסולה מדאורייתא:

אמנם למאי דפרישית בסמוך יש ליישב היינו משום דקשיא ליה לרבי גופא על סידור לשון המשנה דאי ס"ד דהאי דחוטט בגדיש מדאורייתא וחבילי עצים מדרבנן איפכא הו"ל למיתני משו"ה משמע ליה דאפשר דהאי דחבילי קש היינו מדאורייתא והא דקתני

אין מסככין בהן היינו דאפי' התיר אוגדן אפ"ה אין מסככין בהן אפילו מדאורייתא דהו"ל תלמ"ה שקודם שהתיר הוי סכך פסול דודאי הא דתני סיפא וכולן שהתירן כשירות היינו שהתיר אוגדן קודם שהניחן לשם סכך (כמ"ש המרדכי בשם ר"ת ועיין בטור ובשו"ע) וכיון דהוי פסולא מדאורייתא מש"ה קתני לה ברישא אבל האי דחוטט בגדיש אפשר דהיינו מדרבנן וגם כגון שנענע קמ"ל דלא מהני והיינו גזירת אוצר כנ"ל:

שם אמר רב אשי אטו חבילי קש כו' לכאורה משמע מפשטא דסוגיא דלמסקנא דמלתא נמי הכי הוא דבין בחבילי קש ובין בחוטט בגדיש שייך גזירת אוצר. אלא דלפ"ז יש לדקדק א"כ מאי האי דקאמר רבי יעקב ולא ידענא הי מינייהו ומאי נפקא לן בהאי ספיקא כיון דבכל גוונא שייך בתרוייהו פסולא דאורייתא ופסולא דרבנן. מיהו לשיטת הריטב"א וסייעתו שכתבתי בסמוך משמע דלמסקנא דוקא בחבילי קש שייך גזירת אוצר כיון דשכיחי כדמשמע לישנא פעמים שאדם בא מן השדה משא"כ בחוטט בגדיש דלא שכיחי לא שייך גזירת אוצר. וא"כ לפ"ז א"ש הא דקאמר רבי יעקב ולא ידענא הי מינייהו דודאי נפקא מיניה טובא לדיני דאי חבילי קש דאורייתא וחוטט בגדיש מדרבנן משום גזירת אוצר אם כן כ"ש דשייך גזירת אוצר בחבילי קש דשכיח טפי משא"כ אם נאמר דחבילי קש היינו מדרבנן משום גזירת אוצר וחוטט בגדיש מדאורייתא שפיר מצינו למימר דבחוטט בגדיש לא שייך פסולא דרבנן משום גזירת אוצר משום דלא שכיחי כנ"ל. וקרוב הדבר שמכאן הוציא הריטב"א דין זה לחלק בין גזירת אוצר דחבילי קש ובין חוטט בגדיש תיתי לי דקיימתי מסברת נפשאי ועיין בסמוך:

דף יב:

ברש"י בד"ה אין מסככין בהן כו' וגבי חוטט בגדיש כו' אבל נענע כשר דהא אסיק אדעתא ותיקן כו' עד סוף הדבור. ולכאורה נראה בכוונת רש"י כשיטת הריטב"א שכתבתי בסמוך דדוקא בחוטט בגדיש אמרינן אם נענע כשר משא"כ בחבילי קש. מיהו אפשר לפרש טעמא דמילתא כמ"ש הריטב"א דחבילי קש שכיחי וחוטט בגדיש לא שכיח שהרי כתב רש"י ז"ל להדיא דעיקר טעמא דנענע כשר היינו כיון שתיקן המעוות כ"ש שלא יעוות. ואם כן לפ"ז שייך ה"ט נמי בחבילי קש שנענע אלא דיש לפרש טעמא דרש"י דחבילי קש לא שייך לומר דאסיק אדעתיה ותיקן המעוות דמחשבה זו אינה ניכרת מתוך מעשיו דבלא"ה שכיח טובא שמנענע החבילין ומהפך בהן כדי שיתיבשו היטב כנ"ל בכוונת רש"י אלא דבנוסחאות הר"ן שלפנינו שנמצא כתוב בדבריו זה פירש"י משמע מזה דלא נחית לפרש כוונת רש"י על הדרך שכתבתי אלא דאפי' בחבילי

קש אם נענע כשר בדיעבד וצ"ע שלא נזכר דין זה בפוסקים שאם נענע הגדיש לשם סכך כשר ומסתימת לשונם נראה דאין תקנה בחוטט בגדיש אלא א"כ יש שם חלל טפח במשך שבעה עיין בטור ובש"ע וגם משיטת התוס' משמע דלא נחתו להך סברא לחלק בין גזירת אוצר לחבילי קש ובין חוטט בגדיש וצ"ע לדינא ודו"ק:

בגמרא אמר רב יהודא אמר רב סיככה בחיצין זכרים כשרה כו' לכאורה לא שייכא הך מימרא אהך מתני' דהכא כלל אלא אמתני' לעיל דקתני בדבר המקבל טומאה אין מסככין הו"ל לאתויי הך מימרא ואפשר דהך מימרא אסוגיא דלעיל קאי דמפרשינן טעמא דמתני' משום גזירת אוצר אלמא דגזרינן בסוכה לפסול מדרבנן אפילו במידי דלא שכיחי שהרי אין דרך לסכך בחבילין אפ"ה גזרו. א"כ סד"א דבחיצין נמי נגזור זכרים אטו נקיבות אף על גב דלא שכיחי לסכך בחיצין ומשום הכי אשמעינן רב דאפ"ה לא גזרינן כנ"ל וקל להבין:

שם אמר רבה בר בר חנה אמר ר"י סיככה באניצי פשתן פסולה פירש"י ותוספות דטעמא דמלתא משום דשייך בהו טומאת נגעים. מיהו הרמב"ם ז"ל מפרש טעם אחר דכיון דאניצי פשתן נשתנה צורתן אין ניכר בהן שהן גדולי קרקע ונראה שהוכרח לפרש כן משום דקשיא ליה קושית התוס' דבפשתן שלא נטווה לא שייך טומאת נגעים ובתירוץ התוס' נמי לא ניחא ליה להכי הוצרך לפרש טעמא אחרינא אלא דלכל הפירושים קשיא לי דלא שייך האי מימרא הכא אלא אמתני' לעיל דקתני זה הכלל כל דבר שהוא מקבל טומאה ואין גידולו מן הארץ אין מסככין בהן הו"ל לאתויי ולולי שאיני כדאי הי' נ"ל לפרש דעיקר טעמא דר"י דאמר סיככה באניצי פשתן פסולה היינו נמי משום גזירת אוצר כי הך מתני' דהכא דחבילי קש שהרי אניצי פשתן נמי שכיחי טובא שעושה מהן חבילין ומניחן לייבשן כדי שיתלבנו כדתנן בנגעים אונין של פשתן משיתלבנו וסתם ליבון היינו בחמה או בתנור כדתנן בפרק במה מדליקין אין נותנין אונין של פשתן לתוך התנור כו' ודבר הנראה לעינים הוא שמניחין חבילי של פשתן להתייבש כדי שיתלבנו. ולפ"ז א"ש טובא הא דמסיק ר"י ואומר והושני איני יודע משום דבהנך נמי זימנין שמניחין אותן לייבשן כנ"ל לולי שהקדמונים לא פירשו כן:

בתוספות בד"ה באניצי פשתן פי' בקונטרס שכך ראוי ליטמא בנגעים כו' ותמוה היאך פשתן מטמא בנגעים הא שתי וערב כתיב כו' ועוד דקאמרינן התם אמר אביי כו' עכ"ל. ועוד יש ליישב שיטת רש"י דע"ג דבקרא כתיב שתי וערב אפ"ה הא תנן להדיא בנגעים פרק י"א כמה יהא בפקיע ויטמא כדי לארוג בו שלש על שלש. ולפ"ז מצינו למימר דדוקא בשתי וערב סגי בשלש על שלש משא"כ בפשתן קודם שנטווה בעינן דדוקא

שלשה על שלשה או כדי לארוג בגד שלם ולכאורה עיקר קושית התוס' דאכתי היא גופא מנלן כיון דלא אשכחן שום קרא שיהיה פשתן מטמא קודם שנטווה אלא דלענ"ד משום הא נמי לא איריא שהרי הקשו תוספות בפרק במה אשה (שבת דף ס"ג ע"ב) אהא דאמרי' מניין לאריג כל שהוא שהוא טמא מאו בגד ות"ל דאיצטריך האי קרא דאו בגד לרבויי שלש על שלש בנגעים בצמר ופשתן דמטמא ותירצו דשקולין הן דאריג כל שהוא בתחלה חשיב כמו שלש על שלש בבגד גדול ותרוייהו נפקא מאו בגד. וא"כ לפ"ז מצינו למימר נמי לענין פשתן שלא נטווה כה"ג דכל שיש בו לארוג שלשה על שלשה עכ"פ בגד שלם חשיב כמו אריג כל שהוא וכשלש על שלש מבגד גדול. ולפי זה שפיר אמר ר"י הכא סיככה באניצי פשתן פסולה דסתם אניצי פשתן שיש בהם כדי לסכך יש בהם כדי לארוג הרבה וע"פ סברא זו יש ליישב ממש כל קושיות התוספות שהקשו על שיטה זו וכמו שאבאר בסמוך בסוף הדיבור ובחדושי שבת פרק במה מדליקין הארכתי בזה ע"ש:

באה"ד ור"ש בן אלעזר קאמר פשתן כו' וכ"ת דלאו דוקא פשתן כו' מ"מ מנלן דאיירי בטווי טפי מבאונין כו' עכ"ל. נראה כוונתם בזה דלשון חוץ מפשתן סתם דקאמר ר"ש ב"א היינו בא' משני דרכים או שנאמר דאלעיל מינייהו קאי דאיירי בשלש על שלש או שנאמר דלשון חוץ מפשתן היינו בכל מיני טומאת נגעים שמצינו בפשתן מש"ה קשיא להו שפיר דלא שייך לפרש לשון פשתן סתם על טווי דוקא כיון דאשכחן דאין מסככין בפשתן אפי' קודם שנטווה כדמשמע התם וע"ז מתרצי שפיר בשם הערוך ור"ת דאיירי בשנטווה אבל קודם טוויה לא אשכחן שום איסור לסכך בפשתן ולפ"ז א"ש דחוץ מפשתן דקאמר ר"ש ב"א היינו בטווי שהיא טומאה ראשונה דשייכי בנגעים משא"כ לפי מה שכתבו תוספת בסמוך בשיטת רש"י דאניצי פשתן דהכא היינו קודם שנטווה ואפ"ה פסולה מדרבנן. א"כ לפ"ז תו לא שייך לפרש חוץ מפשתן סתם לר"ש ב"א בטווי דוקא אפילו קודם שטווה נמי אין מסככין כדאמרינן הכא כנ"ל ובחנם נדחק מהרש"א ז"ל בזה:

באה"ד לכן נראה דאניצי פשתן כו' ואע"ג דאינו מטמא בנגעים הואיל וקרוב הוא לטומאה גזור בהו רבנן כו' עד סוף הדיבור. לכאורה פי' זה דחוק מאד כמ"ש תוספות עצמם שנדחקו בסוגיא בפרק במה מדליקין ועוד דכל כה"ג לא הוי ליה לר"י לסתום אלא לפרש כדמפרש ר"י גופא לקמן במשופין בנסרים משום גזירת כלים נגעו בה. אמנם לפי מסקנת התוספות כאן נראה לי דאין צורך לכל זה אלא לעולם פסולה דר"י היינו מדאורייתא כדפרישית אע"ג שלא נטווה מ"מ כיון שיש בהם כדי לארוג בגד שלם שקולין הן כאריג כל שהוא וכשלש על שלש מבגד גדול וכולהו מיתרבי מאו בגד ואפ"ה א"ש הא דאמרינן

בפרק במה מדליקין דאמר אביי סומכוס ור"ש ב"א אמרו דבר א' היינו לענין זה דפסולי סוכה תליא בטומאת נגעים כדמסקו התוס' אלא הא דאמר סומכוס בטווי היינו דאפילו אם אין בהם לארוג שלשה על שלשה אפ"ה אין מסככין משא"כ ר"ש ב"א דקאמר חוץ מפשתן סתם היינו אפילו בשאינו טווי כשיש בו כדי לארוג בגד שלם בכל ענין קאמר דכל מיני טומאות דאשכחן בנגעים אין מסככין בהם כנ"ל לולי שכל מפרשי רש"י ותוס' לא פירשו כן ודו"ק:

בא"ד ועוד י"ל כו' דקסברי דלא שייך למילף מפסולת גורן ויקב לפסול בדבר המטמא בנגעים כו' עכ"ל. נ"ל טעם בדבר דכיון דדרשינן מגרנך ומיקבך ולא גורן עצמו ולא יקב עצמו שהן מיני מאכל אלא בפסולת שלהן מש"ה מוקמינן לקרא בדדמי כיון דאוכלין מטמאין בכל מיני טומאת מת ושרצים וטומאת מגע בכל הטומאות מש"ה ממעטינן להו דלא דמי לפסולת גורן ויקב שאין מטמאין כלל בטומאת מגע משא"כ לענין טומאת נגעים לא שייך לומר כן דהא כי היכי דפסולת גורן ויקב אין מטמאין טומאת נגעים כל שכן דגורן ויקב עצמו וכל מיני מאכל לא שייך בהו טומאת נגעים כלל וקל להבין:

דף יג.

אמר רב גידל אמר רב האי אפקותא דדיקלא כו' אע"ג דאגידי אגד בידי שמים לאו אגד. וכתב הריטב"א ז"ל בחידושיו דקשיא להו לרבנן ז"ל מהא דתנן במס' פרה איזוב שיש בו כו' ולא אגדו ולא פסקו כשר אלמא דאגד בידי שמים שמיה אגד דהא איזוב דפרה צריך אגד ע"ש מה שתירץ באריכות:

אמנם מסתימת לשון התוספת בסוגיין שלא הרגישו בזה אע"ג דמייתי להך מתניתין דמסכת פרה גופא בסמוך בד"ה מצות איזוב משמע דפשיטא להו דלא דמי דדוקא באזוב דפרה ילפינן לה מקרא מג"ש דלקיחה לקיתה מאגודת איזוב דמצרים מש"ה אמרינן שפיר דאגד בידי שמים שמיה אגד מה"ת לחלק ביניהם משא"כ הכא בשמעתין לענין חבילה דלא הוי אלא משום גזירת אוצר שפיר אמרינן דאגד בידי שמים לא שמיה אגד דאין דרך אוצר בכך אלא ע"י אגד בידי אדם כנ"ל ברור. וכ"כ בעל המאור ז"ל אלא שהריטב"א הקשה על זה מהא דאמרינן בסמוך לענין אגד בשנים או שלש תליא בפלוגתא דר"י ורבנן באזוב דפרה א"כ משמע דהש"ס מדמה חבילי דהכא לאזוב דפרה:

מיהו לענ"ד משום הא נמי לא איריא דוודאי לענין עיקר המניין כמה נקרא חבילה צריך ליתן שיעור בדבר דכל מדות חכמים כן הוא ומש"ה כיון דאשכחן דב' או ג' נקראים אגודה אסמכוה רבנן למלתא דחבילי לענין מנין שיהיו דומין לאגודה דמצרים ודפרה

משא"כ לענין אגד בידי שמים או בידי אדם דמלתא דתליא בסברא הוא שאין דרך אוצר בחבילין אם לא על ידי מעשה אדם משום הכי אין לדמותם כלל לאגודת אזוב כנ"ל וק"ל:
בתוס' בד"ה בשלש שמיה אגד תימא דבמסכת אבות משמע דפחות מה' לא שמיה אגד כו' עד סוף הדיבור. ולולי דבריהם היה נ"ל ליישב דפלוגתא דתנאי היא דהאי דאמרינן באבות דאין אגודה בפחות מחמשה היינו משום דסתם אגודה שהיתה במצרים אין פחות מג' וס"ל נמי כרבי דעץ ארז ושני תולעת שהיו בפרה היה צריך לאגדן עם האזוב כדאיתא ביומא פרק טרף בקלפי (יומא דף מ"א) דתניא התם למה כרכן שיהא כולן באגודה אחת דברי רבי. וא"כ לפ"ז הרי דאגודה דפרה הוי חמשה שלשה גבעולין דאזוב עצמו ועץ ארז ושני תולעת משא"כ הך מתניתין דפרה דמשמע דבג' הוי אגד היינו דלא ס"ל הך דרבי אלא כר"א בר שמעון דפליג עליה התם ביומא ועיין בפי' משניות במסכת פרה בפ' ר"ש והרמב"ם ז"ל. ועוד מצינו למימר דתליא נמי בפלוגתא דתנאי לקמן דף ל"ד לענין הדס וערבה דמ"ד אגד בשלשה ס"ל כר"ע דכשם שלולב אחד ואתרוג אחד כך הדס אחד וערבה אחת. א"כ לפ"ז כיון דאגד הלולב ילפינן בג"ש לעיל ממילא דג' הוי אגד שהרי אתרוג אינו באגודה ומ"ד בה' ס"ל כמ"ד עץ עבות שלשה וערבי נחל שתים ואף ע"ג דלפ"ז אגד דהתם הוי בששה אפ"ה אמרינן שפיר דחמשה נקראין אגודה כדאשכחן בפרה אליבא דרבי כדפרישית. ועוד י"ל דתליא נמי בפלוגתא דתנאי בפ"ק דסנהדרין דאיכא למ"ד דדיני ממונות בחמשה א"כ מתני' דאבות אתיא כהאי תנא כנ"ל ודו"ק:
בתוס' בד"ה מצות אזוב כו' ותימא דאי ג"ש הוא הא קתני סיפא פרק י"א דפרה לא אגדן כשר מ"ש מלולב כו' עד סוף הדיבור. מיהו למאי דפרישית בסמוך א"ש דנהי דילפינן ג"ש דבעינן אגד בפרה מ"מ מצינו למימר דמה שכורך העץ ארז ושני תולעת והאי דפרה משירי הלשון מקיימי שפיר מצות אגד והיינו כר' דמסכת יומא וכמו שפירש ר"ש בפ"ג דפרה משנה י"א וא"כ משמע דסתם מתני' דפרה היינו כר' ולפ"ז א"ש הך מתניתין דפרה סוף פרק י"א דקתני לא אגדן כשר פי' אפי' לא אגד הגבעולין דאזוב בפני עצמן אפ"ה כשר כיון דבלא"ה מקיימי מצות אגודה בשלשה מינים שאגדן יחד משא"כ במצרים כיון דלא הוי אלא מין אחד הא דכתיב אגודת אזוב היינו שלשה גבעולין שבה דאין אגד פחות מג' וממילא מתרצי נמי שפיר הך דלולב אפי' בדיעבד פסול בלא אגד כנ"ל ודו"ק:

דף יג:

בתוספות בד"ה ירקות שאמרו כו' ומיהו מדאורייתא חייצי והיינו דלא מקבל טומאה דלאו מאכל אדם נינהו. נראה דמה שכתבו דלאו מאכל אדם נינהו אין כוונתם דלאו

מאכלי אדם נינהו כלל דהא לקמן דמברכינן עלייהו על אכילת מרור וקרא נמי כתיב על מצות ומרורים יאכלוהו ואמרינן נמי בפרק ערבי פסחים דחזרת דקודם סעודה מברכינן עלייהו בפה"א אלא דמה שכתבו דלאו מאכל אדם נינהו היינו שאין דרך לאוכלן בעינייהו בפ"ע אלא ע"י טיבול ופרפרת ודברים אחרים וכל כה"ג לא מיקרי אוכל לענין טומאה דהא דכתיב מכל האוכל אשר יאכל היינו אוכל שראוי לאכול בפני עצמו כדדרשינן מהאי קרא שיעור דכביצה בכדי אכילת פרס והנך מיני מרור אין דרך לאוכלן שיעור כביצה בכדי אכילת פרס וכדאשכחן נמי בפ"ג דעוקצין במשנה ה' הקושט כו' והפלפלין אין מטמאין טומאת אוכלין כדברי הכל אע"ג דפלפלין ראוין לאכילה ע"י טיבול כדאיתא בפ' בכל מערבין (עירובין דף כ"ח ע"ב) ועיין שם בתוספות בד"ה ראשונים לא היה להם פלפלין כנ"ל ועיין בסמוך:

בא"ד ומה שהוזקק לפרש מדרבנן דאי חשיבי אהל מדאורייתא כו' ואי לא חשיבי אהל כו' עכ"ל. כוונתם בזה מבואר שרוצים לומר שכבר היה אפשר לומר דה"ט דכיון דכי יבשי פרכי ונפלי כמאן דליתנייהו דמי היינו מדאורייתא משום דלא דמי לאהל כלל אפילו אהל עראי נמי לא הוי כיון שדרכן לייבש וע"ז כתבו שא"א לפרש כן וכ"כ מהר"ם ז"ל בחדושיו ע"ש:

בא"ד אבל קשה האיך מצי למימר דלאו מאכל אדם נינהו הא אמרי' בפ' כל שעה כו' אף מרור שניקח בכסף מעשר כו' עכ"ל. ולכאורה לא ידענא מאי קשיא להו דלמאי דפרישית בסמוך דוודאי ראוין לאכילה ע"י טיבול אלא לפי שאינם ראוין לאוכלן בעינייהו אין מקבלין טומאה ולא קרינן בי' מכל מאכל אשר יאכל א"כ אין בזה ראייה מענין שנקחין בכסף מעשר דלענין מעשר דאין להקפיד בכך דכל מידי דראוין לאכילה אפי' בדבר אחר שפיר מיקרי אוכל כדתנן להדיא בריש פרק בכל מערבין הכל ניקח בכסף מעשר וע"ש בסוגיא דאשכחן כמה דברים שניקחין בכסף מעשר ואפ"ה אין מטמאין טומאת אוכלין וע"ש בתוס' שכתבו כמה חילוקים בזה ואין להאריך כאן ועיין בסוף הפרק:

דף יד.

במשנה מסככין בנסרים דברי ר"י ור"מ אוסר והקשה הריטב"א ז"ל דהו"ל למיתני ורבי מאיר פוסל כיון דאפילו בדיעבד פסולה כדקתני לקמן בברייתא ורבי מאיר פוסל ועיין שם מה שתירץ ולפענ"ד נראה ליישב לפי מאי דמשמע מפשטא דסוגיא לפי שיטת רש"י והר"ן ז"ל דהאי פלוגתא דמסככין בנסרים לאו דוקא דכולה מסוככת בנסרים אלא

אפילו רובה בפסל אלא שהניח נסר א' או שנים נמי אוסר ר"מ אם יש בהן רוחב ד' למר כדאית ליה כמו שיבואר. וא"כ לפ"ז לא שייך למיתני ר"מ פוסל דלאו מלתא דפסיקא הוא דזימנין דכשר בכה"ג כשהניח הפסל סמוך לדופן האמצעי ויש באותו פסל הכשר סוכה דבכה"ג ודאי כשירה שהרי יש לה ג' דפנות וכדאיתא להדיא בירושלמי דמחלק שמואל במתניתין בין המסכך לאורך הסוכה או לרוחב הסוכה ואפילו לאורך נמי זימנין דכשירה כשאין הנסרים כנגד הפתח וכגון בסוכה שיש לה ד' דפנות ויש באותו פסל הכשר סוכה מלבד הנסרים ומש"ה לא קתני ר"מ פוסל אלא אוסר דלכתחילה וודאי אסור גזירה שמא ישב תחת הנסר משא"כ לקמן בברייתא שפיר קתני רבי מאיר פוסל דאיירי במסוככת כולה בנסרים כדמייתי עלה מעשה דרבי יהודא כמו שיבואר כנ"ל נכון ועיין בסמוך:

שם נתן עליה נסר שהוא רחב ד' טפחים כשרה ובלבד שלא ישן תחתיו ופרש"י דאיירי כשמונחין מן הצד ואפ"ה כשר עד ד' אמות דאמרינן דופן עקומה. ויש לתמוה טובא על לשון המשנה דברישא הא קתני סתם מסככין בנסרים ואפ"ה מוקי לה רב ביש בהן ד' כיון דסתם תקרות יש בהן ד' א"כ בסיפא נמי אמאי קתני נסר שרחב ארבע הו"ל למתני סתם וממילא אייתי ברוחב ד' דומיא דרישא. ועוד כיון דעיקר מלתא דהך בבא היינו לאשמעי' דכשירה עד ד' אמות מן הצד משום דופן עקומה א"כ הו"ל למתני בהדיא נתן עליה נסרים מן הצד כשירה ועיקר חסר מן הספר ועוד דכולה משנה שאינה צריכה דהא לקמן קתני לה בהדיא במתניתין דבית שנפחת וכבר הרגיש הר"ן ז"ל בזה ותירץ דאיצטריך לאשמעינן דלא ישן תחתיו דסד"א כיון דאפי' בלא דופן עקומה אין בנסרים איסור דאורייתא אלא גזירת תקרה בלבד וא"כ כשיש הכשר סוכה באמצע ע"י הפסל היה מותר לישן אפילו תחת הנסרים הסמוכין לכותל קמ"ל דאסור לישן תחתיו אלא לענ"ד לפי פירושו יותר תמוה דהו"ל למיתני בהדיא נתן נסרים מן הצד עד ד' אמות כשירה ולא יישן תחתיו ובאמת בהשקפה ראשונה היה נ"ל לפרש לשון משנה כפשטא דהך בבא דנתן עליה נסר היינו שלא נתן רק נסר אחד וכל הסוכה מסוככת בהכשר בפסלים דבכה"ג נראה דלא שייך כלל גזירת תקרה שמא ישב תחת קורת ביתו דהא קמן שהוא יודע שאסור לישן תחת קורת ביתו שהרי סיכך כל הסוכה בפסלים בהכשר גמור. ועוד כיון דאסרינן ליה לישן תחתיו תו לא שייך הך חששא גזירת תקרת ביתו דמאי אהני ליה וכמ"ש ומצאתי להדיא בלשון הרמב"ם ז"ל בפרק ה' שכתב נתן עליה נסר א' שהוא רחב ד' כו' ולא הזכיר כלל הך מלתא דמן הצד וכל כה"ג לא הו"ל לסתום אלא לפרש וליכא למימר שדרכו לכתוב כלשון המשנה כדאשכחן בכמה דוכתי דא"כ למה הוסיף

על לשון המשנה בתיבת אחד אע"כ דכוונתו כדפרישית וכן נראה ג"כ מלשון הרי"ף ז"ל שהביא לשון המשנה כפשטא ולא הביא הך אוקימתא דמן הצד וליכא למימר דסמיך אמשנה דלקמן דבית שנפחת הא ליתא שהרי כתב הר"ן ז"ל דאכתי איצטריך לאשמעינן דלא ישן תחתיו והך מלתא לא שמעינן לה ממשנה דבית שנפחת אע"כ דמפרש המשנה כפשטא כדפרי'. כל זה היה נ"ל לכאורה אלא משום דלקמן ד' י"ז ע"ב בסוגיא דנהרדעי מתני פלוגתייהו דרב ושמואל ופוסל באמצע בד' טפחים או בד' אמות מקשה הש"ס מהך בבא דנתן עליה נסר לשמואל אמאי כשירה ומשני הב"ע מן הצד וא"כ משמע להדיא דלא שייך לפ' לשון המשנה כפשטא ע"כ היינו משום דלקושטא דמלתא לא שייך לפ' המשנה כפשטא דלא פלוג רבנן בין נסר א' או נסרים הרבה דע"י שמסכך כל הסוכה בנסרים לא מוכחי מלתא כ"כ שיודע שאסור לישב תחת תקרת ביתו דמה שמסכך בפסלים היינו משום שרוצה בכך לדירת עראי משום צל ושיהא כוכבים נראין בתוכה וכיוצא בו אלא דאכתי יש לדקדק איפכא מדמקשה לקמן דוקא ללישנא דנהרדעי עלה דשמואל ואיצטריך לאוקמי מן הצד משמע דבלא"ה לישנא דמתני' בסורא הוי משמע ליה לפרש המשנה כפשטא אפילו באמצע והיינו כדפרישית ומה שיש לי לדקדק עוד בזה יבואר שם במקומו ודו"ק:

בגמרא אמר רב מחלוקת בנסרים שיש בהן ד' ופירש"י שרוב תקרות הבית עשויות מהן והרמב"ן והר"ן והריטב"א ז"ל הקשו על זה מסוגיא דפרק הבית והעליה דמשמע איפכא ע"ש. ובלא"ה יש לי לדקדק על שיטת רש"י דמי הכריחו לפ' כן דהא בפשיטות מצינו למימר דהא דקאמר רב מחלוקת בנסרים שיש בהן ד' היינו מה"ט גופא דמסיק ר"פ בסמוך דד' טפחים כיון דהוי שיעור מקום חשיבי טובא ושייך בה גזירת תקרה ור"פ גופא לא חידש אלא במאי דקאמר דפליגי מג' ועד ד' מטעם לבוד משא"כ הך מלתא דד' טפחים שפיר מצינו למימר דמעיקרא נמי הוי ידעינן ליה. והנלע"ד בזה ליישב שיטת רש"י יבואר לקמן במעשה דר"י ובסוגיא דתקרה שאין עליה מעזיבה ע"ש:

שם אפילו בפחות מג' הא קנים בעלמא נינהו אמר ר"פ כו' בפחות מג' ד"ה כשירה מ"ט קנים בעלמא נינהו. ולכאורה הלשון תמוה דמעיקרא מקשה בפשיטות בלשון בתמיה הא קנים בעלמא נינהו ובתר הכי קאמר מ"ט. ונלע"ד בזה דודאי מעיקרא מקשה בפשיטות הא קנים בעלמא נינהו ממעשה דבכל יום דמסככין בקנים אלמא דבפחות מג' לא שייך גזירת תקרה כלל והיינו דקשיא ליה עלה דשמואל מלישנא דמתני' דקתני נסרים סתמא ומאי פסקא דאיירי בנסרי' שהן מג' עד ד'. וע"ז משני ר"פ שפיר דודאי איירי מתניתין ביותר מג' דבג' טפחים קנים בעלמא מיקרי ולא נסרים כנ"ל:

מיהו אכתי יש לדקדק מאי דוחקא דר"פ לאוקמי מלתא דשמואל בהכי דהא שמואל סתמא קאמר שאין בהן ארבע מחלוקת ולא מפרש טעמא א"כ בפשיטות מצינו למימר דאפילו בפחות משלשה דקנים בעלמא נינהו אפ"ה שייך פלוגתא דר"י ור"מ והיינו כאוקימתא דר"י דלקמן בנסרים משופין עסקינן ובגזירת כלים פליגי ומה"ת נאמר דג' מחלוקות בדבר רב ור"י ועוד דבירושלמי משמע להדיא דטעמא דשמואל מש"ה הוא דגרסינן התם אמתני' דידן רבי ירמיה בשם רב בשיש בהן רוחב ארבע נחלקו הא אם משופין לכלים ד"ה מותר. נמצא דלפ"ז משמע דהא דקאמר רב נמי בשמעתין אבל בפחות מד' ד"ה מותר היינו נמי במשופין לכלים וא"כ ממילא דהא דאמר שמואל בשאין בהן ד' מחלוקת היינו בהאי טעמא גופא דגזירת כלים כדאמרי' בעלמא בכה"ג דנחלקו דומיא דלא נחלקו איירי והנראה בזה דהא דמוקי לה ר"פ מלתא דשמואל בכה"ג היינו משום דאיהו גופא הכי ס"ל דמג' ועד ד' שיין גזירת תקרה. א"כ לפ"ז ניחא ליה לאוקמי מלתא דשמואל אליבא דהלכתא דהא הך מימרא דר"י דגזירת כלים לא קי"ל הכי דאי ס"ד דפליגי בגזירת כלים הוי לן למיפסק כר"מ דהלכה כר"מ בגזירותיו משא"כ לענין גזירת תקרה מצינו למימר דלא שייך האי כללא דהלכה כר"מ בגזירותיו דכיון דר"מ ור"י לאו בסברא דנפשייהו פליגי אלא אליבא דבית הלל כדמשמע לקמן בסוגיא בתקרה שאין עליה מעזיבה וכמו שאבאר שם וכבר כתבו התוס' בכמה דוכתי דאפילו במאי דקי"ל הלכה כר"י לגבי דר"ל בר מהני תלת וקי"ל כרבה לגבי רב יוסף בכל דוכתי בר משדה ענין ומחצה דבכל הגך וכיוצא בו היינו דוקא במאי דפליגי אליבא דנפשייהו משא"כ היכא דפליגי משמיה דאחרים לא שייך הך כללא א"כ ה"נ מצינן למימר הכא דכוותיה. ומתון מה שכתבתי צדקו היטב דברי הרב אלפס בין במה שפסק כשמואל כיון דר"פ משני הכא אליביה ובין במה שפסק כר"י לגבי דר"מ אע"ג דהלכה כר"מ בגזירותיו וכבר הקשו עליו כל מפרשי דבריו ע"ש בבעל המאור והר"ן וחידושי הר"ן והריטב"א ולמאי דפרישית נתיישב היטב בעזה"י ועיין עוד לקמן בסוגיא דתקרה:

דף יד:

בגמרא לישנא אחרינא כו' בשלמא לשמואל כו' מצטרפין לד"א מן הצד אלא לרב בשלמא לר"מ כו' אלא לר"י כו' מאי אין מצטרפין קנים בעלמא נינהו. והקשה מהרש"א בחידושיו מאי קשיא ליה אליבא דרב דהא לשמואל נמי לא א"ש דכיון דאין מצטרפין דקאמר ר"י היינו לד"א מן הצד בנסרים של ד"א אמאי אין מצטרפין הא אידי ואידי סכך פסול נינהו דבהא ודאי לא פליגי וכתב עוד ואינו דומה לאפלוגי לר"י בין סכך פסול

משום גזירת תקרה ובין שאר סכך פסול כדמוכח לקמן דאין לחלק בזה עכ"ל ולכאורה מה שכתב בתחילת דבריו דהא לא פליגי ר"מ ור"י בהכי אין זו קושיא כ"כ דהא קמן דפליגי בתרתי פליגי במתני' לענין גזירת תקרה ובברייתא פליגי לענין צירוף וכיון דא"א לאוקמי מלתא דר"י דאין מצטרפין אלא לענין ד"א מן הצד שפיר אשכחן דפליגי בהכי וכ"כ מהר"ם ז"ל בחדושיו ע"ש אלא בר מן דין אף לפי שיטתו שפיר מצינו למימר דיש לחלק בין פסול דגזירת תקרה ובין שאר פסולי דאורייתא כגון סדינין לענין מן הצד והיינו משום דמאי דפשיטא ליה למהרש"א ז"ל דלר"י בנסרים שיש בהן ד' מצטרפין מן הצד לד"א ולדידיה קשיא איפכא האיך משכחת לה דליצטרפי דכיון דכל מה שקרובה לכותל תוך ד' אמות חשבינן לה דופן עקומה וא"כ ע"כ דהנך נסרים ד' הם רחוקים מן הכותל יותר מד"א וא"כ צירוף ל"ל הא בחד נמי מיפסיל דקי"ל באמצע בד"ט אע"כ דאיירי שאותן הנסרים שתוך ד' אמות לכותל אין כלין לגמרי תוך ד' אלא שקצת מהם תוך ד' וקצתן חוץ לד' וכן לצד השני של כותל וא"כ שפיר קאמר ר"י דאין מצטרפין לפסול כל הסוכה דהיכא שסוף הנסרים מונח א' מהם חצי טפח תוך ד' אמות לכותל וג' ומחצה רחוקים מהדופן וכן צד השני של כותל וא"כ לפ"ז הרי יש הכשר סוכה באמצע שהוא שיעור ז' טפחים מש"ה כשר לישב תחתיו דודאי הדעת נותנת כן דהגע בעצמך שאם היה אותו הנסר שסמוך לדופן אתי ע"י החקק כמין ג"ם וחצי טפח הוא מן הדופן ממש וג' ומחצה הם לסיכוך אטו מי נאמר שאותו חצי טפח שבדופן יהא נחשב מן הסכך א"כ נראה ה"ה נדון דידן אליבא דר"י ומה שכתב מהרש"א ז"ל דאין לחלק בין האי דהכא לשאר פסולי דאורייתא כדמוכח לקמן עכ"ל. וכוונתו מבואר דהיינו מהא דמקשינן לקמן דף י"ז ע"ב בפשיטות אלישנא דנהרדעי מסיפא דמתני' דנתן עליה נסר מברייתא דסיככה בנסרים של ארז דקתני אם יש בין נסר לנסר כו' כשירה לשמואל ואמאי כשירה ואי ס"ד דשייך לאפלוגי בין גזירת תקרה לשאר פסולי דאורייתא א"כ לא הוי מקשה התם מידי דהא מצינו למימר דהא דסכך פסול פוסל באמצע בד"ט היינו פסולא דאורייתא לשמואל כגון סדינין משא"כ בברייתא דאיירי בנסרים משום גזירת תקרה אפשר דכ"ע מודו דבעינן ד' אמות לפסול כל הסוכה אע"כ שאין לחלק בכך כנ"ל בכוונת מהרש"א ולמאי דפרישית אין כאן ראיה של כלום דודאי התם לענין אי סגי בד' טפחים לפסול כל הסוכה או בעינן ד"א שפיר אמרינן התם דלא משמע לחלק בין פסולי דאורייתא ובין פסולי דרבנן דכל דתקון דרבנן כעין דאורייתא תקון משא"כ בסוגיא דהכא דאיירי מן הצד ומשום דופן עקומה נגעו בה שפיר מצינו לחלק אליבא דר"י מטעמא דפרישית ולדינא צ"ע ודו"ק:

שם תניא כוותיה דרב כו' אמר ר"י מעשה בשעת הסכנה כו' אמרו לו משם ראיה. ויש לדקדק מעיקרא מאי ס"ד דר"י לאתויי ראיה משעת הסכנה דכיון דר"מ אינו פוסל אלא משום גזירת תקרה מדרבנן א"כ פשיטא דיש להתיר בכה"ג בשעת הסכנה כדי לצאת ידי מצות סוכה דאורייתא. ונ"ל דעיקר ראייתו דר"י אהא דמפליג ר"מ בין ד' לפחות מד' בזה השיב לו שפיר לר"מ דא"כ למה הביאו בשעת הסכנה נסרים של ד' היה להם להביא נסרים שאין בהם ד' וע"ז השיב לו ר"מ אפ"ה אין שעת הסכנה ראיה והיינו כפירש"י ותוספת דלעיל דסתם תקרת הבית הן של ד' משא"כ בפחותין מד' אין דרך תקרת הבית בכך ואין עומדין לתקרת הבית אלא לסכך מש"ה לא היו יכולין להביאן בשעת הסכנה דאכתי הרגישו בהן האויבים שהן לסכך ולא לדירת הבית ומש"ה הוצרכו להביא נסרים שהן של ד' דבכך לא הרגישו בהן האויבים שהנסרים של כה"ג עומדין לתקרת הבית ולא לסכך ומכאן יש סיוע קצת לשיטת רש"י והתוספת כדפרישית לעיל דאליבא דרב דמסייע ליה הך ברייתא הוצרך רש"י לפ' כן משא"כ ר"פ דס"ל כשמואל ולא משמע להך ברייתא דרב מש"ה מפרש ליה ר"פ טעמא דד' בטעם אחר דשיעור מקום כנ"ל ודוק ועיין עוד בסמוך בסוגיא דתקרה:

בתוס' בד"ה ומודה ר"מ כו' הא דנקיט ר"מ כו' ועוד משום דעיקר ומודה כו' עכ"ל. עיין בכל זה במהר"ם ובמהרש"א בחידושיהם מיהו למאי דפרישית בסמוך נראה דא"ש טובא הא דנקיט ומודה ר"מ דדוקא לר"מ בעינן בין נסר לנסר כמלא נסר משא"כ לר"י מצינו למימר דהיכא שרוב הסוכה מסוככת בפסל כשר אע"ג שיש נסר ד' באמצע אפ"ה לא מיפסלי ומותר לישן תחתיו כיון דלא שייך גזירת תקרה ובכה"ג דסוכתו מוכחת עליו דיודע שמצות סוכה בסכך כשר ולא בתקרת ביתו. ואף לפמ"ש בסמוך דמסוגיא דלקמן משמע שלא חלקו חכמים בתקנתן וכעין דאורייתא תקנו דסכך פסול באמצע פוסל בד"ט והיינו מדמוקי סיפא דמתני' מן הצד דוקא מ"מ איכא למימר דהיינו דוקא לר"מ דמחמיר ולשמואל גזר ר"מ אפילו בנסרים פחותין מד' אע"ג דסתם תקרת ביתו בד' אפ"ה לא פלוג רבנן ומש"ה מחמיר נמי בסיפא דבעינן בין נסר לנסר כמלא נסר דוקא משא"כ לר' יהודה איכא למימר כי היכי דמיקל בגזירת תקרה לענין פחותין מד' ה"נ מיקל לענין נסר שיש בו ד' לענין זה שאם כל הסוכה מסוככת כהלכתה לא מיפסלה אם נתן עליה נסר רחב ד' אפילו באמצע מטעמא דפרישית ובהכי הוי א"ש טובא הא דקתני סיפא ומודה ר"י שאם נתן עליה נסר ולא נקיט נמי ומודה ר"מ אפילו ר"מ דמחמיר אפ"ה בנתן עליה נסר ד' מן הצד כשירה משא"כ לפי מה שפירשתי א"ש דהך סיפא מפרשינן לה כפשטא דאיירי

אפילו באמצע ומש"ה נקיט שפיר ומודה ר"י דוקא כנ"ל. לולי שתוס' לא פירשו כך וכן נראה משיטת הפוסקים כר"י שסותמים דבריהם אלמא דס"ל כפי' תוספת ועדיין צ"ע:

ועוד נ"ל ליישב בד"א דהא דנקיט ומודה ר"מ טפי מדר"י והיינו לאידך גיסא דלמאי דמוקמינן לקמן דהאי בין נסר לנסר כמלא נסר היינו בסוכה של ח' אמות דע"י נסר ופסל נשארו שני פסלים באמצע דהו"ל שיעור סוכה ז' טפחים וא"כ יתכן לומר דלא שייך הך מלתא אליבא דר"י דהא ר"י ס"ל דסוכה דירת קבע בעינן ומש"ה בעינן סוכה של ד' אמות על ד"א וכדמשמע להדיא מברייתא דירושלמי דר"י מצריך סוכה של ד' על ד' ועיין מה שכתבתי בזה בריש מכילתין וא"כ לפ"ז לא מהני הנך שני פסלים באמצע למיהוי שיעור סוכה כנ"ל נכון ודו"ק:

בד"ה הופכן על צדיהן אליבא דרב כו' וקי"ל בפ' מי שהוציאוהו דר"מ ור"י הלכה כר"י כו' עכ"ל. ואע"ג דמסקינן התם בעירובין דלרב לית ליה הנך כללי מ"מ מייתי התוס' שפיר דבנסרים דשמעתין אין הלכה כרב כיון דאנן קיי"ל דר"מ ור"י הלכה כר"י וא"כ הנך אמוראי דמיירי בהופכן על צדיהן פליגי אדרב ומסתמא אית להו להנך אמוראי דר"מ ור"י הלכה כר"י ומה שיש לי לדקדק עוד על דברי תוספת שכתבו ר"מ ור"י הלכה כר"י ולקושטא דמילתא הלכה כר"מ בגזירותיו אפשר דסברת התוס' כדפרישית לעיל דשאני הכא דר' מאיר ור"י לאו אליבא דנפשייהו פליגי בגזירת תקרה אלא אליבא דב"ה כדמשמע לקמן בסוגיא דתקרה כמו שאבאר:

בא"ד ועוד לקמן בפ' לולב הגזול דקאמר ר"י סוכה אינה נוהגת אלא בד' מינים ופריך מהאי ברייתא דתניא כוותיה דשמואל כו' עד סוף הדיבור. ולכאורה היה נ"ל דהא דמייתי התם האי ברייתא היינו משום דכיון דלר"י סוכה אינה נוהגת אלא בד' מינים א"כ קשיא מהאי ברייתא דקתני דר"י מודה בנסרים שיש בהן ד' דפסול והיינו משום גזירת תקרה ומאי גזירת תקרה שייך הכא כיון שצריך לעשות דוקא מד' מינים ואין דרך תקרת הבית בכך ומשני התם שפיר מאי ארז הדס וכמו שאבאר במקומו שם בס"ד:

דף טו.

במשנה תקרה שאין עליה מעזיבה ופירש"י דסתם תקרה בנסרים שיש בהן ד' כו' ולכאורה אע"ג דלקושטא דמלתא הכי הוא לשיטת רש"י ותוספת דסתם תקרה בנסרים של ד' אפ"ה לא היה צריך רש"י לפ' כן במשנתינו. ועוד דלכאורה אליבא דשמואל א"א לפרש כן דהא איהו דאמר ביש בהן ד' אפילו ר"י מודה דפסול ובשמעתין משמע איפכא ובמתניתין נמי פליגי בגזירת תקרה:

והנראה לענ"ד בזה שהוכרח רש"י לפרש כן משום דלכאורה היה נראה לומר דמשנתינו דוקא בתקרת נסרים שאין בהן ד' כמ"ש הר"ן והריטב"א ז"ל דביש בהן ד' אין סברא כלל לומר דפקפוק מהני דאטו מי עדיף הפקפוק לשם סוכה ממה שהניח נסרים בתחילה לשם סכך גמור ואפ"ה פסל להו ר"י ביש בהן ד' אליבא דשמואל. ועוד דאפילו אם נוטל אחת מבינתיים אין סברא להתיר ולהכשיר כל הסוכה דהא סכך פסול פוסל באמצע בד' ואפילו למ"ד דפוסל באמצע בד"א וכן לאחר אוקימתא דפירש"י בסמוך ששני הפסלים באמצע אפ"ה אסור לישן תחת אותן הנסרים שיש בהן ד' וכמו שאבאר בסמוך. ולכך הוכרחו הר"ן והריטב"א לפרש מתני' בתקרת הנסרים שאין בהן ד'. מיהו לרש"י ז"ל לא ניחא לפרש כן דא"כ לא הוי מקשה הש"ס בסמוך מידי הא איפליגו בה חדא זימנא דתרתי ל"ל ומאי קושיא ות"ל דהנך תרי פלוגתא דמתני דרישא וסיפא כל חד מלתא באפי נפשיה היא ולא שייכי בחברתה דרישא ביש בהן ד' אירי משא"כ בסיפא דאירי באין בהן ד' אפ"ה פוסל ר"י אפילו אליבא דרב כיון שהן תקרת הבית ממש והיינו דפליגי ר"מ ור"י אי מהני פקפוק או לא. וא"כ לפ"ז ודאי הוצרכו תרי בבי לאשמעי' דבתרתי פליגי ר"מ ור"י לכך פירש"י כאן דסתם תקרות הן של ד' וא"כ תו לא שייך למימר הכי דהך מתני' דהכא לא מיירי אלא דוקא בשאין בהן ד' אלא אפילו ביש בהן ד' מתוקמי פלוגתייהו הכי והיינו משום דתליא בגזירת תקרה וא"כ מקשה הש"ס שפיר איפלוגי בתרתי ל"ל פי' דרישא דמתני' לא איצטריך כלל דממתני' דהכא שמעינן לה שפיר דפליגי נמי בגזירת תקרה. ולפ"ז ע"כ דהא דמהני נוטל א' מבינתיים אפילו ביש בהן ד' היינו כמו שמפרש רש"י בסמוך וכמו שאבאר וכ"ש דא"ש למאי דמסקינן לקמן אליבא דשמואל דפליגי בביטולי תקרה משום דכל היכא שמעשיו מוכיחין שמבטל דירת ביתו ותקנו להכשיר הסוכה תו לא שייך גזירת תקרה כלל ואע"ג דלרב תקרת ביתו גרוע ממה שמסכך תחילה בנסרים אפ"ה לא הוי כסברות הפוכות דודאי כל היכא שלא עשה המעשה מוכיח פשיטא דגרע תקרת ביתו משאר נסרים משא"כ כשטהצה מעשה מוכיח אדרבה תקרת ביתו עדיף טפי כמ"ש רש"י לקמן בסוף הסוגיא וכמ"ש לעיל במשנה דמסככין בנסרים ע"ש במ"ש בשיטת רש"י ותו' וממילא נתיישבה כל הסוגיא לפי פירושם לנכון ודו"ק ועיין בסמוך:

בפירש"י בד"ה מפקפק כו' ואח"כ נוטל אחת מבינתיים כו' ולקמן מפרש ל"ל תרתי עכ"ל. ולכאורה לשון רש"י ז"ל בזה תמוה מאד דהא לא אשכחן הך מלתא בגמ' כלל דבעינן לב"ש תרתי אלא בנוטל לחוד סגי אם לא שנאמר דרש"י ז"ל סובר דלמסקנא דשמעתין דר"מ ור"י פליגי בביטולי תקרה דמר סבר בטלי בפקפוק והיינו משום דמעשיו מוכיחין ומר סבר לא בטלי וא"כ אין כאן תימא כלל בהא דבעי ב"ש תרתי דב"ש סובר

דתקרת ביתו ממש לא בטלי במעשה זוטא אלא במעשה רבה דוקא כשמפקפק ונוטל. ולפ"ז שפיר מפרשינן מילתא דב"ש כפשטיה דבעינן תרתי כנ"ל ועיין עוד בסמוך:

בד"ה רבי מאיר אומר כו' ולשמואל דאמר לקמן כו' וע"י פסל שבינתיים מתכשרא כו' א"נ ס"ל כרב כו' עכ"ל. כבר כתבתי שהריטב"א ז"ל הקשה על זה דנהי דברייתא דלעיל מפרשינן לה דמתכשר ע"י שני פסלים שבינתיים אפ"ה מתני' דהכא א"א לאוקמי בהכי דהא קתני בהדיא או נוטל א' מבינתיים משמע מבין שני הנסרים שבכל הסוכה אינו נוטל אלא אחת ועוד דבין לשמואל דמוקמינן אליביה מן הצד ובין לרב דאמר אפילו באמצע אינו פוסל אלא בד"א אפ"ה לעולם אסור לישן תחת אותו נסר שיש בו ד' דסכך פסול הוא אפילו מן הצד כיון דלא מכשרינן אלא ע"י דופן עקומה אסור לישן תחתיו כדקתני לעיל במתני' וכדאיתא לקמן דף י"ז וי"ח להדיא ע"ש בפירש"י. אמנם לענ"ד נראה שלא הוצרך רש"י לכך אלא למאי דס"ד בגמרא דבסמוך דבתקרת ביתו לא שייך ביטול משא"כ למסקנא דפליגי בביטולי תקרה דלר"י מתבטלת אפילו ע"י פקפוק והיינו משום דמעשיו מוכיחין דבקי בדיני דתעשה ולמ"ה וא"כ מה"ט גופא בנוטל אחת מבינתיים סגי להכשיר כל הסוכה דע"י אותו מעשה מוכיח שמבטל תקרת ביתו אזיל עוד גזירת תקרה לגמרי ומש"ה מותר לישן אפי' תחת הנסרים שאין כאן סכך פסול כלל. נמצא דלפ"ז דשייך הך פלוגתא אליבא דב"ה ממילא א"ש מה שכתבתי בסמוך דלב"ש בעינן תרתי צריך פקפוק כדי לאפוקי מן תולמ"ה וצריך ליטול א' מבינתיים לבטל גזירת תקרה כנ"ל נכון ודו"ק:

בגמ' בשלמא ב"ה טעמייהו משום תולמ"ה כו' אי נוטל אחת מבינתיים עביד ליה מעשה. נראה דהא דפשיטא לה לתלמודא דבנוטל א' מבינתיים סגי אפילו אליבא דב"ש הינו למאי דלא אסיק אדעתיה השתא דביטולי תקרה. וא"כ לפ"ז ע"כ מפרשינן האי דנוטל א' מבינתיים דמיתכשרי ע"י הפסלים שבאמצע והיינו דוקא תחת הפסלים ולא תחת הנסרים כפירש"י לקמן דף י"ח וא"כ מלתא דפשיטא היא דתו לא שייך תולמ"ה דהא תחת הפסלי עשה מעשה גמור כדין סוכה גמורה משא"כ בתר דמסיק הש"ס דבביטולי תקרה פליגי. וא"כ לפ"ז יש להכשיר כל הסוכה כדפרישית בסמוך א"כ אין כאן פשיטות דבנוטל אחת מבינתיים יהא חשיב מעשה לב"ש להכשיר כל הסוכה. ועפ"ז נתיישב היטב לשון הרי"ף ז"ל אף לפי מה שפוסק לעיל כשמואל אליבא דר"י ולשמואל מוקמינן בסמון דהכא פליגי בביטולי תקרה אפ"ה כתב שפיר דטעמייהו דב"ה משום תולמ"ה משום דדא ודא א' היא לענין הכשר כל הסוכה אפילו תחת הנסרים והיינו כדפרישית דכיון דעבד ביה מעשה מוכיח לבטל דירת ביתו אזלי גזירת תקרה לגמרי שהרי הוא

יודע שאסור לישב תחת תקרת ביתו וכיון דאזלי לה גזירת תקרה אין כאן סכך פסול כלל אפי' תחת הנסרים ולא דמי לנסרים דמתני' דלעיל דאסור לישן תחת הנסרים דסכך פסול משום גזירת תקרה דהתם לא שייך מעשה המוכיח כדפרישית במשנה דלעיל דאפי' כשסיכך רוב הסוכה בפסלים ממש אפ"ה אין כאן מעשה מוכיח מטעמא דפרישית:

שם והא איפליגו בה חדא זימנא כו' כבר כתבתי בשיטת רש"י ותוס' דעיקר הקושיא כאן בבא דרישא ל"ל דפלוגתא דגזירת תקרה שמעינן לה נמי ממתני' דהכא אבל הך מתני' דתקרה ודאי בלא"ה איצטריך פלוגתייהו לענין פקפוק אי מהני או לא ואיצטריך נמי דתקרת נסרים שאין בהן ד' דחד טעמא לתרווייהו בתקרת ביתו ממש הוי טעמא משום תולמ"ה כדפרישית וכסברת הריטב"א והר"ן ז"ל ודלא כפירושים שכתבו דדוקא באין בהן ד' אירי משא"כ לשיטת רש"י ותוספת אירי בכל התקרות כדפרישית ודו"ק:

שם אמר ר"ח ב"א אמר ר"י רישא בנסרים משופין עסקינן כו' ולר"י אמר רב דאמר סיככה בחיצין כו'. כבר הקשו כל המפרשים מאי מקשה מדרב אדר"י ות"ל דבלא"ה רב לית ליה הך אוקימתא דר"י דהא רב אמר לעיל בהדיא דפלוגתייהו דר"מ ור"י בנסרים שיש בהן ד' הוי משום גזירת תקרה ולא בנסרים משופין ועיין במהרש"א שישבו בדוחק. אמנם לענ"ד נראה דמעיקרא לק"מ דהא פלוגתייהו דרב ושמואל לעיל בנסרים שיש בהן ד' מצינו למימר דפלוגתא דרב ושמואל היינו במתני' דהכא דאירי בתקרת ביתו דלא שייך בהו גזירת כלים אבל מתני' דרישא שפיר מצינו למימר דרב ושמואל נמי מוקי לה בנסרים משופין וכדמשמע להדיא מלשון הירושלמי דלר"י פליגי ר"מ ור"י בתרתי. נמצא דלפ"ז אפילו למאי דמשמע דפלוגתייהו דרב ושמואל אמתני' דרישא היינו לפי האמת דמשמע מתני' בהכי בגזירת תקרה ובביטולי תקרה דהא בהא תליא ומש"ה ממילא מפרשינן פלוגתייהו דרב ושמואל אפילו מתני דרישא לא ניחא להו לאוקמי דפליגי ר"מ ור"י נמי בגזירת כלים דקי"ל אפושי פלוגתא לא מפשינן מש"ה איצטריך לאקשויי מדרב גופא דלית ליה גזירת כלים ומה שהקשה עוד דרב נמי מצי סבר דפליגי בגזירת כלים ומאי דמכשיר בחיצין היינו דר"מ ור"י הלכה כר"י הא ליתא דקי"ל הלכה כר"מ בגזירותיו כנ"ל וקצת מדברי כתובין בחידושי הריטב"א ז"ל וע"ש אלא שהוספתי נופך משלי ועיין עוד בסמוך:

שם ולרב יהודא אמר רב סיככה בחיצין כו' ולכאורה יש לתמוה דאטו גברא אגברא קא רמית ועוד דטפי הו"ל לאקשויי אאוקימתא דר"י מהנך ברייתות דלעיל דתניא כוותיה דרב ודשמואל ומדהתם וודאי מוכח דלא פליגי ר"מ ור"י כלל בגזירת כלים מדמפלגי בנסרים שיש בהן ד' לאין בהן ד' ונראה לי ליישב דלכאורה אדרבא הנך ברייתות דלעיל

א"ש טפי אליבא דר"י דלא תיקשי הנך תרי ברייתות אהדדי ולאוקימתא דר"י א"ש דהא דקתני ברייתא קמייתא בנסרים שאין בהן ד' ד"ה כשירה היינו בנסרים שאין משופין דלא שייך גזירת כלים אלא גזירת תקרה ובאין בהן ד' לא שייך הך גזירה והא דקתני באידך ברייתא דסיכך בנסרים של ארז שיש בהן ד' ד"ה פסולה היינו במשופין ומש"ה אפשר דאפילו בלא טעמא דגזירת כלים אפ"ה פסולה משום דבנסרים משופין שיש בהן ד' הוי כלי ממש מדרבנן דדמי לדף של נחתומין דטמא מדרבנן וכמו שכתבו תוספות לעיל דף ה' בד"ה ומסגרתו למטה היתה וע"ש בחידושינו ועיין עוד לקמן בתוס' בשלהי פירקין בד"ה תנן התם כל החוצלות אבל נסרים משופין שאין בהן ד' תו לא דמי לדף של נחתומין אפ"ה פליגי ר"מ ור"י אי חיישינן לגזירת כלים או לא כצ"ל:

אלא דלפ"ז קשיא איפכא א"כ אמאי קי"ל כרב בהא דסככה בחיצין ות"ל דר"י פליג עליה וקי"ל רב ור"י הלכה כר"י וכן נראה מלשון הגמרא דמקשה מדר"י אמר רב אדרבי יוחנן והיינו ע"כ דממעשה בכל יום מקשה וא"כ היא גופא תקשה למאי דפרישית דמברייתות דלעיל ליכא סתירה לדר"י. והנראה לענ"ד בזה דר"י גופא דקאמר דברישא פליגי בגזירת כלים לאו מסברא דנפשיה מוקי לה בהכי דמה"ת נאמר דר"מ ור"י פליגי בגזירת תקרה ופליגי נמי בגזירת כלים אלא ע"כ דעיקר מימרא דר"י משום דהוי קשיא ליה איפלוגי בתרתי ל"ל ולא ניחא ליה לאוקמי כדמשנינן הכא ור"מ הוא דקאמר ליה לר"י משום דמשמע ליה שינויא דחיקא או משום דר"י ס"ל כשמואל דלדידיה ליכא לשנויי הכי. נמצא דלפ"ז דלמאי דמסקינן בגמרא דהא דפליגי בתרתי היינו חדא בגזירת תקרה וחדא בבטולי תקרה כסתמא דתלמודא דמוקי ליה הכי א"כ ממילא דאין צורך לאוקימתא דר"י לומר דפליגי בגזירת כלים ובנסרים משופין דוקא כיון דבלא"ה איכא לאוקמי הנך תרתי פלוגתא בחד גוונא כדמוקי לה סתמא דתלמודא כנ"ל נכון ודו"ק:

במשנה המקרה סוכתו בשפודין כו' ופרש"י כמו שאנו עושין שמסדרין כלונסות תחלה בסכך ונותנין פסל עליהן עכ"ל. נראה דכוונת רש"י בזה ליישב הא דקתני המקרה סוכתו משמע דאיירי בענין זה שלא הניח השפודין לשם סכך אלא לשם קירוי בעלמא כדי ליתן הסכך עליהן. אלא דלענ"ד אכתי עיקר לשון רש"י אינו מדוקדק דממה שכתב כמו שאנו עושין וכתב ג"כ ונותנין פסל עליהן משמע דאיירי מתני' אפילו בכה"ג שמסכך הפסל על כל הסוכה עד שמתכסין השפודין לגמרי כמו שאנו עושין. א"כ לפ"ז קשה הא דקתני במתני' אם יש ריוח ביניהן כמותן כשירה דמשמע שאם השפודין מרובין על ריוח שביניהן פסול והא ודאי ליתא לא מיבעיא לשיטת התוס' שכתבו לעיל בסוגיא דעושה סוכתו תחת האילן וכן בד"ה פירס עליה סדין דהיכא שהסכך הכשר לחוד

צלתה מרובה מחמתה תו לא מיפסלי ע"י סכך פסול שעליה או תחתיה וא"כ פשיטא דאין פסול בשפודין כה"ג כיון שהסכך כשר שעליהן צלתה מרובה אלא דאפילו לשיטת רש"י שכתב לעיל בפירס סדין תחתיה מפני הנשר דפסול משום דאהל מפסיק בינו ובין הסוכה מ"מ היינו דוקא כשיש באותו סכך פסול שיעור ד' טפחים כשיעור פסול סוכה באמצע ופוסל כל הסוכה משא"כ היכא דליכא ד' אין טעם לפסול כל הסוכה. ועוד נראה דאפילו לישב תחת השפודין בעצמם נמי מותר דסתם שפודין אין בכל אחד מהם שיעור אהל ולא שייך נמי לומר דמצטרפין כל השפודין לשיעור פסול דלא אמרינן לבוד להחמיר. וא"כ לפ"ז ודאי אין לפסול בשפודין דמתני' אם הסכך כשר שעליהן צלתה מרובה מחמתה כמו שאנו עושין לכך נראה דמ"ש רש"י כמו שאנו עושין ומסיים בה ונותנין פסל עליהן לאו לעיקר דינא דמתני' כתב כן אלא לדוגמא בעלמא ליישב לשון המקרה כדפרישית דכוונתו שלא הניח השפודין לשם סכך מ"מ קושטא דמילתא לא איירי מתניתין בענין זה שמסכך בסכך כשר על השפודין בענין שצל הכשר לחוד מרובה על חמתה אלא כה"ג דאוקמוה בגמרא דאיירי במעדיף או אם היו נתונים שתי נותנן ערב. נמצא דלפ"ז הא גופא קמ"ל במתני' מפני שצריך שיהיה הפסל הכשר מרובה קצת מצל השפודין דבענין זה ודאי סכך הכשר צלתה מרובה מחמתה. אלא דלפ"ז למאי דמשמע לקמן מפרש"י ושיטת התוס' דלגירסת רש"י ממאי דקי"ל כר"פ דפרוץ כעומד מותר תו לא צריך לאוקמא במעדיף ואפילו בנכנס ויוצא לא צריך אלא כמותן דקתני במתני' היינו כפשטה שמניח סכך כשר בין הפסלים ממש בשוה להם. וא"כ לפ"ז אין השפודין מונחין להגין על הסכך שביניהן אלא למלאות הסכך וא"כ אכתי קשה לשון המקרה סוכתו דקתני לפי דקדוקו של רש"י ועיין מ"ש הריטב"א ז"ל בחידושיו בלשון המקרה ועיין עוד בסמוך מה שאבאר בעיקר אוקימתא דמתני' אליבא דהלכתא ודו"ק:

בגמרא לימא תיהוי תיובתא דרב הונא בריה דרב יהושע דאתמר פרוץ כעומד כו' ופרש"י לענין מחיצות שבת אתמר ויש לדקדק דא"כ מאי מקשה ממחיצות דשבת אמתני' דהכא דהא מסקינן התם בעירובין להדיא דטעמא דר"ה בריה דרב יהושע היינו משום דהכי אגמריה רחמנא למשה גדור רובא וא"כ אטו כולהו בחדא מחתא מחתינהו דשפיר מצי למימר דוקא לענין מחיצות שבת אגמריה רחמנא למשה הכי משא"כ הכא לענין סכך שאין הדבר תלוי אלא לענין הצל בלבד לעולם דבמחצה על מחצה נמי סגי ותדע שכן הוא שצריך לחלק בין שבת לסוכה דהא לקמן בפרק הישן (דף כ"ב ע"ב) רמי הש"ס מתני' אהדדי דבריש מכילתין תנינן שחמתה מרובה מצלתה פסולה משמע דכי הדדי כשירה ובפרק הישן שם תנינן צלתה מרובה מחמתה כשרה הא כי הדדי פסולה ומשני

הש"ס כאן מלמעלה כאן מלמטה וא"כ משמע להדיא דפרוץ כעומד אסור לענין סוכה כמו שפירש רש"י שם דכיון דלמעלה כי הדדי נינהו ובגוונא דמתניתין דקתני אם יש ריוח ביניהם כמותן מסתמא למטה החמה מרובה וא"כ אין זה ענין למחיצות שבת כלל. מיהו לפרש"י בפרק הישן דלקמן א"ש דדוקא התם שאין שם סכך פסול כלל אלא סכך כשר לבד אלא מטעם חמתה מרובה אתינן עלה ומש"ה היכא דכי הדדי נינהו פסולה כיון שע"י האויר הוה למטה חמתה מרובה משא"כ הכא במשנתינו שאין שם אויר כלל שהרי מילא הריוח בין השפודין בסכך כשר תו לא שייך ה"ט דלקמן. אלא דאכתי קשה לפי' ר"ת דהתם דהא דמשנינן כאן מלמעלה כאן מלמטה דכשמודד מלמעלה והן בשוה האויר כמו הסכך כשר כמתניתין דפרק הישן דאיירי בהכי וא"כ ר"ה בריה דר"י דאית ליה פרוץ כעומד אסור היאך מתרץ מתניתין דריש מכילתין דלא תיקשה אמתני' דפרק הישן אלא על כרחך צריך לחלק בין מחיצות שבת לסוכה ואם כן לא מקשי הש"ס הכא מידי. ועוד דבלא"ה משמע דפלוגתא דר"פ ור"ה בריה דר"י לאו ככל הדינים שבתורה פליגי דהא בפרק ב' דחולין לענין שחיטה פליגי רב ורב כהנא אי מחצה על מחצה כרוב או אינו כרוב ומסקינן התם בגמרא דפלוגתא דרב ורב כהנא לענין פסח אתמר אבל שחיטה לכ"ע הוה כרוב א"כ תיקשי הלכתא אהלכתא דהא לענין פרוץ כעומד מסקינן בפ"ק דעירובין דהוה כרוב אע"כ דלא בכל גווני אייר פלוגתא דר"ה ור"פ:

אחר זה ראיתי שהתוס' שם בפ"ב דחולין הרגישו בזה דקשיא הלכתא דהתם אהלכתא דעירובין ותירצו שם דיש לחלק בין איסור וטומאה למחיצות שבת ע"ש. וא"כ לפ"ז לא הוה מקשי הש"ס הכא מידי דכיון דסוף הך פלוגתא דר"פ ור"ה לאו כלל גמור הוא אלא היכא דאיתמר אתמר א"כ נראה דמילתא דפשיטא היא ויש לחלק בין מחיצות שבת דהתם דפליגי בה ר"פ ור"ה היינו דאיסור סקילה הוא ומש"ה סובר ר"ה דפרוץ כעומד אסור ואף על גב דעיקר פלוגתייהו התם באיסור טלטול בבקעה שהיא כרמלית דליכא אלא איסורא דרבנן אייר מ"מ כיון דמסיק הש"ס התם בטעם פלוגתייהו דמ"ס הכי אגמריה רחמנא למשה גדור רובא ומ"ס לא תשייר רובא משמע להדיא דעיקר פלוגתייהו אייר נמי מדאורייתא וגם לענין רשות היחיד שיש בו פרוץ כעומד. מיהו פליגי נמי בדרבנן כיון דעיקר איסור שבת מדאורייתא איסור סקילה היא וכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון משא"כ בסוכה דאינו אלא איסור עשה לעולם אימא לך דמודה ר"ה דפרוץ כעומד מותר דבכה"ג מסיק הש"ס לקמן לענין מחיצה תלויה דיש לחלק בכה"ג בין איסור שבת לסוכה כיון דאיסור שבת בסקילה מש"ה מחמרי' אפילו באיסור דרבנן טפי מבסוכה אף על גב דהוי דאורייתא. מיהו מלשון רש"י בפרק השוחט משמע קצת

דלפי האמת פלוגתא דמחצה על מחצה איירי בכל הדינים שבתורה ולקמן בסמוך אבאר מה שנראה לענ"ד בזה ודו"ק:

בתוס' בד"ה פרוץ כעומד כו' אף על גב דשמא אינן שווים כו' תיפוק ליה משום דבלא"ה הוא אסור מספק משום דשמא שייר רובא עכ"ל. וכוונתם מבואר דודאי למ"ד פרוץ כעומד מותר והיינו כדמסיק דאגמריה רחמנא למשה לא תשייר רובא א"ש דכיון דא"א לצמצם א"כ כי אגמרי' רחמנא דלא לישייר רובא הינו דלעולם אינו איסור אלא כשיודע בודאי ודומה לו ששייר רובא אבל מספק מותר משא"כ למ"ד פרוץ כעומד אסור ומסיק דהכי אגמרי' רחמנא למשה גדור רובא בהא קשיא להו שפיר ותיפוק ליה דאפילו הוה אגמריה רחמנא למשה גדור מחצה נמי הוה אסור כיון דא"א לצמצם דשמא שייר רובא כן נ"ל בכוונת התוס' ואפשר שלזה כיון ג"כ המהרש"א אלא שקיצר במילין:

מיהו לולי שיטת רש"י ותוספות היה נ"ל לפ' הסוגיא בענין אחר שמתוך כך יתישבו כמעט כל קושיות התוס' שהקשו בזו הסוגיא ומכללן יבואר דמה שכתוב בתחילת הדיבור דמכאן יש להוכיח דהלכה כר"י דאפשר לצמצם ג"כ אינו מוכרח והיינו למאי דפרישית בסמוך שאין סברא לומר דהא דפליגי ר"פ ור"ה מ"ס הכי אגמרי' למשה גדור רובא ומ"ס לא תשייר רובא אין זו מחלוקת במציאות ומ"ס הכי הוה מעשה ומ"ס הכי הוה מעשה דא"כ אין זו אלא דברי נביאות מלבד מה דפרישית דא"כ לא הוה מקשה הש"ס מידי ממחיצות דשבת אסכך דסוכה כיון דיש לחלק ביניהם מסברא ומגמרא ואפילו אם ת"ל דדמיא לגמרי להדדי כמ"ש הר"ן ז"ל ואפ"ה הא קי"ל דאין למידין ק"ו מהלכה וכ"ש בבנין אב כדפרישית בכמה דוכתי וכ"ש הכא דאיכא למיפרך טובא כדמשמע לקמן בסוגיא דמחיצה תלויה ומכל זה היה נ"ל דפלוגתא דרב הונא בריה דר"י ור"פ היינו במאי שנחלקו הפוסקים בהא דקי"ל כל ספיקא דאורייתא לחומרא אי הוה מדאורייתא או מדרבנן דלרש"י ותוס' וסייעתם הוה דאורייתא ולהרמב"ם וסייעתו הוה דרבנן. א"כ לפ"ז מצינו למימר דר"פ ור"ה נמי בהא פליגי דר"פ דסבר פרוץ כעומד מותר היינו משום דס"ל דספק דאורייתא מן התורה לקולא ואע"ג דאסור מדרבנן לכ"ע אפ"ה כיון דטריחי מלתא טובא לא מיבעיא למ"ד א"א אלא לצמצם אלא אפילו למ"ד אפשר לצמצם מ"מ הדעת נותנת דהוה טירחא טובא ומש"ה לא החמירו רבנן שיצטרך למדוד. וא"כ מה"ט גופא מותר לר"פ אפילו אי ס"ל א"א לצמצם. אבל ר"ה בריה דר"י סבר דספק דאורייתא להחמיר היינו מן התורה ממש. וא"כ לפ"ז בעיקר דין שבת לענין רשות היחיד ממש שהוא מדאורייתא ס"ל לחומרא ומש"ה אוסר נמי אפילו בעיקר דכרמלית משום דקי"ל כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון אע"ג דקי"ל ספיקא דרבנן לקולא אפ"ה

אשכחן כמה דוכתי שהחמירו וכ"ש הכא דעיקר שבת איסור סקילה הוא וכ"ש הכא דאפשר בדיקה ע"י מדידה למ"ד אפשר לצמצם וכ"ש למ"ד א"א לצמצם דיש להחמיר דשמא שייר רובא ולפ"ז ממילא דנתיישב ג"כ הך סוגיא דערובין דף ה' דאיצטריך רב אשי לומר ספק דבריהם להקל דאי הוה ספיקא דאורייתא הוה אסור לר"ה ברי' דר"י דלא שני בין חד ספיקא לקולא לתרי ספיקי:

ועוד נ"ל דהא כי היכי דלא תיקשי הלכתא דערובין דפרוץ כעומד דמותר אהלכתא דריש פרק ב' דחולין דקי"ל דלכ"ע מחצה על מחצה כרוב ע"כ היינו כדפרישית דהא דקי"ל פרוץ כעומד מותר היינו למאי דס"ל לר"פ דספק דאורייתא להחמיר אינו אלא מדרבנן ומש"ה קי"ל כוותיה בכרמלית דוקא דאינו אלא מדרבנן. וכן נ"ל מדקדוק לשון הרמב"ם ז"ל בהלכות שבת:

והדבר ידוע דעיקר מחלוקת הפוסקים בענין ספיקא דאורייתא אי הוה מדאורייתא או מדרבנן היינו דוקא בדליכא חזקה דאיסור אבל היכא דאיכא חזקה כ"ע מודו וא"כ לענין שחיטה דקי"ל בהמה בחייה בחזקת איסו' עומדת עד שיוודע לך במה נשחטה. א"כ ממילא דבמחצה על מחצה שחיטה פסולה שהרי לא נודע במה נשחטה. וא"כ לפ"ז שפיר מצינו למימר בסוגיא דשמעתין דהא דמקשה מעיקרא לימא תהוי תיובתא אדר"ה בריה דרב יהושע אע"ג דלמאי דפרישית אפשר דר"פ נמי מודה דפרוץ כעומד אסור דדוקא באיסור כרמלית דרבנן מיקל (וכן נ"ל לדקדק מלשון הרמב"ם ז"ל דלא שייך הך מלתא דפרוץ כעומד לענין רה"י ממש ולא הביאו אלא לענין כרמלית) משא"כ הכא בסוכה דאיסור דאורייתא הוא יש להחמיר מיהת מדרבנן. אלא כיון דלר"פ לא פסיקא להמקשה הך סברא כ"כ מש"ה ניחא ליה להקשות על ר"ה בריה דרב יהושע מכח כ"ש מדרבנן לדאורייתא. ועוד דבסוכה תליא בצל משמע דבעי שיהיה צלתה מרובה משא"כ למסקנא דמוקמינן מתני' בנכנס ויוצא או במעדיף כו' ממילא מצ"ל לר"פ נמי מפרשינן הכי וכדמשמע בסוגיא דערובין דלא קי"ל כוותיה אלא באיסור כרמלית דרבנן לא באיסור דאורייתא כדמשמע שם מלשון הסוגיא דקאמר תיובתא והלכתא ע"ש והיינו משום דהך ברייתא דדפנות הללו שריבה בהן פתחים דמותבינן מינה תיובתא משמע דלענין רה"י גמור אייר ודו"ק היטב:

בד"ה הא אפשר לצמצם כו' מיהו קשה להאי פירושא דאין דומה שיתבטל סכך כשר בפסול כו' כמו שפירש בקונטרס כשחבטן דלעיל כו' עכ"ל. לכאורה לא ידענא מאי קשיא להו שהרי לעיל בהעושה סוכתו תחת אילן כתבו התוס' להדיא כל שסכך הכשר לחוד צילתה מרובה תו לא מיפסיל מחמת צירוף סכך פסול והא דמוקי לעיל כשחבטן

היינו כשסכך הכשר אין צילתה מרובה אלא ע"י צירוף העליון וכן הבינו תוס' לעיל בשיטת רש"י. א"כ לפ"ז אין מקום לקושייתם כאן דהא בהאי דהכא כיון דמוקמינן לה בנכנס ויוצא או במעדיף א"כ לפ"ז יש בסכך הכשר לחוד צלתה מרובה א"כ אין אנו צריכין לבטל סכך פסול בכה"ג. ונראה דהתוס' דהכא ס"ל כשיטת ראבי"ה וראב"ן שכתבו לעיל היכא שסכך הפסול כנגד סכך הכשר הפסול מבטל הכשר אם לא כשחבטן וכדמוקי. א"כ לפ"ז הוי מקשה הכא שפיר והיינו נמי כדפרישית לעיל דרש"י נמי ס"ל כאותן הפוסקים אלא שכבר כתבתי לעיל דלאותן הפוסקים נמי היינו דוקא כשהפסול העליון ע"ג סכך הכשר דא"כ עיקר הצל בא מן הפסול שהעליון גורם הצל משא"כ הכא דלהיפך הוא שהסכך העליון הוא כשר שהרי מונחין על השפודין וא"כ הרי זו דומה להא דתנינן לעיל פירס סדין תחתיה מפני הנשר שכתב רש"י להדיא דלא מיפסיל אלא משום שאהל מפסיק ביניהם. א"כ לפ"ז לא שייך הכא האי טעמא כדפרישית במשנתינו א"כ לא שייך הכא ביטול אלא כיון שהכשר צלתה מרובה מש"ה כשירה וכ"ש דלא קשה מידי לפר"ת דלעיל בד"ה פירס עליה סדין ולענ"ד צ"ע ליישב דברי תוס' כאן ודו"ק:

בא"ד וניחא לפי גרסתו דלא קיימא השתא רבי אמי ורבא כו' אבל לגירסת הקונטרס כו' והיינו דלא כהלכתא. לכאורה בלא"ה הוה מצו התוס' לאקשויי שאין סברא לומר דר' אמי ורבא באין לתרץ מילתא דר"ה בריה דרב יהושע דתלמידו דרבא הוה כ"ש ר' אמי שהיה מאמוראי קדמאי. מיהו למאי דפרישית אתי שפיר אפילו לגירסת הקונטרס כיון דלקושטא דמילתא מצי למימר דבסוכה דהוה מדאורייתא ויש לה גם כן חזקת שאינו מסוככת קודם שנתן עליה כל הסכך ומש"ה יש לאסור בפרוץ כעומד לכ"ע ובעי' דוקא מעדיף לרבי אמי ולרבא אם היו נתונין שתי נותנן ערב כנ"ל נכון לעולא שכבר כתבתי דמפירוש רש"י בפ"ב דחולין משמע דהך מילתא דמחצה על מחצה בכל גווני איתמר אבל באמת שפירושו תמוה בזה דהא ודאי שאני שחיטה דקיי"ל בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ובלא"ה א"ש הא דמקשה התם לענין פסח מ"ט דרב משום דכיון דמחצה על מחצה דטמאים הוה כרוב י"ל דאידחו כולם לפסח שני כדמשמע לישנא דמתניתין דפסחים דף ע"ט דאין סברא לומר שהללו יעשו לעצמן והללו יעשו לעצמן אי לאו דיליף לה מקרא דאיש איש כנ"ל ואין להאריך כאן יותר ודו"ק:

בד"ה בארוכה ושתי כרעים כו' סוגיא דשמעתין כר' נחמיה כו' עד סוף הדיבור. נראה שדבריהם בזה על עיקר מימרא דר"ח אמתני' דמטה מטמאת חבילה גופא משא"כ לענין מתניתין דסוכה שפיר מ"ל דאיירי אפילו לרבנן דאף על גב דהשתא לא מטמאו מכל

מקום כיון דראוי לטמא אם תקנה למיסב עלה אין לסכך בה מה שאין כן בבלאי כלים דלא חזי למידי כנ"ל וק"ל:

דף טז.

במשנה המשלשל דפנות מלמעלה למטה אם גבוה מן הארץ ג' טפחים פסולה ופירש"י דהיינו כדי שיזדקר הגדי בבת אחת דאמרן פסולה עכ"ל. וכוונתו מבואר דהיינו מאי דפשיטא לן בעלמא דבקיעת גדיים מבטלין מתורת לבוד ואמרינן נמי בפרק הזורק היכא דאיכא בקיעת גדיים לא אמרינן גוד אחית. אלא דלפ"ז קשיא לי דלמאי דמשמע בשמעתין דלרבנן דקיי"ל כוותייהו לשיטת רוב הפוסקים מחיצה תלויה לא מהני לא בשבת ולא בסוכה. א"כ לפ"ז בטלה לה תורת גוד אחית לגמרי דאי בפחות מג' דלא שייכא בקיעת גדיים אין אנו צריכין לגוד אחית ולעיל בריש פירקין ובכולה תלמודא משמע בפשיטות דגוד אחית הוי הלכה למשה מסיני. תו קשיא לי מ"ש מאכסדרה בבקעה דמשמע לקמן דלכ"ע אמרינן פי תקרה יורד וסותם במחיצה אחת או בכולן כמו שאבאר לקמן ואמאי לא חיישינן לבקיעת גדיים ונראה לפענ"ד ליישב חדא מגו חדא דעיקר גוד אחית דהוי הלכה למשה מסיני היינו לענין פי תקרה דיורד וסותם וכן משמע להדיא לעיל ד' ז' ע"ב בתוספת ד"ה לגוד ע"ש. וא"כ לפ"ז לא חיישינן לבקיעת גדיים לכ"ע כיון דהלכה למשה מסיני הוא וטעמא נמי איכא דכיון שאין שם מחיצות כלל אלא שאנו אומרים דע"י פי תקרה לבד הוי ליה כאילו כולה סתום עד למטה מש"ה לא שייך לומר דבקיעת גדיים מבטלי להך מחיצה משא"כ במחיצה תלויה בשמעתין דלא שייך פי תקרה אלא שאנו רוצים להתיר ע"י אותה מחיצה תלויה עצמה מש"ה שפיר ס"ל לרבנן דבקיעת גדיים מבטלי להן מחיצה והוי כמאן דליתא ואע"ג דבפ' הזורק (שבת ד' ק"א) משמע דמחיצה תלויה דהכא היינו נמי מטעם גוד אחית נראה דהיינו דוקא אליבא דר' יוסי בר' יהודא דהתם דלא חייש לבקיעת גדיים משא"כ לרבנן הא מסקינן התם דמהאי טעמא גופא סברי דאין מחיצות תלויה מתרת אלא במים משום דבקיעת גדיים מבטלין המחיצה ולדידהו לא מתוקמי הלכה למשה מסיני דגוד אחית אלא לפי תקרה לחוד וכדפרישית כנ"ל נכון אבל אי אפשר דלרבנן אתיא הילכתא דגוד אחית למחיצה תלוי' במים דהא ודאי ליתא דלכאורה במים לא שייך איסור דאורייתא בין לענין שבת ובין לענין סוכה. (אלא דבירושלמי דשמעתין מבואר להדיא דמחיצה תלויה ופי תקרה הם ענין א' ממש ע"ש וצ"ע:

שם מלמטה למעלה אם גבוה יו"ד טפחים כשרה. נראה מבואר דטעמא דמלתא להכשיר בכה"ג אע"ג שהדפנות רחוקים מן הסכך יותר מג' טפחים אפ"ה כשרה משום דאמרינן גוד אסיק מחיצתא דהוי נמי הלכה למשה מסיני וכבר כתבתי לעיל דף ד' ע"ב גבי נעץ ד' קונדיסין דמכאן סתירה על מה שכתב הר"ן ז"ל שם דלשיטת הרי"ף וסייעתו אע"ג דגבי שבת אמרי' גוד אסיק אפ"ה לגבי סוכה לא אמרינן הכי ולמאי דפרישית ודאי שייך נמי גבי סוכה גוד אסיק כגונא דמתני' דהכא אם לא שנאמר דהר"ן ז"ל סובר דהאי דהכא לאו מטעמא דגוד אסיק הוא אלא משום דאמרי' חבוט רמי דה"ל כאילו הסכך מונח על הדפנות ממש כדמשמע לקמן בפ' הישן ושם יבואר:

בתוספות בד"ה בין מלמטה כו' ולא יתכן דא"כ היינו כותל שביניהם כו' עכ"ל. ולענ"ד משום הא לא איריא דאיכא למימר דלרבנן לא מהני כותל שביניהם משום דלאו להכי עבידא מש"ה מצרכו שיעשה מחיצה תלויה לשם כך כדמפלגינן בכה"ג לקמן לענין פי תקרה ובדוכתי טובא ואפשר דלא משמע להו להתוספת לחלק בהך סברא לענין מחיצה תלויה דאם כן מה"ט הוי מצי הש"ס למימר בסמוך דלא ר"י ס"ל כר"י דהא בעובדא דר"י לשם כך נעשה וק"ל:

דף טז:

בגמ' ולא היא לא רבי יהודה כו' אבל שבת דאיסור סקילה לא ופירש"י דכיון דאיסור סקילה הוא במלאכה דאורייתא מחמירין אפילו במידי דרבנן דאית בה עכ"ל. ולכאורה יש לדקדק דלענין מחיצה תלויה בשמעתין לא אשכחן צד איסור סקילה דאורייתא אפילו למ"ד דמחיצה תלויה לא מיקרי מחיצה לענין שיהא רה"י גמורה אפ"ה הזורק מר"ה לתוכו פטור דנהי דרה"י לא הוי דבקיעת גדיים מבטלין המחיצה מכל מקום ר"ה נמי לא הוי בשביל כך אלא כרמלית בעלמא הוא דליכא אלא איסור דרבנן ואפשר דאכתי משכחת לה שפיר דהוי ר"ה כגון שהמחיצה תלויה גבוה' מאד מן הארץ כגון בגשרים המפולשין דס"פ כל גגות בענין שדרך הרבים עוברת באותו פילוש וא"כ למאן דלית ליה גוד אחית היכא דאיכא בקיעת גדיים דמבטל המחיצה הדר הו"ל רה"ר גמורה. ועפ"ז יש ליישב קצת מה שהקשיתי לעיל בדף הקודם דלענין פרוץ כעומד לא משמע ליה להש"ס לחלק בין שבת דאיסור סקילה לסוכה כדמפלגינן הכא ולמאי דפרישית א"ש דלא שייך לומר כן אלא בכה"ג דהכא דאפשר דבאותו ענין עצמו יוכל לבא לידי איסור סקילה משא"כ לעיל נראה דלא שייך איסור סקילה בכה"ג אפי' פרוץ מרובה על העומד מה"ט גופא נהי דרה"י לא הוי רה"ר נמי לא הוי אלא כרמלית כנ"ל ועדיין צ"ע ודוק היטב:

שם וא"ת מעשה שנעשה בציפורי כו' לא ע"פ ר' יוסי אלא ע"פ ר' ישמעאל בר"י. ולכאורה יש לתמוה מאי דוחקיה למימר הכי לעשות מחלוקת חדשה בין רבי יוסי ובין רבי יהודא ורבי ישמעאל בר"י ולמה לא נאמר בפשיטות דמעשה בציפורי ע"פ רבי יוסי נעשה וס"ל לגמרי כר"י. ויש ליישב דלענין דינא איתמר והיינו לשיטת הסוברים דקיי"ל הלכה כר"י דנימוקו עמו אפי' לגבי סתם משנה כמו שהביא הרא"ש ז"ל בשמעתין לפ"ז א"ש דלא ניחא ליה לסתמא דתלמודא לפסוק הלכה במחיצה תלויה דמותרת בהאי דעירובין:

מיהו לשיטת החולקים קשה ונראה לי ליישב משום דפשיטא ליה לתלמודא דר' יוסי מחמיר בשבת אפי' באיסור דרבנן יותר מבסוכה דאורייתא דהא בסוכה דאורייתא משמע דלכ"ע במחיצה שלישית או רביעית סגי אפילו בטפח ואילו גבי לחי למבוי שאינה אלא מדרבנן אפ"ה אשכחן לר' יוסי בספ"ק דעירובין דבעינן לחי של ג"ט ולא סגי ליה בטפח כנ"ל:

בתוספות ד"ה פרסו ס"ד כו' דמחיצה בלא גג לאו אהל הוא כו' כן פי' בקונטרס כו' עד סוף הדיבור. ולכאורה יש לתמוה במאי נחלקו אבות העולם בזה אי שייך איסור אהל במחיצה לבד או לא ותיפוק ליה דאפילו אי לא שייך איסור אהל אפ"ה שייך ביה איסור בנין דהא אהל גופא לא אשכחן לה דהוה מלאכה בפ"ע דהא לא חשיב לה בל"ט מלאכות וע"כ דתולדה דבונה הוא וא"כ איסור בנין לעולם חמור מאיסור אהל לכך נראה דעיקר כוונת רש"י במ"ש בכמה דוכתי דמחיצה בלא גג לאו אהל הוא היינו משום דעיקר החילוק שבין בנין לאהל היינו דלשון בנין שייך בבנין קבוע שמתקיים לימים רבים משא"כ אהל לגבי בנין הוי בנין עראי אלא דאפ"ה חייב משום תולדה דבונה כיון שדרך אהל בכך ועוד יש חילוק אחר ביניהם דלשון אהל היינו מלמעלה שמאהיל על האדם ועיקר עשייתו לכך משא"כ בנין שעיקר בנין היינו במחיצות. וא"כ לפ"ז מצינו למימר דיפה כתב רש"י כאן ובכמה דוכתי דאין איסור במחיצות עראי במחיצות בלא אהל כגון פרישת סדינא דהכא וכה"ג בהך דפרק כל גגות דא"ל שמואל נגידו לי גלימא דכל הנך מחיצות של סדינים אין דרך בנין בכך ועוד דלא נעשו כלל לשם קיום אלא לפי שעה דרך עראי בעלמא וכיון דאיכא תרתי לגריעותא מש"ה מותר משא"כ באהל שעיקר עשייתו וחיובו אינו אלא דרך עראי לגבי בנין ומש"ה אסור בכל ענין אפילו לא עביד אלא לצניעותא בעלמא דאכתי אסור מדרבנן כמו כל בנין מן הצד או כלאחר יד דאסורים מדרבנן כיון דליכא אלא חדא לגריעותא. נמצא דלפ"ז הך סוגיא דפקק החלון הוי מצי רש"י לפרש אפילו בחלון שבמחיצה כיון דפקק זה של החלון הוי דרך בנין ממש כדמשמע שם כל הסוגיא וכן משמע להדיא שם בפרש"י בהך דהכל מודים גופא

ע"ש אלא משום דרבה בב"ח דאמר משמיה דר"י הכל מודים שאין עושין אהל עראי קאי אפלוגתא דר"א ורבנן בהך דפקק החלון גופא ונקיט לה ר"י בלשון אהל א"כ ע"כ בפקק החלון נמי איירי מלמעלה דשייך ביה לשון אהל ור"י גופא נמי נקיט לה באהל דוקא דהוי מלתא דפסיקא דאפילו לצניעותא בעלמא אסור כן נ"ל בכוונת רש"י אף לפי הגהות מהרש"ל בסוף פ' כל הכלים בהך דפקק החלון שהגיה בלשון רש"י דהוי למעלה בגג ולא מן הצד ונראה דעיקר הגהתו יצא לו ממה דמשמע להו להתוספות בשיטת רש"י. מיהו למאי דפרישית אין צורך להגיה כלל בלשון רש"י אלא דברי רש"י מתפרשים כפשטן דאיסור פקק החלון היינו משום בנין ממש כיון דדבר קבוע הוא וכדפרישית כן נ"ל ודוק היטב. ובפרק כל הכלים הארכתי יותר וע"ש בספר מגיני שלמה למורי זקיני ז"ל:

בא"ד ובפרק כיצד משתתפין גרס בקונטרס כמו שכתוב בספרים כו' עכ"ל. כך היה כתוב בגירסתם לפי רש"י אבל הר"ן ז"ל העיד שראה דרש"י בפרק כיצד משתתפין ג"כ מחק מן הספרים האי דהכל מודים וגרס נמי כי הכא. ומה שהקשו התוספת עוד מהך דפרק מי שהוציאוהו ממילא נתיישב לפי מ"ש בסמוך דרש"י גופא מודה דבמחיצה בלא אהל בדרך עראי נהי דלא שייך ביה איסור אהל שייך ביה איסור בנין במה שדרכו בכך וא"כ לענין דופן סוכה דבלא"ה לא הוי אלא בנין עראי להכשיר הסוכה מש"ה אסרי' לה התם משום בנין עראי כן נ"ל:

בגמרא מה"ד חד לבוד אמרי' תרי לבוד לא אמרי'. הקשו בתוספת דהא נמי פשיטא דמכשרינן לעיל קנה קנה פחות מג' ותירצו בדוחק ולענ"ד נראה דודאי היכא שכל הלבודין בענין א' לא שייך לחלק בין חד לתרי ואפי' טובא כיון שדרך מחיצה בכך לעשות מחיצה של קנים או של חבלים בשיירה משא"כ בהך מחצלת דאבימי שהלבודין הן בשני עניינים א' למטה וא' למעלה והנך אינן בטעם א' דלבוד דלמטה היינו משום דכל פחות מג' כארעא סמיכתא דמי ולבוד של מעלה הוא מענין אחר כגוונא דגוד אסיק או חבוט רמי ומש"ה הוי ס"ד דלא אמרי' לבוד דכי האי גוונא אמרי' נמי בפ"ק דעירובין לענין חבוט ולבוד ע"ש כן נ"ל:

דף יז.

במשנה הרחיק את הסיכוך פסולה כו' ופירש"י מכאן אני אומר ומפרש הא דאמרינן כו' אמרי' דופן עקומה כו' היינו דחשבינן לסכך כו' ואיני מפרש כו' עד סוף הדיבור. ונראה דמה שהוצרך רש"י ז"ל להביא ראיה על פירושו בזה אע"ג דבלאו הכי משמע דפשטא דמילתא הכי הוא דלשון דופן עקומה בכולהו בבי דמתני' היינו בענין זה דחשבי' לסכך

הסמוך לדופן כאילו הוא מן הדופן אלא משום דלעיל בריש מכילתין דף ד' גבי הא דבנה איצטבא בסוכה שגבוה למעלה מעשרים דמקשי' התם מאי קמ"ל דאמרינן דופן עקומה היינו הך דמהתם הוי משמע לפום ריהטא כפירוש שני שכתב רש"י כאן כמ"ש שם המפרשים מש"ה איצטריך רש"י לפרש כאן דע"כ אין לפרש כן דא"כ לענין אויר נמי ליתכשר כן נ"ל וק"ל:

בגמרא אמר רבה כו' ואמינא להו אנא כו' סכך פסול נמי לא לפסול אלא בד' אמות דתנן בית שנפחת כו'. ולכאורה יש לתמוה דלמאי דלא אסיק אדעתיה השתא דטעמא דמתני' הוי משום דופן עקומה אלא משום דסכך פסול אפילו באמצע אינו פוסל אלא בד' אמות א"כ מאי קתני בכולהו בבי דמתני' דבכותל תליא מילתא דהכי משמע נמי בסיפא לישנא דהקיפוה וטפי הו"ל למתני בהדיא דסכך פסול פוסל בד' אמות דהוי משמע בין באמצע בין סמוך לכותל משא"כ השתא לפי לשון המשנה משמע להדיא דבכותל תליא מלתא וע"כ היינו משום דופן עקומה ויש ליישב דלענין סכך פסול באמצע פוסל בד' אמות כל הסוכה ואפילו תחת הסכך הכשר דהא לקושטא דמילתא סכך פסול אינו פוסל באמצע בין בד' טפחים בין בד' אמות למר כדאית ליה אלא דוקא בענין שסכך הפסול מתחיל מדופן האמצעי עד נגד הפתח שכנגדו כמ"ש התוס' בד"ה אויר פוסל כו' דבכה"ג ודאי פסולה כל הסוכה אפילו תחת סכך הכשר שבצדדים דהא ליכא אלא שתי דפנות לכל צד משא"כ היכא שסכך הכשר הוא סמוך לדופן האמצעי או שיש קצת מחיצה רביעית בצד הפתח דבכה"ג ודאי הסכך הכשר נשאר בהכשר כיון שיש לו ג' דפנות מש"ה קתני במתני' אם יש בין הכותל לסכך ובסיפא נמי לישנא דהקיפוה דבכה"ג ודאי פסולה כל הסוכה כיון שהפסול מקיף את הכשר מכל צד כן נ"ל:

אלא דאכתי קשה דלמאי דלא אסיק אדעתיה השתא טעמא דדופן עקומה א"כ כל הני תלת בבי דמתני' ל"ל למתני דהא לא שייך הך צריכותא דלעיל דמחיצות להכי עבידי אלא לענין טעמא דדופן עקומה וצ"ע ליישב ודוק. ועיין מ"ש בזה לעיל בסוגיא דמסככין בנסרים בלשון רש"י ז"ל:

דף יז:

בסורא אמרו כו' בנהרדעא מתני' כו' ורב אמר בין באמצע בין מן הצד בד' אמות. וכתבו הר"ן והריטב"א ז"ל בחידושיהם בשם הרמב"ן ז"ל דלהך לישנא אליבא דרב לא הוי דופן עקומה הל"מ דהא לא משכחת לה אלא לענין סוכה לחוד וכיון דלהאי לישנא אפי' באמצע פוסל בד' אמות וא"כ בסוכה נמי לא משכחת לה דופן עקומה ומכאן הכריע

הרמב"ן ז"ל כשיטת הרי"ף דהלכה כשמואל ע"ש ולענ"ד משום הא לא איריא דהא אכתי משכחת לה שפיר הלכתא בדופן עקומה בסוכה גדולה ד' ויש בה סכך פסול מן הכותל והלאה וי"ו או זיי"ן אמות ולפ"ז אי לאו טעמא דדופן עקומה הוי פסולה כל הסוכה אפילו תחת הכשר ואף אם הסכך כשר מרובה על הפסול דהא איכא שיעור פסול ד' אמות משא"כ השתא דאמרי' הלכתא דדופן עקומה א"כ האי סכך פסול שסמוך לכותל עד ד' אמות אין עולה מן החשבון כיון דחשבינן להנך ד' אמות כאילו הם מן הדופן ונתעקם וא"כ לא נשאר שיעור פסול ומש"ה לא מיפסל סכך הכשר ע"י כך עד שיהיה שיעור הסכך פסול בין הכל עד חי"ת אמות דוקא כנ"ל ואפשר שלזה נתכוון הר"ן ז"ל במה שכתב שחוכך על הכרעת הרמב"ן ז"ל. ובזה נתיישב ג"כ דלישנא דנהרדעא דרב פוסל באמצע בד' אמות אפ"ה אין אנו צריכים לומר דלית להו הא דאמרי' לעיל דרב ושמואל דאמרי תרוייהו דמתני' משום דופן עקומה נגעו בה אלא דאליבא דנהרדעא נמי הוי הכי ומשכחת לה שפיר בסוכה גדולה וכדפרישית וכיון דלקושטא דמילתא ע"כ פשטא דלישנא דמתניתין היינו משום דופן עקומה כדפרישית בסמוך מש"ה מודה רב דמשום דופן עקומה נגעו בה כנ"ל ודו"ק:

שם תנן נתן עליה נסר כו' אלא לשמואל אמאי כשירה. לכאורה יש לדקדק דהך קושיא גופא שייך יותר אלישנא דסורא בין לרב בין לשמואל ואמאי מקשה לה הכא אלישנא דנהרדעא דוקא ואליבא דשמואל. ונראה לענ"ד ליישב דודאי הך דנתן עליה נסר איכא לפרושי בכמה גווני כדפרישית לעיל בסוגיא דמסככין בנסרים בלשון רש"י במשנה ובלשון הגמרא ע"ש דאדרבה לשון המשנה נתן עליה נסר משמע דכשירה דהתם היינו דוקא בנסר א' או שנים דלא שייך גזירת תקרה בכה"ג כמ"ש שם בטוב טעם. וא"כ לפ"ז מצינן למימר דהא דאמרי' סכך פסול פוסל באמצע בד' טפחים היינו דוקא בסכך פסול ממש שפסולה מן התורה משא"כ לענין גזירת תקרה שאינו אלא חששא בעלמא לכ"ע לא מיפסלה אלא בד' אמות וא"כ לא שייך לאקשויי מידי אלא הכא דוקא ללישנא דנהרדעא דלרב סכך פסול באמצע אינו פוסל אלא בד' אמות ולפ"ז איצטריך לדחוקי בטעמא דמתני' דמשמע דמשום דופן עקומה נגעו בה בדחוקי כמ"ש בסמוך בשם הרמב"ן והר"ן והריטב"א ז"ל וקשיא לן מאי דוחקיה דרב למימר הכי מנ"ל הא מילתא דבאמצע פוסל בד' אמות דוקא אלא ע"כ דדייק לה מלישנא דמתני' דלעיל ממאי דקתני נתן עליה נסר שהוא רחב ד' כשירה בע"כ מפרש לה רב דמשום דלא מיפסיל בד' טפחים וכיון דאפיקתה מד' טפחים מוקמי לה אד' אמות דוקא דהוי מקום חשוב טובא כדאשכחן בכמה דוכתי. וא"כ ע"כ לא משמע ליה לרב כלל לאוקמי הך דנתן עליה נסר בענין אחר

בהנך גווני שכתבתי לעיל בסוגיא דמסככין בנסרים והיינו מהטעם שכתבתי שם וא"כ מקשה הכא שפיר מהך מתני' דנתן עליה נסר עליה דשמואל דלית לן למימר דרב ושמואל פליגי נמי בהנך סברות שכתבתי שם ומש"ה הוצרך הש"ס לאוקמא אליבא דשמואל מן הצד ומשום דופן עקומה כדאמר נמי שמואל בהדיא לעיל בלישנא קמא דטעמא דמתני' משום דופן עקומה כן נ"ל נכון ודו"ק:

דף יח.

בגמרא מ"ט דמ"ד אין לבוד באמצע דתנן ארובה שבבית ובה פותח טפח טומאה בבית כולו טמא מה שכנגד ארובה טהור כו'. הך בבא דטומאה בבית כולו טמא לא נמצא בכל המשניות שלנו וכן נראה ג"כ מלשון התוס' בשמעתין שכתבו דבסיפא גרסינן כי רישא כו' אלמא דלא גרסינן להך בבא נמי ברישא. אלא שבחידושי הריטב"א הביא גירסא אחרת דגרסינן בין ברישא ובין בסיפא הך בבא דכולו טמא ומש"ה מפרש דלהך גירסא הא דמדייק בשמעתין דאין לבוד באמצע היינו בבבא דסיפא דרישא דביש בה פותח טפח מה שכנגד ארובה טהור והיינו קצת כפרש"י כאן אלא שדחה הך גירסא והך פירושא וכתב שהגירסא משובשת היא ע"ש מילתא בטעמא ולכך הביא עוד גירסא אחרת שלא נמצא ג"כ במשניות שלנו ואין לנו עסק בחילוף גירסאות הללו בסוגיא דשמעתין אלא בענין שינוי הפירושים שבין פירש"י לפי' הריטב"א דלפירש"י הוי דיוקא דשמעתין דאין לבוד באמצע מרישא דאיירי ביש בו פ"ט וכנגד ארובה טהור וכמו שפירש"י נראה ג"כ מלשון רבינו שמשון ומלשון הרא"ש ז"ל בפי' המשניות ע"ש אלא דהריטב"א ז"ל לא ניחא ליה לפרש כפרש"י דדיוקא מרישא והנראה בכוונתו דמסתמא הוי פשיטא להש"ס טובא נמי מעיקרא דפ"ט לענין טומאה הלכתא גמירי לה והאי טפח הוי כג' טפחים דשאר מחיצות דלא אמרינן בהו לבוד לא באמצע ולא מן הצד ומש"ה הוכרח הריטב"א לפרש דדיוקא דשמעתין דאין לבוד באמצע היינו מסיפא דבאין בו פ"ט וטומאה כנגד ארובה כל הבית כולו טהור ומדלא אמרינן בה לבוד דהא כל פחות מטפח בטומאה בפחות מג' טפחים בעלמא דמי וא"כ ע"כ היינו משום דאין לבוד באמצע כן נ"ל בכוונת הריטב"א:

אמנם שיטת רש"י נראה שהוא להיפך דמשמע ליה דאי ס"ד דמעיקרא נמי הוי מסיק הש"ס אדעתיה דיש חילוק בין לבוד דטומאה ובין דעלמא דהאי בטפח והאי בג' טפחים א"כ מאי מדמה סוכה לטומאה דפשיטא דהלכתא גמירי לה בטומאה כדמסיק הש"ס ואידך אע"כ דסבר הש"ס דהך הלכתא דלבוד שהיא הל"מ נוהגת בכל המחיצות בין

לענין שבת וכלאים וסוכה וטומאה ומש"ה בעי למידק שפיר נמי אפי' מבבא דרישא דע"כ הא דלא אמרינן לבוד בטפח ולא בעינן ג' או ד' טפחים היינו משום דאין לבוד באמצע וא"כ מסתמא ה"ה לסוכה וע"ז מסיק הש"ס שפיר ואידך שאני הלכות טומאה דהלכתא גמירי לה והיינו למ"ד דיש לבוד באמצע אית ליה הך סברא דאין לדמות לבוד דטומאה ללבוד דעלמא כיון דעיקר טומאה בשיעור טפח הלכתא גמירי לה כן נ"ל ברור בשיטת רש"י וסייעתו:

אלא דקשיא לי על שיטת רש"י וסייעתו דדייק מרישא ומהך מתניתין דארובה שהיא בפ' עשירי דאהלות דאין לבוד באמצע למאי דבעי לדמויי סוכה לטומאה כדפרישית דמאן דסבר דאין לבוד באמצע אינו מחלק בין לבוד דטומאה ללבוד דעלמא וא"כ אכתי תיקשי ליה ממתניתין דפ"ג דאהלות דקתני בהדיא טפח על טפח ברום טפח מביא את הטומאה ופשטא דלישנא דמתניתין משמע דאיירי במחיצות שבין שני בתים ויש בו חלון של טע"ט מביא את הטומאה מבית זה לבית אחר אלמא דאפי' במחיצות ודפנות לא אמרינן לבוד אע"ג דבמחיצות לא שייך לחלק בין באמצע למן הצד אלא דוקא למעלה כמ"ש התוס' להדיא בדבור המתחיל אין לבוד באמצע:

והנלע"ד בזה היינו לפמ"ש לעיל דף יו"ד דבלא"ה ע"כ הא דתנן בפ"ג דאהלות דטפח ע"ט ברום טפח מביא את הטומאה אין פירושו להביא את הטומאה מבית לבית דהך טומאה לא הוי אלא מדרבנן כמ"ש הש"ך בי"ד סימן שע"ב סק"ב וכדמשמע שם בלשון מהרי"ל והש"ע. אלא כשהטומאה והטהרות תחת אותו אהל של טע"ט עצמו כמ"ש רש"י להדיא לעיל והבאתי ראיה לדבריו מלשון המשנה דקתני ברום טפח ודקדקתי ג"כ מלשון הגמרא דלעיל ע"ש וכן נראה ג"כ מלשון רש"י דר"פ הישן בד"ה וכן סואר כו' ע"ש וכמו שאבאר באריכות אי"ה. אלא דאכתי בכל זה לא הונח לי לפי שיטת התוספת בב"ב במשנה דכוכין שכתבו שם דהאי טע"ט מביא את הטומאה וחוצץ בפני הטומאה היינו לענין שאין בוקעת ועולה כשיש ביציאתו פ"ט כדקתני עלה כיצד ביב שהוא קמור כו' ע"ש בלשון התוספות באריכות וכ"כ ג"כ בברכות פ' מי שמתו (ברכות דף י"ט ע"ב) בד"ה רוב ארונות ע"ש ובחידושינו. וא"כ לפ"ז הדרא קושיא לדוכתא דא"כ מ"ט דמ"ד דאין לבוד באמצע והיינו דוקא למעלה כמ"ש התוס' ובעו למידק מרישא דהך מתניתין דארובה דבעי לדמויי סוכה לטומאה ואכתי תקשי ליה הך מתני' דביב שהיא קמור דבטפח לא אמרי' לבוד אפילו בדפנות באמצע אם לא שנאמר דשיטת התוספות מפרשין סוגיא דשמעתין כפי' הריטב"א שהבאתי דמסיפא דייק לה אלא דמסתימת לשון התוס' דשמעתין לא משמע דפליגי לענין פירושא על פירש"י. ועוד שכבר כתבתי דלשון רבי'

שמשון והרא"ש בפי' המשניות משמע להדיא שמפרשין כפרש"י בשמעתין ולע"ד צ"ע גדול ליישב שיטת התוס' דכוכין ודפ' מי שמתו דלא תקשי להו סוגיא דשמעתין ועכ"פ יש מזה סיוע גדול לשיטת רש"י וסייעתו שכתבתי בפרק מי שמתו ובפ"ק דפסחים דף ט' במעשה דמציק א' שהעליתי שם דשיטת רוב הקדמונים דלית להו הך סברא דבוקעת ועולה אלא לענין טומאה רצוצה ממש שאין בה פ"ט וכמו שהארכתי בזה בקונט' מיוחד לענין טומאת כהנים ושם ביארתי בתכלית אריכות בעזה"י ע"ש ודו"ק היטב:

מיהו אכתי איכא למידק בהא דתנינן במשנה זו טומאה כנגד ארובה כל הבית כולו טהור ואמאי טהור הרי סוף טומאה לצאת דרך פתח הבית וקי"ל בכמה דוכתי בש"ס שגזרו חכמים טומאה על אותן מקומות שסוף הטומאה לצאת דרך שם. והנלע"ד בזה דלעולם לא אמרינן סוף הטומאה לצאת אלא כשהכל תחת אהל אלא שדלתות מוגפות מפסיקות ביניהן וכה"ג אמרינן דאפילו חוץ לפתח טמא דכל העומד לפתוח כפתוח דמי כיון שסוף הטומאה לצאת דרך שם וכבר הארכתי בזה בקונטרס מיוחד והבאתי ראיה מבית שנסדק פי"א דאהלות וכן מצאתי בתשובת הגאון מהר"ץ אשכנזי ז"ל (אלא דלע"ד דבר זה תלוי במחלוקת הפירושים שבין הרמב"ם והראב"ד בפי"ד מהלכות ט"מ בפי' המשנה דבית שנסדק) נמצא דלפ"ז א"ש מתניתין דהכא דהבית טהור כיון שהטומאה כנגד ארובה שהיא פתוח' לאויר מש"ה לא שייך לומר סוף הטומאה לצאת כן נראה לי ודו"ק:

אחר זה ראיתי לבעל ט"ז בי"ד סימן שע"א ס"ב בדין ארובה שבין בית לעליה שהקשה כן בשם הדרישה וכתב שבחנם האריך בעל הדרישה בזה ולע"ד דברי הט"ז דחוקים כיון דהתם בין בית לעלייה איירי וגג העלייה מאהיל כנגד הטומאה והוי כלי אחד וכמ"ש הש"ך שם סברא כיוצא בזה ודברי בעל הדרישה יותר נכונים כמו שהארכתי בקונטרס וכאן אין להאריך יותר:

דף יח:

אביי אמר כשירה אמרינן פי תקרה יורד וסותם ופרש"י מכל צד עכ"ל. ולכאורה למאי דמסקינן דעיקר פלוגתייהו דאביי ורבא היינו משום דמחיצות פי תקרה לאו לסוכה הוא דעבידי אלא לתקרת אכסדרה א"כ שפיר מצינן לאוקמי פלוגתייהו אפי' בסוכה שיש לה ב' דפנות גמורות ובשלישית אין לה כ"א פי תקרה לאביי כשרה ולרבא פסולה אלא כיון דלסברת המקשה בסמוך דקס"ד דבפלוגתא דרב ושמואל פליגי למאי דלא נחית להך סברא דפי תקרה לאו לסוכה עבידי א"כ ע"כ הוצרך לפרש דלאביי אמרינן פי תקרה

אפילו לכל ארבע מחיצות והכי משמע נמי מדאמר רבא לאביי לדידך כו' אפי' הפחית דופן אמצעי וע"כ היינו משום דפשיטא ליה לרבא דסתמא דלישנא דסיכך ע"ג אכסדרה שיש לה פצימין בכל ענין איירי וממילא נמי דאיירי באין לה שום מחיצה אחרת כלל לכך הוצרך רש"י לפרש כל הסוגיא לפי שיטתו ולפי גירסתו בהאי דאכסדרה ובקעה בפ' כל הגגות ודו"ק:

בתוס' בד"ה סיכך ע"ג אכסדרה כו' במשנתינו פירש בקונטרס כו' הא דאיצטריך לאשמעינן שיש לה פצימין דכשירה ע"י לבוד משום דלאידך לישנא קא פסיל רבא לפי שהפצימין לחלל אכסדרה נעשה ולא לאויר החיצון עכ"ל. נראה דהכוונה בזה דאע"ג דלענין לבוד שהוא הל"מ מודה רבא דאע"ג דהפצימין לאו לסוכה עבידי אלא לאכסדרה אפ"ה אמרי' לבוד מ"מ לענין פי תקרה דהוי נמי הל"מ סובר רבא דלא אמרינן לבוד והיינו כמ"ש רש"י להדיא לקמן במסקנא בד"ה כי פליגי דטעמא רבה איכא לחלק בין לבוד לפי תקרה דכל פחות משלשה מחיצה סתומה עכ"ל וממילא נמי דאפילו למאי דס"ד מעיקרא דפליגי אביי ורבא בפלוגתא דרב ושמואל אי אמרינן פי תקרה בד' צדדים או בג' דוקא לפי שיטת רש"י יש לפרש נמי בכה"ג גופא דמש"ה נקיט יש לה פצימין כשרה דאע"ג דלענין לבוד מודה רבא דאמרינן אפילו בד' צדדים אפ"ה לענין פי תקרה קסבר רבא דלא אמרינן פי תקרה אלא בג' והיינו מה"ט גופא דכל פחות מג' ע"י לבוד מחיצה סתומה היא:

מיהו נראה לי דהא דמפלגינן לרבא וכן לרב ושמואל לענין פי תקרה בין ג' מחיצות לד' היינו מדרבנן דמדאורייתא לא שייך לחלק דכיון דפי תקרה הל"מ היא מתורת גוד אחית כמ"ש רש"י להדיא לקמן בד"ה כי פליגי א"כ אין לחלק אע"כ דאינו אלא מדרבנן ואע"ג דלענין סוכה סגיא בשלשה מחיצות אפ"ה החמירו חכמים שלא תהא פרוצה מכל צד אלא שיהא מחיצה אחת גמורה שלימה עכ"פ והכי משמע נמי מדמהדר ליה אביי לרבא מודינא לך בהאי דהוי כמבוי המפולש משמע דאינה אלא פסולא דרבנן וכמו שאבאר כן נ"ל בשיטת רש"י. ובזה נתיישב מה שהקשו התוספות על פירש"י בסמוך בד"ה אכסדרה בבקעה ודו"ק:

בא"ד משמע מתוך פירושו שרוצה לפסול יותר לפי שאויר החצר מקיף כו' וסברא משונה היא עכ"ל. התוספות סתמו דבריהם ולא כתבו למה היא סברא משונה דלכאורה סברא מעליותא היא דדמיא למבוי מפולש שעשויה לקפנדריא ולבקיעת רבים עכ"ל. וא"כ כשמחיצות אכסדרה מקיפות מכל צד תו לא שייך בה בקיעת רבים כמו בנפחת דופן אמצעי אלא דאפשר לפרש דבריהם דמ"ש דסברא משונה היא היינו לגבי אכסדרה

בבקעה בפלוגתא דרב ושמואל בסמוך דמדמה לה הש"ס לפלוגתא דאביי ורבא והתם באכסדרה בבקעה ודאי שייך בה בקיעת רבים יותר מחצר ואפ"ה אמרינן פי תקרה לאביי אפילו בד' צדדים כן נראה לי בכוונתן אלא דמסתימת לשונם לא משמע כן ולמאי דפרישית בסמוך בלא"ה לא קשה מידי על פירש"י מהאי דאכסדרה בבקעה ודו"ק:

בא"ד לכך נראה כי מעיקרא פליגי כו' דאורחא דמילתא למעבד צניעות כו' עכ"ל. עיין מהרש"ל ומהרש"א שהאריכו בכוונת התוספות בזה אם רוצים לפרש שהסוכה היא בתוך אכסדרה עצמה כמו שפירש"י בפ' כל גגות (בהא דאמר ליה רבא לאביי ולא מצינו מחיצה לאיסור דאתמר סיכך ע"ג אכסדרה דמשמע ליה למהרש"ל דמפרש לה רש"י שהסוכה היא בתוך אכסדרה עצמה) או שהתוספות ג"כ מפרשין להאי דהכא כפירש"י שהסוכה היא בחצר סמוך לאכסדרה וכמו שכתב מהרש"א ז"ל והרוצה לעמוד על דבריהם יעיין בלשון הרא"ש ז"ל בשמעתין ובפרק כל גגות שהביא לשון הרב אלפס:

מיהו מלשון הר"ן בשמעתין משמע דהרב אלפס לא נחית כלל לפרש מעיקרא דלא נימא דאיירי בענין שהסוכה היא בתוך אכסדרה ממש אלא שמפרש מילתא דהרי"ף בענין אחר ע"ש ובסמוך אבאר עוד דהרב אלפס גופא אפשר לפרש דבריו דלאביי אמרי' פי תקרה מכל צד כמו שפירש"י ואין להאריך כאן יותר כיון דאליבא דרבא דהלכתא כוותיה לא נפקא מיניה לפי המסקנא כמו שאבאר:

בפירש"י בד"ה לדידך דאמרת כו' ומסוכך בנסרים עבים שאין רחבים ד' כו' עכ"ל. נראה שהוכרח לפרש כן משום דלא אמרינן פי תקרה יורד וסותם אלא כשיש בפי התקרה רוחב טפח ומש"ה לא מצינן לאוקמי בסתם סוכה המסוככת בקנים דקין שאין בהם רוחב טפח ומש"ה מפרש לה בנסרים שדרכן להיות רוחב טפח בעוביין וא"כ ע"כ איירי בנסרים שאין בהם רחבן ד' דאי רחבן ארבעה פסולין משום גזירת תקרה כן נראה לי בכוונת רש"י והיינו משום דאזיל לשיטתיה בפרק כיצד משתתפין (עירובין דף פ"ו) דפי תקרה שיעורו בטפח כמו בקורה משא"כ לשיטת התוס' דהתם דלפי תקרה בעינן ד' טפחים א"כ תו לא מצינן לפרש כפירש"י דהא אין מסככין בנסרים שרחבן ד' אפילו הופכן על צדיהן כדמסקי' לעיל דף י"ד ע"ב דנעשו כשפודין של מתכת וא"כ ע"כ אין בפי תקרה של הסכך רוחב ד' ולשיטת התוספות דהתם צריך לפרש דהאי פי תקרה דהכא לאו מחמת הסכך דנסרים אלא כפירוש התוספות כאן דפי תקרה דהכא היא ג"כ מחמת תקרת אכסדרה שדרכן לעשות פי תקרה בעוביין ד' כנ"ל ודו"ק:

בגמרא לימא אביי ורבא בפלוגתא דרב ושמואל קמיפלגי כו' כבר כתבתי לעיל בסוגיא דהמשלשל דפנות דהא דבעי לאוקמי הכא מילתא דאביי כרב ולא מוקי לה אפילו

כשמואל ולחלק בין שבת דאיסור סקילה למצות עשה כדמפלגינן התם במחיצה תלויה היינו משום דאכסדרה בבקעה אי אפשר לבוא לידי איסור סקילה כיון שהבקעה הוא כרמלית וכה"ג כתבו התוספות בסמוך:

אלא דלפמ"ש בסמוך בלאו הכי א"ש כיון דבלישנא דאביי ורבא דמפרשי' טעמייהו אי אמרי' פי תקרה או לא אמרי' משמע דבכל פי תקרה דעלמא פליגי ל"ש בשבת ול"ש בסוכה והכי משמע נמי להדיא מדמהדר ליה אביי לרבא בהאי מודינא לך דנעשה כמבוי המפולש מדנקיט לשון מבוי דלא שייך כלל בסוכה אלמא שרוצה לדמות סוכה לשבת א"כ שפיר קאמר לימא בפלוגתא דרב ושמואל פליגי כנ"ל:

בתוס' בד"ה אכסדרה בבקעה כו' וקשיא דהא מוקמינן הכא אביי כרב כו'. כבר כתבתי בסמוך בלשון התוס' בדיבור הקודם דיש ליישב שיטת רש"י בזה דהא דקאמר אביי דנעשה כמבוי המפולש היינו משום דסוכה שבחצר עשוי לבקיעת רבים וכיון דהחצר זימנין עומד בר"ה א"כ אתי למיטעי במבוי המפולש בר"ה משא"כ בבקעה לא שייך בקיעת רבי' אבל רבא אפשר דלא נחית להך סברא מדקאמר לדידך כנ"ל ודו"ק:

בא"ד ועוד פליגי ר"י ורבנן בסוף כל גגות גבי שתי מחיצות בר"ה כו' עכ"ל. נראה דכוונתן אמשנה דאי מסוגיא דחצר וביתו שנפרצו לר"ה ששנוי ג"כ ס"פ כל גגות האי סוגיא מסייע טובא טפי לגירסת ופרש"י דהא מקשה הש"ס בפשיטות התם מ"ש מרוח אחת אמרינן פי תקרה משני רוחות נמי וזה מבואר להדיא כפירש"י ודלא כפי' התוס' כאן וע"ש בתוספות ובל' הרא"ש שהאריך ונדחק לפרש הסוגיא דהתם ע"פ שיטת התוס' ובעיקר קושית התוס' שהקשו התו' כאן על פירש"י מהאי דעלייה וגשרים המפולשין ג"כ יש ליישב עפמ"ש בסמוך דשאני התם דלרבנן לא אמרינן פי תקרה אפי' משני צדדים כיון דשייך בהו איסור סקילה למאי דסברי רבנן דשתי מחיצות לאו דאורייתא ואתי למישרי אפי' בלא פי תקרה כנ"ל ליישב שיטת רש"י ודו"ק:

דף יט.

בגמרא ורבא אמר לך עד כאן לא קאמר רב התם כו' אבל הכא דלאו להכי עבידי לא. כבר כתבתי דלפ"ז לרבא אפי' בחד דופן לא אמרינן פ"ת יורד וסותם מה"ט דלאו להכי עבידי ולכאורה יש לתמוה דלפ"ז לא נחתו אביי ורבא לחלק לענין פ"ת בין דופן א' לכל דפנות אלא עיקר פלוגתייהו בפ"ת דלאו להכי עבידי א"כ מאי האי דקאמר רבא לאביי לדידך דאמרת כו' אפי' הפחית דופן אמצעי אמאי לדידך דקאמר כיון דרבא גופא נמי לא מפליג בין חד דופן לדפנות טובא וכיון דבנפחת דופן אמצעי הפ"ת לסוכה הוא דעבידי

א"כ לרבא נמי כשר למאי דלא נחית להך סברא דהוי כמבוי המפולש ואפשר דאפ"ה האי דהפחית דופן אמצעי נמי שייך בה לומר דלאו להכי עבידי להיות דופן ומחיצה לסוכה כיון שכבר היה לה דופן אחר והתקרה לשם סכך הניחם א"כ לרבא פסול כנ"ל ודוחק. ויתכן יותר דקס"ד דרבא כיון דאביי מיקל וקאמר דאמרי' פי תקרה אפי' היכא דלאו להכי עבידי אע"ג שקרוב לומר דבכה"ג לא שייך פ"ת אפילו מדאורייתא אם כן כ"ש דמיקל אביי היכא דפ"ת להכי עבידי דנימא בה יורד וסותם אפילו בפרוצה מכל צד וכ"ש כשיש לה שני דפנות אלא שהן מפולשין כן נראה לי ודו"ק:

שם רב אשי אשכחיה לרב כהנא דקמסכך ע"ג אכסדרה כו' ופירש"י דסוכה זו שתים כהלכתן היה לה דרום ומזרח והקשו בתו' דא"כ מה מועיל האי דנראה מבחוץ ושוה מבפנים עיין בלשון הרא"ש ז"ל שכתב ליישב בשני דרכים וכתירוצו השני כבר קיימתי מסברא דנפשאי דכיון דסוכה זו בלא"ה מדינא כשירה מדאורייתא ע"י פ"ת דאע"ג דלאו להכי עבידי אפ"ה איכא למימר דלרבא נמי לא הוי אלא פסולא דרבנן ומש"ה שפיר מהני בה האי דנראה מבחוץ ושוה מבפנים להכשירה בכך אפילו מדרבנן ואע"ג דלפ"ז לא היה צריך לרש"י לפרש דסוכה זו היה לה שתי דפנות כהלכתן למאי דפרישית לעיל דאפילו מאן דסבר דלא אמרינן פ"ת בפרוצה מכל צד אפ"ה לא הוי אלא פסולא דרבנן וא"כ שפיר איכא למימר דמש"ה אכשר רב כהנא ע"י נראה מבחוץ אלא דבלא"ה הוצרך רש"י לפרש דסוכה זו היה לה שתי דפנות כהלכתן כמין גאם כיון דלא שייך הך סברא דנראה מבחוץ אלא משום דמהני אמבוי שאינו מפולש מטעם לחי כן נראה לי. ועוד י"ל דהיכא דאיכא תרתי לריעותא כגון שפרוצה מכל צד ומחיצות נמי לאו להכי עבידן אפשר דלא מהני בה נראה מבחוץ' ועפ"ז יש ליישב שיטת הרב אלפס דבפלוגתא דאביי ורבא דלעיל כתב צורת הסוכה דפליגי בה ומצייר לה כשיש לה שתי מחיצות כהלכתן כמין גאם שכך העתיק ר"ן ז"ל מלשונו וקשיא לן בגווה למאי נפקא מיניה הביא צורה זו דאטו טעמא דאביי אתי לאשמעינן דהא לפי המסקנא דהכא פוסל רבא בכל גווני היכא דלאו להכי עבידא מכ"ש לשיטת הר"ן גופא דמעיקרא נמי הכי הוי סבר אליבא דרבא ולמאי דפרישית א"ש דנפקא מיניה בצורה זו שיש לה ב' דפנות כמין גאם דבכה"ג דוקא הוא דמכשיר רב כהנא ע"י נראה מבחוץ כנ"ל נכון ודו"ק היטב:

בתוספות בד"ה לבראי לא עבידי פי' בקונטרס כו' וקשה דממתניתין שמעינן לה כו' עס"ה. ולע"ד יש ליישב שיטת רש"י דבאכסדרה דמתניתין לא שייך לומר כל כך דדופן הבית לאו לאכסדרה עבידא דאפ"ה כיון דאכסדרה טפילה לבית ודרך האכסדרה נכנסין ויוצאין לבית מש"ה מהני כותלי הבית לאכסדרה גופא משא"כ הכא בקנים היוצאין

לאחורי הסוכה שדופן אמצעי של הסוכה אין ענינה כלל להיות דופן לאחורי הסוכה אלא להסוכה עצמה וקס"ד דפסול קמשמע לן דאפ"ה כשר משום פסל היוצא מן הסוכה כנ"ל וק"ל:

בתוס' בד"ה לא יהא אלא אויר כו' כך פירש בקונטרס וקשיא אמאי נקט כו' עס"ה. עיין בלשון הר"ן שהאריך בזה ובסוף דבריו העלה כפירש"י שכתב שכן מפורש בירושלמי דאין ישנים תחת אויר אפי' פחות מג' וכתב ע"ז דהיינו דוקא כשראשו ורובו תחת אויר כו' ע"ש ואפשר לפרש עוד לפירש"י דהא דאין ישנים תחתיו היינו כשהאויר דפחות מג' מהלך על פני כולה כנ"ל:

דף יט:

בגמ' אביי אשכח לר' יוסף דקא גני בכילת חתנים בסוכה אמר ליה כמאן כר"א כו' ויש לדקדק דטפי הו"ל למימר כמאן כר' יהודא דמתיר לישן תחת המטה בסוכה דבכה"ג אמרינן בש"ס לעיל דף י"א אהא דדרש רבה בר"ה דמותר לישן בכילה בסוכה ואמרינן כמאן כר"י דבכה"ג א"ש טפי לדמות כילה למטה משא"כ בהא דפוסל ר"א בסוכה כמין צריף לא א"ש כ"כ דא"ל דהא דס"ל לר"א דשיפוע אהלים לאו כאהלים דמיא היינו חומרא בעלמא דפסול מדרבנן אבל לקולא לעולם דכאהלים דמי ומודה ר"א דאסור לישן בכילה כיון דפסול מדאורייתא שהרי האהל מפסיק:

והנראה בזה דאביי סובר בפשיטות דהא דמתיר ר"י לישן תחת המטה לאו משום דלא אתי אהל עראי ומבטל אהל קבע אלא דשאני מטה דלגבה עשויה ואין עשויה לשום אהל כלל דבפרק הישן איכא תרי שינויא בגמרא דלחד שינויא טעמא דר"י משום דמטה לגבה עשויה ולאידך שינויא משום דלא אתי אהל עראי ומבטל אהל קבע כנ"ל:

ועוד י"ל דלא ניחא ליה לאביי לאוקמי טעמא דרב יוסף משום דס"ל כר"י דסוכה דירת קבע בעינן כיון דאביי גופא מסיק לעיל דף ז' ע"ב דהך מילתא דדירת קבע בעינן אוקמוהו בשיטה וקי"ל בכל דוכתי דלית הלכתא כשיטה כמ"ש הפוסקים לעיל ומש"ה משמע ליה לאביי דע"כ טעמא דרב יוסף משום דס"ל כר"א דאמר שיפועי אהלים לאו כאהלים דמי ל"ש לחומרא ל"ש לקולא:

אלא דאכתי קשיא לי טובא דאביי אדאביי דהכא משמע דאביי סבר דטעמא דר"א משום שיפועי אהלים ולעיל דף ז' מסי' אביי גופא דטעמא דר"א נמי משום דסוכה דירת קבע בעינן. וראיתי לבעל המאור שכתב שם בהשגתו על הרי"ף דהנך תרתי טעמי הא בהא תליא דהא דס"ל לר"א בסוכה כמין צריף פסול משום דשיפועי אהלים לאו כאהלים דמי

היינו מה"ט גופא דסובר סוכה דירת קבע בעינן כו' ע"ש ולפירושו קשה יותר מסוגיא דהכא דא"כ מאי ס"ד דאביי דלר"א מותר לישן תחת הכילה מה ענין זה לזה דסוף סוף אהל הכילה מפסיק וכבר הרגיש הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות בזה וכתב דטעמא דשיפועי אהלים היינו משום דופן עקומה ולפירושו קשה יותר כמ"ש הר"ן ז"ל שם:

אמנם לענ"ד נראה ליישב דהא דקאמר אביי לעיל דטעמא דר"א משום דירת קבע בעינן היינו לפי שיטתו ששונה ר"א פוסל וחכמים מכשירין ומש"ה לא בעי למימר דפלוגתא דר"א וחכמים היינו בשיפועי אהלים דלכאורה משמע דאיפכא שמעינן לה בפלוגתא דפקק החלון דס"פ כל הכלים וכמ"ש הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות לעיל ע"ש באריכות ומש"ה משמע ליה לאביי דע"כ פלוגתא דר"א וחכמים היינו אי סוכה דירת קבע בעינן או דירת עראי. ועוד דבהכי ניחא ליה לאביי טפי לאוקמי מילתא דרבנן אליבא דהלכתא דסוכה דירת עראי בעינן דהא הנך תנאי דסברי דירת קבע בעינן מוקי להו אביי בשיטה וקיימא לן דאין הלכה כשיטה נמצא דכל זה הוי סבר אביי מעיקרא בסוגיא דלעיל לפי גירסת משנתו ור"א פוסל כדקאמר לעיל להדיא משא"כ לבתר דמסיק ר' יוסף הכא ומהדר ליה לאביי דמתני' איפכא תניא א"כ ודאי טפי אית לן למימר דפלוגתא דר"א וחכמים היינו משום שיפועי אהלים ולאו מטעמא דדירת עראי או דירת קבע בעינן דא"כ הוי מילתא דרבנן דפסלי דלא כהלכתא כן נראה לי נכון ובזה נתיישב היטב לשון הרב אלפסי ז"ל בסוגיא דלעיל ע"ש ודוק היטב:

במשנה מחצלת קנים גדולה עשאה לשכיבה מקבלת טומאה ואין מסככין בה. לכאורה נראה דהא דאין מסככין בה היינו משום דהשתא נמי מקבלת טומאה אף לאחר שסיככו בה ולא דמי לסדין ועשאו וילון שטהור מן המדרס שכבר כתבו התוס' בפ' במה אשה (שבת ד' נ"ח) בסוגיא דעינבל דהתם בסדין ועשאו וילון היינו משום דאיירי בדאיכא שינוי מעשה וא"כ הכא במחצלת דליכא שינוי מעשה עדיין היא בטומאת מדרס. וכ"ש דא"ש למאי דפרישית התם לחלק בין סדין לעינבל משום דבסדין דעשאו וילון איכא שינוי השם דמעיקרא סדין והשתא וילון משא"כ בעינבל ע"ש שהבאתי ראיה מת"כ א"כ במחצלת דהכא ודאי ליכא שינוי השם דהא השתא נמי מחצלת קרי לה:

מיהו נראה דהכא לענין סכך אין צורך לכל זה דבלא"ה אפשר כיון שכבר ירדה לה תורת קבלת טומאה אפילו ע"י מחשבה גרידא שוב אין מסככין בה אע"ג דהשתא אינה מקבלת טומאה כדאיתא לעיל דף ט"ז דשירי מחצלת של שיפה ושל גמי אע"פ שנפחתה מכשיעור אפ"ה אין מסככין בה וה"נ אמרינן לענין סיככה בבלאי כלים שאין בה' שלש על שלש ע"ש ועיין עוד בסמוך:

בגמרא הא גופא קשיא אמרת עשאה לשכיבה כו' הא סתמא לסיכוך. ולכאורה יש לדקדק לפמ"ש הרא"ש ז"ל בסוף פירקין דהאי לשכיבה או לסיכוך היינו דבתר רוב אנשי מקום אזלינן וכמ"ש רמ"א בהגה"ת ש"ע סימן תרכ"ט לענין דין משנתינו עצמה וא"כ תו לא שייך למידק לענין סתמא כיון דבתר רובא אזלינן ונראה דוחק לפרש עיקר הקושיא דסתמא אסתמא לענין מחצה על מחצה דבכמה דוכתי אשכחן דמדייק הש"ס הכי ובהשקפה ראשונה היה נראה לי לפרש דהכא לאו מדיוקא לחוד קשיא ליה אלא משום דבלא"ה ע"כ עיקר מתני' לא אתי אלא לדיוקא דאי לגופה משנה שאינה צריכה היא דמילתא דפשיטא היא כשעשאה בפירוש לשכיבה מקבלת טומאה דמשנה מפורשת היא דכל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה וא"כ ממילא דפשיטא נמי דאין מסככין בדבר המקבל טומאה כדתנן להדיא לעיל במשנה וכ"ש בסיפא דעשאה בפירוש לסיכוך דפשיטא דאין מקבלת טומאה אפילו בקטנה וכ"ש בגדולה אע"כ עיקר מתניתין לדיוקא לענין סתמא אתי כמ"ש הט"ז בסימן תרכ"ט דסתמא היינו באתרא דליכא מנהגא. ועוד נראה לי דסתמא היינו שעשוין לשכיבה ולסיכוך ואע"ג דבכה"ג נראה דפשיטא דטמא מדרס כיון דלא שייך לומר עמוד ונעשה מלאכתינו מ"מ אפשר דהיינו דוקא היכא שישב או דרס עליו הזב משא"כ במחשבה גרידא כך היה נראה לי לכאורה אלא דלמאי דפרישית בסמוך דברישא איכא רבותא בהך מילתא גופא לאשמעינן דכשעשאה לשכיבה אין מסככין בה אע"ג דהשתא אינה מקבלת טומאה כדתניא בברייתא דשירי מחצלת שנפחתו מכשיעור א"כ הדרא קושיא לדוכתא. מיהו אכתי איכא למימר דממילתא דר"א מדייק לה הש"ס דלדיוקא אתי דאי לגופה לא הוי צריך ר"א לומר אלא אחת גדולה ואחת קטנה וממילא ידעינן דקטנה לר"א כמו גדולה לת"ק אע"כ דעיקר פלוגתא דר"א ורבנן היינו לענין דיוקא דסתמא וכדפרישית א"כ מקשה שפיר כן נ"ל ודוק ומה שיש לדקדק עוד בזה יבואר לקמן בשמעתין:

בתוס' בד"ה לסיכוך מסככין כו' דכל היוצא מן העץ כו' עס"ה. ולפי פירושם משמע דמחצלת של שיפה ושל גמי דקתני לקמן בברייתא בגדולים מסככין היינו משום דהנך נמי מין עץ נינהו:

מיהו לא ידענא למה הוצרכו לכך דלכאורה נראה דלאו בטומאת אהלים לחוד תליא מילתא כיון דטומאת אהלים גופא חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו היינו שכבר נעשה אהל למת אבל מ"מ לא שייך לחשבו בשביל כך דבר המקבל טומאה אף קודם שנטמא כיון שאין לו בית קיבול ואינו ראוי לקבל שאר טומאות כך היה נראה לי לכאורה וראיתי לבעל תוי"ט שכתב כן במשנתינו. אמנם לע"ד עדיין צ"ע מהאי דסיכך באניצי

פשתן דלעיל דף י"ג ע"ב וע"ש בתו' ובחידושינו ובפרק במה מדליקין בסוגיא דצמר ופשתן ודו"ק:

דף כ.

בתוס' בד"ה אחת קטנה ואחת גדולה מיבעי ליה פי' בקונט' כו' אבל האי דיבנה ראיה היא דלפי ת"ק כו' עס"ה. נראה דמהאי ראיה דיבנה הסכימו לפי' הקונ' דאיפכא גרסינן ואין להקשות דאכתי מה מקשה בגמרא א' גדולה וא' קטנה מיבעי ליה דהא אשכחן נמי טובא איפכא כגון האי דסנהדרין ובכל הנך שהביאו התוס' אלא דאפשר דאכתי לא דמי דבהנך לית בהו פלוגתא דתנאי מש"ה לא חש התנא להקדים איזה שירצה משא"כ במשנתינו דבמילתא דת"ק לא נזכר קטנה במשנה כלל אלא גדולה לחוד א"כ מקשה שפיר דלא הו"ל לר"א למימר א' קטנה ואחת גדולה אלא איפכא אחת גדולה ואחת קטנה כיון דת"ק אייריי בגדולה והוי שפיר דומיא האי דיבנה כנ"ל:

בגמ' ועוד כי פליגי בגדולה כו' דתניא מחצלת הקנים כו' ר"א אומר אם אינה מקבלת טומאה מסככין בה. ולכאורה מהך ברייתא אכתי לא פסיקא דר"א לחומרא הוא דפליג ובגדולה קאי דהא אדרבה פשטא דלישנא דר"א משמע דאקטנה דסמיך ליה פליג דשמעי' לת"ק דלעולם אין מסככין בקטנה ובהא פליג ר"א ואמר זימנין דאין מסככין אפילו בקטנה אם אינה מקבלת טומאה כגון שהיא גדולה כדמשמע בברייתא דלקמן בסמוך בפלוגתא דר' דוסא וחכמים דלפירש"י והתוספת בקטנה אייריי וטפי הו"ל לתלמודא לאתויי הכא מאידך דר"א מברייתא דמייתי הש"ס לעיל דף י"ח דפליגי נמי ר"א וחכמים בשל קנים דחכמים סברי בגדולה מסככין ובקטנה אין מסככין ור"א אומר אף היא מקבלת טומאה ואין מסככין בה והאי לישנא ודאי משמע דר"א אגדולה קאי ולחומרא:

והנלע"ד בזה דודאי הכי הוא דהא דמקשה הש"ס מברייתא דהכא היינו משום דסמיך נמי אאידך ר"א דברייתא דלעיל דמסתמא בחד גוונא אייריי אלא דמברייתא דלעיל לחוד לא פסיקא ליה לאקשויי דכיון דברישא דברייתא דלעיל קתני של שיפה ושל גמי ולא מפליג בין גדולה לקטנה כדמפליג ת"ק בברייתא דבסמוך ובסיפא דשל קנים מפליג בין גדולה לקטנה ומייתי נמי פלוגתא דר"א ומדלא נקטינהו לכולהו בחדא בבא הוי משמע דעיקר פלוגתא דר"א וחכמים היינו בשל קנים כשהיא ארוגה דהך מילתא לא שייך בשל שיפה ושל גמי אלא בשל קנים דכיון דת"ק סתמא קאמר גדולה אין מסככין בה דמשמע אפילו בארוגה ובהא פליג ר"א ואמר אף היא מקבלת טומאה כשהיא ארוגה ומשו"ה

אין מסככין בה לכך הוצרך הש"ס לאתויי נמי הך ברייתא דהכא דמהנך תרתי ברייתות שפיר שמעינן דעיקר פלוגתא דר"א וחכמים היינו לענין סתמא דכיון דת"ק מפליג בין גדולה לקטנה ע"כ לענין סתמא איירי דבעשאה לשכיבה אפילו גדולה נמי אין מסככין ובעשאה לסיכוך אפילו קטנה נמי מסככין אלא ודאי דלענין סתמא איירי א"כ שפיר פליג ר"א וקאמר דדוקא אם ידוע שאינה מקבלת כגון שעשאה לסיכוך הוא דמסככין אבל בסתמא אין מסככין ובהאי ענינא אמרו נמי בברייתא דלעיל אף היא מקבלת טומאה ואין מסככין בה כנ"ל ודו"ק:

שם ת"ר מחצלת של שיפה ושל גמי כו' וקנים של חוליות גדולה מסככין בה ארוגה אין מסככין בה. ולפירש"י והתוס' הא דאמרינן בגדולה מעשה שרשרות מסככין אקטנה דסמיך ליה קאי וכמו שפירש"י טעמא דמילתא כיון שאינה חלקה אינה ראויה לשכיבה מש"ה לא דמי לקטנה דשל שיפה ושל גמי דראויה לשכיבה. ולכאורה נראה דכולה ברייתא דהכא לענין סתמא איירי ולפ"ז ע"כ דמחצלת של קנים דאיירי בה ת"ק דמתניתין היינו בארוגה דראויה לשכיבה אלא דלפי' הרא"ש בשיטת הרי"ף משמע דהא דמפלגינן הכא בין גדולה לארוגה היינו בגדולה ולא בקטנה וכ"כ הפוסקים בשם הרמב"ם והכריחם לפרש כן כי היכי דתיתוקם מתניתין דמחצלת קנים בכל ענין בין שהיא גדולה ובין שהיא ארוגה וסבר ת"ק דמתניתין כרבי יוסי וכר' דוסא אלא דאכתי טעמא דמילתא לא ידענא דמה סברא יש להחמיר בארוגה של קנים גדולה יותר מבשל שיפה ושל גמי דראויין יותר לשכיבה ואפילו הכי מסככין בגדולה. ואפשר דכיון דשל קנים עבין אינן ראוין לאריגה אלא ע"י טורח גדול משום הכי כיון דטרח בהו לאורגן מסתמא לשכיבה קא בעי להו אף על פי שהיא גדולה כן נראה לי בטעם מחלוקתן:

אלא דקשיא לי על שיטת הרי"ף והרמב"ם ז"ל דאם כן מעיקרא מאי קשיא ליה לתלמודא לעיל מעיקרא דקאמר הא גופא קשיא דיוקא דסתמא אסתמא ואמאי לא מפרש לה בפשיטות דמתניתין הכי קאמר דבגדולה שעשאה לשכיבה לעולם אין מסככין בה ל"ש גדולה מעשה עבות ול"ש ארוגה וכשעשאה לסיכוך לעולם מסככין בין בארוגה ובין בגדולה אבל בסתמא זימנין דמסככין וזימנין דאין מסככין דבגדולה מעשה עבות מסככין ובארוגה אין מסככין. דלפ"ז הוי ת"ק דמתניתין כת"ק דברייתא בשלמא לפירש"י והתוס' ניחא דלא שייך לחלק בין ארוגה לגדולה מעשה עבות אלא בקטנה וא"כ מתני' בגדולה איירי דלא שייך לחלק אבל לשיטת הרי"ף והרמב"ם ז"ל קשה ויש ליישב דלשיטתם כיון דבארוגה של קנים לפירושם איכא טירחא טובא ואין דרך לאורגם אלא לשכיבה א"כ הוי בכלל עשאה לשכיבה דמתני' כנ"ל ועדיין צ"ע ודו"ק:

בתוספות בד"ה של שיפה ושל גמי כו' משמע דבשל שיפה ושל גמי לא פליגי ולא אשכחן כו' עס"ה. עיין בחידושי מהרש"א ומהר"ם מה שכתבו בגירסת לשון התוס'. מיהו בעיקר כוונת התוס' נראה דמה שהוצרכו לפרש דבשל שיפה ושל גמי לא פליגי היינו כי היכי דלא נימא דהא דקאמרי ר' יוסי ור' דוסא אחת זו ואחת זו מסככין ארישא דשל שיפה ושל גמי קאי ולא משמע להו לחלק בין גדולה לקטנה וע"ז כתבו התוס' דמשמע דבשל שיפה ושל גמי לא פליגי את"ק ובמ"ש התוס' לא אשכחן דפליגי לענין מדרס צ"ע בלשון הרמב"ם בהלכות כלים דמשמע מדבריו דאפילו של שיפה ושל גמי אין מטמאין מדרס וצ"ע ואין להאריך כאן יותר:

סליק פירקא

דף כ:

במשנה הישן תחת המטה ופירש"י דאהל מפסיק בינו לסוכה וכן נראה מלשון התוספות. אבל הרי"ף והרא"ש ז"ל נראה שמפרשים בענין אחר דלמאי דמוקי שמואל מתניתין במטה שגבוה' עשרה שהיא שיעור סוכה נעשה כסוכה בתוך סוכה ונראה שהוכרחו לפרש כן משום דלפירש"י והתוס' משמע דהא דמוקי שמואל בגבוה' עשרה היינו משום דאזיל לטעמיה בפ"ק דף י' אבל לאינך אמוראי דהתם אפילו בפחות מעשרה ולהרי"ף והרא"ש ז"ל לא ניחא להו לפרש כן. מדמקשה סתמא דתלמודא בפשיטות והא ליכא עשרה אלמא דקושטא דמילתא הכי הוא אליבא דכו"ע משום שאין הטעם משום דאהל מפסיק אלא משום דנעשה סוכה בתוך סוכה והיינו דוקא בגבוה' עשרה וכבר הארכתי בזה לעיל בסוגיא דכילה וקינופות וטעם מחלוקת הפוסקים ומפרשים בזה וכתבתי שם ג"כ דהאי נעשה כסוכה בתוך סוכה שכתבו הרי"ף והרא"ש ז"ל היינו מדרבנן ועיין מה שאכתוב בזה בסוגיא דלקמן בסמוך ועיין בחידושי הריטב"א באריכות:

בגמרא תנן התם אחד חור שחררוהו מים כו' מאהיל על הטומאה כו'. זה הלשון דמאהיל על הטומאה לא נמצא במשנה דפ"ג ולא בפי"ג אלא דבפ"ג דאהלות משנה ז' שנינו טפח על טפח על רום טפח מביא את הטומאה וחוצץ בפני הטומאה כיצד ביב שהוא קמור כו' ועלה קתני בסיפא אחד חור שחררוהו מים א"כ ממילא משמע דקאי ארישא דמתניתין דקתני מביא את הטומאה וכיון שדרך הש"ס לקצר המשניות של סדר טהרות כמ"ש התוס' בכמה דוכתי משו"ה קיצר ושנו מאהיל על הטומאה והיינו מביא היינו מאהיל וניחא ליה למיתני לשון מאהיל כיון דעיקר פלוגתא דר"י ורבנן בלשון אהל תליא דר"י

יליף אהל אהל ממשכן ורבנן דרשי אהל אהל ריבה כנ"ל ועיין מה שאכתוב עוד בזה בסמוך בלשון רש"י:

מיהו מ"ש רש"י כאן בד"ה תנן התם באהלות קחשיב את המביאין טומאה לא ידעתי לפרשו דבפ"ט דאהלות קחשיב אלו מביאין טומאה כו' עד סוף הפרק לא נמצא מזה כלום ואולי נתכוין להך בבא דכיצד ביב שהוא קמור בפ"ג דאהלות וכמ"ש ג"כ התוס':

בד"ה וכן סואר של קורות כל אלו אם כזית מת בתוך האהל בראשו א' וכלים בראשו שני נטמאו באהל המת עכ"ל. כבר כתבתי דלשון מאהיל על הטומאה הכי משמע דאי להביא טומאה מבית לבית לא שייך לשון מאהיל אלא מביא ולפ"ז ע"כ הא דקתני ברישא טע"ט על רום טפח מביא את הטומאה היינו נמי באותו אהל עצמו אע"ג דלפ"ז לא א"ש האי כיצד ביב שהוא קמור דקתני עלה דבכל הנך בבי דהתם לא איירי מהך ענינא שהטומאה והטהרות הן במקום א' בביב או בבית אלא שהטומאה בביב והטהרות בבית או להיפוך אלא דבלא"ה כבר כתבו המפרשים שם דהאי כיצד ביב אחוצץ לחודא קאי (וכבר הארכתי בזה בקונטרס דטומאת כהנים בכוונת הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה) ויתכן יותר לפמ"ש לעיל דף י' בלשון רש"י ד"ה טפח על טפח שיטת רש"י דעיקר טומאת אהל דאורייתא אינה אלא כשהטומאה והטהרות הן באהל א' ממש משא"כ מאהל לאהל אחר או מבית לבית דרך פתחים וחלונות אינה אלא מדרבנן וכמ"ש הש"ך בכוונת מהרי"ל ומהרי"ו בש"ע י"ד בסימן שע"ב. וא"כ לפ"ז הוכרח רש"י לפרש כאן בענין זה שהוא מדאורייתא כיון דפלוגתא דר"י ורבנן ושקלא וטריא דשמעתין מדרשא דקראי מייתי להו אלמא דמדאורייתא איירי כן נראה לי ודו"ק:

בתוס' בד"ה תנן התם באהלות פ"ג כו' אריש קאי דאיירי בביב שהוא קמור כו' עס"ה. נראה דמה שהוצרכו התוס' לפרש כן ולא ניחא להו לפרש דאטפח ע"ט מביא את הטומאה דרישא קאי היינו משום דלכאורה הוי משמע דהא דקאמר ר"י כל אהל שאינו עשוי בידי אדם אינו אהל היינו דוקא לענין להביא את הטומאה דאיירי בי' קרא דאהל אהל משא"כ לענין לחוץ בפני הטומאה אפשר דמודה ר"י דבכל ענין חוצץ וכמו שאבאר ובאמת בשקלא וטריא דשמעתין דשוורים ודלתות וסוכה משמע דלענין חציצה פליג נמי ר"י לכך הוצרכו התוס' לפרש דכיון דהאי אחד חור אביב שהוא קמור מייתי לה בהך בבא דביב עיקר לענין חציצה איירי וכדפרישית בסמוך בשם רוב המפרשים וכמ"ש התוס' בס"פ המוכר פירות במשנה דכוכין ע"ש. א"כ ע"כ דר"י לענין חציצה נמי פליג כנ"ל ודוק ועיין עוד בסמוך:

דף כא.

מ"ט דר"י יליף אהל אהל ממשכן כו' וקשיא לי טובא דאכתי לר"י תינח לענין דאינו מאהיל שפיר יליף מג"ש דכל אהל שאינו בידי אדם אינו אהל מגזירת הכתוב כיון דעיקר פרשה דאהלות בהכי איירי דכשמת באהל כל אשר באהל יטמא א"כ כל כמה דלא קרי אהל לא שייך בו לטמא אדם וכלים שבתוכו משא"כ לענין חציצה בפני הטומאה דפליג בה נמי ר"י כדפרישית דמוכח כן מסוגיא דשמעתין ומנ"ל הא מילתא דבעינן בידי אדם דוקא דלכאורה הא דטע"ט חוצץ בפני הטומאה לאו מקרא ילפינן לה אלא דממילא מילתא דפשיטא היא דאינו מטמא אלא מה שבתוך האהל ולא מה שאינו בתוכו ואדרבה מסברא כל מה שאינו בתוכו אלא במקום בפני עצמו מה"ת נאמר דטמא כיון שאינו בתוך האהל אי לאו דטומאה רצוצה הל"מ היא או משום דילפינן לה מקרא או בקבר לרבות קבר סתום כדאיתא בנזיר דף נ"ד (וכמו שהארכתי בקונטרסי בפירש"י והתוס' דהתם) וא"כ לפ"ז שיעורו דטע"ט נמי הל"מ היא דפחות מטע"ט טומאה רצוצה היא שבוקעת ועולה כנגדה עד לרקיע ולמטה מקרקע עד התהום וא"כ אכתי כל שהטומאה יש לה מקום מיוחד טע"ט דתו לא מיקרי טומאה רצוצה בדין הוא שתחוץ א"כ מה טעם וסברא יש לחלק אם אותו מקום נעשה בידי אדם או שלא ביד אדם כיון דלא שייך ביה הך ג"ש דאהל אהל (דהא הך מילתא דחוצץ לא איירי ביה קרא ואדרבה האי אהל דאיירי בי' קרא שהוא של פשתן הא כתיב ביה בהדיא והזה על האהל שהאהל עצמו טמא וא"כ אינו חוצץ בפני הטומאה לפי שיטת התוס' בפרק במה מדליקין במשנה דכל היוצא מן העץ(ואע"ג דזה המקום מיוחד אין קרוי אהל בדין הוא שיחוץ כיון שאינו בתוך האהל. וכבר עלה בלבי דלענין חציצה לר"י לאו מקרא יליף לה אלא דהל"מ היא דכל שאינו קרוי אהל לענין טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה אלא שנראה בעיני דוחק דהא בעלמא מקשינן כיון דהלכתא הוא קרא למה לי והנלע"ד בענין זה דהא דמקשינן הכא מ"ט דר"י דאיצטריך למילף אהל אהל ממשכן היינו לענין הך מילתא לחוד דלר"י כל שאינו בידי אדם אינו מאהיל על הטומאה לטמא מה שבתוך האהל דאיירי ביה עיקר קרא ולאפוקי מהך דרשא דאהל אהל ריבה דע"כ לר"י נמי אית ליה כדמוכח בפרק במה מדליקין משו"ה מקשה שפיר מ"ט ואיצטריך למילף בג"ש משא"כ לענין חציצה דלא שייך ביה הך דרשא דאהל אהל ריבה שפיר מצינן למימר דר"י מסברא פשיטא ליה דכל אהל שאינו בידי אדם אינו חשוב לקבוע מקום בפני עצמו ולחוץ בפני הטומאה ותדע שכן הוא דהא אפילו לרבנן דפליגי עליה דר"י ולא ילפי ממשכן אפ"ה מודו דיש לחלק בין מה שנעשה בידי אדם למה שלא נעשה בידי אדם והיינו כדאשכחן דמפליגו רבנן בין

מאור שנעשה בידי אדם ששעורו כפונדיון שהוא פתות מטפח וכשלא נעשה בידי אדם שיעורו מלא אגרוף כמו שפירש"י בסמוך ממשניות דכלים ואהלות ומסוגיא דבכורות וכמו שאבאר בסמוך בלשון רש"י. נמצינו למידין מיהו דלרבנן נמי מסברא יש לחלק בין בידי אדם לשלא בידי אדם. וא"כ כ"ש דאית לן למימר הכי אליבא דר"י לענין חציצה וכ"ש למאי דמשמע מפי' התוס' דהך בבא דאחד חור שחררוהו שרצים אביב שהוא קמור קאי ולענין תציצה וכדפרישית בשיטתם א"כ בפשיטות יש לומר דלר"י מסברא אית ליה דבחור שחררוהו שרצים תחת קרקע הבית שהמת או הטהרות בתוכו אין לו לחוץ בפני הטומאה דהאי חור בטיל אגב קרקע הבית כן נראה לי ובזה נתיישב היטב הסוגיא דבסמוך וכמו שאבאר ודוק היסב:

בתוס' בד"ה יליף אהל אהל ממשכן וא"ת אי ממשכן יליף אפילו עשוי בידי אדם נמי לא יביא את הטומאה אלא פשתן כו' עכ"ל. נראה דאליבא דרבנן דאית להו נמי הך ג"ש דאהל אהל ממשכן בפ' במה מדליקין לא פסיקא להו כ"כ להקשות מנא להו דשאר אהלים שאינם של פשתן מטמאין כל מה שבתוכן דודאי מילתא דפשיטא הוא דשאר מינים נמי מיקרי אהל כדאשכחן במקדש דאיקרי משכן ומיקרי אהל אע"פ שהיה עליו תקרה של בנין וכמ"ש בחידושינו בפרק במה מדליקין ע"ש. א"כ ע"כ דעיקר ג"ש היינו לענין טומאת האהל גופא דבהאי שייך עיקר ג"ש דכתיב ויפרוש האהל על המשכן דהאי לישנא לא שייך אלא באהל של משכן שהוא ממיני בגדים ולא של מקדש שהוא של בנין אבל לענין מה שבתוך האהל ודאי אין לחלק דאידי ואידי קרינן בהו כל אשר באהל כדאשכחן במקדש שנקרא אהל לכל הדברים שטעונין אהל משא"כ לר"י דאית ליה הך ג"ש נמי לענין מה שבתוך האהל קשיא להו שפיר א"כ ליבעי דוקא פשתן אפילו לטמא מה שבתוכו כנ"ל בכוונת התוס' דשמעתין ולפ"ז א"ש דהאי דסיפרי רבי יהודה היא אלא דמלשון רש"י והתוס' דפרק במה מדליקין משמע דלא נחתו להכי דאפי' לרבנן נמי קשיא להו והוצרכו ללמוד מהך דרשא דק"ו דמצורע ואפשר לקיים דבריהם לענין שאר דברים היוצאין מן העץ דאיירי בהו עיקר מיעוטא דג"ש אהל אהל עלייהו קאי וכמ"ש שם בחידושינו דכיון דאפ"ה מטמאין כל מה שבתוכן היינו ע"כ משום ק"ו דמצורע כנ"ל ודו"ק:

בא"ד וא"ת א"כ כי לא עביד נמי בידי אדם כו' הא איצטריך ליה דרשא דפרק במה מדליקין כו' וי"ל דמושבו לא משמע כו' עכ"ל. וקשיא לי אכתי מנא ליה לרבי יהודה למילף בג"ש דאהל אהל ממשכן דאהל שאינו עשוי בידי אדם אינו מטמא אפילו מה שבתוכו דלמא הך ג"ש נמי לא איירי אלא לענין טומאת האהל עצמו כל שאינו עשוי

בידי אדם אין האהל עצמו טמא כי היכי דמוקמינן לה אליבא דרבנן לענין כל היוצא מן העץ שאינו מטמא אלא פשתן והיינו דוקא לענין אהל עצמו ולא לענין מה שבתוכו ואי מטעמא דכתב רש"י שם דבכל היוצא מן העץ נמי לא שייך לומר דאינו מטמא מה שבתוכו מהאי ק"ו דמצורע גופא הא ודאי ליתא לשיטת התוס' דפ' במה מדליקין אליבא דרבי יהודה כמו שדקדקתי שם עיין עליו. מיהו למאי דפרישית בסמוך דבלא"ה הך מילתא דאהל שאינו עשוי בידי אדם מילתא דתליא בסברא הוא כמו שהוכחתי מדרבנן לדרבי יהודה אלא הא דאיצטריך למילף לדר"י בג"ש היינו לאפוקי מדרשא דאהל אהל ריבה א"כ לק"מ כן נראה לי ודו"ק:

בא"ד אע"ג דסתם סיפרי ר"י היא א"ש דקאמר בשמעתין מודה ר"י כמלוא אגרוף. ולכאורה נראה מדבריהם דהאי שיעורא דמלוא אגרוף שייך נמי במצורע והיינו כר' יוסי דאמר בפי"ז דכלים דמלוא אגרוף של בן בטיח ישנו כראש גדול של אדם. וא"כ שפיר מצינו למימר דשייך האי שיעורא בטמא שיושב תחת אילן שהאילן מאהיל על ראשו אלא דלע"ד א"א לומר כן דבפ' י"ג דנגעים משמע להדיא במשנה י"ב דשיעור מושבות של מצורע היא ברחב ארבע אמות וכ"כ שם הרמב"ם להדיא בפי' המשניות וכן הר"ש פי' כן לחד פירושא ובירושלמי דנזיר פ' כ"ג נמי מצאתי דאמר ר' יוחנן רובדי אילן שיש בהם ד' על ד' הנזיר מגלח. ונראה לכאורה דהיינו נמי מטעמא דפרישית דכיון דטומאה תחת אילן במת לא ילפינן אלא בק"ו ממצורע מש"ה בעינן ד' על ד' שנראה דוחק לאוקמי מילתא דר' יוחנן כר"י דשמעתין וצ"ע ועיין עוד בסמוך:

בגמרא ר' יוסי אומר ממקומו היה משלשל וממלא מפני קבר התהום. עיין בתוספת פ' חלון (עירובין דף ע"ט) שהקשו דר' יוסי מאי חייש לקבר התהום הא שמעינן ליה לרבי יוסי בפרק העור והרוטב (חולין דף קכ"ה) דס"ל דטומאה טמונה אינה בוקעת ועולה ותירצו דודאי אית ליה לרבי יוסי דטומאה טמונה בענין קבע ממש אבל בעלמא לית ליה ועיין בתוס' ס"פ המוכר פירות במשנה דכוכין ובחדושי מהרש"א שם ובקונטרסי הארכתי ובזה יש ליישב ג"כ שיטת הירושלמי שהבאתי בסמוך דאפשר לאוקמי ההיא דרובדי אילן אפילו כרבנן דרבי יוסי דאינהו נמי מצי סברי דעיקר טומאה רצוצה היינו שנמצא שם דרך קבורה ממש דהמאהיל על הקבר כאילו מאהיל על המת עצמו כמ"ש הרמב"ם ז"ל להדיא דמש"ה הנזיר מגלח על טומאה רצוצה וה"נ איתא בירושלמי דלעיל משא"כ לענין רובדי אילן שמאהילין על האדם ועל הטומאה אפשר דאין הנזיר מגלח אלא כשיש ברובדי אילן ד' על ד' דומיא דמצורע כן נראה לי ודוק היטיב ואין להאריך יותר:

בפירש"י בד"ה כמלא אגרוף כו' ובמסכתא בכורות מייתינן לה כו' שיעורו להוציא את הטומאה לאויר כמלא אגרוף כו' עס"ד. זה הלשון להוציא הטומאה לאויר לא נמצא שם בגמ' ואדרבה רש"י גופא מפרש שם להדיא דהאי שיעורו מלא אגרוף היינו להביא את הטומאה מבית זה לבית זה וא"כ יש לתמוה טובא למה שינה רש"י לשונו הכא בשמעתין. ועוד כיון דרש"י גופא לא מייתי לה הכא אלא אגב גררא להביא ראיה דלרבנן אשכחן נמי שיעורא מלא אגרוף במאור שלא נעשה בידי אדם א"כ לא היה צריך לפרש אי איירי אותה הטומאה לאויר או מבית לבית:

והנלע"ד ליישב דודאי פירש"י בבכורות עיקר דעיקר שיעור מלא אגרוף במאור היינו מבית זה לבית זה כדאשכחן במשנה בפי"ג דכלים דנקיט כמה שיעורין חלוקין במאור ומסיים בה בהאי לישנא להביא את הטומאה ולהוציא את הטומאה ור"ש פליג וקאמר להביא כו' ופשטא דלישנא דלהביא ודאי משמע מבית זה לבית זה. ועוד דבמשנה הסמוכה לה קתני חלון שהיה לאויר אלמא דמעיקרא לאו לאויר הי' אלא להביא מבית לבית וע"ש בפי' המשניות אלא לפי שכבר כתבתי בסמוך ובכמה דוכתי דטומאה שמבית לבית ובצדו דרך חלונות אינן אלא מדרבנן כמ"ש הש"ך בי"ד בסימן שע"ב בשם ת"ה ומהר"י וי"ל והש"ע. נמצא דלפ"ז לא הוי א"ש הא דאמרינן בשמעתין דמודה ר' יהודה במלא אגרוף דחוצץ וטהור אע"ג דלענין טומאה דאורייתא איירי וא"כ האי שיעורא דמלא אגרוף מאי עבידתיה ואי משום דלרבנן נמי אשכחן האי שיעורא דמלא אגרוף במאור שלא נעשה בידי אדם מ"מ איכא למימר דשאני התם דבטומאה מבית לבית לא הוי אלא טומאה דרבנן ומש"ה אין טומאה נכנסת דרך חלון שלא נעשה בידי אדם אלא א"כ הוא כמלא אגרוף משא"כ לענין חציצה דאיירי ביה ר' יהודא מנא ליה להקל ולומר דכשהוא מלא אגרוף חוצץ וליכא למימר דהל"מ כשאר שיעורין דהא ודאי ליתא דא"כ למה לן לאהדורי בטעמא דר"י למילף בג"ש וטפי הוי לן למימר בפשיטות לר"י הל"מ הוא דכל שלא נעשה בידי אדם אינו מביא ואינו חוצץ אלא א"כ כמלא אגרוף לכך הוצרך רש"י לפרש דלענין חציצה הוי טעמא דר"י מסברא כיון דמלא אגרוף הוי שיעור חשוב אפילו לרבנן לענין טומאה דאורייתא כגון להוציא את הטומאה לאויר שכל מה שמאהיל נגד אויר טמא אע"ג שלא נעשה בידי אדם מש"ה מוקי ר' יהודא לג"ש דאהל אהל ממשכן בדדמי דהיינו דוקא בטע"ט אינו מאהיל אבל במלא אגרוף שהוא שיעור חשוב מיקרי אהל בין לענין חציצה ובין לענין שתטמא את הטומאה והטהרות באותו אהל עצמו כן נראה לי לכאורה בכוונת רש"י:

אלא דאכתי קשיא לי טובא דא"כ דמה שהטומאה יוצאת לאויר כמלא אגרוף הוי מדאורייתא א"כ אמאי בעינן מלא אגרוף דאטו מי גרע האי חלון שעשוי למאור שלא נעשה בידי אדם משאר חורין שחררוהו שרצים דפליגי ביה ר"י ורבנן בפ"ג דאהלות וקי"ל כרבנן דבטפח ע"ט מאהיל על הטומאה כדקתני אחד חור שחררוהו שרצים ארישא דטע"ט קאי דלפ"ז קשיא ממתניתין דפ"ז דבעינן כמלא אגרוף וכי משום שהוא לאורה מיגרע גרע (ונראה דוחק לאוקמי מתניתין דפי"ג דאהלות ודפי"ז דכלים כר"י ולא כרבנן והא גבי הלכתא פסיקתא תני לה התם) אע"כ דאפילו מה שמוציא הטומאה לאויר נמי לא הוי אלא מדרבנן כגון שהטומאה אינה מונחת תחת האויר ממש אלא בבית שלא כנגד החלון. נמצא שמה שמאהיל למעלה נגד החלון אינו מאהיל על הטומאה דבכה"ג לא הוי טומאה דאורייתא כמו שנראה מלשון הרמב"ן ז"ל. דטומאת אהל מן התורה אינו אלא אחד בג' דרכים ואחד מהם מה שמאהיל נגד הטומאה עצמה. וכמו שכתבתי מבואר באר היטב בלשון הרמב"ם ז"ל בה' טומאת מת בתחילת פי"ג ובתחילת פי"ד שבפי"ג כתב דכל חור שהוא ט' ע"ט בין נעשה בידי אדם או לא נעשה בידי אדם מאהיל על הטומאה וחוצץ בפני הטומאה ובפי"ד כתב לענין חלון שלא נעשה בידי אדם אין הטומאה נכנסת ויוצאת מבית לבית או לעליה אלא כמלא אגרוף וכיוצא בזה כתב עוד בהלכה ז' לענין חור שבדלת וא"כ דבריו סותרין זה את זה דאטו מי גרע האי חלון שבפרק י"ד מחור שבפי"ג אע"כ דהאי כדיניה והאי כדיניה דבפי"ג לא איירי אלא מטומאה דאורייתא בין לענין מאהיל באותו אהל עצמו ובין לענין חציצה וכמו שנראה ממה שכתב בתחילת דבריו טע"ט על רום טפח משום דלענין שיהא אהל גמור בפני עצמו לא סגיא בלא"ה שיהא טפח אורך ע"ט רחב ברום טפח משא"כ בפי"ד דלא איירי אלא לענין טומאה דמבית לבית או לעליה דרך חלון או ארובה דלא הוי אלא מדרבנן מש"ה בעינן כמלא אגרוף ומש"ה לא נזכר בפי"ד ענין טפח של רום דבחלון או ארובה של בית לבית או לעליה לא שייך ביה רום כיון דשיעור תלוי בחלון או ארובה בלבד כדפרישית בפ"ק דף יו"ד גבי טע"ט ברום טפח ע"ש בלשון רש"י ובחידושינו כל זה נראה לי ברור וצלול בכוונת הרמב"ם ז"ל ובפירוש המשניות דלא תקשי אהדדי עד שלע"ד היא ראיה גדולה שאין עליה תשובה דלשיטת הרמב"ם מבואר להדיא שם דטומאה מבית לבית אינה אלא מדרבנן וכמ"ש הש"ך בכוונת בעל ת"ה ומהרי"ו והש"ע ודלא כמ"ש בעל מג"א בא"ח סי' שי"א שדברי הרמב"ם הם שלא כדברי הש"ך ודוק היטב:

נחזור לסוגיא דשמעתין דלפ"ז טעמא דר"י דמודה במלא אגרוף היינו משום שהוא שיעור חשוב יותר מטע"ט אפילו אליבא דרבנן דאע"ג דהאי דאורייתא והאי דרבנן

אפ"ה ראיה גמורה היא שהוא שיעור חשוב ומש"ה מוקי לג"ש בדדמי בטע"ט דוקא משא"כ במלא אגרוף לענין מאהיל לר"י מרבינן לה מאהל אהל ריבה ולענין חציצה יליף מסברא וכדפרישית וכן נראה מלשון הריטב"א ז"ל בחידושיו ע"ש ודוק היטב ובקונטרס הארכתי יותר:

מיהו מאי שכתב רש"י כאן לשון חישב עליו למאור נראה דלא דק ואשגרת לישנא בעלמא הוא דהא להדיא תנן בפי"ג דאהלות דחור שחררוהו שרצים וחישב עליו למאור שיעורא כמלא מקדח שהוא פחות אפילו מטע"ט ושיעור דמלא אגרוף היינו כשלא חישב עליו לא למאור ולא לתשמיש ע"ש ועיין ג"כ מה שכתבתי בפ"ק דפסחים ד' ט' גבי מעשה דרבי יהודא במציק אחד ברמון ודקדקתי שם מהא דאמרי' בשמעתין דלר"י חור שנעשה ע"י שרצים בעינן כמלא אגרוף ע"ש:

בתוספות בד"ה ועל גביהן דלתות מאן דאמר בגיטין כו' דאהל זרוק לא שמיה אהל כו' ומיהו לר"א דלקמן ודאי קשה כו' עס"ה. ולע"ד נראה ליישב קושית התוספת משום דבלא"ה נראה לי ברור דהאי תנא דס"ל אהל זרוק לא שמיה אהל היינו דוקא לענין דאינו חוצץ בפני הטומאה ולחומרא בעלמא מדרבנן אבל מדאורייתא אין לחלק דאלת"ה אלא דאפילו לקולא נמי אמרינן דלא שמיה אהל א"כ כ"ש דאין מקום חשש לתינוקות אפילו בלא חציצת הדלתות כיון שאין התינוקות מתטמאין מחמת שמאהילין על קבר התהום דהא אהל זרוק הוא אלא דאפשר דמשום הא לא איריא דלענין טומאת אדם או כלים עצמם שמאהילין נגד הטומאה לא איכפת לן אי מקרי אהל או לאו דהא קי"ל בפ"ק דשבת בסוגיא די"ח דבר גבי איכר שהיה עובר דעל עצמן בכל שהן אע"ג דפחות מטפח לא הוי אהל כלל אלא דאפ"ה מצאתי ראיה ברורה מלשון התוספות עצמן שכתבו בדיבור הקודם בפשיטות דקוברי המת שהיו עוברין והאהילו המטה שנעשה אהל לטמא מה שתחתיו ונכנסת אף לאהל אחר ועיין בתחלת פ"ד דמסכת אהלות בתנור שהאהילו עליו קוברי המת כו' וכתב שם הר"ש בפי' המשניות והובא בתי"ט דלא מסתבר כלל לחלק בין טומאה עוברת לטומאה קבועה והיינו כדפרישית דאפילו למ"ד לא שמיה אהל היינו מדרבנן ולחומרא לענין דאינה חוצצת וא"כ מדאורייתא ודאי חוצצת לכ"ע ולפ"ז כיון דכולה הך מילתא דתינוקות אינו אלא מעלה בעלמא כמו שפירש"י והיא גמרא ערוכה בר"פ בתרא דזבחים לא מיבעיא אליבא דר"ל דאמר דארץ ישראל בדוקה היא לענין טומאת התהום אלא אפילו אליבא דרבי יוחנן התם כמ"ש שם התוספת וא"כ יפה הועילו הדלתות אפילו למ"ד אהל זרוק לא שמיה אהל להציל התינוקות מחשש טומאה דאורייתא אבל להך חומרא דרבנן דאהל זרוק אינו חוצץ לא חששו כיון דאי

אפשר בענין אחר והא דמקשה הש"ס לעיל מעיקרא בפשיטות דר"י אדר"י מהך דשוורים אהך מתניתין דאהלות היינו למאי דקס"ד דאהל שאינו עשוי בידי אדם לא שמיה אהל כלל אפי' מדאורייתא א"כ מה הועילו השוורים לתינוקות כיון דאין חוצצת מדאורייתא כן נראה לי נכון בעזה"י ודוק היטב:

ובעיקר ענין אהל זרוק כבר הארכתי בפ"ק דגיטין דף ח' ע"ב וגם בס' משנה למלך האריך מאד והרגיש ג"כ בסברא זו דלענין תינוקות לא הוי אלא מעלה בעלמא אלא דלא נחית לפרש דהאי דאהל זרוק לא שמיה אהל אינו אלא מדרבנן ולפ"ז ודאי קשיא עליה דא"כ מאי מקשה מעיקרא דר"י אדר"י משוורים דלמא שאני הכא דאינו אלא מעלה בעלמא אבל למאי דפרישית א"ש טובא ודו"ק:

שם בגמ' תניא נמי הכי ומודה ר"י בשקיפין כו' וכתבו התוס' דל' תניא אינו מדוקדק דהא משנה מפורשת היא. ובאמת דיותר יש לתמוה דלעיל מעיקרא מאי מקשה והרי שוורים אטו מי לא הוי ידע סיפא דהך מתניתין גופא דמודה ר"י ולמאי דפרישית יש ליישב דאי ממתניתין לא הוי סייעתא כל כך דאפשר דהא דמודה ר"י בשקיפין שהוא שיעור גדול היינו דוקא לחומרא לענין שמאהיל וארישא לחוד קאי והיינו מדרבנן משא"כ לענין חציצה דלקולא לא משמע ליה לחלק אליבא דר"י בין טפח למלא אגרוף מש"ה מייתי מברייתא דאפשר דקים ליה לתלמודא דהך ברייתא לענין חציצה נמי איירי להדיא כן נראה לי ודו"ק:

דף כא:

בגמ' והרי מטה דיש בה כמה אגרופין כו' ולכאורה יש לתמוה דאפילו אם נאמר דר"י בכל ענין אית ליה דאהל שאינו עשוי בידי אדם לא הוי אהל לענין טומאה אפילו בשיעור גדול ביותר אכתי מאי ענין סוכה לטומאה כיון דלענין טומאה לא יליף לה ר"י אלא בג"ש דאהל אהל ממשכן והיינו מגזרת הכתוב בעלמא כדאשכחן נמי בפרק במה מדליקין אליבא דכ"ע לענין דבעינן פשתן א"כ פשיטא דלא שייך הך ילפותא דג"ש כלל לענין סוכה. מיהו למאי דפרישית לעיל א"ש דודאי בלא"ה כל השקלא וטריא דשמעתין היינו דבעי למימר דטעמא דר"י לאו משום דיליף ג"ש אהל אהל ממשכן אלא מסברא דבעינן אהל חשוב וקבוע ובהכי הוי אתי ליה שפיר לחלק בין שוורים לדלתות וכמ"ש ג"כ התוספות בסמוך בד"ה והרי דלתות ולפ"ז היינו נמי הא דמקשה הכא והרי מטה דכיון דאשכחן דפליגי ר"י ורבנן בכה"ג נמי לענין סוכה דלר"י כיון דמטה לא חשיב לא הוי אהל להפסיק בינו לבין הסוכה ואפילו לקולא אמר הכי א"כ ממילא שפיר אית לן

למימר דלענין טומאה נמי בהכי פליגי ולא איצטרכינן לאוקמי פלוגתייהו לענין טומאה בג"ש דאהל אהל ממשכן כן נראה לי. ובענין זה יש לי ליישב שיטת הרי"ף והרמב"ם ז"ל וסייעתם שכתבו דהא דאסרו רבנן לישן תחת המטה בסוכה היינו משום דנעשה כסוכה בתוך סוכה וא"כ לפ"ז כ"ש דלא הוי מקשה הש"ס הכא מידי מסוכה אטומאה דלענין טומאה בהפסקת אהל תליא מילתא ובסוכה היינו משום סוכה תחת סוכה ולמאי דפרישית א"ש דודאי לפי סברת המקשה הוי פשיטא ליה טובא למימר דהא דאשכחן לר"י ורבנן דפליגי בסוכה פליגי נמי בטומאה אית לן למימר דתרוייהו מחד טעמא הוא דאזדו לטעמייהו דלר"י מסברא לא מיקרי אהל להפסיק אלא בדבר חשוב ולרבנן בכל ענין הוי אהל להפסיק נמצא דכל זה לסברת המקשה דוקא משא"כ למאי דמסקינן דפלוגתא דר"י ורבנן בסוכה היינו נמי משום דאזדו לטעמייהו בסוכה גופא אי בעינן דירת קבע או דירת עראי א"כ לפ"ז יפה כתב הרי"ף וסייעתו דטעמא דרבנן הוי משום דנעשה כסוכה בתוך סוכה וכדפרישית לעיל בריש פרקין וכמו שהארכתי ג"כ בסוגיא דקינופות ונקליטין וכילה ע"ש ודו"ק היטב ותו לא מידי:

במשנה הסומך סוכתו בכרעי המטה כשרה רבי יהודה אומר כו' וכתב הרא"ש ז"ל דרב יהודא לפרש דברי ת"ק אתא וכן נראה לכאורה מלשון הגמרא דפליגי רבי זירא ורבי אבא בטעמיה דר' יהודא ואביי נמי אמר לא שנו אלא סמך כו' היינו דוקא אליבא דר"י וא"כ משמע דהלכה כר"י וכמ"ש כל הפוסקים מש"ה ניחא ליה למימר דר"י לפרש דברי ת"ק אתא. מיהו לפירש"י לא יתכן לפרש כן שהרי כתב להדיא בד"ה דאין לו קבע דרבי יהודה לטעמיה דאמר סוכה דירת קבע בעינן וא"כ ודאי פליג אדת"ק דהא קי"ל סוכה דירת עראי בעינן ועוד דאביי גופא דאמר לא שנו אלא סמך איהו גופא אוקמא לעיל דף ז' ע"ב לר"י בשיטה בהא דס"ל סוכה דירת קבע בעינן וקי"ל אין הלכה כשיטה. וא"כ נראה מזה דרש"י סובר דר"י ודאי פליג אדת"ק וכל הני אמוראי דבסמוך לאו אליבא דהלכתא קאי אלא לפרושי טעמא דר"י. מיהו אביי גופא דאמר ל"ש אלא סמך אפשר דשפיר סבר דהלכה כר"י דמשמע ליה עיקר האי טעמא דמפני שמעמידה בדבר המקבל טומאה וא"כ אפשר דר"י לא פליג אדת"ק כן נראה לי בשיטת רש"י ועיין בסמוך:

בתוס' בד"ה שאין לה קבע כו' ור"י לטעמיה כך פי' בקונטרס כו' ומיהו קשה דלקמן דפוסל ר"י סוכה ע"ג בהמה כו' עס"ה. נראה דלאו משום הך קושיא לא משמע להו להתוספת לפרש כפירש"י דהא התוספת גופייהו כתבו לקמן בהאי דע"ג בהמה פי' אחר בענין דלא תקשי מסוגיא דהתם על פי' הקונטרס דהכא אלא על פי' הקונטרס דהתם ע"ש. ועוד דבלא"ה איכא למימר דלרש"י איצטריך לאתויי לקמן בבהמה האי טעמא

דסוכה ראויה לשבעה אליבא דמ"ד הכא דטעמא דר"י משום דמעמידה בדבר המקבל טומאה וא"כ אפשר דבכה"ג דהכא ודהתם הוי שפיר דירת קבע ואי משום דלא קאמר איכא בינייהו בשידה תיבה ומגדל הא ע"כ לפירש"י בלא"ה הוי מצי למימר דנ"מ לענין כרעי המטה גופא דלהאי טעמא דאין לה קבע פליגי ר"י ות"ק ולאידך טעמא לא פליגי כדפרישית בסמוך אלא דמה"ט גופא לא ניחא להו להתוספת לפרש כפירש"י משום דסוגיא דשמעתין דהנך אמוראי ודאביי לא משמע הכי כדפרישית מלבד שאר קושיות ודקדוקים שהקשו הר"ן והריטב"א ז"ל ומש"ה ניחא להו לפרש סוגיא דשמעתין ע"פ שיטת הירושלמי:

דף כב.

אמר רבא מנא אמינא לה דכי אית בה טפח וכו' דתנן קורות הבית והעליה כו' והא דלא דחינן הכא דשאני טומאה דהלכתא גמירי לה כדדחינן לעיל דף י"ח לענין לבוד באמצע נראה דדוקא התם שייך לומר כן דנהי דהלכתא דלבוד בכל עניני מחיצות נאמרה בין בשבת בין בסוכה ובין בכלאים וכן לטומאה הוי אמרינן לבוד אי לאו דאשכחן שיעור פותח טפח לענין טומאה ולא אמרינן לבוד כדאשכחן בכל דיני מחיצות דעד ג' טפחים אמרינן לבוד ע"כ דלענין לבוד אין לדמות טומאה לשאר מחיצות משא"כ בחבוט רמי דהכא ס"ד השתא דלא שייך לחלק כלל בין טומאה לשאר מחיצות כיון דחבוט רמי נמי הל"מ היא כמו שפרש"י בד"ה שאין בגגה דחבוט רמי היינו כמו גוד אחית. מיהו רב אשי בסמוך דמקשה לרב כהנא מעירובין אסוכה ובעי למימר דאפילו בפחות מטפח אמרינן חבוט רמי אע"ג דבטומאה ודאי מודה דבעינן טפח ע"כ משמע ליה לרב אשי דלענין חבוט רמי נמי אין לדמות טומאה לשאר מחיצות כיון דעיקר שיעור הטומאה הלכתא גמירי לה כן נראה לי ועיין בחידושי ריטב"א ודו"ק:

דף כב:

במשנה העושה סוכתו בראש העגלה כו' כשרה ועולין לה בי"ט ופירש"י משום דבעי למיתני בסיפא אין עולין קתני ברישא עולין. נראה דאע"ג דסיפא דאין עולין נמי לכאורה לא שייך למיתני הכא בסוכה טפי מבשבת וי"ט דעלמא כיון דאין הטעם אלא משום שבות דמשתמש באילן אפ"ה קתני לה נמי לענין סוכה לרבותא דאע"ג דלכתחילה אין עולין בי"ט אפ"ה כשרה בדיעבד ויצא ידי חובת סוכה ואשמעינן דלא בעינן סוכה

הראויה לשבעה ולאפוקי מדרבי יהודה לקמן בשמעתין כן נראה לי מדקדוק לשון רש"י ועיין בסמוך:

בתוספות בד"ה שתים באילן כו' כך פי' בקונטרס ולא משמע הכי פרק מי שהחשיך כו' עד סוף הדבור עיין בתוספת שם פרק מי שהחשיך שכתבו להדיא דלשון שתים באילן יש לפרש בשני ענינים אחד כמו שפירש"י כאן והשני כמו שפרש"י שם. אם כן לפי זה נראה דהא דבעי למידק התם דצדדין אסורין היינו משום דמשמע ליה סתמא דלישנא דמתניתין דבכל ענין איירי דמה"ט קאמר נמי התם מאי לאו דחק ביה מש"ה הוצרך רש"י לפרש שם בהאי ענינא גופא דאיירי התם. מיהו כאן ניחא ליה לרש"י לפרש כאידך פירושא שסמך קרקעית הסוכה באילן משום דבענין זה הוי שפיר דומיא דרישא דקתני בראש האילן כן נראה לי:

דף כג.

פיסקא או על גבי גמל מתניתין מני ר"מ היא כו' מ"ט דר"י אמר קרא כו' סוכה הראויה לשבעה שמה סוכה. פשטא דלישנא דמתניתין מני נראה דהא דקתני במתניתין דבראש האילן כשרה וכן כל הנך בבי נמי לא מתוקמא אלא כר"מ דלר"י ודאי פסולה דבראש האילן כמו ע"ג גמל כמ"ש התוספת ולפ"ז יש ליישב מה שהקשו התוספת בד"ה ע"ג בהמה על פירוש הקונטרס דלעיל והיינו שהקשו שם למה ליה לתלמודא לפרש טעמא דר"י משום סוכה הראויה לשבעה ותיפוק ליה דלפירוש הקונטרס בלא"ה פוסל ר"י משום דדירת קבע בעינן ולמאי דפרישית א"ש דאיצטריך האי טעמא דסוכה הראויה לשבעה לענין אילן דמה"ט אפילו אילן פוסל לר"י ומשמע ליה לתלמודא מלישנא דמתניתין דהא דנקיט הך דינא דעולין בי"ט ודאין עולין דהך מילתא לא שייך בסוכה טפי מבשאר י"ט אע"כ דלרבותא דהסוכה כשרה מסיק לה ולאפוקי מדר"י כדפרישית בלשון המשנה שכן נראה מלשון רש"י ז"ל:

(**ועוד** היה נראה לי לפרש בענין אחר דהא דס"ל לר"י דכל הנך תנאי דסברי סוכה דירת קבע בעינן היינו מה"ט גופא דמדאורייתא בעינן סוכה הראויה לשבעה ואתיא נמי כי האי דר"א לקמן דאין יוצאין מסוכה לסוכה וא"כ בעינן סוכה הראויה לשבעה ולר"א נמי אמרינן לעיל בפ"ק דסובר סוכה דירת קבע בעינן אלא דלפי מסקנת הש"ס לעיל דף י"ט ע"ב דמתניתין דהעושה סוכתו כמין צריף איפכא תניא א"כ מדמכשר ר"א אע"ג דלא הוי אלא עראי כדאמרינן לעיל במימרא דאביי דף ז' ע"ב אלמא דלפי האמת לאו הא בהא תליא לענין דאין יוצאין מסוכה לסוכה דע"כ אפילו דירת עראי מיקרי סוכה הראויה

לשבעה וכדמשמע נמי להדיא בשמעתין דאפי' לר"מ בעינן סוכה הראויה לשבעה אע"ג דמסתמא סבר דדירת עראי סגי):

בתוספות בד"ה ולא גולל לקבר כו' מאי איריא משום גולל תיפוק ליה משום שהקבר סתום כו' עכ"ל. נראה שהתוס' בזה לשיטתם דאפילו ברוב ארונות שיש בהם חלל טפח אפ"ה אם הם סתומים מן הצד הטומאה בוקעת ועולה כמ"ש התוספת בכמה דוכתי. וא"כ דסתם קברים שהן בקרקע ואין פתוחין למערה שפיר הוי קבר סתום ובוקעת ועולה. מיהו לפמ"ש בחידושי ברכות דף י"ט ע"ב גבי מדלגין היינו ע"ג ארונות דלפירש"י והרשב"ם וכמה גאונים דלא אמרינן טומאה בוקעת ועולה אלא בטומאה רצוצה ממש א"כ אין מקום לדבריהם כאן דשפיר איצטריך למיתני דהגולל טמא אע"פ שיש חלל טפח פנוי בין המת לגולל שעל גביו דאע"ג דאין הטומאה בוקעת ועולה אפ"ה הגולל עצמו טמא וע"ש בברכות בחידושינו ועיין כאן בחדושי הריטב"א:

דף כג:

בגמרא והתנן בת ישראל שנשאת לכהן כו' ורמינן עלה הרי זה גיטך. מה שיש לדקדק בזה כתבתי בחידושי גיטין שם במקומו דף כ"ט ומה שיש לדקדק ג"כ בכל סוגיא דשמעתין ובכל דברי התוס' כתבתי באריכות שם בחידושי גיטין דף כ"ה:

דף כה.

במשנה שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה. ויש לדקדק דכיון דשלוחי מצוה פטורין מכל מצות האמורות בתורה כדמשמע בשמעתין דילפי' לה מק"ש ומפסח אע"ג דאיכא כרת א"כ אמאי נקיט לה הכא בסוכה טפי מבשאר מצות וטפי הוי ליה למיתני בפסחים לענין פסח גופא ומצה וכיוצא בו. ונראה דודאי הכא נמי לאו לגופא איצטריך למיתני דכיון דתנן בברכות דחתן פטור מק"ש אע"ג דאית בה מלכות שמים מה"ט דהוי"ל כעוסק במצוה א"כ כ"ש לשאר מצות (וכמו שאבאר עוד לקמן במסקנא בשמעתין) ולענין פסח גופא נמי לא איצטריך למיתני דמילתא דפשיטא היא דלא גרע מדרך רחוקה כיון דלא מטא זימניה אלא הא דקתני לה הכא היינו דלא זו אף זו קתני לא מיבעיא שלוחי מצוה דפטורין אלא אפילו חולין ומשמשיהן אף על גב דאין בהם שום סכנה אפ"ה פטורין מטעמא דמצטער פטור מן הסוכה דילפינן לה מתשבו כעין תדורו. ועוד נראה לי דלענין סוכה איכא רבותא טפי דאע"ג דבכל שעה ושעה עובר על מצות עשה דסוכה. ועוד דלא דמי לשאר מצות עשה שאינן אלא בשב ואל תעשה כשבטל מהם משא"כ בסוכה איכא

נמי איסורא בקום עשה כשאוכל ושותה וישן חוץ לסוכה ואפשר נמי דעכ"פ הוי לן לחייבו משום מראית עין שלא יחשדנו כפושע ומבטל בידים דלאו כ"ע ידעו שהוא עוסק במצוה אלא דאפ"ה פטור כיון דכל מצטער בעלמא פטור מן הסוכה מתשבו כעין תדורו דמה"ט פטרינן לקמן אפילו הולכי דרכים בעלמא א"כ תו לא שייך הך טעמי דמראית עין ואינך טעמי דפרישית כן נראה לי:

בגמרא מנא הני מילי דת"ר בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה כו' נראה דלעוסק במצוה ממש בשאר מצות פשיטא דפטור ממצוה אחרת דמאי אולמא האי מהאי ודוקא לענין ק"ש איצטריך קרא כיון דאית בה עול מלכות שמים אלא דעיקר קרא היינו אפילו בשעה שאינו עוסק במצוה ממש אלא שהולך לעשות מצוה כהאי שלוחי מצוה דמתניתין או שטרוד לעשות מצוה אפ"ה פטור מדכתיב תרי קראי בשבתך בביתך ובלכתך בדרך וכמו שהארכתי בזה בחידושי ברכות ד' י"א ובר"פ מי שמתו ע"ש במ"ש בכל הסוגיא השייכא לשמעתין דהכא ובפרש"י וליישב היטב שיטת רש"י והתוספת דשמעתין:

שם הא מהכא נפקא מהתם נפקא דתניא ויהי אנשים כו' אותן אנשים מי היו. ולכאורה לשון מי היו תמוה כיון שהכתוב מכסה אותן משמע שאין צורך לפרש מי היו דלא איכפת לן בהו וראיתי שהריטב"א בחידושיו הרגיש ג"כ בזה ע"ש שישבו בדוחק. ועוד דיותר קשה דעיקר פלוגתא דהנך תנאי דלכאורה אינן אלא דברי נביאות לידע מי ומי היו. והנלע"ד בזה דודאי מיתורא דקרא קשיא להו דכתיב ויהי אנשים אשר היו ולשון כפול הוא לא היה צריך לכתוב אלא ויהי אנשים טמאים לנפש אדם אע"כ דלשון אשר היו היינו שהכתוב בא לומר שהאנשים האלה כבר ידועים בתורה שהיו טמאים ואין צורך לפורטן וע"ז מקשה שפיר מי היו ומש"ה משמע ליה לרבי יוסי הגלילי דנושאי ארונו של יוסף היו שדבר זה ידוע ומפורסם שהיו נושאין ארונו של יוסף במדבר והכתוב בא ללמדנו בזה הלכתא רבתי דאע"ג דארונו של יוסף קבר שלפני הדיבור היה אפ"ה מטמא במגע ובמשא כדאיתא בנזיר (דף נ"ד ע"א) (ובפרק חזקת הבתים (בבא בתרא ד' נ"ח) בתוספת בהא דר' בנאה הוי מציין מערתא) זהו סברת רבי יוסי הגלילי דלא מסתבר ליה לאוקמי במישאל ואלצפן שנתפרש שמותם יותר בתורה שנתעסקו בנדב ואביהוא דאפשר דר' יוסי סובר דשריפה ממש הוי ולא היתה שלדן קיימת וא"כ לא קרינן בהו טמאים לנפש אדם:

מיהו ר"ע לא ניחא ליה לאוקמי בנושאי ארונו של יוסף דאפשר דסובר דהאי דמרבינן קבר שלפני הדיבור היינו דוקא היכא שנגע בהם אדם לאחר הדיבור. וא"כ כיון שלא נשאו ארונו של יוסף מר"ח סיון שהוא קודם מתן תורה עד ר"ח אייר א"כ לא מצינו

שנטמאו לאחר הדיבור. (מיהו ר"י הגלילי מצי סבר כיון דבמרה נאמרה להם פרשת פרה דכתיב בה אדם כי ימות באהל שפיר קרינן בה לאחר הדיבור) ומש"ה ע"כ מוקי לה ר"ע במישאל ואלצפן ששלדן קיימת. והיא גופא אתי קרא לאשמעינן דמתים שנשרפו ושלדן קיימת טמא' משא"כ ר' יצחק דלא מצי לאוקמי כרבי יוסי הגלילי וכר"ע כדקאמר יכולין היו להטהר מש"ה ע"כ מוקי לה האי קרא בטמא מת שחל ז' שלו בע"פ. ולפ"ז האי יתורא דכתיב אשר היו טמאים אע"ג דאכתי לא ידעינן מי היו מ"מ שפיר אשמעינן בלשון אשר היו טמאים שהיו מטמאין עצמן לנפש אדם במזיד אע"פ שכבר ידעו דאפשר שלא יהיו יכולין לעשות הפסח ומינה ילפינן דעוסק במצוה פטור אפילו לגבי פסח דאיכא כרת כן נראה לי נכון ובדרושים הארכתי יותר:

שם כבר היו יכולין להטהר. מיהו ר"י הגלילי ור"ע נראה דלית להו הך מימרא דבשני לא נשרף הפרה שאינו אלא לדרשא בעלמא וכבר הארכתי בזה בפ"ק דפסחים דף ו' בסוגיא דשואלין ודורשין ע"ש ותמצא נחת שנתיישב ג"כ מה שהקשו התוספת כאן בד"ה שחל ז' שלהן על פירש"י:

בפרש"י בד"ה חל ז' שלהם כו' מ"מ שמעינן מינה דעוסק במצוה פטור שהרי נטמאו ז' ימים לפני פסח כו' עס"ה. נראה מפירושו דעיקר קושיא דמקשה הש"ס והא מהכא נפקא מהתם נפקא היינו אליבא דר' יצחק דמהתם שמעינן לה וא"כ תקשי לדרבי יצחק האי בשבתך בביתך מאי עביד ליה וקשיא לי טובא דהא ודאי מהאי קרא דטמאים לנפש אדם אפילו אליבא דרבי יצחק לא שמעינן לה מהאי קרא דעוסק במצוה פטור כיון דאפשר דטומאה באונס באה להם. ועוד דאפילו את"ל דודאי טמאו עצמם במזיד כדפרישית בסמוך מלשון אשר היו טמאים מ"מ הא שפיר מצינן למימר דטמא מת מצוה ממש היו כדאמר ר' יצחק להדיא תו קשיא לי היאך שמעינן מהכא דעוסק במצוה פטור ממה שטמאו עצמן ז' ימים קודם פסח שהרי הם היו סוברים שיהיו יכולין לעשות הפסח שהרי בשעת מעשה בע"פ אמרו למשה למה נגרע ומכ"ש דקשה טפי לפמ"ש התוספת בפסחים בפרק האשה דף צ' ע"ב דלמ"ד שוחטין וזורקין אותן אנשים טבלו באמת בע"פ בשביעי שלהם ועשו פסחיהם. ולולי פירש"י והתוס' היה נראה לי דאדרבה מדר"ע דאמר מישאל ואלצפן היו מקשה הש"ס שפיר טפי דכיון דמשה רבינו היה סובר שלא יהיו יכולין לעשות פסחיהם כמו שאמרו לו לבסוף למה נגרע א"כ למה ציוה להם משה בתחילה שיתעסקו עצמם בנדב ואביהוא אע"פ שעי"כ יתעכבו מלעשות הפסח ויותר היה ראוי לצוות לנושאי ארונו של יוסף או שאר טמאים או נשים וקטנים דלאו בני כרת

נינהו אם לא יעשו פסח כנ"ל ובדרוש הארכתי דאפילו לר"י הגלילי נמי מקשה הש"ס שפיר וכאן אין להאריך יותר:

בתוס' בד"ה משום דלא מטא זמן חיובא כו' אבל קשה לרבה כו' אלמא מטמא לקרוביו אפילו היכא דמטא זמן חיובא כו' ואין לומר דהיא גופא ילפינן דלמא שאני ק"ש דלית ביה כרת כו' עס"ה. נראה דהא לא משמע להו לומר דפסח בדמטא זימני' ילפינן מבינייהו דהיינו מק"ש ומטמאים לנפש דאי פרכת מה לק"ש דליכא כרת טמאים לנפש יוכיחו ואי פרכת מה לטמאים לנפש דלא מטא זימניה ק"ש יוכיח דהא ודאי ליתא דנהי דאשכחן ילפות' כהאי בכמה דוכתי דאע"ג דאיכא בכל חד צד חמור אפ"ה קי"ל דצד חמור לא פרכינן מ"מ נראה דהיינו דוקא היכא דהפירכות הן מענין קולא וחומרא בדבר אחר ולא מן הנדון עצמו משא"כ הכא דהך פירכא דלא מטא זמן חיובא היא מן הנדון עצמו א"כ תו לא שייך לומר חזר הדין כמו בשאר דוכתי דודאי לא שייך כלל למילף פטור דמטא זימני' מהיכא דלא מטא זימני' א"כ ע"כ דמק"ש לחוד בעינן למילף פסח דמטא זימנא א"כ קשיא להו שפיר מה לפסח שכן כרת כן נראה לי בכוונת התוספת:

מיהו לפמ"ש בחידושי ברכות בר"פ מי שמתו דבלא"ה הוי קשיא לי היכי מצינן למילף שאר מצוות מפסח וק"ש דמה להנך שכן הזמן גרמא ונשים פטורות והו"ל עשה שאין שוה בכל משא"כ שאר מצות דלאו זמן גרמא שפיר מצינן למימר דחייב וכתבתי שם דכולה מילתא ילפינן מק"ש לחוד דכתיב בהו בשבתך בביתך ובלכתך בדרך וכיון דק"ש ותפילין איתקשו בהאי פרשה גופא ובלא"ה אפשר דאכולהו מילתא קאי א"כ ממילא פשיטא דעוסק במצוה פטור מן התפילין וכיון דפטור מן התפילין ממילא דפטור מכל מצות האמורות בתורה דאיתקשו לתפילין כדאיתא בקידושין דף ל"ד דפפונאי אמרו הך מילתא א"כ לפ"ז היינו נמי טעמא דרבה דס"ל כפפונאי מש"ה העוסק במצוה פטור לגמרי אפילו בפסח. ועוד דאדרבה עיקר היקישא דתפילין שייך טפי לגבי פסח דכתיב בהאי ענינא גופא למען תהיה תורת ה' בפיך שהוא היקישא דפפונאי כן נראה לי נכון ודו"ק:

בגמ' ואמר רבי אבא בר זבדא אבל חייב בסוכה פשיטא כו' שמעתי מקשים מאי מקשה הכא פשיטא אדרבה תיקשי לאידך גיסא למה יהא אבל חייב בסוכה הא בעינן תשבו כעין תדורו איש ואשתו ומה" ט אמרינן ברפ"ק דעירובין שהיה בדין לומר דהכהנים פטורין מן הסוכה כיון דאסורין בתשמיש המטה אלא הא דחייבין היינו משום דשלא בשעת עבודה מיהא מותרין וא"כ באבל לא שייך האי טעמא דהא כל ז' אסור בתשמיש המטה ולע"ד נראה דלא קשה מידי דדוקא בכהנים דבשעת עבודה אסורין מדאורייתא

מש"ה ס"ד דפטורין מן הסוכה משא"כ באבל דאיסור תשמיש אינו אלא מדרבנן שפיר מקשה הכא פשיטא דאין סברא לדחות מצות עשה דאורייתא בשביל איסורא דרבנן היכא דלא שייך חשש איסור דאורייתא כלל. ועוד דבלא"ה קי"ל דאין אבילות ברגל מה"ט גופא דלא אתי עשה דיחיד ודחי עשה דרבים ה"נ דכוותיה אע"ג דקי"ל דדברים שבצנעה נוהג אפילו ברגל מ"מ כיון דכ"ע ישבו בסוכה והוא יושב בבית הוי כדבר שבפרהסיא כן נראה לי ועיין בתשובת שער אפרים שכן הקשה לו חכם אחד ולמאי דמקשה ליה איהו לאו שפיר משני מסוגיא דערכין:

מיהו בלא"ה נלע"ד שאין לו מקום לקושיא זו כלל דאטו מי שאשתו נדה יהא פטור מן הסוכה אע"כ שאין זו ענין כלל לתשבו כעין תדורו כיון דהאי איסורא שייך נמי בביתו וא"כ ה"נ דכוותיה באבל אלא הא דאמרינן בערכין הך סברא לענין כהנים היינו משום דסד"א דלא רמיא מצות סוכה כלל אכהנים כיון דלעולם לא קיימינן בהו תשבו כעין תדורו וקמ"ל דאפ"ה שפיר קרינן בהו תשבו כעין תדורו שלא בשעת עבודה וזה נראה לי יותר נכון:

דף כו.

בפירש"י בד"ה משום ר' שילא אמרו התם כו' ולית להו להנך תנאי כו' עכ"ל. ובתוספת הקשו על פירושו ועיין במהרש"א שדבר זה תלוי בחילופי נוסחאות בלשון רש"י דלפי נוסחאות שלנו ודאי דברי מהרש"א ז"ל מוכרחים בכוונת רש"י מ"ש דלית להו להנך תנאי את"ק נמי קאי אלא משום דלת"ק לא פסיקא ליה כל כך לכך מפרש לה רש"י בדר' שילא דע"כ הכי ס"ל ומדר' שילא נשמע לת"ק כמ"ש התוספת. ובעיקר לשון רש"י דלית להו להנך תנאי עוסק במצוה פטור מן המצוה כבר כתבתי בחידושי ברכות בפרק היה קורא ובר"פ מי שמתו ע"ש:

בתוס' בד"ה פירצה קוראה לגנב לאו משום דלית ליה לרבא דרשא דתשבו כעין תדורו דברייתא היא לקמן בפירקין עכ"ל. ולכאורה מברייתא לקמן לחוד אין כל כך ראיה דהתם לענין עיקר חיוב ישיבת הסוכה איירי דלשון תשבו משמע שבא ללמד על עיקר מצות ישיבת הסוכה שדרך אדם לעשות בביתו כגון אכילה ושתייה ושינה ולעטרה בכלים נאים אבל לפטור מן הסוכה מי שאינו יכול לקיים תשבו כעין תדורו כגון מצטער ושומרי גנות אפשר דרבא סובר דלא שייך בהו הך דרשא דברייתא. ובאמת שאי אפשר לפרש כן בכוונת התוספת דודאי לא פליג רבא אהא דפשיטא לן דמצטער פטור מן הסוכה ורבא גופא איירי בה לעיל בהא דחתן פטור מן הסוכה אלא דאפ"ה לענין שומרי גנות ופרדסים

לא משמע ליה לרבא האי טעמא דתשבו כעין תדורו כיון שאין זה מצטער כל כך אי לאו משום דפירצה קוראה לגנב כן נראה לי וק"ל:

דף כו:

במשנה מעשה והביאו לר"י ב"ז כו' וכשנתנו לר' צדוק כו' נטלו במפה ופירש"י משום נקיות וכתבו התוס' דבחנם פי' כן דר' צדוק כהן היה כו' היה אוכל על טהרת תרומה כו' דאפילו פחות מכביצה. ולע"ד דברי התוספת תמוהים כיון דלפי פירושם אין לחלק בין כביצה לפחות מכביצה לענין אכילת תרומה במפה ולקמן בשמעתין מסקינן להדיא דיש לחלק בין כביצה לפחות מכביצה וכמ"ש התוס' עצמן בד"ה הא כביצה והניחו בתימא הך קושיא דר' צדוק כהן היה והותרה לו באכילת מפה אפילו בכביצה:

מיהו לולי דבריהם היה נראה לי דמה שהתירו מפה לאוכלי תרומה היינו דוקא באכילת תרומה ממש כיון דכהנים זריזין הם ליכא למיחש דלמא נגע בתרומה בידים מסואבות משא"כ באכילת חולין לא פלוג רבנן בין כהנים לשאר בני אדם בדבר שצריך נטילה שלא הותרה להם לאכול במפה לכך הוכרח רש"י לפרש דבאמת נטילה זו של ר' צדוק אינה אלא משום נקיות דאע"ג דכהן הוי והיה אוכל על טהרת תרומה אפ"ה איכא למימר דנטילה זו דחולין על טהרת תרומה לא שייך אלא בכביצה דוקא שהוא שיעור אכילת רוב בני אדם וטומאתו נמי חמירא כיון שמטמא אוכלים אחרים משא"כ בפחות מכביצה אפילו חומרא בעלמא לא שייך בהו להצריך נטילת ידים כן נראה לי נכון ליישב שיטת רש"י ודו"ק:

אחר זה ראיתי בתוספת דיומא דף ע"ט כתבו להדיא אהאי דרבי צדוק גופא שלא התירו מפה לאוכלי תרומה אלא בתרומה ממש ולא בחולין שנעשה על טהרת תרומה וכדפרישית אלא דלא נחתו התם ליתן טעם לחלק בין כביצה לפחות מכביצה כמו שדקדקו כאן דאף פחות מכביצה מקבל טומאה. והנראה בזה דהתוספת דיומא היינו לפי שיטת ר"ת דר"פ המצניע ובפרק כל שעה דף ל"ג ע"ב שסובר דפחות מכביצה אין מקבל טומאה מן התורה משא"כ התוספת דהכא הן בשיטת רש"י דפרק המצניע דאוכל עצמו נטמא אפילו בכל שהו כן נראה לי ודו"ק:

בתוס' בד"ה ולא בירך אחריו סבר לה כר"י דפרק ג' שאכלו דדריש ואכלת ושבעת כו' ונראה מכל דבריהם כאן דפלוגתא דר"מ ור"י לאו בברכת המזון לחוד איירי אלא בכל דיני ברכה אחרונה דז' מינים ושאר דברים דאע"ג דעיקר טעמא דר"י דאמר כביצה היינו מדרשא דואכלת ושבעת דכתיב בבה"מ לחוד אפ"ה משמע להו דכיון דבבה"מ בעי ר"י

כביצה כל שכן בשאר מינים דברכה אחרונה דידהו מדרבנן דאסמכינהו אברכת המזון אם כן לא יהא הטפל חמור מן עיקר. אם כן לפ"ז מדר"י שמעינן לרבי מאיר לענין כזית: **מיהו** בפרק כיצד מברכין (ברכות דף ל"ט) כתבו בשם ר"י דברכת בורא נפשות אפי' בפחות מכשיעור ע"ש בחידושינו. וא"כ לפ"ז משמע דלא נחתו להך סברא דלא יהא טפל חמור מן העיקר אלא לענין ברכה מעין ג' דז' מינים לחוד והיה נראה לכאורה בזה דטעם הדבר משום דסברי דברכה מעין ג' נמי דאורייתא דואכלת ושבעת עלייהו נמי קאי וכשיטת בעל ה"ג שהביא הטור א"ח בסימן ר"ט והב"י בשם הרשב"א אלא דמלשון הטור והב"י והש"ע משמע דאין שיטת התוספת כן ע"ש. ולכאורה מלשון משנתינו במעשה דר' צדוק דקאמר ולא בירך אחריו משמע נמי לכאורה שלא בירך כלל אפילו בנ"ר דנראה דוחק לומר דרבי צדוק לא קאי אלא אפת או אכותבות דלעיל שהוא מז' מינים ולענין ברכת ג' או מעין ג' לחוד ולא לענין בנ"ר דהא אוכל פחות מכביצה סתמא קתני ופשטא דלישנא דלא בירך אחריו נמי הכי דייק אם כן ע"כ צריך לומר דהיינו טעמא דרבי צדוק ודר"י משום שלא יהא טפל חמור מן העיקר. ולפ"ז מדר"י נשמע לר"מ דבעינן כזית בכל הברכות ופחות מכזית אפילו בנ"ר לא בעי וכדמשמע מלשון התוספת כאן כן נראה לי ודו"ק:

דף כז.

במשנה ר"א אומר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה. ויש לדקדק דאטו ר"א מנינא אתא לאשמעינן ולא היה צריך לומר אלא אחת ביום ואחת בלילה וממילא ידעינן שהן י"ד ואין מנין י"ד רמז כלל בדרשא דתשבו כעין תדורו כדי שנאמר דלעולם מצריך ר"א שישלים המנין של י"ד סעודות. ועוד קשה כיון דאי אפשר לז' ימים בלא שבת ובשבת בעינן ג' סעודות א"כ ט"ו בעינן כדמשמע נמי בפרק כל כתבי (שבת דף קי"ח) וקושיא זו שייך יותר על לשון הטוא"ח שהביא משנה זו וכ"כ הב"י בשם הרא"ש והר"ן שרוצין לדמות סעודה שלישית לדידן לאותן י"ד סעודות דקאמר ר"א לענין דיוצאין במיני תרגימא ולא הרגיש בזה דאדרבה מסוגיא זו משמע להיפוך דא"כ ט"ו נינהו. ועוד דעכ"פ תעלה סעודה שלישית לתשלום י"ד סעודות ובכה"ג לאידך דר"א אם לא אכל ליל י"ט ראשון שצריך להשלים בליל י"ט אחרון וכתבו כל המפרשים דכ"ש שאם השלים בא' מז' דימי החג יצא והיכי משכחת לה דתיפוק ליה דבלא"ה סעודה שלישית עולה לו למנין השלמה וכ"ש דקשה טפי לשיטת הסוברים דסעודה ג' נמי בעינן פת דוקא ויש ליישב ע"פ שיטת רש"י ויבואר בסמוך:

בפרש"י בד"ה אין לדבר קצבה אם רצו להתענות כו' נראה דלשון להתענות לאו דוקא דאסור להתענות בי"ט מיהו מדרבנן אלא דעיקר כוונתו דאין אנו נזקקין לו מצד חיוב סוכה. ועוד יש לומר דלשון להתענות אתי כפשטיה לענין אכילת לילה דבליל ח"ה לא אשכחן שום איסור להתענות בו דלילה לא שמיה תענית כלל. מיהו מה שהוצרך רש"י לפרש בלשון תענית ולא מפרש בפשיטות שאם רצו שלא לאכול פת רשאי היינו משום דניחא ליה לפרש אפילו למ"ד ביומא דף ע"ט פירי בעי סוכה וכדמשמע נמי מלשון רש"י בסמוך גבי מיני תרגימא וע"ש בתוספת:

בתוספות בד"ה תשבו כעין תדורו בירושלמי יליף בג"ש כו' עס"ה. נראה דהא דמייתי הך ילפותא דירושלמי אליבא דר"א היינו משום דמשמע להו דלא פליג הירושלמי אגמרא דידן דמשמע דטעמא דר"א משום תשבו כעין תדורו. ובאמת שאין זה טעם עיקר דודאי שפיר קאמרי רבנן מה דירה אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל מש"ה מייתי נמי הך ג"ש דירושלמי דהאי תשבו דסוכה הוי כאילו כתיב ביה בהדיא יומם ולילה כמו בתשבו דמילואים והך ג"ש בא ללמד דלילות כימים לגמרי לענין סוכה ולאפוקי דלא ניליף סוכה מלולב מה להלן ימים ולא לילות כדאיתא נמי בגמרא דידן בר"פ לולב וערבה דמייתי הך ג"ש גופא לענין זה דלילות כימים וא"כ מאחר שזכינו לדין דלילות כימים לענין סוכה וכיון דביום ודאי עיקר מצות סוכה לענין אכילה ושתייה כדיליף לה הכא ולקמן בברייתא מתשבו כעין תדורו א"כ בלילה נמי צריך לקיים מצות סוכה באכילה ושתייה כמו ביום כן נראה לי נכון ומה שהביאו התוספות הירושלמי אליבא דרבנן היינו משום דאשמעינן מינה דבלילה ראשונה חייב לאכול כזית דגן בסוכה ולאכול לתאבון כמו במצה ודו"ק:

בפירש"י בד"ה חזר בו ר' אליעזר אצל חכמים כו' לומר שאין לדבר קצבה כו' חוץ מלילי י"ט הראשון ובהא מיהא פליג עלייהו שיש לה תשלומין כמו בקרבנות עכ"ל. ויש לדקדק כיון דע"כ למאי דהדר ביה ר"א מי"ד סעודות אפ"ה מודה בליל י"ט ראשון היינו משום דאית ליה הך ג"ש דט"ו ט"ו מחג המצות א"כ כיון דמצה ליל ראשון גופא אין לה תשלומין כקרבנות א"כ מאי סברא יש לומר דסוכה בעי תשלומין יותר ממצה ודי לבא מן הדין להיות כנדון וקי"ל נמי דאין ג"ש למחצה. ועוד אפילו את"ל דמשמע לר"א שום טעם לדמות סוכה לקרבנות טפי ממצה אכתי קשה איפכא ניליף מצה מסוכה בהך ג"ש גופא דליבעי תשלומין:

וראיתי בחידושי הריטב"א ז"ל שכתב דמצה ודאי אין לה תשלומין דאיתקש לפסח. וקשיא לי בגווה דא"כ בזמן דליכא פסח לא לחייב במצה בלילה ראשונה וכיון דלקושטא

דמילתא קי"ל דמצה בזמן הזה דאורייתא כדאיתא בשילהי פסחים ובכמה דוכתי אלמא דליתא להך היקישא דמצה מפסח ויש ליישב בדוחק. ולע"ד נראה דטעמא דר"א דסוכה יש לה תשלומין כמו חגיגה לאו מסברא בעלמא אית ליה הכי אלא משום דאשכחן דסוכה איתקש לחגיגה לענין דאסור בהנאה כל ז' וכדאיתא נמי בפ"ק דף י"א ע"ב א"כ הא קי"ל דאין היקש למחצה ויליף נמי לענין תשלומין והא דלא ילפינן מצה מסוכה בהך ג"ש גופא ט"ו ט"ו היינו דכיון דעיקר ג"ש היינו חמשה עשר תו לא מצינן לאוקמי הך ג"ש אלא בדברים שהן בחמשה עשר עצמו ולא לשאר ימים וכה"ג כתבו התוספות בכמה דוכתי אלא דכל זה אינו אלא לפי פרש"י משא"כ לפי פי' התוספות בד"ה חזר בו שכתבו דמי"ד סעודות לא הדר ביה ר"א. וא"כ לפ"ז לא שני ליה לר"א בעיקר חיוב ישיבת סוכה בין לילה ראשונה לשאר ימים דכולהו מתשבו כעין תדורו נפקא וא"כ לית ליה הך ג"ש דט"ו ט"ו לענין חיוב ישיבת סוכה. ולפ"ז הדרא קושיא לדוכתא מאי שנא לילה ראשונה דבעי ר"א תשלומין ומ"ש שאר ימים דלא בעי תשלומין ומ"ש מצה דאפילו לילה ראשונה לא בעי תשלומין וצ"ע ליישב ולפמ"ש נתיישב פירש"י ממה שהקשו בתוספות על פירושו ודו"ק:

בתוספות בד"ה במיני תרגימא פי' בקונטרס כו' ואי אפשר לומר כן דהא רבא מסיק כו' עס"ה. כבר כתבתי במשנתינו דפירש"י בשמעתין היינו אליבא דמ"ד ביומא דפירי בעי סוכה וממילא דא"ש נמי אפילו אליבא דרבא כי האי שינויא דיומא דמיני תרגימא נמי פירי נינהו ואף ע"ג דפירי לא בעי סוכה אפ"ה מהני לענין השלמה וכעין זה כתבו התוספות בשם הירושלמי:

דף כח.

במשנה מי שהיה ראשו ורובו בסוכה כו' לבקר את רבי יוחנן בן החורנית כו' עיין בחידושי הריטב"א ובחידושינו לעיל דף ג' ובחידושי ברכות דף י"א הארכתי יותר ע"ש ותמצא נחת:

בגמרא מנא הני מילי דת"ר אזרח כו' הא דמקשה מנא הני מילי אף ע"ג דמילתא דפשיטא בכולה תלמודא דכל מ"ע שהז"ג נשים פטורות ומשנה ערוכה היא בקידושין דף כ"ט ובפרק היה קורא במשנה דנשים ועבדים אלא דאפ"ה פריך שפיר משום דהוי מסיק אדעתי' דיש לחייבן בסוכה מתשבו כעין תדורו או מג"ש ט"ו ט"ו מחג המצות. ואפשר נמי דמעיקרא ס"ד דיש לחייבן מהאי קרא גופא דהאזרח כדאשכחן לענין תוס' יה"כ או מריבויא דכל דהא אשכחן נמי בפרק אלו עוברין דאיכא למ"ד דמה שהנשים חייבות

במצה לילה ראשונה היינו מריבוי' דכל ע"ש ומה שיש לדקדק בסוגיא זו דהאזרח כבר כתבתי באריכות בחידושי קידושין ל"ד בלשון התוס' שם עיין עליו:

דף כח:

אמר מר כל לרבות את הקטנים כו' קטן שהגיע לחינוך מדרבנן הוא כו' וקרא אסמכתא בעלמא. ומה שהוכרח לומר כן ולא ניחא להו לפרש דאע"ג דבעלמא מדרבנן הוא אפ"ה לענין סוכה רביי' רחמנא מריבויא דכל דאי אפשר לומר כן דא"כ היכא רמיזא בריבויא דכל דאיירי בקטן שאין צריך לאמו דלמא קרא מרבי לכל קטנים ואין לומר דשיעור דקטן שאין צריך לאמו הל"מ היא כדאשכחן בכל שיעורין דא"כ תקשי להיפוך כיון דהלכתא היא ריבויא דכל למה לי דכה"ג מקשה הש"ס בכמה דוכתי. ועוד דאי ס"ד דקטן חייב בסוכה מדאורייתא א"כ במצה נמי לחייב מג"ש ט"ו ט"ו. והשתא לפ"ז נתיישב ג"כ מה שדקדקו התוספת בד"ה בקטן מה קושיא ומאי פירוקא שייך הכא כיון דבמתניתין בהדיא קתני לה ולמאי דפרישית א"ש הא דמקשה מעיקרא ממתניתין היינו משום דבמתניתין גופא ע"כ משמע ליה דקטן שהגיע לחינוך אינו אלא מדרבנן ובכה"ג גופא יש לפרש הך סוגיא דחגיגה שכתבו התוספת כן נראה לי ודו"ק:

שם פיסקא מעשה וילדה כלתו מעשה לסתור כו' ושמאי מחמיר ומעשה נמי וילדה כלתו. ולכאורה אין טעם לחומרא זו דמה חינוך שייך בקטן בן יומו שאין בו דעת כלל לחייבו במצות עשה ואפשר דכיון דלענין סוכה אסמכוה רבנן אריבויא דכל מש"ה שייך להחמיר יותר בסוכה ויותר נראה דהאי חומרא דשמאי אינו משום חינוך אלא מטעם חומר עצמותו משמע ליה להחמיר מטעם תשבו כעין תדורו אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר דכתיב בניך כשתילי זיתים סביב לשולחניך משא"כ באשה לא שייך הך מילתא כלל אפילו לחומרא בעלמא מדלא סיכך בשביל כלתו והיינו משום דהאשה אין רשות אחרים עליה ובדירה גופא נמי אין איש יוכל לכוף את אשתו להוציאה מדירת קבע לדירת עראי כן נראה לי ועיין בחידושי הריטב"א ז"ל:

דף כט:

לולב הגזול פרק שלישי

לולב הגזול והיבש פסול. ויש לדקדק בהנך תלת בבי חלוקות דנקיט התנא בפסולי דלולב ואין טעם לסדר זה דמה ענין יבש אצל גזול וטפי הו"ל למינקט גזול בהדי אשירה ועיר הנדחת דבשלשתן אין הפסול מחמת הלולב עצמו אלא מחמת מעשה אדם וכעין

מצוה הבאה בעבירה ולא קרינן בהו נמי לכם וביבש שייך למיתני בהדי נקטם ראשו ונפרצו עליו שהפסול הוא מצד הלולב עצמו ולא קרינן בהו הדר כמו שפירש"י והנלע"ד בזה שרבינו הקדוש שנה המשנה בלשון חכמה והיא גופא אתי לאשמעינן דגזול דומיא דיבש מה יבש לית ליה תקנתא הוא הדין גזול לית ליה תקנתא אפילו לאחר יאוש כדמסקינן בשמעתין דמייתי לה מקרא דגזול דומיא דפסח וחולה דלית להו תקנתא ואיכא למימר נמי דאתי לאשמעינן דכי היכי דיבש פסול אפילו בי"ט שני ה"ה גזול כדמסקינן בסמוך אליבא דרבי יוחנן. ובזה מדוקדק היטב הא דמקשה בגמ' בפשיטות וקאמר קא פסיק ותני ל"ש בי"ט ראשון ול"ש בי"ט שני ופירש"י דקא פסיק ותני היינו בהא דקתני פסול ואפשר דרש"י גופא לכך נתכוין עכ"פ נתיישב' קושית הגמ' בפשיטות ממה שהקשו בתוספות בד"ה קא פסיק ותני ועוד אבאר בזה בלשון התוספות בסמוך:

בפירש"י בד"ה לולב הגזול לולב כף של תמרים והדר תני הדס וערבה באפי נפשייהו עכ"ל. ולכאורה שפת יתר הוא מה בא ללמדינו בזה. והנלע"ד דסדר לשון המשנה קשיתא ליה לרש"י בהא דנקט פסולי דלולב ברישא מקמי אתרוג שפתח בו הכתוב תחילה ומש"ה היה באפשר לומר דהאי לולב דקתני היינו כשכבר הוא אגוד עם ההדס וערבה דלפ"ז שפיר שייך להקדים לולב לאתרוג דהכא תלתא מיני והכא חד מינא כדאשכחן בכל דוכתא דמש"ה עיקר המצוה נקרא על שם הלולב:

זאת ועוד אחרת יש סברא לומר דגזול לא מיפסיל אלא בכה"ג שגזלה כשאגוד משא"כ כשגזל לולב גרידא אפשר דקניא ביאוש ושינוי מעשה או שינוי השם כדאיתא לקמן בשקלא וטריא דאוונכרא ועל זה כתב רש"י שפיר דאי אפשר לפרש כן כיון דהדר קתני הדס וערבה באפי נפשייהו וקתני בהו נמי הנך פסולי גופייהו וא"כ לולב נמי היינו באפי נפשיה והא דפתח בלולב תחילה היינו מה"ט גופא כדפרישית כיון דעיקר מצות ד' מינים נקראים על שם הלולב או שנאמר כיון דמפשטא דקרא לא שמעינן גזול ויבש ואינך פסולי אלא מדרשא דלכם והדר דכתיבא באתרוג מש"ה אקדמה להנך מקמי אתרוג כדאמרינן ברפ"ק דבימות ובכמה דוכתי דכל מידי דאתיא מדרשא חביבא ליה ושייך לאקדומי ועוד דלענין גזול ודאי איכא רבותא טפי בהנך ג' מינים דלא נימא דקנינהו בשינוי ע"י אגד כדמסקינן בשמעתין כן נראה לי:

בתוס' בד"ה לולב הגזול והיבש פסול מפרש בגמרא כו' ולא כמו שפי' בקונטרס כו' עס"ה. ולע"ד נראה בכוונת רש"י שבא ליישב בזה מה שהקשו התוספות בסמוך בד"ה הא בעינן הדר דמאי שנא יבש דפשיטא ליה לתלמודא דמדינא יש לפוסלו אף בי"ט שני ומ"ש גזול דקשיא ליה אמאי פסול בי"ט שני ועל זה כתב רש"י שפיר דביבש כיון

דאיכא נמי טעמא דבעינן הדר משום ואנוהו עכ"פ למצוה ומה"ט פשיטא דשייך אף בי"ט שני מש"ה פסלוהו חכמים אף בדיעבד שאם נאסור לכתחילה ונתיר בדיעבד אתי למיטעי לאכשורי בדיעבד אף בי"ט ראשון דפסול מדאורייתא כדאשכחן כה"ג טובא שלא חילקו חכמים ועשו חיזוק לדבריהם כשל תורה משא"כ בגזול מקשה הש"ס שפיר דיש לאכשורי אף לכתחלה בי"ט שני כיון דלא כתיב ביה לכם. והיכא דמותר לכתחלה לא שייך לגזור אטו י"ט ראשון כדאשכחן ברבי חנינא לענין חסר דמטביל ביה ונפיק ביה בי"ט שני כן נראה לי בכוונת רש"י וכן מבואר להדיא בלשון רש"י לקמן דף ל"ו ע"ב בהא דרבי חנינא מטביל ביה ע"ש ויש לפרש עוד בדרך אחר שהוצרך רש"י לפרש כן מדפליג רבי יהודה בסיפא בנפרדו עליו אלמא דמודה בכל הנך פסולי דרישא אפילו ביבש ולקמן בברייתא אשכחן להדיא דר' יהודה מכשיר ביבש דלית ליה היקישא דלולב לאתרוג מש"ה הוצרך רש"י לפרש דאיכא טעמא אחרינא ביבש משום ואנוהו דלפ"ז אפילו ר"י מודה דפסול מיהא לכתחילה ומש"ה לא פליג ר"י ביבש דמתניתין דאי משום דיעבד הא אשכחן לקמן בברייתא דרבנן נמי מודו דבשעת הדחק כשר וא"כ דעיקר פלוגתא דר"י ורבנן ביבש אינו אלא בדיעבד קצת שע"י טרחא אפשר למצוא לולב אחר מש"ה לא פסיקא ליה לחלוק ביבש. ועוד דבלא"ה אשכחן כמה פסולי דמתניתין דכשרין בדיעבד לשיטת הפוסקים כן נראה לי ודו"ק:

אחר זה הגיע לידי ספר כפות תמרים להגאון מהר"ם חביב ז"ל המחבר ספר גט פשוט ומצאתי שכתב ג"כ כפי' הראשון שכתבתי בכוונת רש"י והביא לשון מהר"א מזרחי ע"ש שהאריך בזה:

ולפי שראיתי שהחיבור הנזכר מלא וגדוש בסוגיות הש"ס בזה הפ' והרחיב הביאור בפרש"י והתוספות ושיטת הפוסקים ומפרשים לערך חמשים דפי' לכן אינו בדין שניף המקצר על המאריך לכן קצרתי כי אם במקומות מיוחדים אשר יצאתי לידון בדבר החדש באיזה סוגיות הצריכים ביאור כאשר יורוני מן השמים:

בד"ה בעינן הדר וליכא משמע דפשיטא ליה כו' תימא מאי שנא זה מזה כו' עס"ה. ולולי דבריהם היה נראה ליישב דודאי פשיטא ליה לתלמודא דבכל מידי דפסול מדאורייתא בלולב אין לחלק בין י"ט ראשון לשני דכל דתיקנו רבנן כעין דאורייתא תקון לבר מניקב כמו שאבאר אלא דאפ"ה לענין גזול מקשה הש"ס כיון דודאי הא דקתני דגזול פסול היינו דלית ליה תקנתא ל"ש לפני יאוש ול"ש לאחר יאוש וקס"ד דהיינו דס"ל יאוש כדי לא קנה אע"ג דכיון דאגדיה ללולב הוי יאוש ושינוי מעשה הא מסקינן לקמן דשינוי מעשה החוזר לברייתו לא הוי שינוי וכתבו התוספות שם דאע"ג דבכה"ג קונה מדרבנן מ"מ כיון

דמדאורייתא לא קנה לא נפיק ביה. א"כ לפ"ז משמע ליה להמקשה דלא שייך הך סברא אלא לענין י"ט ראשון דוקא כיון די"ט ראשון הוי מדאורייתא וכיון דלאו לכם קרינן ביה מש"ה לא נפיק ביה דלא אתו רבנן לאפקועי איסורא דאורייתא משא"כ לענין י"ט שני דעיקר מצותו אינו אלא מדרבנן אין טעם לפוסלו לאחר יאוש עם שינוי מעשה החוזר כיון דמדרבנן קונה שפיר קרינן ביה לכם ועוד דאיכא מ"ד דאפילו יאוש כדי קונה מדרבנן כדאיתא במרובה וכמו שאבאר לקמן כן נראה לי נכון. לולי שהתוספות לא פירשו כן והיינו משום דבלא"ה נראה דעיקר דברי התוס' לאו לסברת המקשן קאי דהא ודאי מקשה שפיר דיש להכשיר גזול בי"ט שני כמו בשאול דמ"ש בשאול דכשר כדתנן בסוף פירקין כיון דתרווייהו מלכם נפקא אע"כ דעיקר דברי התוספות כאן משום דלפי האמת קשיא להו מ"ש יבש דפסול כל ז' ומ"ש ניקב דכשר וכיון דמשום הכי הוצרכו לתרץ ולחלק מסברא ממילא אתי להו נמי שפיר האי דשאול וגזול אף לפי סברת המקשה:

אלא דלפ"ז קשיא איפכא דלפי תירוצם דמסברא יש לחלק א"כ אכתי מעיקרא מאי מקשה בפשיטות דגזול ליתכשר בי"ט שני כמו בשאול מאי קושיא דילמא בגזול ראו חכמים להחמיר כעין דאורייתא כיון דפסולא דגזול אשכחן בכמה דוכתי בשאר מצות משא"כ בשאול לא רצו להחמיר כעין דאורייתא אע"כ כדפרישית דעיקר סברת המקשה דבגזול לא שייך להחמיר כעין דאורייתא כיון דמדרבנן לאו גזול הוא ולכם קרינן ביה מטעמא דפרישית אי משום יאוש או משום יאוש ושינוי מעשה ומכ"ש דמקשה שפיר אליבא דרבה דס"ל בפרק מרובה דאפילו שינוי מעשה החוזר קונה מדאורייתא כמ"ש התוס' שם להדיא וכ"ש הכא דאיכא שינוי השם בהדה וע"ז משני הש"ס שפיר דאפ"ה פסול משום דהוי מצוה הבאה בעבירה כן נראה לי ועיין עוד בסמוך. ובעיקר קושיית' בענין ניקב וחסר אליבא דרבי חנינא יבואר שם במקומו אי"ה ועיין בלשון הר"ן ובחידושי הריטב"א שכתבו ליישב קושית התוספות בדרכים שונים ולפי שיטתם דיבש גופא כשר ביו"ט שני ונדחקו ליישב לשון הסוגיא בזה והמעיין בדבריהם יראה שדברים דחוקים הם והנלע"ד כתבתי ודו"ק היטב:

דף ל.

בד"ה כי יקריב מכם אמר רחמנא כו' תימא דבמרובה ממעט גזול מדכתיב קרבנו כו' עס"ה. ולע"ד יש לתמוה טובא על תמיהת התוס' דאטו גברא אגברא קא רמית דהא רבי יוחנן משום רשב"י אמרה להך דרשא דגזול דומיא דפסח ולפ"ז ממילא דרשב"י מסיק נמי להך לישנא דמכם אמר רחמנא. ולפ"ז פשיטא דלא שייך לאקשויי אדרשב"י מהך

ברייתא דקרבנו ולא גזול שהיא שנויה בת"כ וכן הך ברייתא דחולין שהביאו התוספות מכם להוציא את המומר ג"כ שהיא בת"כ וסתם ת"כ רבי יהודה היא מש"ה אזיל לטעמיה דכיון דממעט גזול מקרבנו מש"ה אייתר ליה מכם ודרש להוציא את המומר משא"כ ר"ש בר פלוגתא דר"י אפשר דלית ליה הך דרשא דקרבנו להוציא הגזול ולית ליה נמי הך דרשא דמכם להוציא את המומר ומש"ה דריש לה למעט גזול כדאמר הכא להדיא:

ועוד דבלא"ה נראה מסוגיא דחולין גופא דר"ש לית ליה הך דרשא דמכם להוציא את המומר לענין עולה כי היכי דלא דריש ר"ש נמי מעם הארץ פרט למומר לענין חטאת דהא פליג להדיא וקאמר אין צריך אלא דממעט ליה מומר מחטאת משום דאינו שב מידיעתו והיינו דוקא במומר לאותו דבר דלא שייך אלא בחטאת ולא בעולה וע"ש בתוספות שכבר הארכתי בזה בסוגיא דחולין בתכלית אריכות וגם בעל משנה למלך האריך בזה מאד ע"ש:

ועוד דבלא"ה ע"כ דר"ש לית ליה הך דרשא דמכם להוציא את המומר דהא מסקינן התם דהאי מומר היינו מומר לכל התורה כולה. ולכאורה נראה ברור דלא איצטריך קרא למעוטי אפילו בעולה דמסברא פשיטא לן בכולה תלמודא דזבח רשעים תועבה (וכ"כ ג"כ בעל משנה למלך) אע"כ דהא דאיצטריך מכם להוציא את המומר היינו לבתר דכתיב מן הבהמה לרבות פושעי ישראל אפילו במומר לכל התורה חוץ מעכו"ם ולחלל שבת וכי היכי דלא נימא דמרבינן מרבויא דמן הבהמה מומר לכל התורה כולה אפילו לעכו"ם ולחלל שבתות מש"ה איצטריך מכם למעט מומר לכל התורה כולה ממש או מומר לעכו"ם כיון שכן דהך מיעוט דמכם היינו דוקא לבתר דמרבינן פושעי ישראל מריבויא דמן הבהמה א"כ ע"כ דר"ש לא איצטריך ליה מכם להוציא את המומר כיון דלא דריש ריבויא דמן הבהמה להביא פושעי ישראל אלא דמפיק לה למעט רובע ונרבע כדאיתא להדיא בסוגיא דתמורה ברפ"ו ע"ש. נמצא דלפמ"ש אין מקום לכל קושיות התוס' בדיבור זה וממילא נמי דאין מקום למה שהקשו התוספות בסמוך בד"ה הא קנייה ביאוש עליה דרבי יוחנן כיון דר"י משמיה דרשב"י אמרה ור"ש נמי בלא"ה שמעינן ליה במרובה דדריש משכבו למעט גזול ולא גנוב ומטעם יאוש נגעו בה וכמו שאבאר עוד לקמן בזה. והנלע"ד בזה בכוונת התוספות דלא הוי גרסי בגמרא בהך מימרא קמייתא רבי יוחנן משום רשב"י אלא רבי יוחנן לחוד או אפילו את"ל דגרסי הכי אפ"ה משמע להו דלא אמר משום רשב"י אלא הך טעמא דמצוה הבאה בעבירה אמתניתין דלולב הגזול אבל הך דרשא דוהבאתם גזול לאו משמיה דרשב"י אמרה אלא משמיה דנפשיה אלא שכל זה דוחק שאין זה סוגיית הש"ס דרשב"י שהוא תנא יתרץ טעמא ולישנא דמתני'

אלא אדרבה עיקר מילתא דרשב"י היינו הך דרשא דוהבאתם גזול. ולפ"ז איפכא שמעינן דרבי יוחנן משום רשב"י אמרה להך דרשא וליה לא ס"ל אלא מצוה הבאה בעבירה מדוכתא אחרינא שמעינן לה והאי דרשא דגזול דומיא דפסח וחולה רבי יוחנן איפכא דריש לה דמהכא שמעינן דיאוש אינו קונה כמ"ש שם התוס' בדיבור הסמוך דהכי אמר רבי יוחנן בפרק הגוזל וכיון דאשכחן לעולא תלמידו דר' יוחנן שם בפרק מרובה דקאמר להדיא מניין ליאוש שאינו קונה שנאמר והבאתם גזול ואת הפסח דלית להו תקנתא א"כ בפשיטות אית לן למימר דרבי יוחנן נמי מהכא יליף לה דיאוש אינו קונה והאי דהכא משום רשב"י אמרה והנלע"ד כתבתי ודו"ק היטב ועיין עוד בסמוך:

בגמרא אלא לאחר יאוש הא קניא ביאוש. נראה לי דהא דקאמר הא קניא ביאוש בכדי נקטו דהא אפילו אי הוי אמרינן דיאוש אינו קונה דלית לן שום ילפותא מן התורה שיקנה א"כ כ"ש דלא הוי איצטריך הך היקישא דגזול דומיא דפסח דבלא"ה ממעטינן ממכם כיון דלאו דידיה הוא ל"ש לפני יאוש ול"ש לאחר יאוש אלא משום דרבי יוחנן או רשב"י בעי למילף הך סברא דמצוה הבאה בעבירה אליבא דכ"ע אפילו למ"ד דיאוש קונה דפלוגתא דתנאי היא בפרק הגוזל אפ"ה מוכח שפיר דלא מהני יאוש לענין קרבן או לענין מצוה משום מצוה הבאה בעבירה ומכ"ש למ"ד דיאוש אינו קונה א"כ ע"כ הך היקישא היינו לענין יאוש ושינוי השם כמ"ש התוספות:

ומכ"ש דא"ש למאי דפרישית דהאי היקישא רשב"י הוא דמסיק לה א"כ א"ש טובא דמגופא היקישא דקרא שמעינן להך מילתא דר"ש דס"ל דבגזול שייך יאוש טפי מבגנוב והיינו מדכתיב והבאתם גזול אע"ג דגניבה שכיח' טפי אע"כ דקרא לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא גנוב דסתם גניבה לאו יאוש בעלים הוא ולא קרינן ביה מכם אלא אפילו גזול דסתם גזילה יאוש בעלים הוא וקרינן ביה מכם אפ"ה אסור משום מצוה הבאה בעבירה. ואע"ג דבמרובה מוקמינן הך פלוגתא דר"ש ורבנן דגנב וגזלן גבי עורות ב"ה ודאיכא שינוי השם בהדה היינו אליבא דרב יוסף דאמר התם דיאוש אינו קונה ומשום מילתא דרבנן מוקי לה בהכי משא"כ אליבא דר"ש כבר כתבתי בסמוך דכיון דבר"פ הגוזל משמע דלחד תנא אליבא דרבי שמעון אפילו שינוי החוזר לחוד קונה א"כ ע"כ דהך פלוגתא דגנב וגזלן בעורות של ב"ה היינו לענין יאוש לחוד בלא שינוי כן נראה לי נכון ודו"ק ועיין בחידושינו בפרק מרובה ושם הארכתי יותר:

בתוספות בד"ה הא קנייה ביאוש כו' משמע דקסבר ר' יוחנן כו' עס"ה. כבר כתבתי בסמוך ליישב קושית התוספת בכמה דרכים אלא דבלא"ה הוכרחו התוספת לכל השקלא וטריא דידהו משום דבלאו האי דשמעתין קשיא להו נמי דעולא אדעולא

ממימרא דידיה במרובה ובהגוזל ובפ"ק דהנזקין. ובאמת כבר כתבו התוס' במרובה ככל מ"ש כאן בדבריהם והאריכו יותר וכ"כ ג"כ בפרק הניזקין ומה שיש לדקדק בדבריהם תמצא בחידושינו דגיטין בפרק הניזקין ובפרק מרובה ע"ש ותמצא נחת במ"ש ליישב קושיית התוספות דהתם ודהכא ועיין עוד לקמן בדף הסמוך גבי כשורי דמטללתא:

בגמרא אמר ריב"נ אמר שמואל ל"ש אלא בי"ט ראשון אבל בי"ט שני מתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול. וכתבו התוס' הכא דוקא שהוא מדרבנן לא חייש אמצוה הבאה בעבירה עכ"ל. נראה דכוונתן בזה משום דלית לן למימר דשמואל פליג אכמה תנאי דאית להו מצוה הבאה בעבירה. אלא דאכתי קשיא לי הא בהך ברייתא דהרי שגזל סאה מחבירו שהביאו התוספת בד"ה משום דהו"ל מצוה הבאה בעבירה משמע להדיא דאפילו לענין ברכה שהיא מדרבנן סבר האי תנא מצוה הבאה בעבירה והאיך פליג שמואל עליה כיון דלא אשכחן שום תנא דפליג וליכא למימר דלענין ברכה שייך טפי מצוה הבאה בעבירה דא"כ אכתי בלולב גופא האיך מכשיר בי"ט שני הא איכא ברכה ולקמן בס"פ לולב וערבה אשכחן להדיא דשמואל סובר דמצות ברכת לולב כל ז' והנראה בזה דלהתוספת אין ה"נ דלא מכשיר שמואל אלא בדיעבד שיוצא בו אבל לעולם אינו מברך עליה אלא שנראה דוחק דהא סתמא קאמר. ועוד דאכתי לשון מתוך שיוצא בשאול אינו מדוקדק. ולולי דברי התוספת היה נראה לי לפרש בענין אחר דודאי שפיר מצי סבר שמואל מצוה הבאה בעבירה אפילו בדרבנן אלא שסובר דלא שייך מצוה הבאה בעבירה אלא היכא דאי אפשר לעשות המצוה אם לא ע"י העבירה דכה"ג כתבו התוס' לעיל בשמעתין אלא דשמואל מיקל יותר דבגזלן גופא נמי לא שייך מצוה הבאה בעבירה אלא היכא שצריך לכוין לקנות הלולב והיינו בי"ט ראשון כיון דשאול פסול א"כ ע"כ א"א לו לצאת בשל חבירו אם לא שנתכוין לקנותו מש"ה הוי מצוה הבאה בעבירה משא"כ בי"ט שני מתוך שיוצא בשאול וא"כ הרי אין צריך לכוין לשם קנייה דאפי' אם היה נוטלה ע"מ להחזיר לאלתר יוצא וא"כ אין המצוה באה ע"י עבירה שמתכוין לקנותה מש"ה קאמר דיוצא נמי בגזול ועיין מ"ש בפ"ק דף ט' בלשון התוספת ד"ה האי מיבעיא ליה למעוטי גזולה דלפי דברינו אלה נתיישב שם קושיית התוספת ודו"ק:

בגמרא אבל גזול אימא סתם גזילה יאוש בעלים הוא קמ"ל ופרש"י קמ"ל דעד דשמעינן דמייאש לא קני ליה כו' עכ"ל. נראה דהא דלא ניחא ליה לרש"י לפרש בפשיטות יותר משום דיאוש לא קנה מדאורייתא כדאמר רבא גופא להדיא בפרק מרובה מניין דיאוש אינו קונה שנאמר קרבנו ולא הגזול כו' ע"ש אלא משום דלחד לישנא התם הדר ביה רבא ממאי דקאמר מעיקרא התם דקרבנו ולא הגזול היינו דגזל קרבן דחבריה משום דסבר

יאוש קונה ולאידך לישנא דהתם חד מינייהו רב פפא אמרה וא"כ משמע דלעולם סבר רבא דיאוש קונה מש"ה ניחא ליה לרש"י לפרש מילתא דפסיקא דהא דקאמר רבא קמ"ל היינו לאשמעינן דסתם גזילה יאוש בעלים הוא אף על גב דהך מילתא נמי פלוגתא דר"ש ורבנן היא בפרק מרובה ובפרק הגוזל מ"מ הא שמעינן ליה לרבא בהדיא בפרק האיש מקדש (קידושין דף נ"ב) דאמר דלית דחש להא דר"ש דאמר סתם גזילה יאוש בעלים היא ע"ש כן נראה לי ודו"ק:

דף ל:

בגמרא וקרקע אינה נגזלת ופירש"י כלומר אינה קנויה לגזלן בשום יאוש דלעולם כו' דמקראי נפקא לן בהגוזל בתרא עכ"ל. לכאורה נראה מלשונו דמ"ש דמקראי נפקא לן בהגוזל היינו לענין דלא מהני יאוש בקרקע ולע"ד לא יתכן לפרש כן דהתם בהגוזל לא איירי כלל מענין יאוש אי מהני שיקנה הגזלן הקרקע בע"כ של נגזל דומיא דהאי דשמעתין אלא עיקר הסוגיא דהגוזל היינו לאידך גיסא שאם שטפה נהר וכיוצא בו דפליגי ר"א וחכמים אם יכול לומר הרי שלך לפניך או לא דלר"א דאמר קרקע נגזלת ברשותיה דגזלן איתניס כמו במטלטלין וחייב להעמיד לו שדה אחר ולחכמים אומר לו הרי שלך לפניך דממעטינן קרקעות מדיני גזל ושומרין בכלל ופרט וכלל והיינו מגזירת הכתוב וא"כ אין זה ענין כלל לענין יאוש דלא כתיב בהאי ענינא דכלל ופרט ולא שייך בהך פלוגתא דר"א וחכמים אלא דהנך תנאי ואמוראי דפליגי ביאוש בסברא בעלמא פליגי במרובה אי יאוש קונה כדאשכחן באבידה או דלמא דשאני אבידה דבהתירא אתא לידיה א"כ ממילא דהאי סברא גופא שייך נמי בקרקע כמו במטלטלין דהא באבידה גופא דרשינן לכל אבידת אחיך לרבות אבידת קרקע. לכך נראה דמ"ש רש"י דמקרא נפקא לן לאו איאוש קאי אלא אעיקר מילתא דקרקע אינה נגזלת דפליגי ר"א וחכמים לקמן בשמעתין משא"כ בהא דלא מהני יאוש בקרקע ממילא ידעינן לה מסברא דהא אפילו במטלטלין למ"ד יאוש קונה היינו לענין גוף הגזילה אם נשתנית ונשפך או פיחתה וכיוצא בו אבל מדמי הגזילה ודאי לא מהני יאוש אפילו שמענא דמיאש כדאמרינן בעלמא נהי דמיאש מגזילה מדמי מי מיאש וכמ"ש מילתא בטעמא בפרק השולח (ניטין דף ל"ח) דהא דמיאש מגופא היינו מפני שהוא דבר שניתנה להוצאה מתחת יד הגזלן וא"כ כיון דקרקע אינה נגזלת והארץ לעולם עומדת א"כ גוף הגזל הוי כמו דמי הגזל ואנן סהדי שלא מחל לו גוף הקרקע דלעולם יוכל להוציאה מידו בכל עת שירצה כן נראה לי בכוונת רש"י:

אלא דלפ"ז יש לדקדק במ"ש רש"י בדיבור הקודם דסתם עכו"ם בארץ ישראל גזלי ארעתא מישראל נינהו ושמא מישראל הוה ולמה הוצרך לפרש מישראל יותר מעכו"ם בארץ ישראל דהא קי"ל גזל עכו"ם אסור ורב הונא גופא דאיהו מריה דשמעתין דאוונכרי ס"ל להדיא בהגוזל בתרא דגזל עכו"ם אסור וכמו שכתבו כל הפוסקים לענין לולב הגזול גופא ובשלמא אי הוי אמרינן דמאי שכתב רש"י דמקראי ילפינן היינו לענין יאוש הוי א"ש דהא האי קרא ודאי בישראל איירי וכיון דאפי' ישראל מישראל אינו קונה קרקע ביאוש א"כ עכו"ם מישראל לא כ"ש דאינו קונה כי האי דשמעתין אבל כשגזל עכו"ם מעכו"ם ודאי לא שמעינן ליה מהאי קרא. משא"כ למאי דפרישית דלענין דלא מהני יאוש בקרקע היינו בשמעתין לאו מקרא ילפינן לה אלא מסברא דלא שייך יאוש בקרקע כלל א"כ הוי מצי לפרש בפשיטות דהא דאמרינן סתם עכו"ם גזלי ארעתא נינהו היינו בין מישראל בין מעכו"ם וצ"ע ליישב. ובאמת ראיתי בתשובת הרשב"א סימן תתנ"ב שמפרש להדיא דהאי אוונכרי דשמעתין היינו משום חשש גזל עכו"ם זה מזה ועיין מה שאכתוב בזה בסמוך:

בתוספות בד"ה וקרקע אינה נגזלת כו' כדפירש בקונטרס והדין עמו דאי יאוש מועיל לקרקע מאי נפקא ליה מיניה כו' עכ"ל. כמ"ש בסמוך בלשון רש"י נראה לי דצריך לפרש ג"כ בלשון התוספת דכל מה שדקדקו בזה שהדין עם רש"י דאלת"ה מאי נפקא ליה מיניה במאי דאינה נגזלת אין כוונתם בזה דא"כ לא איצטריך קרא למעט גזילת קרקע דהא ודאי ליתא דהא בלא"ה האי כלל ופרט וכלל דדרשי רבנן איצטריך למעט קרקע מדין שומרים וכפל ושבועה כדאיתא בריש מרובה ולענין גזל גופא נמי ודאי איצטריך הך דקרקע אינה נגזלת לענין דלא מהני שום שינוי כמו במטלטלין כגון אם שטפה נהר או חפר בה בורות שיחין ומערות וכן בשהכסיפה או השביחה א"כ ע"כ דמ"ש והדין עם רש"י דאל"כ מאי נפקא מיניה היינו במאי דמייתי רב הונא גופא הך מילתא דקרקע אינה נגזלת בעובדא דאוונכרי ולא משמע להו לפרש דהא דאיצטריך להך מילתא דקרקע אינה נגזלת דהיינו לענין דמסתמא לא מיאש שאין דרך לייאש ממנה משום דלישנא לא משמע הכי ועוד דבלא"ה הא אפילו לענין מטלטלין מסיק רבא בפרק האיש מקדש דסתם גזילה לאו יאוש בעלים הוא כן נראה לי מוכרח בכוונת התוספת אף דלכאורה הלשון לא משמע כן מדכתבו וכן מוכח בשמעתין אלמא דמעיקרא לאו משמעתין דייקא להו:

ובעיקר דבריהם שהאריכו בזה הדיבור אי מהני יאוש בקרקע או לא ולפי מסקנתם דבנשתקע שם בעלים ממנה עיין בחידושינו בפ' השולח (גיטין דף ל"ח) ושם כתבתי מילתא בטעמא לענין יאוש דעבדים דאיתקש לקרקעות ונהי דלא מהני יאוש בקרקע

מטעם מחילה כמו במטלטלין משום דאנן סהדי שאינו מוחל לו הקרקע בלב שלם כדפרישית. ועוד דלשון מחילה גופא לא מהני בקרקע כיון דאינה נגזלת ובחזקת בעליה עומדת אפ"ה שייך בה יאוש מטעם הפקר ואף שכתבו התוספת במרובה ובכמה דוכתי דיאוש במטלטלין אינו מטעם הפקר היינו כדפרישית בהשולח משום דקי"ל אין אדם יכול להקדיש ולהפקיר דבר שאינו ברשותו כגון גזל ולא נתייאשו הבעלים משא"כ בקרקעות כיון דלעולם הם ברשותו כדאמרינן מה ביתו ברשותו א"כ לעולם יכול להפקירן והא ודאי דלענין יאוש דהפקר לא שייך למעט קרקעות מכלל ופרט וכלל דהא עיקר הפקר אפילו במטלטלין גופייהו לא ילפינן אלא מקרקעות דכתיב בשמיטה תשמטנה ונטשתה ודרשינן יש לך נטישה אחרת שהיא כזו וזהו הפקר. א"כ לפ"ז מה"ט גופא קאמר בירושלמי דנשתקע שם בעליה ממנה יש יאוש בקרקע והיינו מטעם הפקר שאין לך הפקר גדול מזה שאין לה בעלים והרי הן כמדבר כן נראה לי נכון וע"ש באריכות יותר ואפ"ה א"ש האי דאוונכרא דהכא דחייש רב הונא שמא לא נשתקע דמה שאין לה תובעים השתא היינו מפני אימתן של עכו"ם:

ומתוך מ"ש יש ליישב שיטת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור והב"י שהשמיטו דין זה דאוונכרי לגמרי והיינו משום דמשמע להו דכולא מילתא דר"ה לאו מדינא איירי דהא מסקינן בגיטין דף מ"ה דאמר רב יוסף אין אנפרות בבבל כיון דאיכא בי דואר ולא קביל אחולי אחיל וא"כ הך מילתא דר"ה אינו אלא עצה טובה לאוונכרי כיון דאפשר למיעבד בהיתירא ולמיחש מיהא בעי שמא יבוא שום אדם ויערער שהקרקע שלו הו"ל למפרע כמצוה הבאה בעבירה ולא יצא ידי חובתו ועיין מה שאבאר בזה בק"א:

בגמ' ולקנייה בשינוי מעשה למאי דפירש"י בסמוך דר"ה חייש נמי למצוה הבאה בעבירה צריך לומר דבכה"ג לא חשיב מצוה הבאה בעבירה כמ"ש התוספת לעיל בד"ה הא קנייה דכיון דקנייה בשעת אגודה שאוגדו מעי"ט תו לא הוי מצוה הבאה בעבירה:

אלא דלפ"ז לא א"ש מ"ש רש"י אי נמי דיאוש כדי קונה אפ"ה הוי מצוה הבאה בעבירה. א"כ נראה מזה דרש"י לא נחית להך סברת התוס' וא"כ הדרא קושיא לדוכתא מאי מקשה ולקנייה בשינוי מעשה:

והנלע"ד בענין זה היינו משום דבלא"ה יש לדקדק בכל השקלא וטריא דשמעתין מאי קשיא להו אליבא דר"ה דהא שפיר קאמר להו דליגזז אינהו כדי שלא יהיו כגוזלים קרקע של ישראל וכמ"ש רש"י להדיא שאם יחתכוה מן המחובר יהא להם כגוזלים ואסור לגזול בקרקע של ישראל אע"כ כדפרישית בסמוך דודאי אין כאן שום איסור גזילה ממש דהא דסתם כו' אינן אלא מיעוטא דמיעוטא ומהיכי תיתי נחוש לה דאפי' את"ל שזה העכו"ם

בעל הקרקע ממיעוטא הוא אפ"ה מאן יימר שזו הקרקע וזה האילן גזולה בידו אלא ודאי דעיקר מילתא דר"ה היינו לחומרא בעלמא שאם יבוא אדם ויערער הוי למפרע מצוה הבאה בעבירה והוי נמי ברכה לבטלה ובוצע בירך ניאץ ה'. וא"כ לפ"ז יפה כתב רש"י דאפילו למ"ד יאוש כדי קונה אפ"ה מידי חשש מצוה הבאה בעבירה לא נפיק דשמא יבוא ויערער ולומר שלא נתייאש. וא"כ לפ"ז לענין שינוי מעשה מקשה הש"ס שפיר ולקנייה בשינוי מעשה. וא"כ תו ליכא חשש מצוה הבאה בעבירה כלל כיון דודאי קונה בשינוי מעשה וכן בשינוי השם דבסמוך כן נראה לי נכון ודוק היטב:

שם קא סבר לולב אין צריך אגד ואת"ל כו' ושינוי החוזר לברייתו לא שמיה שינוי. ואע"ג דבפ' מרובה אמר רבה שינוי קונה כתיבא ותנינא וכתבו שם בתוס' דהיינו אפי' בשינוי החוזר לברייתו (וע"ש בחידושינו) ומשמע נמי בלשון התוס' שם דאפילו רב יוסף דפליג עליה דרבה ביאוש וקאמר דלא קנה אפ"ה מודה ליה בשינוי החוזר דקונה אפי' מדאורייתא ע"ש בד"ה מי איכא למ"ד מ"מ הא מסקינן בר"פ הגוזל קמא דבין לאביי ובין לרב אשי שינוי החוזר אינו קונה אלא מדרבנן וכוותייהו קי"ל דבתראי נינהו והיינו כמ"ש התוספת כאן. מיהו נראה לי דהא דמקשה הכא סתמא דתלמודא מעיקרא בפשיטות ולקנייה בשינוי מעשה היינו משום דאשכחן לרב דהוא רבו דר"ה דס"ל שינוי קונה והיינו ממאי דשמעינן ליה בפ"ק דב"ק דף י"א דס"ל כשמואל דאין שמין לא לגנב ולא לגזלן וקס"ד דהיינו משום דס"ל דשינוי החוזר קונה כי היכי דאמרי' להדיא בר"פ הגוזל (בבא קמא דף צ"ג) אליבא דשמואל למאי דס"ד מעיקרא ע"ש וא"כ מקשה הכא שפיר עליה דר"ה דמסתמא כרב רבי' ס"ל בכל דוכתי כדאשכחן להדיא בפרק מפנין ע"ש. ומש"ה איצטריך לשנויי מעיקרא דר"ה קסבר דלולב אין צריך אגד ומסיק נמי דאפי' את"ל דצריך אגד אפ"ה לא קנה משום דהוי שינוי החוזר לברייתו והיינו כמסקנא דרבא שם בפ' הגוזל דהאי דאין שמין היינו דוקא בשינוי דלא הדר אבל שינוי דהדר אפשר דרב נמי מודה דאינו קונה מדאורייתא כן נראה לי והוצרכתי לפרש כן כדי ליישב לנכון שיטת התוס' בזה ועיין בסמוך:

בתוס' בד"ה ולקנייה בשינוי השם תימא הא אמרינן דשינוי מעשה כו' עס"ה. ולכאורה כל דברי התוספת בזה הדיבור נראין מעורבבין שאין להם שום חיבור וקישור כלל כמילתא דלית ליה פתרי ובמקצת הקושיות שיש בדברי עצמן כאן כבר הרגיש מהרש"א ז"ל ונדחק מאד לישבן ולע"ד אין עולה לדעת שכן כוונת התוספת:

אלא דמלבד כל זה בעיקר דבריהם בזה הדבור דשקלי וטרי טובא מסוגיא דמרובה ובמימרא דאמוראי דהתם אליבא דרב יוסף לא די שדבריהם כאן סותרין למ"ש שם

במקומו בפרק מרובה דלרבה ורב יוסף שינוי מעשה החוזר קונה אפילו בלא יאוש מדאורייתא וא"כ הוי דלא כסוגיא דשמעתין שמבואר להדיא להיפך וא"כ לא היה להם להביא הך שקלא וטריא דהתם דאירי אליבא דרב יוסף (וע"ש בחידושינו בלשון התוספת בד"ה מי איכא למ"ד ובד"ה הא לאו הכי) וכבר הרגיש בזה ג"כ בס' כפ"ת ע"ש שהקשה כמה קושיות בלשון התוספת והניח כולם בקושיא ובצ"ע:

אלא שגם בעיקר קושיית התוספת דמקשה מהך דעוצבא דמשמע דפשיטא להו דעוצבא הוי שינוי החוזר ומלשון הסוגיא במרובה בשינויא דרבי זירא דמקשה אדרב יוסף מעוצבא אמריש ומשני ע"ז דמריש שינוי החוזר לברייתו א"כ משמע להדיא דעוצבא לאו שינוי החוזר הוא וכן פרש"י שם להדיא ע"ש:

והנלע"ד בכוונת פי' התוספת דודאי לא שייך לאקשויי מהכא אהך סוגיא דמרובה כיון דכולה סוגיא דמרובה אינה אלא אליבא דרבה ורב יוסף דבעו למימר דשינוי מעשה או שינוי השם החוזר קונה אפילו בלא יאוש מדאורייתא (והיינו לפי שיטת התוס' דהתם) ואנן לא קי"ל כהך סוגיא אלא כסוגיא דר"פ הגוזל דאירי בה אמוראי בתראי אביי ורב אשי דאפילו שינוי מעשה החוזר מדאורייתא אינו קונה בלא יאוש ולרב אשי אפילו מדרבנן נמי לא וא"כ סוגיא דהכא בהך מילתא הוי אליבא דהלכתא כסוגיא דר"פ הגוזל. אלא דעיקר כוונת התוספת בהא דמשמע בשמעתין דמקשה בפשיטות ולקנייה בשינוי השם אף לבתר דאמרן בשינוי מעשה החוזר לא מהני. וא"כ נראה מזה דפשיטא ליה לסתמא דתלמודא דשינוי השם החוזר עדיף משינוי מעשה ואפשר דבשינוי השם לא שייך הך מילתא כל כך לומר דהוי שינוי החוזר וכמו שאבאר וא"כ על זה כתבו שפיר תימא הא אמרינן דשינוי מעשה החוזר כו' וה"ה בשינוי השם ומוכח להך מילתא התם ממתני' דמריש דאע"ג דהוי שינוי החוזר אפ"ה אי לאו משום תקנת השבים ופסידא דמריש לא הוי מהני א"כ לא מקשה הש"ס הכא מידי דהא תיקשי ליה ממתני' דמריש. וע"ז דקדקו וכתבו וי"ל דפריך הכא אליבא דרב יוסף דמסיק התם שינויא אחרינא ואין כוונתן בזה דסתמא דתלמודא מקשה ממימרא דרב יוסף אדר"ה כמו שהביא בעל כפ"ת. אלא דעיקר כוונתם דהאי מקשה דהכא סובר כסברא דרב יוסף במאי דקאמר התם דשאני מריש דשמו עליו ולא מיקרי שינוי השם כלל. ולפ"ז מקשה סתמא דתלמודא שפיר כיון דממתניתין דמריש לא משמע מידי לענין שינוי השם אם כן ממילא מוכח בפשיטות ממתניתין דעוצבא דשינוי השם החוזר קונה מדאורייתא דהא הך מילתא דמחשבה מטמאתן אקרא דמשכבו קאי כמ"ש שם התוספת והיינו עכ"פ עם יאוש כדקתני בהאי דעורות דפליגי ר"ש ורבנן מפני שלא נתייאשו בעליה. ולפ"ז דממתניתין דעוצבא מוכח

דשינוי השם החוזר קונה ע"כ צריך לומר בא' משני פנים או שנאמר דשינוי השם החוזר עדיף משינוי מעשה החוזר כדי להעמיד הסוגיא דר"פ הגוזל ולא תיקשי אמתניתין דעוצבא או שנאמר דלפום הך סברא דרב יוסף דמריש לא מיקרי שינוי השם וממילא מוקמינן למתני' דעוצבא כפשטה דמשום שינוי השם מחשבה מטמאתן אע"ג דשינוי החוזר הוא וא"כ אם נאמר דשינוי מעשה עדיף משינוי השם ע"כ אית לן למימר דמה"ט כ"ש דשינוי מעשה החוזר קונה מדאורייתא ודלא כסוגיא דר"פ הגוזל וא"כ שפיר מקשה הכא בשמעתין עליה דר"ה דממ"נ לקנייה בשינוי השם או בשינוי מעשה וכ"ש דאיכא תרתי. נמצא דכל זה לפי תירוץ הראשון שכתבו התוספת כאן לחלק בין מריש ובין עוצבא וממילא רווחי שמעתין דידן והיינו לפי מאי דמשמע להו להתוספת השתא דסתם מריש היינו לאחר יאוש דהכי נמי משמע להו להתוספת שם במרובה בד"ה הא לאו הכי הדרי בעיניה ע"ש ובחידושינו:

אלא משום דלקושטא דמילתא לא פסיקא להו להתוספת הך סברא להעמיד הסוגיא דהכא לא כרבי זירא במרובה ולא ניחא להו נמי לומר דשינוי השם עדיף משינוי מעשה כדי להעמיד הסוגיא דר"פ הגוזל אליבא דהלכתא כסתמא דתלמודא דהכא מש"ה כתבו ועוד י"ל תירוץ אחר דסוגיא דהכא ודר"פ הגוזל כשינוי דר"ז במרובה דשינוי החוזר ושינוי השם לא הוי שינוי כמו בשינוי מעשה החוזר. ואפ"ה מקשה הכא שפיר ולקנייה בשינוי השם כיון דאיכא שינוי השם ושינוי מעשה בהדי הדדי מש"ה הו"ל שינוי חשוב טובא ומש"ה פשיטא ליה לסתמא דתלמודא דהכא דקונה כמו בשינוי השם לחוד או בשינוי מעשה לחוד שאינו חוזר. ומשום דלפום סברא דהשתא משמע להו דדוקא בהנך תרתי שינוי השם ושינוי מעשה דחדא טעמא אית להו משום שינוי חשוב הוא דמהני אפילו בלא יאוש כמו שינוי שאינו חוזר כדפרישית אבל בשינוי השם לחוד לא מהני מדאורייתא אפילו עם יאוש דהא לא עדיף משינוי מעשה דאמרן הכא דלא מהני עם יאוש א"כ ע"ז קשיא להו שפיר וכתבו וא"ת ועוצבא דהתם כו' ואמאי קנה ומשמע להו להתוס' הכא דעוצבא שינוי החוזר הוא דאי ס"ד דשינוי שאינו חוזר הוא א"כ אמאי קתני התם לפי שלא נתייאשו ותיפוק ליה דשינוי גמור שאינו חוזר לכ"ע מהני אפילו בלא יאוש ואף דרש"י במרובה בשינויא דר"ז כתב דעוצבא הוי שינוי שאינו חוזר כבר כתבתי שם בחידושינו דרש"י סובר כפי' השני שכתבו התוספת שם בד"ה הא לאו הכי דאע"ג דשינוי השם קונה אפילו בלא יאוש אפ"ה איצטריך לטעמא דיאוש משום דבלא"ה לא הוי מיקרי שינוי השם לענין טומאה כמו לענין הקדש כמ"ש התוספת שם מילתא בטעמא משא"כ להתוספת דהכא ניחא להו בתירוצם הראשון שכתבו שם דאיצטריך בעוצבא ועורות

לטעמא דיאוש משום דבלא"ה לא מהני שינוי החוזר לא בשינוי השם ולא בשינוי מעשה וא"כ הדרא קושיא לדוכתא כיון דשינוי השם החוזר קונה עם יאוש מהאי דעוצבא א"כ כ"ש בשינוי מעשה החוזר דיש לנו לומר דקונה עם יאוש וקשיא סוגיא דהכא ודר"פ הגוזל דלא מהני מדאורייתא ומחמת קושיא זו הוכרחו התוספת לתרץ אע"ג דבלא יאוש שינוי מעשה שאינו חוזר עדיף משינוי השם היינו משום כיון דלא מתייאש לא מיקרי שינוי השם מעליא משא"כ בשינוי החוזר דלא מהניא מדאורייתא אלא עם יאוש ומכיון שנתייאש הו"ל האי שינוי השם עדיף משינוי מעשה דלא שייך ביה לומר כל כך דחוזר לברייתו כמו בשינוי מעשה וכדפרישית:

ובזה נתיישב היטב מה שהקשה מהרש"א דבהאי סברא גופא הוי מצו התוספת לתרץ עיקר תמיהתם ע"ש. ולמאי דפרישית אין הדבר כן משום דלא פשיטא להו להתוספת הך סברא דעדיף שינוי החוזר עם יאוש בשינוי השם יותר מבשינוי מעשה אלא משום הך קושיא דקשיא להו מעוצבא דמכח האי סברא הוי עיקר קושית המקשה. ועוד דעיקר תמיהת התוספת מעיקרא כאן היינו למאי דהוי משמע להו דמריש היינו לאחר יאוש כמו בעוצבא וא"כ לא מצי לתרץ כן משא"כ השתא לפי תירוצם השני שהוכרחו לסברא זו דשינוי השם החוזר עדיף משינוי מעשה מדאורייתא וא"כ מה"ט משמע להו נמי דהאי דמריש היינו לפני יאוש וכמסקנת התוספת במרובה בד"ה הא לאו הכי ע"ש ובחידושינו וכמ"ש ג"כ להדיא בסוף הדבור דשינוי השם דהדר למילתא בלא יאוש קני אפילו מדאורייתא לבר ממריש אלמא דמריש בלא יאוש אייריי:

ולפ"ז א"ש נמי מ"ש כאן והשתא ניחא שכל זה נמשך דוקא לדבריהם הקודמים דעוצבא מיקרי שינוי החוזר ואפ"ה קנה מדאורייתא עם יאוש שהרי עיקר קושית סתמא דתלמודא הכא דמקשה בפשיטות ולקנייה בשינוי השם והיינו בחוזר ע"כ היינו מכח אותה הסברא דפשיטא ליה הכי מהך מתניתין דעוצבא דאיירי נמי מדאורייתא כמו הושענא דהכא וא"כ ע"כ דעוצבא מיקרי שינוי החוזר וממילא א"ש נמי הא דקאמר במרובה דשינוי השם כשינוי מעשה דמי והיינו בעלמא באינו חוזר נמצא דכל זה לפי סוגיא דהכא דמוכח להדיא דשני קנינים גרועים מהני אע"ג דכל חדא באפי נפשה לא מהני מדאורייתא כגון בשינוי השם ושינוי מעשה דהכא בלולב וכה"ג בשינוי השם החוזר עם יאוש כהאי דעוצבא:

משא"כ בסוגיא דמרובה דאיירי אליבא דרבה ורב יוסף משמע להו להתוספת דשני קנינים גרועים דכל חד באפי נפשה לא מהני מדאורייתא ה"ה נמי היכא דאיכא תרתי דמדאורייתא לא שייך לחלק. ולפ"ז ע"כ דהא דמהני בעוצבא שינוי השם החוזר עם

יאוש היינו מדרבנן דקרא דמשכבו ולא הגזול לאו אעוצבא קאי וע"כ איתא להך סברא נמי אליבא דרבה דהא מקשה לרב יוסף כ"ב שנין מהאי דעוצבא אלמא דלדידיה גופא ניחא אף למאי דהוי מספקא ליה דאפשר דיאוש אינו קונה אלא מדרבנן וא"כ ע"כ דהא דמחשבה מטמאתן אינו אלא מדרבנן וכדפרישית התם נמי אליבא דאביי ע"ש:

נמצא דלפ"ז לא שייך כל הנך חילוקי דינים שכתבו התוספת כאן לא בסוגיא דמרובה ולא בסוגיא דר"פ הגוזל קמא לחוד דלא קשיא ליה נמי מהאי דעוצבא דאיכא למימר נמי דטומאתו אינו אלא מדרבנן אבל מסוגיא דהכא בלולב דלענין קנין דאורייתא איירי ומדמקשה בפשיטות והיינו ע"כ מהאי דעוצבא כדפרישית אם כן ע"כ דטומאת עוצבא נמי מדאורייתא. ולפ"ז הוצרכו לכתוב כל חילוקי דינים שנתחדשו ע"פ פירושם דהכא דכולה שקלא וטריא דשמעתין משמע דתליא בהנך משניות ערוכות דמריש ועוצבא ובזה נתיישבו כל הקושיות והדקדוקים שכתבו כל מפרשי התוספת ודוק היטב:

והרוצה לעמוד על תוכן הדברים שכתבתי ישים עין עיונו בסוגיא דמרובה בפירש"י והתוס' ובחידושינו שם ואז המבין יבין וישכיל בעין שכלו שכוונתי לדרך האמת בעה"י הן במ"ש בחידושי מרובה והן במ"ש כאן בכוונת התוס'. ויהא רעוא דכד שכיבנא ליפקו בעלי התוספות לאפאי דמתריצנא למילתייהו בקושטא כהוגן וכהלכה בלי גמגום:

בא"ד ושינוי מעשה החוזר קונה אפילו בלא יאוש מדרבנן וטעמא משום תקנת השבים כו' עכ"ל. נראה בכוונתן דדוקא לענין שינוי מעשה החוזר שייך האי טעמא דתקנת השבים כיון דטרח בה ועל ידי כך השביח משא"כ בשינוי השם החוזר דמידי דאתי ממילא לא שייך כל כך תקנת השבים לבר ממריש דאיכא פסידא טובא דמריש תקנו משום תקנת השבים כדאיתא בפרק הגוזל ומש"ה מהני אפילו בשינוי השם החוזר אפילו בלא יאוש כנ"ל:

בא"ד וא"ת הא דפריך הכא כו' תיקשי ליה מתני' דלולב הגזול כו' עס"ה. נראה בכוונתן דלאו אמתניתין דלולב הגזול גופא בעי למימר דתיקשי ליה הכי דהא מתני' איכא לאוקמי לפני יאוש דלא מהני שינוי השם דהא דוקא באוונכרי דאיירי לאחר יאוש מקשה הש"ס ולקנייה אלא דעיקר קושית התוס' היינו אשקלא וטריא דלעיל לבתר דמסקינן דלולב הגזול איירי אפילו לאחר יאוש ואפ"ה לא הוי קשיא להו לתלמודא דלקנייה בשינוי השם וע"ז תירצו דאיכא לאוקמי מתניתין בשגזלו האגודה:

אלא דיש לתמוה טובא דהיאך אפשר לאוקמי כשגזלו אגודה דהא באינך מתני' דלקמן קתני הדס וערבה כל חד באפי נפשה ובהדס גופא שייך הך קושיא גופא דמקשה הש"ס הכא ויש ליישב דבריהם בדוחק:

דף לא.

בגמרא תנו רבנן סוכה גזולה כו' א"ר נחמן מחלוקת בשתוקף את חבירו כו' ורבנן לטעמייהו כו' וקרקע אינה נגזלת וסוכה שאולה היא. נראה דהא דקאמר שאולה היא לאו דוקא דהא כי היכי דלרבנן קרקע אינה נגזלת משום דממעטינן קרקעות מכלל ופרט וכלל כדאיתא בהגוזל בתרא וכמו שפרש"י כאן א"כ מהאי כלל ופרט וכלל גופא ממעטינן נמי קרקעות מדין שומרים ולא שייך שאלה בקרקעות כלל דלאו ברשות השואל קאי דמה"ט קי"ל דהשואל בית מחבירו ונשרף פטור מלשלם כדאיתא בח"מ סימן צ"ה וסימן ש"א אלא דאפ"ה קאמר שפיר וסוכה שאולה היא דוודאי אי הוי דרשי חכמים האי דרשא דחג הסוכות תעשה לך דבעינן שיהא שלו ממש א"כ אדרבה מה"ט דלא שייך שאלה בקרקעות ולא קניא השואל א"כ כ"ש שיש לפוסלה דהא לאו דידיה היא אלא משום דלקושטא דמילתא סברי רבנן דאדם יוצא י"ח בסוכתו של חבירו דלא בעינן שיהא שלו ממש דמה"ט מכשרו בשאולה מש"ה מכשרו נמי בסוכה גזולה כשתקף את חבירו והוציאו מסוכתו דנהי דלא קנייה השואל מ"מ כיון דלא מיתסר מטעם גזולה דלא שייך גזילה בקרקעות א"כ הו"ל סוכת חבירו ואדם יוצא בה כמו בשאולה כנ"ל ודו"ק:

שם אבל גזל עצים וסיכך בהן דברי הכל כו' ולכאורה יש לתמוה אטו ר"נ טעמא דר"א אתי לאשמעינן דהא אפילו אי הוי פליגי ר"א וחכמים בכל סוכה גזולה בין בגזילת קרקע ובין בגזילת עצים אפ"ה הוי הלכה כחכמים דמכשירין בכל ענין דבכה"ג מדייק הש"ס בכמה דוכתי וכ"ש הכא דר"א שמותי הוא. והנראה בזה דהא דקאמר הכא ד"ה לאו משום דקס"ד דבגזל עצים נמי פליגי ר"א וחכמים דמהיכא תיתי כיון דבקרקעות מפרשינן דאזדו לטעמייהו א"כ למה נאמר דפליגי בתרתי דהא במטלטלין לא שייך האי טעמא אלא טעמא אחרינא וקי"ל אפושי פלוגתא לא מפשינן. אלא דעיקר מילתא דר"נ דלא נימא איפכא דבגזל עצים ד"ה פסולה כיון דרבנן נמי דרשי לך למעוטי גזולה לעיל בפרק הישן מש"ה קאמר ר"נ דאפ"ה כשירה לד"ה מה"ט שאין לו אלא דמי עצים לבד וכפרש"י וכ"כ בס' כפ"ת. אלא דלפ"ז קשיא לי איפכא דא"כ מאי מסיק הש"ס וקאמר אמילתא דר"נ ממאי מדקתני דומיא דרה"ר וא"כ אדרבה מה"ט אית לן למימר איפכא דדוקא דומיא דרה"ר פליגי והיינו בגזילת קרקע דלאו דידיה אבל בגזל עצים רבנן נמי מודו דפסול' מדרשא דלך אע"כ דבלא"ה פשיטא ליה לתלמודא מסברא דלרבנן כשירה כיון דאין לו אלא דמי עצים א"כ הדרא קושיא לדוכתא אעיקר מימרא דר"נ למאי איצטריך כיון דמילתא דפשיטא היא:

והנלע"ד בזה דודאי אי אפשר לומר דהא דקתני סוכה גזולה דומיא דרה"ר היינו לאשמעינן דדוקא בכה"ג בקרקע דלאו דידיה פליגי אבל בגזל עצים לכ"ע פסולה דהא ודאי ליתא דהא אשכחן כמה גווני דאפילו בגזל עצים כשירה והיינו היכא דאיכא שינוי מעשה גמור שאינו חוזר דלכ"ע קנייה כדאיתא במרובה והובא בשמעתין בסוגיא דלעיל בלשון התוס' אפילו בלא יאוש וכ"ש היכא דאיכא נמי יאוש אע"כ דהאי דומיא דרה"ר היינו לאידך גיסא דבגזל עצים לעולם כשירה והך מילתא גופא אתי ר"נ לאשמעינן דכיון דאין לו אלא דמי עצים בלבד הוי כדידיה לגמרי ואפילו מצוה הבאה בעבירה לא הוי. ונראה שלזה נתכוין רש"י במ"ש דלר"נ לא אשכחן סוכה גזולה דפסולה אלא כשגזל סוכה העשויה בראש עגלה או בראש הספינה דהוי מלתא דלא שכיחא וכה"ג ודאי לא איירי דיוקא דברייתא ומש"ה שפיר קאמר ר"נ דע"כ האי דיוקא לאידך גיסא דבסתם גזילת עצים כשירה כן נראה לי ועיין מה שאכתוב עוד בסמוך בלשון התוס' ודו"ק:

בתוספות בד"ה אבל גזל עצים כו' כך פי' בקונטרס ועל חנם דחק כו' וגזל עצים וסיכך בהן שינוי החוזר לברייתו הוא כו' עס"ה. ואע"ג דנראה דרש"י נזהר מזה וכתב שינוי השם ושינוי מעשה הוא וא"כ בכה"ג כתבו התוס' לעיל בדיבור הקודם דהיכא דאיכא תרתי שינוי מעשה ושינוי השם אפילו בשינוי החוזר לברייתו נמי קונה מדאורייתא אלא שכבר כתבתי דהתוס' לא כתבו כן לעיל אלא בתירוצם השני דמשמע להו להעמיד הסוגיא דהכא כדר' זירא בפרק מרובה מש"ה הוצרכו לדחוק ולפרש דהא דמקשה לעיל בפשיטות ולקנייה בשינוי השם היינו משום דאיכא תרתי ובאמת נראה מלשון התוס' לעיל דסברא זו נראה להם דוחק דהוי כסברות הפוכות וכמו שהארכתי בזה בסמוך משא"כ הכא כתבו כן לדחות פירש"י משום דלא משמע להו לאוקמי הך דרשא דלך למעוטי גזולה דאיירי בראש העגלה או בראש הספינה דהוי מילתא דלא שכיחא כלל ועוד דפלוגתא דתנאי היא לעיל וא"כ יפה כתבו התוס' דאדרבה מהך קושיא גופא הוי לן למימר דמיעוטא דקרא דלך למעוטי גזולה היינו בגזל עצים דאפילו בדאיכא שינוי מעשה ושינוי השם נמי ממעט קרא דאפ"ה גזולה היא ואי משום דמקשה הש"ס לעיל בפשיטות ולקנייה בשינוי השם היינו כתירוץ הראשון שכתבו התוספות לעיל דשינוי השם עם יאוש מהני אפי' בחוזר לברייתו ודלא כרבי זירא בפרק מרובה כמ"ש באריכות. וא"כ לפ"ז שפיר מצינן לאוקמי מיעוטא דקרא בדליכא יאוש דהא קי"ל סתם גזילה לאו יאוש בעלים הוא כן נראה לי בכוונת התוספות. ומשום דאכתי לא פסיקא להו לדחות בשביל זה פירש"י דהא מצינן למימר דרש"י סובר כתירוץ השני שכתבו לעיל דבדאיכא תרתי מהני מדאורייתא אפי' בלא יאוש מש"ה כתבו עוד דאפ"ה אין צורך לאוקמי

מיעוטא דקרא בראש העגלה ובראש הספינה אלא בגוונא אחרינא דמסקו התוספות בראובן שבנה כו' דשכיחא טפי. כל זה כתבתי ליישב דברי התוס' לפי שיטתם. אלא שכבר כתבתי בסמוך דרש"י הוכרח לפרש כן ממימרא דר"נ גופא מדקאמר אבל גזל עצים ד"ה כשירה דהאי לישנא משמע דהוי רבותא אליבא דר"א ואי ס"ד דאשכחן סוכה גזולה בשום צד דהיינו בגזל עצים א"כ טפי הו"ל למימר לר"נ לאידך גיסא מחלוקת בשתקף את חבירו כו' אבל בגזל עצים ד"ה פסולה אע"כ דלקושטא דמילתא לא אשכחן שום סוכה גזולה לרבנן דפסולה אלא כשעשוי' בראש העגלה או בראש הספינה והני לא שכיחי כלל כנ"ל ודו"ק:

אמר רבינא האי כשורא דמטללתא כו' פשיטא מאי שנא מעצים כו'. וקשיא לי מאי מקשה הכא פשיטא מ"ש מעצים הא טובא אתי רבינא לאשמעינן דאע"ג דלא קנה אלא מדרבנן ומדאורייתא לא קרינן ביה לך אפ"ה כשרה והיינו מהטעם שכתבו התוספות לעיל גבי אוונכרא בד"ה והא קנייה בשינוי מעשה לחלק בין הך תקנתא דתקנת השבים ובין שאר תקנתא דרבנן וע"ש ואי לאו דקאמר רבינא הכי ודאי לא הוי שמעינן הך מילתא ממימרא דר"נ גופא לעיל בגזל עצים משום דהוי מצינן לאוקמי בשינוי השם ושינוי מעשה דקונה מדאורייתא כמ"ש רש"י להדיא במימרא דר"נ בסמוך ואף לשיטת התוספות דלא משמע להו האי טעמא דשינוי השם ושינוי מעשה כדפרישית בסמוך מ"מ אי לאו דאמרה רבינא הו"א דר"נ כרבה ורב יוסף דפרק מרובה ס"ל דאפילו שינוי השם החוזר או שינוי מעשה החוזר קונין מדאורייתא מש"ה איצטריך רבינא לאשמעינן דטעמא דר"נ לאו משום דקנייה מדאורייתא דהא למסקנא דר"פ הגוזל קי"ל דלא קנה אלא עיקר טעמא דר"נ דאפילו משום תקנת השבים לחוד נמי קנה אפילו היכא דליכא שינוי השם ושינוי מעשה כגון בכשורא דמטללתא:

אלא דלפמ"ש בסמוך בשיטת רש"י א"ש טובא דודאי ממימרא דר"נ גופא שמעינן הך טעמא דתקנת השבים מהני להכשיר הסוכה דאלת"ה אלא דמימרא דר"נ איירי היכא דקנייה מדאורייתא א"כ אמאי מהדר ליה למימר אבל גזל עצים ד"ה כשרה דלכאורה הך מילתא לא שייך אלא אליבא דר"א וטפי הו"ל למימר אבל גזל עצים ד"ה פסולה לאשמעינן רבותא אליבא דרבנן כגון היכא דליכא שינוי השם ושינוי מעשה דלא קנייה מדאורייתא אלא מדרבנן אע"כ דר"נ סובר דאפילו היכא דקנייה מדרבנן משום תקנת השבים נמי כשרה וכדפרישית לעיל בכוונת רש"י וא"כ מקשה הכא שפיר פשיטא כן נראה לי לפי שיטת רש"י דבסמוך. מיהו לשיטת התוס' ע"כ צריך לומר דהא דמקשה הכא פשיטא היינו דלא הו"ל לרבינא למימר הך מימרא באפי נפשה בכשורא דמטללתא

אלא בפשיטות הו"ל למימר דטעמא דר"נ בגזל עצים היינו משום דקנייה בתקנת השבים. ובזה יש ליישב ג"כ מה שהקשו התוס' במרובה דף ס"ז בד"ה אמר עולא על פי' ר"ת מסוגיא דהכא בכשורא דמטללתא ולמאי דפרישית א"ש וכמו שכתבתי שם בפרק מרובה עיין עליו ודו"ק:

שם תנא יבש פסול רבי יהודא מכשיר אמר רבא מחלוקת בלולב כו' ויש לדקדק אהא דקאמר רבא מחלוקת בלולב אבל באתרוג כו' ואמאי שביק להדס וערבה דתנינא במתניתין דפסולין וא"כ לרבא שייך בהו פלוגתא דר"י ורבנן כמו בלולב. (ונראה דוחק לומר דרבא סבר דדוקא לולב הוא דלא מקשינן לאתרוג משום דכתיב כפות תמרים ולא כתיב וכפות אבל הדס וערבה דכתיב וענף עץ עבות וערבי נחל א"כ משמע דוי"ו הדר ערביה דכה"ג אמרינן בפרק אין מעמידין גבי אבני שהם ואבני מילואים) מיהו בלא"ה אפשר דבהדס וערבה אפילו בלאו טעמא דהדר נמי פסול כשנפרך בצפורן דהוי כמאן דליתא וכתותי מיכתת שיעורא משא"כ בלולב לא שייך יבשות כי האי כמ"ש הרא"ש בשם הרי"ה והראב"ד ז"ל ולפ"ז מצינן למימר נמי דהא דלא פליג ר"י במתניתין בלולב היבש אע"ג דפליג בסיפא היינו מה"ט גופא דבלולב לא פסיקא ליה דזימנין דמודה דפסול כגון היכא שנפרכה בצפורן ועמ"ש בזה במשנתינו ודו"ק:

דף לא:

בתוספות בד"ה דבר הדר באילנו משנה לשנה בן עזאי הוא דדריש הכי לקמן בפירקין עכ"ל. ובכל הנוסחאות גמרות שלנו לקמן בפירקין ר' אבהו הוא דדריש לה הכי לדבר הדר באילנו אבל בן עזאי דריש לה לקמן בגוונא אחרינא אל תקרי הדר אלא אידור כו' ונהירנא כד הוינא טליא הראה לי דבת"כ פ' אמור פ' ולקחתם לכם דבן עזאי קאמר להדיא הדר שדר באילנו משנה לשנה ולפ"ז טעות נפל בגמרות שלנו ובלאו הכי נראה כן במה שהקדים לקמן מימרא דרבי אבהו מקמיה בן עזאי ורבי אבהו אמורא הוי ולא היה לו להביא דבריו באמצע הברייתא וא"כ נראה דהך דרשא דהידור ר' אבהו הוא דקאמר לה כנ"ל:

בד"ה באשרה דמשה דכתותי מיכתת שיעוריה כו' וא"ת צורה של אשירה נמי מדאגבה קנייה כדאמרינן בפרק כל הצורות כו' ויש לומר כגון שהגביה ע"מ שלא לקנות כו' ולולב בי"ט שני כו' עכ"ל. והנראה בזה דסברת התוספות דצורה של אשירה שבאתה ליד ישראל אפילו אם אין הישראל מתכוין לעובדה או למוכרה לעכו"ם אלא שמתכוין לקנותה לצאת י"ח לולב או שופר אפ"ה מחמרי' בה כמו בצורה של אשירה של ישראל

ממש בין לענין ביטול שאין לה ביטול מדאורייתא ובין לענין שריפה דאמרינן בה כתותי מיכתת שיעוריה דהא בהא תליא לפי שיטתם דהשתא ומשום הכי הוצרכו לפרש דמילתא דרבא דאמר יצא איירי כשמתכוין שלא לקנותה כלל ובי"ט שני דוקא דלא בעינן לכם וע"ז כתבו דמתני' נמי לא הוי צריך לאוקמי באשירה דמשה כו':

ולע"ד אין דבריהם מוכרחים דנהי דמחמרינן בצורה של אשירה של ישראל טפי משל עכו"ם לענין ביטול אפילו את"ל דהוי מדאורייתא דהך דרשא דושם בסתר דרשא גמורה הוא להך מילתא אפ"ה משמע דהיינו דוקא באשירה של ישראל ממש משעבדה למאי דקי"ל כר"ע דשל ישראל אינה אסורה עד שתיעבד ויליף לה מהאי קרא גופא מדכתיב ושם בסתר עד שיעשה לה דברים שבסתר כדאיתא בפרק רבי ישמעאל (עבודה זרה דף נ"ב) ע"ש משא"כ כשעיקר צורה דאשירה של עכו"ם דיש לה ביטול א"כ אין סברא לומר דכשבאת אחר כך ליד לישראל תהא טעונה שריפה מדאורייתא אפילו אם רוצה לבטלה ולומר בה דמה"ט כתותי מיכתת שיעוריה:

ומה שהביאו התוספות ראיה מסוגיא דפרק כל הצורות דאמרינן דילמא מגבה לה והדר מבטל לה אלמא דאפילו בכה"ג שלא נתכוין ישראל לעובדה אפ"ה לא מהני לה ביטול וכמו שפרש"י שם מ"מ שפיר מצינן למימר שאינו אלא חומרא דרבנן בעלמא וכמ"ש הטור והב"י להדיא סימן קמ"ו בשם הרא"ש והסמ"ג וכ"כ שם הט"ז ע"ש באריכות:

וכן מבואר להדיא בל' הגהות אשר"י בפרק ר' ישמעאל שהרשב"ם כתב כן בשם רש"י ומשמע דאפילו בצורה של אשירה של ישראל ממש הא דאין לה ביטול אינו אלא מדרבנן דמש"ה אמרינן דיש ברירה ע"ש דע"כ נתכוין למה שכתבתי וכן נראה מלשון רש"י עצמו בפרק כל הצורות גבי האי דדילמא אגבי לה והדר מבטיל שמפרש שם דהך מילתא ילפינן מדכתיב ושם בסתר שטעונין גניזה דלקושטא דמילתא מהאי קרא גופא דריש לה ר"ע דאינה אסורה עד שתיעבד והיינו שהישראל עצמו מתכוין לעובדה ויעשה לה דברים שבסתר אע"כ כדפרישית דמה"ט גופא שהחמיר בצורה של אשירה של ישראל ממש שאין לה ביטול או מדאורייתא או מדרבנן מש"ה החמירו חכמים אפילו בשל עכו"ם לאחר שבאתה ליד ישראל כדי שלא יבא להשהותה בביתו וכדי לקיים מצות שריפה מיד ואשכחן נמי דלענין שריפה החמירה התורה דוקא בשל עכו"ם משא"כ בשל ישראל בגניזה בעלמא סגי ובזה נתיישב מאי דקשיא ליה לבעל כ"מ עמ"ש הרמב"ם בהלכות עכו"ם פ"ח הלכה ט' באשירה של עכו"ם ושל ישראל בשותפות שחלק ישראל אסורין בהנאה לעולם וטעונין גניזה וע"ז כתב הכ"מ שאינו יודע גניזה זו למה הו"ל לשורפה או לאבדה והניחו בצ"ע ולמאי דפרישית א"ש טובא שהרמב"ם סובר שכן הוא מעיקר

הדין דכל צורות של אשירה של ישראל שביטלה בגניזה בעלמא סגי שאינה אסורה אלא מדרבנן וכן נראה להדיא בביאור לשון הרמב"ם במ"ש עוד שם וכן אשירה של עכו"ם שבאתה ליד ישראל שאין ביטולה מועיל ואסורה בהנאה לעולם וזהו כמו שכתבתי:

ובזה נתיישב ג"כ מה שנתקשו הרב המגיד והכ"מ על לשון הרמב"ם פ"ח הל' לולב ע"ש. נמצא דלפ"ז א"ש טובא סוגיא דשמעתין ובכמה דוכתי דלעולם לא שייך לומר כתותי מיכתת שיעוריה אלא באשירה דמשה וכיוצא בו שטעון שריפה מדאורייתא או בצורה של אשירה של ישראל ממש שלא נתבטלה דהוי מילתא דלא שכיחא וליכא לאוקמי מתניתין בהכי. מיהו התוס' לשיטתייהו שכתבו בפרק מצות חליצה דכיון שטעון גניזה אין לך מיכתת שיעוריה גדול מזו אלא דשם נמי לא כתבו כן אלא משום הנך קושיות ושקלא וטריא שכתבו כאן נמצא דלמאי דפרישית אין צורך לכל זה ונתיישב הכל לנכון בעזה"י ועיין מה שאכתוב לקמן בזה גבי אתרוג של ערלה ושל תרומה ודו"ק היטב:

דף לב.

בא"ד ור"ת מפרש כו' ובהאי דראוהו ב"ד כו' וע"כ צריך לאוקמי לאחר ביטול כו' עס"ה. ואע"ג דאמרינן התם דהדר אמר רבא אחד זה ואחד זה יצא דמצות לאו ליהנות ניתנו ולפירושם דאיירי לאחר ביטול לא הוי צריך להאי טעמא דאפילו אי מצות ליהנות ניתנו נמי יצא דהא לאחר ביטול מותר בהנאה ואפ"ה לכתחלה לא יתקע בו משום דמאיס אלא דאפ"ה מצינן למימר דאה"נ והאי טעמא דמצות לאו ליהנות ניתנו לא איצטריך אלא משום שופר של שלמים ומ"ש התוספות בנוסחאות הגירסות דהתם אי גרסינן רבא או ר' יהודא ע"ש בחידושינו ואין להאריך יותר:

דף לג.

פיסקא נקטם ראשו תני עולא ב"ח נקטם ראשו ועלתה בו תמרה כשר בעי ר' ירמיה נקטם ראשו מעי"ט כו' עד סוף הסוגיא ולפי שיטת הרי"ף והרמב"ם והרמב"ן בשם הגאונים משמע דכולה סוגיא דהכא לא סלקא אליבא דהלכתא דכל השקלא וטריא דהכא אדינא דמתני' קאי דנקטם ראשו של הדס פסול משא"כ למאי דפסק שמואל לקמן כר' טרפון דאפילו שלשתן קטומים כשר א"כ אפילו לא עלתה בו תמרה כשר ודלא כסתמא דמתני' משום דהו"ל סתם ואח"כ מחלוקת שאין הלכה כסתם וע"ש בלשון הרמב"ן בספר המלחמות באריכות. אלא דלכאורה יש לתמוה דאכתי מאי חזית דסמכינן אהאי דשמואל מסוגיא דהכא דסתמא דתלמודא שקיל וטרי בהך איבעיא דר' ירמיה

וקאמר נמי עלה דתיפשוט ליה מדר"פ וכיון דר"פ בתראה הוי אלמא דסתמא דתלמודא דהוי בתר ר"פ נמי שקלי וטרי בה בהך איבעיא דר' ירמיה דאפילו את"ל דהא דמייתי מילתא דר"פ אגב גררא מייתי לה כיון דע"כ אליבא דרבי יוחנן מוכרח לומר כאוקימתא דר"פ וא"כ שפיר קאמר דתיפשוט מדר' יוחנן מ"מ ע"כ הא דמייתי בתר הכי לימא כתנאי עבר וקטם סתמא דתלמודא מסיק הך מילתא ליפשוט האיבעיא דרבי ירמיה וא"כ משמע להדיא דסתמא דתלמודא סברה דהלכה כסתם מתני' דהכא ודלא כשמואל. אם לא שנאמר דאיתא לדשמואל ואיתא נמי לדרבי ירמיה ולסוגיא דהכא והיינו ע"ד שכתבו הראב"ד ובעל המאור והר"ן ז"ל דיש לחלק בין נקטם ראשו דמתניתין ובין קטומה דר' טרפון. והנלע"ד בזה אבאר לקמן בעה"י בסוגיא דרבי ישמעאל ורבי טרפון במימרא דשמואל ע"ש:

בפרש"י בד"ה יש דיחוי כו' והשתא לא דייק בין דיחוי מעיקרא לנראה ונדחה כו' עכ"ל. ונראה בכוונתו משום דאיכא סברא נמי למימר דדחוי מעיקרא כי האי שלא יהיה ראוי בתחלת זמנו גרע טפי מנראה ונדחה כדמשמע נמי לישנא דגמרא לקמן וכמו שיבואר:

בתוספות בד"ה נקטם ראשו מעי"ט כו' ומשני רב אשי כל שבידו לא הוי דיחוי ומיהו לא לגמרי דמי. וכוונתם דהאי דהדס לא מיקרי כל כך בידו ללקטן כיון דאין ממעטין בי"ט אלא דאפ"ה לענין דיחוי מעיקרא דקיל טפי שפיר מהני הך סברא דבידו ללקטן ועמ"ש לקמן בזה. ומ"ש התוס' דצריך לחלק בדברים עיין בל' התוס' שם בזבחים:

דף לג:

פיסקא ואין ממעטין בי"ט כו' דאשחור אימת אילימא דאשחור מאתמול כו' תפשוט מינה דחוי מעיקרא אלא לאו דאשחור בי"ט נראה ונדחה הוא. מכאן משמע דנהי דלקושטא דמילתא מסקינן הכא דנראה ונדחה חמור מדחוי מעיקרא מ"מ לסברת המקשה דהשתא הוי משמע איפכא דהא למאי דבעי לאוקמי מתני' דאשחור בי"ט דוקא משמע דבאשחור מאתמול טפי אית לן למימר דהוי דיחוי וכדפרישית נמי לעיל בסמוך:

מיהו בעיקר שקלא וטריא דהכא דבעבר ולקטן שייך ענין הדיחוי כבר כתבו התוספות לעיל בשמעתין דלרב אשי דאמר בזבחים כל שבידו לא הוי דחוי א"כ אע"ג דהכא אין ממעטין בי"ט מ"מ מיקרי קצת בידו לענין דחוי מעיקרא אלא דלכאורה סברא זו דחוקה קצת דמאן פלג לן. ולולי דבריהם היה נראה לי דבלא"ה א"ש סוגיא דהכא דהאי שקלא וטריא היינו אליבא דרבא שם בזבחים דלית ליה הא דרב אשי דהא מוקי למתניתין דהתם דקיבל בימין ונטל בשמאל כחנן המצרי דלית ליה דחוי אפי' בנראה ונדחה אפילו

בקדשים אע"ג דהוי בידו ממש להחזירן אע"כ דלא שני ליה וא"כ מדייק הכא שפיר דתיקשי מתניתין עליה דרבא או למיפשט מינה דאין דחוי אצל מצות כנ"ל. וא"כ לפ"ז מצינו למימר דלמאי דקי"ל כרב אשי דבתראה הוא וס"ל בזבחים דכל שבידו לא הוי דחוי תו לית לן לחלק בין אשחור מעיקרא לאשחור ביו"ט דבכל ענין כשר בדיעבד דכבידו דמי וכמו שאבאר עוד בסמוך ולפמ"ש א"ש מה שהשמיטו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש לחלק בין אשחור ביו"ט לאשחור מעיקרא וסתמו וכתבו דבכל ענין כשר וקרוב לזה כתב הב"י בטוא"ח בסוף סי' תרמ"ו ע"ש ועיין עוד בסמוך:

שם והא קא מתקן מנא בי"ט. ולכאורה יש לדקדק דהא ודאי האי תיקון דהכא לא הוי אלא שבות בעלמא כמ"ש רש"י לעיל בשמעתין בד"ה עבר ולקטן שדומה למתקן כלי ומכשירו וא"כ הא אשכחן בכמה דוכתי שלא העמידו חכמים דבריהם במקום שבות לבטל מצות עשה וכ"ש בשבות כי האי דלא אתי לידי חיוב חטאת כלל בהך מילתא דהדס. ואפשר דמשמע דהך פלוגתא דרבנן ור"א בר"ש היינו בשאפשר למצוא הדס אחר דאל"כ אפילו ת"ק הוי מודה דשרי ובהכי א"ש הא דמסקינן הב"ע דאית ליה הושענא אחריתי כיון דע"כ בהכי איירי:

אלא דאכתי איכא למידק בהא דמשמע בשמעתין דבדאשחור בי"ט גרע טפי דאפילו בדיעבד פסול אם עבר ולקטן משום נראה ונדחה ולע"ד איפכא מסתברא דבדאשחור בי"ט לא מיקרי דחוי כלל כיון שבידו ללקט בהיתר גמור אפילו לכתחילה דכיון דליכא הכא אלא שבות בעלמא דדמי למתקן כלי ומכשירו הא אפילו בתיקון כלי נמי קי"ל כר"י דמכשירין שאי אפשר לעשות מעי"ט כגון שפוד שנשבר ביו"ט וכיוצא בו מותר לתקן בי"ט א"כ כ"ש הכא דלא דמי לתקון כלי ממש והוי נמי במקום מצוה והוא צורך היום א"כ יש להתיר יותר. ולמאי דפרישית בסמוך בלא"ה א"ש דכיון דלעיל אליבא דרבא דוקא הוא דמוקמינן לה בדאשחור מעיקרא מיהו לרב אשי מתניתין ובריייתא איירי בכל ענין בין בדאשחור מעיקרא ובין בדאשחור בי"ט א"כ מקשה שפיר אדר"י בר"ש דבדאשחור מאתמול אמאי שרי הא מתקן הוא שהיה אפשר לעשות מאתמול כנ"ל נכון בעה"י:

ובזה יש ליישב שיטת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור שסתמו וכתבו דבכל ענין שרי. מיהו מה שלא כתבו דבדאשחור בי"ט מותר ללקטן מתחילה למאי דקי"ל כר"י אלא דבהא איכא למימר כיון דלענין מכשירין דקי"ל כר"י אמרינן הלכה ואין מורין כן מש"ה לא כתבוה. ועוד נראה לי ליישב בפשיטות בדרך אחר דהך מילתא דאין דחוי אצל מצות דלעיל ודשמעתין אפילו למאן דסבר דיש דחוי אינה אלא מדרבנן דדוקא בקדשים הוא

דגלי קרא כן משחתם בהם מום בם כדאיתא ביומא דף ס"ד וא"כ חולין מקדשים לא ילפינן ומצוה לגבי קדשים כחולין דמי אע"כ דאינה אלא מדרבנן מש"ה כיון דנראה ונדחה איבעיא דלא איפשטא הוא הו"ל ספיקא דרבנן מש"ה פסקו הפוסקים לקולא כנ"ל ודוק היטב ועיין בט"ז בסוף סימן תרמ"ו:

דף לד.

במשנה ר' ישמעאל אומר ג' הדסים כו' ואפילו שנים קטומים ואחד אינו קטום ר"ט אומר אפילו שלשתן קטומים כו' ובגמרא ורבי ישמעאל ממ"נ כו' אמר ר' אמי חזר בו רבי ישמעאל אמר ר"י א"ש הלכה כר"ט כו' עד סוף הסוגיא. בזו הסוגיא נתחבטו הקדמונים שהרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל כתבו דר' טרפון דמכשיר בקטומין פליג אסתם מתניתין דלעיל דפוסל בהדס שנקטם ראשו ולפ"ז כיון דשמואל פסק כר' טרפון אידחי לה הך סתם מתניתין דלעיל מהלכה וכ"כ הרמב"ן בשם כל הגאונים ובטעמא דר' טרפון דמכשיר בהדס שנקטם טפי מבלולב וערבה כתב הרא"ש ז"ל בשם הר"י מטראני דכיון שענפיו חופין את עציו לא מינכר הקטימה כל כך והדר קרינן ביה וכ"כ הרמב"ן ז"ל אלא שהראב"ד והרז"ה והר"ן ז"ל הקשו על שיטה זו דא"כ כל הסוגיא דלעיל בנקטם ועלתה בו תמרה דשקיל וטרי הש"ס טובא הוי דלא כהלכתא (ועמ"ש לעיל בזה) מלבד שאר קושיות שהקשו על סוגיא זו ולכך העלו דמתני' דהכא לא פליג אמתניתא דלעיל דנקטם ראשו לחוד וקטומה דהכא לחוד והאריכו בזה והראב"ד כתב שהופיע רוח הקודש בבית מדרשו על דבר זה וגם על שיטה זו הקשו עליו הרמב"ן וסייעתו וכתבו שאחר כל השבח הזה עם כל זה אין פירושו עולה לנכון ומלבד זה יש לתמוה בסוגיא זו טובא במאי דקאמר רב אמי שחזר ביה ר' ישמעאל וחזרה זו מה טיבה וכמו זר נחשב לומר שחזר בו בתוך כדי דיבור שהרי שניהם בדיבור א' אמר אפילו שנים קטומים ואחד אינו קטום וכה"ג לא שייך לומר משנה לא זזה ממקומה וקושיא זו קשה לכל הפירושים. תו קשיא לי כיון דלפרש"י שחזר ביה ממאי דקאמר דבעינן ג' וא"כ לפ"ז ליתא לתרי בבי קמייתא דמתני' דמשמע דבעינן ג' וליתא נמי להך ברייתא דקאמר ר' ישמעאל להדיא ענף עץ עבות שלשה ומאי חזית דמסמי תרי מקמי חד אדרבה סמי חדא מקמי תרתי דמהך הדר ביה מלבד שאר קושיות ודקדוקים שיש לדקדק בלשון המשנה עצמה לכל א' מהפירושים ולמה הפסיק נמי בדין ערבה בין דיני קטימת ההדס. ולולי שאיני כדאי להכניס ראשי בין הרים גדולים היה נראה לי ליישב הסוגיא בפשיטות דלא פליגא מתני' דהכא אסתם מתניתין דלעיל ושניהם עולין בקנה אחד לפי המסקנא שחזר בו רבי ישמעאל דלפ"ז יש

לנו לומר דר"י ור"ט לא מצרכו ג' הדסים אלא למצוה בעלמא ולא לעיכובא דמדאורייתא סגי בחד שאינו קטום משום דבעינן הדר דומיא דלולב וערבה ובחד שהוא קטום לא מיקרי הדר ואפילו את"ל דכיון שענפיו חופין את עציו לא מינכרי הקטימה כל כך כמ"ש הרא"ש והרמב"ן ז"ל אפ"ה איכא למימר דלא פליגי רבנן אי משום דגזרינן הדס אטו לולב וערבה או משום דבהדס גופא זימנין דנתרי עלה א' או ב' מקן א' וא"כ מינכר הקטימה מש"ה קתני לעיל סתמא הדס שנקטם ראשו פסול ובל' יחיד קתני לה והיינו משום דעיקר מצות הדס אפילו בחד או דאתא כר"ע דהכא ובתר דקתני כל דיני הקטימה בענין א' מטעמא דפרישית שיש להשוותם אי משום היקישא דהדר בעינן או אפילו מדרבנן ומשום גזירה הדס אטו הנך:

מיהא השתא אתי ר' ישמעאל למימר דעיקר מצות הדס היינו בג' הדסים והיינו אף לאחר שחזר ביה דהא דאמר ר' אמי שחזר ביה ר' ישמעאל היינו ממאי דדריש להו בברייתא מקראי וא"כ משמע דכולהו מנינא דידיה לעיכובא וא"כ מקשה הש"ס שפיר ממ"נ ובהא קאמר ר' אמי דחזר ביה רבי ישמעאל ממאי דקאמר בברייתא דמן התורה בעינן ג' אבל ממאי דקאמר במתניתין בעינן ג' לא הדר ביה דנהי דמדאורייתא אפי' בחד סגי אפ"ה מדרבנן בעינן ג' למצוה מהטעם שכתבו כל מפרשי הרמב"ן ז"ל בשמו דבהדס איכא הידור טובא בג' הדסים או יותר מש"ה מכשיר ר' ישמעאל אפילו בשנים קטומים וא' אינו קטום דהא מדאורייתא בחד סגי ומדרבנן נמי יש להכשיר אי משום דלא שייך למיגזר אטו הנך כיון דמינכרי מילתא טובא או משום דכיון דשנים אינם קטומים תו לא מינכרי קטימה של שלישי כיון שהענפים חופין אותו מכל צד ור"ט מיקל יותר ומכשיר אפילו בשלשתן קטומים כיון דתלתא נינהו ודאי לא מינכר הקטימה כמו בהדס יחידי כיון שענפין מרובין בשלשתן אבל בהדס יחידי כ"ע מודו דפסול כסתם מתניתין דלעיל דמנכר הקטימה טפי או משום דגזרינן ולפ"ז הא דפסק שמואל כר"ט היינו דוקא בג' קטומין אבל בהדס יחידי שהוא קטום ר"ט גופא מודה דפסול ובזה נתיישב' כל הסוגיא מתחילתה עד סופה בלי גמגום בעזה"י מכמה דקדוקים שיש בה כנ"ל לולי שהקדמונים לא פירשו כן אולי מקום הניחו לי בזה ודו"ק:

דף לה.

בגמרא ואימא פלפלין. נראה דכוונת המקשה דכיון דפלפלין נמי עצו ופריו שוין א"כ אימא דתרוייהו כשרין דאף ע"ג דאתרוג הדר טפי אפ"ה אם לא מצא אתרוג יוצא בפלפלין והא דכתיב הדר היינו מן הדר שבהן דכי היכי דאיצטריך להאי תנא דברייתא

לדרשא דפרי עץ ולא ניחא ליה בפשטא דקרא דהדר ע"כ היינו משום דהו"א דעל כל פרי שאין הדר קפיד קרא שמצוה להביא מן היותר הדר א"כ ה"נ איכא למימר בהאי דרשא דפרי עץ לענין פלפלין כן נ"ל ועיין בחידושי הריטב"א:

שם פיסקא ושל ערלה פסולה מ"ט פליגי בה ר' חייא ב"א ור"א חד אמר לפי שאין בה כו'. ופרש"י והתוספות דטעמא דתרווייהו היינו משום דלא קרינן בה לכם והקשו בתוספות דא"כ לא מיפסל אלא בי"ט ראשון וטפי הוי לן למימר דטעמא דשל ערלה פסולה היינו משום דמכתת שיעורא דמצותה בשריפה כדמשמע בתמורה כו' ואפשר דאפילו מדאורייתא הוי בשריפה מהקישא דכלאי כרם. וכבר כתבתי מזה בחידושי פסחים ובקידושין דדבר זה שנוי במחלוקת בין רש"י והתוספות אי מהקישא ילפינן או במה מצינו והעליתי שם דלענ"ד ע"כ לאו מדאורייתא דלאו היקש גמור הוא דכמה פסוקים מפסיקין בין ערלה לכלאים והוכחתי כן מדלא ילפי' נמי בהאי הקישא דלוקין על ערלה אף שלא כדרך הנאתן דהא קי"ל דאין היקש למחצה ומהאי טעמא נמי לא מצינן למילף במה מצינו לענין שריפה דאיכא למיפרך מה לכלאי כרם שכן לוקין שלא כדרך הנאתן אע"ג דלכאורה קבורה חמורה משריפה למ"ד כל הנקברין לא ישרפו משום דאפרן אסור מ"מ כבר כתבתי בכמה דוכתי דהיא גופא אינו אלא מדרבנן וא"כ לפ"ז שפיר מצינן למימר דלא שייך כתותי מכתת שיעוריה אלא במידי דמצותן בשריפה מדאורייתא דומיא דאשירה ועיר הנדחת. אלא לבר מן דין אפי' אם אמר דערלה נמי מדאורייתא בשריפה אפ"ה לא ידענא מאי פשיטא להו דכתותי מיכתת שיעוריה דהא חזיין מיהא ליהנות מהן שלא כדרך הנאתן א"כ לא שייך לומר כמאן דליתא דמי משא"כ טעמא דשאין בהן דין ממון א"ש דמסתמא אינו שוה פרוטה שלא כדרך הנאתן דהא ע"כ לקושטא דמילתא בודאי הכי איירי כנ"ל. ואי משום הך קושיא דיו"ט שני אין זו קושיא כל כך לפמ"ש התוס' לעיל בריש פירקין דדוקא ברישא דמתניתין התם דקתני לולב הגזול פסול פשיטא ליה להש"ס דאיירי אף ביום טוב שני מדקתני פסול סתמא אבל באינך בבי יש מהן דכשרין בי"ט שני. ועוד דלפמ"ש התוספות שם בד"ה קא פסיק תני משמע דבגזול נמי לא שייך לחלק בין י"ט ראשון לי"ט שני אלא משום דבגזול ושאול לא תיקנו רבנן וא"כ יש לומר דלענין ערלה לא פלוג רבנן בין י"ט ראשון לי"ט שני כנ"ל ועדיין צ"ע:

דף לה:

פיסקא נטלה פטמתו תנא ר' יצחק ב"א נטלה בוכנתו ופירש"י דבמתני' הוה תני להאי נטלה פטמתו בוכנתו כו' עס"ה. ונראה דהא דמשמע ליה לרש"י לפרש כן דבמתניתין

הוה תני לה הכי ולא ניחא ליה לפרש דריב"א ברייתא באפי נפשה קתני לה להאי נטלה בוכנתו וכמ"ש התוס' בסוף הדיבור דלא לפרש המשנה בא אלא להוסיף על המשנה. וא"כ לפ"ז היה באפשר לקיים פי' רבינו יצחק הלוי מיהא לדינא דניטל עוקצו נמי פסול אלא משום דעיקר לישנא משמע ליה לרש"י הכי דלפרש המשנה בא ולא להוסיף דאי ס"ד דהא דריב"א ברייתא באפי נפשה היא ולהוסיף על המשנה בא א"כ הו"ל למיתני נטלה בוכנתו פסול ומדלא קתני פסול אלא סתמא נטלה בוכנתו משמע דלפרש המשנה בא כנ"ל:

דף לו.

בגמרא בעי רבא נולדו באתרוג סימני טריפה מהו. ולכאורה יש לתמוה אלישנא דסימני טריפה דמה ענין סימני טריפה לפסולי אתרוג דטריפות בחיותא תליא מילתא דכל שאין כמוה חיה טריפה ומש"ה לא אשכחן שום טריפה אלא מחיים ולא לאחר שחיטה ובאתרוג דבהדר ותמים תליא מילתא אדרבא עיקר פסולא היינו לאחר שנתלש מן המחובר כגון נקלף וניקב כדמוכח מהא דאמרינן לקמן אתרוג שנקבוהו עכברים דאמר רב אין זה הדר ומקשינן עליה מדר' חנינא דמטביל ביה ונפיק ביה אלמא אפילו בתלוש נמי פסול בניקב. מיהו למסקנא דעיקר איבעיא דרבא היינו כדעולא משמיה דר' יוחנן דאתרוג שנשפך כקיתון מיבעיא ליה א"כ אפשר א"ש דכי היכי דבריאה אמר רבא היכא דלא קיימי סמפונאה טריפה וע"כ היינו משום דהוי בכלל נקובת הריאה דמתני' דהתם אע"ג דחסרון מבפנים לא שמיה חסרון אפ"ה בכה"ג מיקרי חסרון א"כ ה"ה באתרוג איכא למימר דכה"ג בכלל ניקב או חסר הוא. ובענין זה יש לי ג"כ לפרש למאי דס"ד מעיקרא דאיירי בנקלף דהוי דומיא דקלופה בטריפות דלמאן דמטריך היינו משום דהוי בכלל פסוקה וקרועה א"כ ה"נ הוי בכלל חסר דפסול משום דבעינן לקיחה תמה כן נ"ל:

דף לח.

במשנה מי שבא בדרך כו' לא נטל שחרית יטול בין הערביים שכל היום כשר ללולב. אע"ג דתנינא להך מילתא חדא זימנא בספ"ב דמגילה אלא דהתם אגב גררא נקיט לה והכא עיקר כדאשכחן בדוכתי טובא ועיין עוד בסמוך:

בגמרא אמר רבא אי קשיא הא קשיא לכשיכנס לביתו נוטלו על שלחנו כו' א"ר זירא מאי קושיא דלמא מצוה לאפסוקי ואי לא פסיק כו'. ולכאורה יש לתמוה דאכתי רבא מעיקרא מאי קשיא ליה רישא אסיפא כיון דפשטא דמתני' בפשיטות איכא לאוקמי

כדרבי זירא ורב ספרא נמי אמאי מוקי לה בשינויא דחיקא דהא דקתני רישא יטול על שלחנו היינו בדליכא שהות שנראה דוחק ועוד דא"כ מאי קמ"ל ואמאי לא מוקי לה בפשיטות כר' זירא. ונראה לי ליישב דלא משמע ליה לאוקמי כדר' זירא דא"כ הא דקתני לא נטל שחרית יטול בין הערביים כולה משנה שאינה צריכה היא דפשיטא דכל היום כשר ללולב דמלבד מאי דתנינן לה בפ"ב דמגילה בהדיא אלא דהתם נמי משנה שאינה צריכה היא דפשיטא דכל היום כשר כיון דלא שייך ביה שום קביעות זמן אחר ולא קתני לה התם אלא אגב גררא דאינך דאית בהו קצת רבותא דבמגילה סד"א דכיון דכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים א"כ בעינן שתקדם זכירה לעשיה דוקא היינו משלוח מנות וסעודת פורים אבל לאחר עשיה עברה זמן זכירה שהוא קריאת המגילה כי היכי דילפינן מהאי קרא גופא דהקורא למפרע לא יצא קמ"ל דאפ"ה כשר כל היום וכ"ש באינך בבי דהתם דאיירי בעניני קרבנות שיש במקצתן קביעות זמן קמ"ל דהנך כשרין כל היום משא"כ לענין לולב דהכא מילתא דפשיטא היא שעיקר מצותן דאורייתא היינו כל היום ועוד דמבבא דרישא נמי שמעינן לה מדקתני יטול על שלחנו משמע דהיינו כל היום ומש"ה אוקמה רב ספרא במילי אוחרא ור' זירא מסיק דהכי קאמר מצוה לאפסיק ואי לא פסיק יטול בין הערביים שכל היום כשר ללולב ובהא נמי איכא רבותא טובא דסד"א כיון דמצוה לאפסוקי מסעודתיה דגזרינן דלמא אתי לאמשוכי מכ"ש בי"ט דשכיחא שכרות א"כ היכא דלא איפסק אפשר דקנסוהו חכמים ולא יטלנו עוד משום סייג וגדר כדאשכחן בריש ברכות במעשה דר"ג ובניו וכמ"ש שם רבינו יונה ז"ל דאפילו בק"ש דאורייתא יש כח ביד חכמים לבטל מצות עשה משום סייג וגדר קמ"ל הכא דאפ"ה יטול בין הערביים שכל היום כשר ללולב אפילו בכה"ג שביטל במזיד והיינו מהטעם שכתבו התוס' דשאני לולב שאין צריכין שהות דמכי אגבהיה נפיק ביה כן נ"ל נכון ובעיקר שקלא וטריא בשמעתין אי מפלגינן בין איכא שהות לליכא שהות ולא מפלגינן בין התחיל בהיתר להתחיל באיסור כבר כתבתי באריכות בפ"ק דשבת דף ט' ע"ב ע"ש:

דף לח:

בגמרא מכאן לשומע כעונה כו' ודרשיא אמרו שמע ולא ענה יצא. ולכאורה קשיין דיוקי אהדדי דמעיקרא משמע דשומע כעונה לגמרי אפילו לכתחילה ובתר הכי קאמר שמע ולא ענה יצא משמע דוקא דיעבד אלא שכבר הארכתי בזה בתכלית אריכות בסוף פרק כיצד מברכין בסוגיא דהסבו א' מברך לכולן ובר"פ דג' שאכלו ובס"פ ראוהו ב"ד בל' הברייתא דכל הברכות אע"פ שיצא מוציא ובסוגיא דפרק כל הבשר דאמרי' התם מצוה

לחלק ובא' סופר ואחד בור סופר מברך ובור יוצא והמעיין שם בניקל יבין וישכיל ליישב הסוגיא דהכא לנכון:

דף לט.

במשנה הלוקח לולב מחבירו בשביעית כו' ופירש"י דהלוקח לולב מעם הארץ גרסינן כו' דעם הארץ לגבי חבר לא קרי ליה חבירו כו' עכ"ל. והתוס' הקשו עליו וכתבו דעל חנם דחק דבכמה דוכתי מצינו דקרי לעם הארץ חבירו כו' ולענ"ד גירסת רש"י מוכרח מלשון המשנה עצמה נהי דאשכחן בכמה דוכתי דשייך לשון חבירו אפילו גבי ע"ה היינו דוקא היכא שהענין מוכח מתוכו דאיירי בעם הארץ משא"כ הכא דמלשון המשנה עצמה לא משמע כלל דאיירי בעם הארץ אדרבא מדקתני לפי שאין רשאי ללוקחו בשביעית משמע דאין שום אדם רשאי למוכרו ואיכא למטעי דהיינו משום דכיון שהאתרוג נמכר ביוקר לצורך מצוה ולא לאכילה א"כ לאכלה ולא לסחורה וכיון דלקושטא דמילתא מוקמינן ליה בגמרא בע"ה דוקא לפי שאין מוסרין דמי פירות שביעית לע"ה אלמא דבחבר שרי דלא קרינן ביה לאכלה ולא לסחורה אלא דוקא במי שלוקח מן השדה למכור בשוק כמ"ש התוספות נקטינן מיהא דמתני' גופא לא משמע כלל דאיירי בע"ה א"כ יפה כתב רש"י שנראה לו לגרוס הלוקח לולב מעם הארץ כנ"ל בכוונת רש"י ודו"ק:

בתוספות בד"ה יותר ממזון ג' סעודות משמע שיש בדמי אתרוג יותר כו' התם באתרוג פסול דלא בעי ליה אלא לאכילה אבל הכא כשר והדר לברכה דמיו יקרים עכ"ל. משמע מלשון התוספות דכל הדמים שנותנין בשביל אתרוג אפילו באלף זוז בשביל מצותו פשיטא להו דחל עליה קדושת שביעית ולכאורה לא ידענא מהיכן פשיטא להו הכי דמסברא משמע דכיון דכולא מילתא דשביעית מקרא דלאכלה נפקא לן א"כ משמע דלא חל קדושת שביעית אלא בשיעור דמי שוויו לאכילה דהוי כמו דרך חילול משא"כ במה שמוסיפין על דמיו בשביל מצותו דאינו מעניני אכילה כלל מנ"ל דשייך ביה קדושת שביעית ואי משום קושית התוספות ממשנה דמעילה בלא"ה שפיר מצינן לחלק דזימנין שדמי אתרוג הן פחות משוה פרוטה משא"כ באתרוג דחזי למצוה יפה ומהודר וראוי להתקיים אפילו לאכילה שוה יותר. ואף דאפשר דלא משמע ליה להתוספות דסתם אתרוג שראוי למצותו יהא שוה יותר מג' סעודות אפ"ה לדינא צ"ע כיון דמסברא לא משמע כן ואולי לא פלוג רבנן בדמי פירות שביעית בכה"ג ומש"ה לעולם בכל דמי מכירת פירות שביעית שייך קדושת שביעית כנ"ל ועיין עוד בסמוך:

דף לט:

בגמרא אי הכי לולב נמי ופירש"י א"ה דאין מוסרין דמי שביעית לע"ה לולב נמי לא נזבין מיניה עכ"ל. נראה דכוונתו בזה ליישב לשון א"ה אמאי דלא מקשה בפשיטות אמתניתין גופא מ"ש לולב ומ"ש אתרוג אלא דאכתי לא מתיישב שפיר לשון א"ה כיון דלפי גירסת רש"י דגרסי להדיא במתני' הלוקח לולב מע"ה א"כ לעולם תיקשי ליה מ"ש לולב ומ"ש אתרוג דבשלמא לגירסת התוס' דלא גרסי' מע"ה אלא הלוקח לולב מחבירו שפיר איכא למימר דמתני' גופא לא קשיא ליה מידי דאפשר דדוקא באתרוג שדמיו יקרים מש"ה אסור ללוקחו אפילו מחבר משום דלאכלה אמר רחמנא ולא לסחורה כדפרישית בלשון המשנה משא"כ בלולב שאין דמיו יקרים כ"כ בשביל הידור המצוה מש"ה לא שייך ביה הך מילתא דלאכלה ולא לסחורה משא"כ השתא דמוקמית לה טעמא דמתני' באתרוג משום דאין מוסרין דמי שביעית לע"ה א"כ מקשה שפיר א"ה לולב נמי כיון דסוף סוף מבליע לו דמי האתרוג בלולב א"כ אכתי דמי הלולב הם יותר ממזון ג' סעודות ואמאי שרי וע"ז משני שפיר דלולב בששית הנכנס לשביעית הוא ולא שייך ביה קדושת שביעית כלל אפי' בעיקר הלולב וכ"ש במה שמבליעין בדמי אתרוג נמצא דכל זה לגירסת התוס' משא"כ לגירסת רש"י דגרסינן בהדיא הלוקח לולב מע"ה א"כ אכתי הוי מצי לאקשויי אמתני' גופא ונהי דיש ליישב דהאי אי הכי אהא דקאמר מבליעין לו דמי אתרוג בלולב קאי מ"מ לשון רש"י אינו מדוקדק במ"ש אי הכי דאין מוסרין וצ"ע ודו"ק:

בתוס' בד"ה ולשביעית כו' עס"ה. כבר הארכתי בזה בפ"ק דר"ה ומתוך מ"ש שם יש לדקדק הרבה בלשון התוס' דהכא וכה"ג במ"ש התוספות בענין ספיחין כתבתי בר"פ מקום שנהגו ע"ש וכאן אין להאריך:

דף מ.

בפירש"י בד"ה הכי גרסינן עצים דהסקה תנאי הוא כו' ואני שמעתי מרבותי שהיו גורסים וסתם עצים להסקה נינהו תנאי היא כו' וטרחתי מנעורי ליישב כו' ואיני יכול עכ"ל. מיהו בפרק הגוזל עצים (בבא קמא ד' ק"א) מפרש רש"י כפי' רבותיו שהביא כאן ובחידושינו שם כתבתי ליישב פירושו בזה ונתיישב לי ג"כ מה שהקשה מהרש"א בשמעתין והיינו ע"פ מה שדקדקתי שם בהא דאמרינן שם ובשמעתין דלכם דומיא דלאכלה והיינו למעט מי שהנאתו אחר ביעורו והיינו משרה וכביסה דמשמע דאי הוי הנאתו וביעורו שוה הוי שרי ואמאי הא קי"ל דשביעית ניתן לאכול דבר שדרכו לאכול

דוקא ואין לשנותן א"כ בלא"ה אסור אפי' בדבר שהנאתו וביעורו שוה וכתבתי ליישב והעליתי דמש"ה חזר בו רש"י כאן בשמעתין ע"ש:

דף מ:

בגמרא אר"א אין השביעית מתחללת אלא דרך מקח כו' מה שיש לדקדק בסוגיא זו ובל' התוספות ד"ה על חיין אין מתחללין ובד"ה שמא יגדל מהן עדרים כתבתי הכל באריכות בחידושי קידושין דף נ"ה ע"ש ותמצא נחת ושם כתבתי ג"כ שמ"ש מהרש"א ז"ל בשמעתין בל' התוס' ד"ה שמא יגדל דמה שהוצרכו להביא לשון הירושלמי היינו כי היכי דלא נימא דטעמייהו דרבנן לאו משום גזירת זכרים אטו נקיבות אלא משום דמתכחיש כו' עכ"ל במחילת כת"ר דברי שגגה הן דתינח לענין מעשר שני משא"כ לענין שביעית לא שייך טעמא דמתכחיש וע"כ היינו משום גזירה אלא דאפ"ה יש ליישב לשון התוספות על פי מ"ש שם ע"ש ודו"ק:

דף מא.

בגמרא ושיהא יום הנף מ"ט מהרה יבנה כו' עיין מה שכתבתי בזה בפרק בתרא דר"ה:

דף מב.

בתוספות ד"ה אמר אביי כשהפכו כו' ותימא דבסוף ראוהו ב"ד דאמר רבא מצות אינן צריכות כוונה קא מותיב ליה אביי טובא כו' עכ"ל. ואף שאיני כדאי מ"מ ללמוד אני צריך דלע"ד לא דמי כלל דאפילו למ"ד דמצות צריכות כוונה היינו לאפוקי היכא שלא נתכוין כלל לשם מצוה אלא כמתעסק בעלמא או בתוקע לשיר וכן במצה דלא נתכוין כלל לשם מצוה אלא לאכילה בעלמא משא"כ בהאי דשמעתין נהי דלא נתכוין לצאת בו מיד אלא להוליכו לבהכ"נ לברך עליו שם היינו לפי מה שטעה באיסור שבת שהיה סבור שמותר לצאת בו דרך ר"ה אבל מ"מ עיקר הולכת הלולב היה לשם מצוה ואילו היה נזכר מאיסור שבת היה דעתו לצאת בו לאלתר וא"כ כשהוליכו אח"כ ד' אמות בר"ה הוי כשוגג גמור שלא בדבר מצוה כיון דכבר נפיק ביה בדיעבד כן נ"ל ועפ"י מה שכתבתי שם בפרק ראוהו ב"ד יש ליישב עוד בדרך אחר:

לולב וערבה פרק רביעי

במשנה לולב וערבה כו' ההלל והשמחה שמונה והקשו בתוספת וא"ת זמנין דאינן נאכלין כל ח' כגון שחל י"ט ראשון דסוכות באחד בשבת כו' עד סוף הדיבור. עיין מ"ש מהרש"א ז"ל בזה באריכות ובסוף דבריו ואיך שיהיה התוס' דהתם סותרים דבריהם

דהכא וכן פרש"י דהתם סותר פירושו דלקמן שפירש שיש שמחה ביום שמונה עכ"ל. ולע"ד נראה ליישב בפשיטות דאף לפמ"ש התוספת שם בפרק אלו דברים דשייך שמחה נמי ביום שמיני אין כוונתן שצריך לזבוח שלמים ביום שמיני משום שמחה דהא ודאי ליתא דמה"ת הא בעינן זביחה בשעת שמחה ובשמחה כתיב בהדיא ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים ודרשינן לקמן בין ללולב בין לשלמים ואפילו למאן דלא בעי זביחה בשעת שמחה אפ"ה בפשטא דקרא שבעת ימים כתיב דמשמע שבעה ולא שמונה אלא מ"ש התוספת שם דשייך שמחה ביום שמיני היינו שיזבח שלמים מעי"ט שהוא שביעי לצורך ליל שמיני ויומו דהשתא הוי שפיר נמי זביחה בשעת שמחה נמצא דלפ"ז יפה הקשו התוספות כאן דזמנין דלא משכחת שמונה והיינו כשחל שביעי בשבת דהשתא ליכא אכילת שלמים לא בליל שמיני ולא ביום שמיני כיון שעיקר הבאת שלמים אינו אלא שבעה ימים ובזה נתיישב ג"כ הך ברייתא דלקמן ודפ' אלו דברים דתניא והיית אך שמח לרבות ליל שמיני לשמחה ולכאורה יש לתמוה דאדרבא כל אכין ורקין מיעוטין הם ולמאי דפרישית א"ש דנהי דאיתרבי שמיני לאכילת שלמים אפ"ה שייך נמי מיעוטא דאך לענין שאין לזבוח בשמיני עצמו אלא בשביעי לצורך שמיני ולפ"ז פירש"י ופי' התוספות דהתם בפרק אלו דברים ודהכא הכל עולין בקנה א' כנ"ל ועדיין צ"ע ודו"ק:

דף מג.

בגמרא ויעבירנו ארבע אמות ברה"ר ופרש"י ה"ה דמצי למימר ויוציאנו מרה"י לר"ה כו' עס"ה. ובתוס' הקשו על פירושו ועיין מה שכתבתי בזה בביצה דף י"ח בסוגיא דטבילת כלים ליישב שיטת רש"י והתוס' כל א' לפי שיטתו בעיקר גזירה דשמא יעבירנו אי הוי משום חששא שמא ישכח שבת או יו"ט או שיטעה לומר שדברים הללו מותרים בשבת וי"ט ולפ"ז ממילא מיתוקמי שפיר נמי שיטת רש"י והתוס' דהכא בכה"ג גופא:

שם אי הכי יום ראשון נמי. נראה דודאי הוי ידע שפיר דיש לחלק בין יום ראשון שהוא דאורייתא לשאר ימים שאינן אלא מדרבנן כדמשמע להדיא במתני' דלעיל בסוף פרקא אלא דאפ"ה מקשה שפיר אהא דקאמר והיינו טעמא דשופר אלמא דאפילו בשופר דאורייתא נמי איתא להך גזירה א"כ יום ראשון נמי ואפ"ה משני שפיר ראשון הא תקינו ליה רבנן בביתו וכפי' רש"י דמתוך כך זכור הוא ואפ"ה לא שייך הך תקנה בשופר שיתקע כל אחד בביתו ולא בבה"כ מתרי טעמי חדא דעיקר תקיעת שופר בחבר עיר ועוד כיון דלא שכיח תוקעין דבקיאין בתקיעה ואם כן בביתו נמי איכא למיגזר דילמא ילך אצל בקי כדאשכחן בכה"ג בביצה דף י"ח לענין טבילת כלים דלא פלוג רבנן בכל

זה למאי דסלקא דעתיה השתא מיהו למסקנא דבקביעא דירחי תליא מילתא בלאו הכי יש לחלק בין שופר ללולב וכמ"ש תוס' בד"ה אינהו דידעי כנ"ל ודו"ק ועי' בחידושי ריטב"א באריכות:

בתוספות ד"ה סוכה גופא מנלן דאי משום תשבו כעין תדורו כו' מיהו למאי דאמרינן נראה למי דומה קשה דכוונתם מבואר' דקשיא להו דמאי קאמר נראה למי דומה הא וודאי טפי אית לן למימר דומיא דמלואים כיון דאיכא נמי הך דרשא תשבו כעין תדורו מיהו אפשר ליישב אפ"ה אפשר דשייך טפי לדמות סוכה ללולב כיון דבחד עניינא כתיבי ומענין אחד הן אותם ענינין ממש כנ"ל ודו"ק:

דף מג:

בתוספות ד"ה תשבו תשבו לגז"ש לאו לגמרי יליף ממלואים דהתם א"א לישן בעזרה כו' כמו בחצר עד סה"ד. ולכאורה אין דבריהם מוכרחים דלסברתם פשטא דקרא דמלואים דכתיב תשבו יומם ולילה שבעת ימים היכי מפרשי' להו כיון דאין ישיבה בעזרה מיהו לשיטת תוספות ישנים ריש פ"ק דיומא ד' ו' גבי מביתו למה פירש שכתבו בשם הירושלמי שבשעה שהיה המשכן מפורק לא היה צריכים לישב במקום פתח אהל וכתב עוד שאף שהיה מושב לא היה שם קדושה עליו א"כ אין דבריהם כאן מבוארים שהרי יכולין היו לישן כשהיה מפורק וע"ש באריכות בחידושינו ובת"י:

ועוד דלסברתם כאן שהיו צריכים לישב פתח אהל יומם ולילה ממש א"כ בלא"ה הוי מצי לפ' ע"כ דלאו לגמרי יליף סוכה ממלואים דא"כ היה צריך לישב בסוכה תמיד בלי הפסק כמו במלואים מיהו אפשר דהך ג"ש דתשבו היינו דוקא במאי דכתיב בהאי קרא לחוד דהיינו בקום עשה משא"כ האי דלא תצאו שבעת ימים דכתיב בקרא אחרינא והוי בשב ואל תעשה ליתא בהך גז"ש כנ"ל ודו"ק:

פיסקא ערבה שבעה כיצד כו' אי הכי ערבה נמי נגזור. ולכאורה יש לתמוה דלפי מה שפירש רש"י לעיל בעיקר מימרא דרבה בלולב דהא דגזרינן שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד מפרש רש"י ללמוד נענועו או ברכתו א"כ לא שיין הך מילתא בערבה כלל ונענוע מאן דכר שמי' ולענין ברכה נמי לא מיבעי' למאי דקיי"ל אין מברכין עליה ואפי' מברכין לא שייך נקיאות כלל דדוקא בלולב דאיכא ד' מינים אפשר דאין הכל נקיאין דאל"כ כל מצוה הצריך ברכה יהיה אסור לעשות בשבת או ב"ט. מיהו לולי פי' רש"י דלעיל היה נ"ל דאפילו במידי דלא שייך בקיאות אפ"ה שייך גזירה דרבה דילמא אתו

למיטעי דעיקר מצותן דוחה שבת והא דנקט רבה טעמא דבקיאות היינו לרווחא דמילתא משום מגילה כנ"ל לפענ"ד וצ"ע:

ולפי שראיתי בחידושי הריטב"א ז"ל שהאריך מאד בהלכות הללו ולא הניח כמעט מקום להתגדר לכן קצרתי ואם ישאר מעט עוללות מכאן עד סוף המסכת דעתי לבאר בין שאר לקוטי חדושים שלי אי"ה:

סליק מסכת סוכה בעזרת השם האל יתברך